

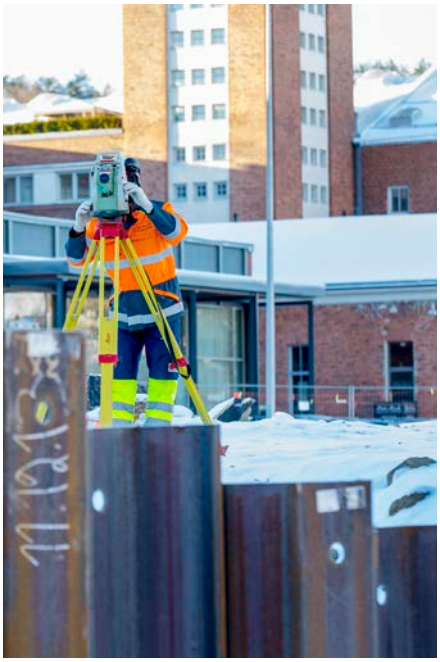

Lemminkäinen

VUOSIKERTOMUS 2013

Sisällysluettelo

Vuosi 2013 1

Lemminkäinen lyhyesti 1
Toimitusjohtajan katsaus 4
Strategia 6
Uusi strategia vuosille 2014–2018 10
Näkökulma: Mahdollisuuksien Venäjä 12
Case: Talveksi töitä 13
Taloudellinen kehitys ja tavoitteet vuonna 2013 13
Näkökulma: Suunnitelmallisilla hankinnoilla tehoa toimintaan 18
Toimintaympäristö 20

Liiketoiminta 21

Liikkuminen 21
Näkökulma: Tarvitsemme uusia toimintamalleja 23
Case: Metroasemat Matinkylään ja Tapiolaan 24
Case: Rantatunneli vahvistaa Tampereen elinvoimaisuutta 25
Case: Patoturvallisuus paranee kohisten 25
Case: Lentokenttäprojekti Norjassa – hyvä koordinointi on yksi avaintekijöi... 26
Case: Ruuhkasiltoja korjaamassa 26
Asuminen 27
Näkökulma: Laadun rakentamista 29
Case: Luonto ja kaupunki kohtaavat Jätkäsaaressa 30
Case: Arvokiinteistö entiseen loistoonsa 30
Case: Yhdessä parempaa kaupunki-infraa 31
Case: Viihtyisä asuinalue suurkaupungin tuntumassa 31
Työnteko 32
Case: Kaukokatseista kiinteistönhuoltoa 34
Case: Kasvukeskus Lappeenranta 34
Case: Helsinkiläisten olohuone 35
Case: Energiatehokas logistiikkakeskus 36
Asiakasyhteistyö 36
Toimialakatsaus 38

Kestävä kehitys 42

Tapamme toimia 42
Yhteistyötä sidosryhmien kanssa 43
Taloudellinen vastuu 46
Ympäristövastuu 49
Case: Päällystystä ympäristön ehdoilla 50
Sosiaalinen vastuu 51
Henkilöstö 51
Case: Ammattikoululaisten näkemykset työelämästä esiin 53
Työhyvinvointi 54
Työturvallisuus 55
Case: Työturvallisuutta parannetaan joka viikko 57
GRI 58
GRI-taulukko 58
Raportointiperiaatteet 67
Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät 68
Taloudellisen vastuun tunnusluvut 69
Ympäristövastuun tunnusluvut 70
Sosiaalisen vastuun tunnusluvut 73
Riippumaton varmennusraportti 79

Hallinto 81

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 81
Palkitseminen 88
Hallitus 92
Johtoryhmä 94
Riskienhallinta 97

Tilinpäätös 101

Hallituksen toimintakertomus 101
Toimintaympäristö vuonna 2013 101
Konsernin avainluvut 101
Konsernin strategia 102
Tehostamisohjelma ja -toimenpiteet 102
Liiketoiminnan kehitys 103
Tase, rahoitus ja rahavirta 104
Liiketoiminnan kehitys toimialoittain 105
Investoinnit 107
Henkilöstö 107
Muutoksia organisaatiorakenteessa 107
Työturvallisuus ja ympäristö 108
Tutkimus- ja kehitystoiminta 108
Osakkeet 108
Osakkeenomistajat 109
Yhtiökokouksen päätökset ja hallinto 109
Oikeudenkäynnit 110
Riskit ja epävarmuustekijät 110
Näkymät 111
Hallituksen ehdotus voittovarojen käytöstä 112
Ohjeistus vuodelle 2014 112
Konsernitilinpäätös 113
Konsernin tuloslaskelma (IFRS) 113
Konsernin laaja tuloslaskelma (IFRS) 114
Konsernin tase (IFRS) 115
Konsernin rahavirtalaskelma (IFRS) 116
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista (IFRS) 117
IFRS-konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet 31.12.2013 119
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) 130
1 Aikaisempia tilikausia koskevat muutokset 131
2 Toimintasegmentit 132
3 Tietoja markkina-alueittain 133
4 Hankitut liiketoiminnot 133
5 Lopetetut liiketoiminnot 136
6 Tietoja rakennushankkeista 137
7 Liiketoiminnan muut tuotot 138

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

8 Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut ja henkilöstömäärä 138
9 Poistot ja arvonalentumiset 139
10 Liiketoiminnan muut kulut 139
11 Osakkuus- ja yhteisyritykset 140
12 Rahoitustuotot ja -kulut 141
13 Verot 141
14 Osakekohtainen tulos 143
15 Muut laajan tuloksen erät 144
16 Maksetut ja ehdotetut osingot 144
17 Aineelliset hyödykkeet 145
18 Aineettomat hyödykkeet 146
19 Pitkäaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat 149
20 Pitkäaikaiset saamiset 149
21 Vaihto-omaisuus 149
22 Lyhytaikaiset saamiset 150
23 Lyhytaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat 150
24 Rahavarat 150
25 Rahoitusinstrumentit arvostusryhmittäin 151
26 Oma pääoma 153
27 Korolliset velat 154
28 Eläkevelvoitteet 155
29 Osakeperusteiset maksut 157
30 Varaukset 158
31 Ostovelat ja muut velat 159
32 Rahoitusriskien hallinta 160
33 Johdannaisinstrumentit 165
34 Liiketoiminnan rahavirtojen oikaisut 165
35 Muut vuokrasitoumukset 166
36 Vakuudet ja vastuusitoumukset 166
37 Ehdolliset velat 166
38 Lähipiiritapahtumat 167
39 Osakkeet ja osuudet 170
Emoyhtiön tilinpäätös 172
Emoyhtiön tuloslaskelma (FAS) 172
Emoyhtiön tase (FAS) 173
Emoyhtiön rahavirtalaskelma (FAS) 174
Emoyhtiön tilinpäätöksen laadintaperiaatteet 31.12.2013 175
Emoyhtiön liitetiedot (FAS) 176
1 Liikevaihto markkina-alueittain 177
2 Liiketoiminnan muut tiedot 177
3 Materiaalit ja palvelut 177
4 Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot 177
5 Poistot 178
6 Rahoitustuotot ja -kulut 178
7 Satunnaiset erät 178
8 Välittömät verot 178
9 Pysyvät vastaavat 179
10 Vaihtuvat vastaavat 181
11 Oma pääoma 182
12 Pakolliset varaukset 182
13 Vieras pääoma 183
14 Vakuudet ja vastuusitoumukset 183
Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut (IFRS) 184
Osakekohtaiset tunnusluvut (IFRS) 185
Tunnuslukujen laskentakaavat 186
Hallituksen ehdotus emoyhtiön voittovarojen käytöstä 187
Tilintarkastuskertomus 188

Tietoa sijoittajille 190
Osakkeet ja osakkeenomistajat 190
Tietoa osakkeenomistajille ja sijoittajille 192

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Lemminkäinen lyhyesti

Olemme merkittävä infrarakentamisen, talonrakentamisen ja talotekniikan osaaja. Markkina-alueemme kattaa Pohjois-Euroopan. Sadan vuoden kokemuksella rakennamme toimivia, terveellisiä ja turvallisia olosuhteita liikkumiseen, asumiseen ja työntekoon. Tavoitteenamme on kasvaa yhdeksi Pohjois-Euroopan johtavista vaativien infraratkaisujen tarjoajista. Tavoittelemme kannattavaa kasvua myös omaperusteisessa asuntorakentamisessa Venäjällä.

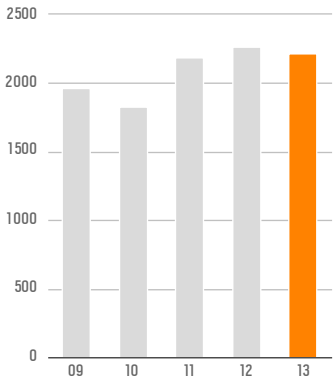
Vuonna 2013 Lemminkäinen-konsernin liikevaihto oli noin 2,2 miljardia euroa, josta kansainvälisen liiketoiminnan osuus noin 42 prosenttia. Palveluksessamme on noin 7 800 rakentamisen ammattilaista. Konsernin emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n osake on noteerattu NASDAQ OMX Helsingissä.

KONSERNIN AVAINLUVUT	2013	2012	muutos, %
Liikevaihto, milj. euroa	2 218,2	2 267,6	-2,2
josta kansainvälistä toimintaa, milj. euroa	929,0	897,3	3,5
Liikevoitto, milj. euroa	-90,9	50,4	yli sata
Tilikauden tulos, milj. euroa	-93,5	44,1	yli sata
Liikevoittoprosentti	-4,1	2,2	yli sata
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-9,4	10,8	yli sata
Oman pääoman tuotto, %	-24,4	11,1	yli sata
Omavaraisuusaste, %	27,3	37,2	-26,6
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	-5,06	2,04	yli sata
Osinko/osake, euroa	0,00*	0,60	
Bruttoinvestoinnit, milj. euroa	71,2	64,5	10,4
Tilauskanta, milj. euroa	1 821,3	1 443,9	26,1
Henkilöstö keskimäärin	7 823	8 180	-4,4
Työpaikkatapaturmataajuus, lkm/ milj. työtuntia	16,3	22,0**	
NSI-nettosuositteluindeksi	23,4	29,3	

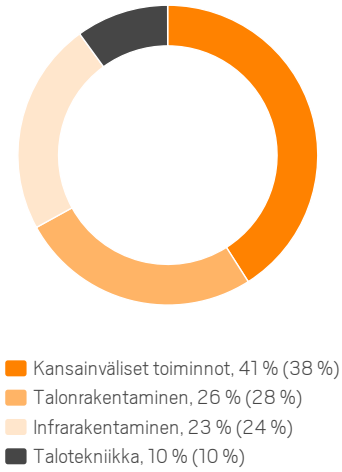
* Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle
** Ilman Venäjän toimintoja

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

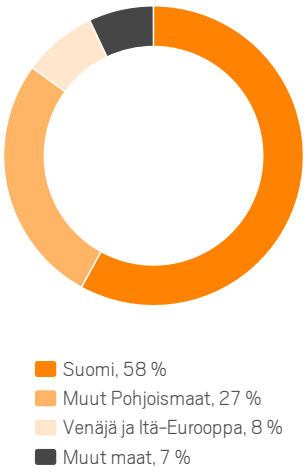
LIIKEVAIHTO, milj. euroa

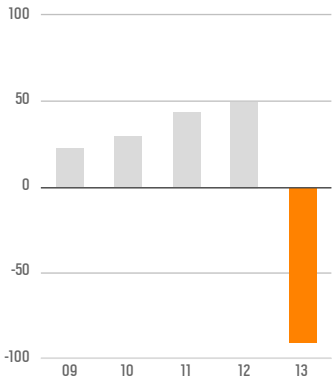
LIIKEVAIHDON JAKAUTUMINEN TOIMIALOITTAIN

LIIKEVAIHTO MARKKINA-ALUEITTAIN

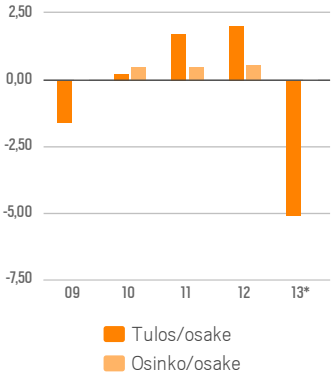

LIIKEVOITTO, milj. euroa

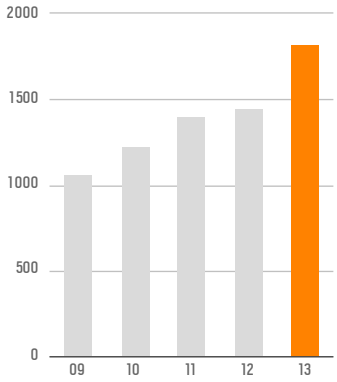
Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

TULOS/OSAKE, OSINKO/OSAKE, euroa

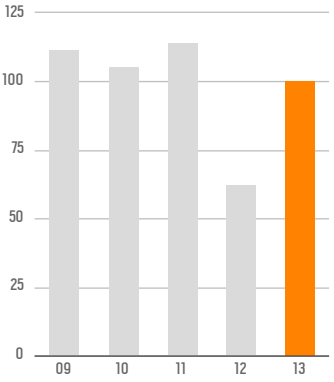

* Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

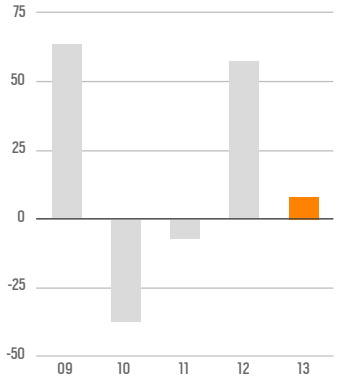
TILAUSKANTA, milj. euroa

NETTOVELKAANTUMISASTE, %

LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA, milj. euroa

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Toimitusjohtajan katsaus

Hyvät Lemminkäisen osakkeenomistajat

Vuoden 2013 painopisteitä toiminnassamme olivat tehokkuuden parantaminen sekä vuoteen 2018 tähtäävän uuden strategian valmistelu. Suomen toimintojemme operatiivisessa tuloksessa viime vuosien tehostamistoimet alkavat jo näkyä.

Tehdyistä toimenpiteitä huolimatta en voi mitenkään olla tyytyväinen vuoden 2013 taloudelliseen tulokseen. Haasteet kansainvälisissä toiminnoissa ja mittavat kertaerät painoivat tuloksemme selvästi tappiolle. Suurimmat kertaerät olivat asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvaukset, joista Helsingin käräjäoikeus antoi päätöksen marraskuussa, sekä arvonalennukset, jotka kohdistuivat pääosin vanhoihin liikekiinteistöihimme Suomessa.

Jatkuvasti tehokkaampi

Olemme Suomessa vieneet läpi kaksi mittavaa tehostamisohjelmaa, joiden vaikutukset alkavat näkyä operatiivisessa tuloksessamme. Kustannusrakenteemme on keventynyt, konsernirakenteemme ja tarjontamme on selkiintynyt. Olemme myös yhtenäistäneet liiketoimintaprosesseja ja tietojärjestelmiä.

Muissa toimintamaissamme tehostaminen aloitettiin myöhemmin, ja tuloksia saadaan vasta tänä vuonna. Kustannuskurin lisäksi perustekeminen on saatava paremmalle tasolle alkaen projektien hallinnasta, joka viime vuonna petti useammassa projektissa. Tehokkuudella ja kilpailukyvyn parantamisella saavutettava tulospotentiaali on suuri, onhan Venäjällä, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa markkina paljon vahvempi kuin Suomessa.

Meidän on voimakkaasti muutettava paikoin ehkä pinttyneitä toimintatapojamme.

- Sesonkivaihteluiden vaikutusten minimoiminen vaatii henkilöstömäärän sopeuttamista, alihankinnan lisäämistä ja ympärivuotisen palvelutarjonnan vahvistamista.
- Projektiriskejä vähennämme paremmalla suunnittelulla, tarkemmalla hinnoittelulla ja projektiaikaisen seurannan tehostamisella. Puutumme poikkeuksiin ripeästi.
- Pidämme kustannukset jatkossakin kurissa. Esimerkiksi Suomessa ja Norjassa jatkamme toimipisteverkostomme karsimista siellä, missä markkinatilanne on vaikein emmekä ole saavuttaneet tulostavoitteitamme.

Kassavirtaa parantaaksemme tehostamme asuntojen sekä kuluttaja- että sijoittajamyyntiä Suomessa ja Venäjällä. Aiomme myös vahvistaa asemaamme vaativissa infrarakentamisen projekteissa. Pidämme huolen, että käyttöpääoman optimoinnissa saavuttamamme hyvät tulokset ja opitut parhaat käytännöt pysyvät jatkuvassa käytössä.

Kun teemme perusasiat paremmin, tuloksemme vuodelle 2014 on selvästi parempi kuin viime vuosina.

Oivaltavia ratkaisuja

Tehokkuus, kannattavuus ja vakavaraisuus ovat perusta, jonka päälle rakennamme vuoteen 2018 ulottuvan strategiamme. Uudessa strategiassamme visiomme on: oivaltavia ratkaisuja maan päälle ja maan alle. Oivaltavien ratkaisujen avulla tuotamme lisäarvoa sekä asiakkaillemme että rakennetun ympäristön käyttäjille. Uskomme, että näin voimme olla asiakkaillemme entistä parempi kumppani ja samalla erottua perinteisistä rakennusalan toimijoista.

Olemme olleet aktiivisesti mukana kehittämässä alalle uudenlaisia toimintamalleja. Tampereella uudistamme Rantaväylää asiakkaiden kanssa ainutlaatuisessa allianssi-yhteistyössä. Helsingin Töölönlahdelle kehitimme Eteran kanssa yhteistyömallin, jolla rakensimme kolme modernia toimistotaloa. Lisäksi tilaa jäi omaperusteiselle asuntotuotannollemme. Alueen viihtyisyyttä parantaa Finlandia-talon alle rakentamamme pysäköintilaitos. Kuopiossa ja Oulussa otamme 25 vuoden elinkaarivastuun toteuttamiemme koulujen ylläpidosta.

Uskomme, että paras lopputulos syntyy, kun hanke suunnitellaan asiakkaan ja palveluntuottajien aitona yhteistyönä ja kaikilla on yhteinen näkemys tavoitteesta ja lopputuloksesta. Haluamme tulevina vuosina ottaa entistä laajemman roolin rakentamisen toimintamallien uudistajana.

Oivaltavat ratkaisut ovat asiakkaillemme kokonaistaloudellisia ja meille kannattavia. Ne vaativat

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

jatkossakin muun muassa perinteisten tuotantotapojen kriittistä arviointia ja uudistamista, tiukkaa suunnittelua ja projektinhallintaa sekä osaava yhteistyökumppaniverkostoa. Myös uudenlaista osaamista ja ymmärrystä tarvitaan sekä asiakkaiden että palvelutuottajien puolella. Esimerkiksi kestävän kehityksen, erityisesti energia- ja materiaalitehokkuuden, vaatimukset kasvavat. Tämä edellyttää tuotantomme ja palvelujemme jatkuvaa kehittämistä.

Kestävän kehityksen teemat kiinnostavat entistä enemmän sidosryhmiämme, kuten asuntosijoittajia, omistajia ja päättäjiä. Uskomme, että kestävän kehityksen mukainen toiminta tuo meille kilpailuetua.

Rakentaminen keskittyy kasvukeskuksiin

Uusi strategiamme perustuu megatrendeihin, ennen kaikkea voimakkaasti jatkuvaan kaupungistumiseen.

Suomessa talonrakentaminen keskittyy kasvukeskuksiin ja isot toimitilahankkeet erityisesti pääkaupunkiseudulle. Huoli muiden alueiden elinvoimaisuudesta korostuu. Myös merkittävimmät infrarakentamisen työt keskittyvät kasvukeskuksiin, isojen liikennehankkeiden lisäksi perusinfraa parannetaan. Samaan aikaan muualla Suomessa asfalttiteitä muutetaan takaisin soralle julkisen sektorin säästöjen takia.

Myös Venäjällä perusparannetaan teitä merkittävien keskusten välillä. Suurkaupungeissa hyvätasoisten keskusta-asuntojen kysyntä pysyy vakaana talouden epävarmuudesta huolimatta. Perinteisten kasvukeskusten lähelle nousee uusia mittavia asuntoalueita. Rakentamisen laatu ja energiatehokkuus nousevat entistä tärkeämmiksi myös asumisessa.

Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa ollaan kaupungistumisessa Suomea pitemmällä. Näissä maissa valtiot ovat ottaneet tehtäväkseen kansallisesta kilpailukyvystä huolehtimisen. Pitkäjänteisten investointiohjelmien avulla kehitetään muun muassa energiahuoltosektoria sekä perusparannetaan ja uudistetaan tie- ja rataverkostoa erityisesti kasvukeskusten ympärillä ja välillä.

Lemminkäisellä näemme toimintaympäristön muutokset ennen kaikkea mahdollisuuksina. Meillä on kokemusta ja useita näyttöjä ratkaisuista, jolla haastavia hankkeita toteutetaan kaupunkien keskustoissa – on kyse sitten uusista asunnoista, arvokiinteistöjen korjauksista tai keskustan alle levittyvistä parkkihalleista tai liikenneväylistä.

Kohti parempaa

Lemminkäinen on 103-vuotias yritys, joka ei halua jäädä historian vangiksi. Meillä on vahva tahto uudistua ja samalla uudistaa koko rakennusalaa. Vaikean vuoden 2013 jälkeen tiedämme, että meidän on ensin keskityttävä perustan vahvistamiseen. Tälle perustalle rakennamme entistä oivaltavamman ja luotettavamman Lemminkäisen.

Haluan kiittää henkilöstöämme kovasta työstä viime vuonna. Teidän ansiostanne lähdimme vuoteen 2014 tehokkaampana ja ennätyskorkean tilauskannan turvin. Kiitän asiakkaitamme hyvästä yhteistyöstä, joka toivottavasti syvenee entisestään tulevina vuosina. Kiitos myös osakkeenomistajillemme luottamuksesta ja pitkäjänteisyydestä. Meidän tehtävämme on nyt lunastaa meihin kohdistamanne odotukset.

Timo Kohtamäki

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Strategia 2010–2013

Strategiakautemme 2010–2013 päätavoitteet olivat liiketoimintojen kehittäminen, taloudellisen aseman parantaminen sekä rakenteen selkiyttäminen ja toimintatapojen yhtenäistäminen yhdeksi yhtenäiseksi Lemminkäiseksi. Näillä keinoilla haimme pitkällä aikavälillä yli 18 prosentin sijoitetun pääoman tuottoa, vähintään 35 prosentin omavaraisuusastetta ja keskimäärin 10 prosentin vuosittaista liikevaihdon kasvua.

Strategiakauden lähtökohdat

Rakentamisen lama vuosina 2008 ja 2009 muutti markkinaa Suomessa pysyvästi. Esimerkiksi toimitilarakentaminen, joka oli Lemminkäisen talonrakentamistoiminnan aiempi kulmakivi, ei ole palannut lamaa edeltävälle tasolle. Kuntien taloustilanne muuttui aiempaa epävakaammaksi, mikä vähensi investointeja rakentamiseen.

Lemminkäinen oli vuoteen 2009 saakka kymmenistä itsenäisistä tytäryhtiöistä koostunut holding-yhtiö. Tämä rakenne tuki kasvuamme poikkeuksellisen pitkään jatkuneessa noususuhdanteessa. Finanssikriisi osoitti kuitenkin, että aiempi rakenteemme ja toimintatapamme eivät olleet enää kilpailukykyisiä. Lemminkäisen kehittäminen vaati rakenteemme selkiyttämistä ja yhtenäisempiä toimintatapoja.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Strategiakauden 2010–2013 taloudelliset päätavoitteet

Tavoite: liikevaihdon kasvu keskimäärin 10 %

- Rakentamisen kokonaisvolyymi Suomessa kehittyi strategiakauden aikana vuoden 2009 arvioitamme heikommin.
- Vähensimme talonrakentamisen kilpailu-urakointia strategiakauden loppupuolella.
- Rakensimme edellytyksiä Venäjän liikevaihdon kasvulle hankkimalla tontteja omaperusteiseen asuntotuotantoon keskeisiltä paikoilta Pietarista. Lupaprosessi hidasti rakentamista.
- Vahvistimme yrityskaupoilla Norjan infrarakentamisen toimintojamme. Palasimme Ruotsin päällystysmarkkinoille.
- Luovuimme katto- ja betoniliiketoiminnoista.

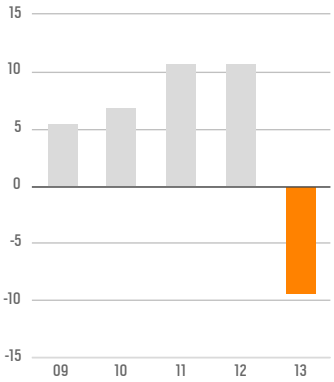
Tavoite: sijoitetun pääoman tuotto yli 18 %

- 18 prosentin sijoitetun pääoman tuotto olisi edellyttänyt noin 5 prosentin liikevoittoprosenttia.
- Kannattavuuttamme heikensi muun muassa yhtenäisen konsernin rakentamiseen liittyvät investoinnit, kasvun tuomat haasteet kansainvälisessä projektinhallinnassa sekä mittavat kertaerät, joista suurimpina asfalttikartellin vahingonkorvaukset syksyllä 2013.
- Kustannusrakenteen keventämiseksi käynnistimme kaksi tehostamisohjelmaa:
  - Vuonna 2011 ohjelman tavoitteena oli noin 30 miljoonan euron säästöt hankintoja tehostamalla ja noin 20 miljoonaa euroa kevyempi kustannusrakenne vuodesta 2014 alkaen.
  - Vuonna 2013 ohjelman tavoitteena oli noin 30 miljoonan euron säästöt vuoden 2014 loppuun mennessä.
- Liiketoiminnan painopistettä on pyritty siirtämään paremmin tuottaviin segmentteihin.

LIIKEVAIHTO, milj. euroa ja KESKIMÄÄRÄINEN LIIKEVAIHDON KASVU VUOSITTAIN, %

SIJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO, %

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

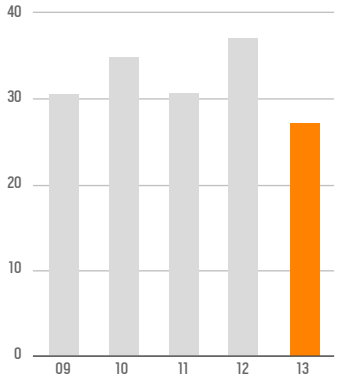
Tavoite: omavaraisuusaste yli 35 %

- Strategiakauden aikana omavaraisuusaste kehittyi suotuisasti. Viimeisenä strategiavuotena sitä rasittivat epäonnistumiset projektinhallinnassa ja mittavat kertaerät.
- Keväällä 2012 liikkeelle laskettiin 70 miljoonan euron oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina.
- Katto- ja betoniliiketoimintojen myynnit vahvistivat omavaraisuusastettamme.
- Paransimme käyttöpääoman hallintaa.

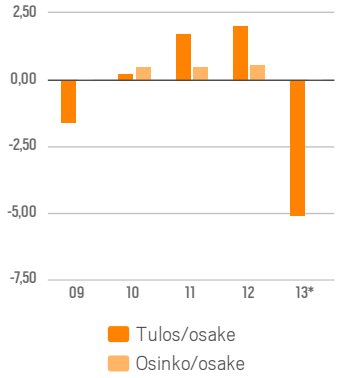
Tavoite: osingonmaksu 40 % nettotuloksesta

- Vuodelta 2013 hallitus esittää yhtiökokoukselle, että osinkoa ei makseta selvästi tappiollisen tuloksen johdosta.

OMAVARAISUUSASTE, %

TULOS/OSAKE, OSINKO/OSAKE, euroa

* Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

Liiketoimintojen kehittyminen

Strategiakaudella haimme kasvua alueilta, joissa meillä oli mahdollisuus saada merkittävä asema tai jotka vaativat erikoisosaamista. Lisäksi halusimme vahvistaa asemaamme ydinliiketoiminnoissamme. Päätimme luopua liiketoiminnoista, joissa meillä ei ollut kannattavan kasvun edellytyksiä.

Strategiakauden alussa kasvualueiksi määriteltiin Skandinavian infrarakentaminen, Venäjän asuntorakentaminen sekä korjausrakentaminen ja talotekniikka. Täsmensimme strategiaamme kauden puolivälissä, jolloin Skandinavian infrarakentamisen ja Venäjän asuntorakentamisen rinnalle painopistealueiksi nostimme omaperusteisen asuntorakentamisen sekä talotekniikan huollon ja ylläpidon Suomessa.

Luovuimme katto- ja betoniliiketoiminnoista sekä suuresta osasta televerkkorakentamista. Näiden kehittäminen olisi vaatinut meiltä mittavia investointeja.

Skandinavian infrarakentaminen

Ruotsin ja Norjan valtiot ovat julkistaneet mittavat infrastruktuurin kehitysohjelmat. Strategiakauden aikana pyrimme vahvistamaan asemaamme Skandinavian markkinoilla, osittain yritysostoin, osittain hyödyntämällä Suomen resursseja.

Koko strategiakauden aikana liikevaihtomme Skandinavian inframarkkinoilla kasvoi lähes 300 miljoonaa euroa. Merkittävä osa kasvusta tuli vuonna 2010 tehdystä yrityskaupasta, kun ostimme Norjan valtiolta päällystys- ja kiviainessektorilla toimivan Mesta Industrin. Mestan integrointi Lemminkäiseen on ollut alkuperäisiä arvioitamme vaativampaa. Tehostamistoimenpiteistä huolimatta emme ole saaneet toimintaa vielä kannattavaksi.

Olemme saaneet useita erikoisinfrarakentamisen projekteja muun muassa kaivos- ja energiateollisuudelta. Jatkossa tavoitteenamme on kasvaa yhdeksi Pohjois-Euroopan johtavista vaativien infraratkaisujen tarjoajista.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Suomen infrarakentaminen

Julkiset investoinnit Suomessa teiden rakentamiseen ja kunnossapitoon pienenivät strategiakauden aikana. Haimmekin aktiivisesti uutta liiketoimintaa erikoisinfrasta, jossa meillä on vahvaa osaamista. Saimme useita merkittäviä maanalaisen infrarakentamisen projekteja kasvukeskuksissa. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, Tampereella ja Oulussa rakensimme maanalaisia pysäköintilaitoksia sekä muita tiloja, kuten teknisiä tiloja ja huoltotunneleita.

Olemme mukana rakentamassa Länsimetroa Helsingistä Espooseen useammassa eri urakassa louhinnoista asemien rakentamisiin. Tämän lisäksi osallistuimme pääkaupunkiseudun Kehäradan rakentamiseen kahdessa urakassa. Olimme strategiakaudella mukana myös useissa kaivoshankkeissa Suomessa ja Pohjois-Ruotsissa.

Päällystysliiketoiminnassa tehostimme toimintamme ja yksinkertaistimme toimintamalliamme. Säilytimme asemamme markkinajohtajana kiristyvästä kilpailusta huolimatta.

Venäjän asuntotuotanto

Tavoitteenamme oli luoda valmiudet aloittaa vuosittain noin 1 000 asunnon omaperusteinen rakentaminen Pietarissa. Strategiakaudella hankimme tontteja keskeisiltä paikoilta Pietarin keskustasta. Liiketoiminnan kehitys on ollut arvioitua hitaampaa, sillä lupaprosessi siirsi kohteiden aloituksia ja asuntojen myyntiä. Vuonna 2013 aloitimme kuitenkin lähes 800 asunnon omaperusteisen rakentamisen Pietarissa.

Tulevana strategiakautena tavoitteenamme on laajentaa omaperusteista asuntorakentamista Pietarin lisäksi valittuihin kasvukeskuksiin. Lisäksi tutkimme mahdollisuuksia laajentaa infrarakentamisen tarjontaamme Venäjällä.

Talonrakentaminen Suomessa

Kannattavuutemme parantamiseksi olemme strategiakauden loppupuolella panostaneet erityisesti omaperusteisen asuntotuotannon osuuden lisäämiseen. Tavoitteemme oli kasvattaa omaperusteisen asuntotuotannon osuus yli 50 prosenttiin Suomen talonrakentamisen liikevaihdosta. Vuonna 2013 omaperusteisen asuntotuotannon osuus oli 40 prosenttia.

Vähensimme kilpailu-urakointia. Korjausrakentamisessa keskitymme yhä enemmän vaativiin projekteihin lähinnä pääkaupunkiseudulla.

Tulevana strategiakautena jatkamme panostamista omaperusteiseen asuntotuotantoon. Entisen valtakunnallisen kattavuuden sijaan keskitymme asuntotuotantoon valikoiduissa kasvukeskuksissa.

Talotekniikka Suomessa

Talonrakentamisen pienentynyt volyymi vähensi taloteknisen urakoinnin kysyntää. Urakoinnin rinnalla vahvistimme huolto- ja ylläpitopalveluitamme. Strategiakauden lopussa huolto- ja ylläpitopalveluiden osuus oli 30 prosenttia talotekniikkaliiketoiminnan liikevaihdosta.

Yksi, yhtenäinen Lemminkäinen

Strategiakaudella yhdenmukaistimme toimintaamme, selkeytimme konsernirakennettamme ja keskitimme toimintamme Lemminkäinen-brändin alle. Pyrimme näin parantamaan asiakaspalvelua sekä toiminnan joustavuutta ja tehokkuutta.

Yhtenäistimme liiketoimintaprosesseja ja tietojärjestelmiä. Paransimme asiakashallintaa ja asiakaskokemusta. Lisäksi kehitimme muun muassa tukipalveluja ja hankintaa.

Kestävä kehitys oli strategiakauden alusta lähtien olennainen osa Lemminkäisen kehitystä. Loimme raportointi- ja seurantakanavat toimintamme kannalta tärkeimmille kestävän kehityksen teemoille, kuten hyvän liiketavan periaatteet, työturvallisuus ja energiatehokkuus.

Uusi strategiamme siirtää yhden, yhtenäisen Lemminkäisen kehittämisen painopistettä Suomen ulkopuolelle.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Uusi strategia vuosille 2014–2018

Julkistimme uuden strategiamme lokakuussa 2013. Keskitymme oivaltaviin asiakasratkaisuihin infrarakentamisessa Pohjois-Euroopassa ja tavoittelemme kannattavaa kasvua omaperusteissa asuntorakentamisessa Venäjällä. Edellisellä strategiakaudella rakensimme perustaa Skandinaviassa ja Venäjällä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Visiomme on saada aikaan oivaltavia ratkaisuja maan päälle ja maan alle. Tavoitteenamme on kasvaa yhdeksi Pohjois-Euroopan johtavista vaativien infraratkaisujen tarjoajista. Tämä tarkoittaa tarjonnan kehittämistä etenkin liikenne- ja energia-alalla sekä kasvukeskusten infrastruktuurihankkeissa. Laajennamme Venäjällä omaperusteista asuntorakentamista Pietarin lisäksi valittuihin kasvukeskuksiin. Lisäksi tutkimme mahdollisuuksia laajentaa infrarakentamisen tarjontaa Venäjällä. Tutkimme strategisia vaihtoehtoja talotekniikassa.

Tavoitteemme strategiakaudelle 2014–2018

Taloudelliset tavoitteemme ovat:

- Sijoitetun pääoman tuotto 18 prosenttia yli suhdannesyklin
- Omavaraisuusaste vähintään 35 prosenttia

Arvioimme, että liikevaihtomme on strategiakauden lopussa hieman suurempi kuin vuonna 2013.

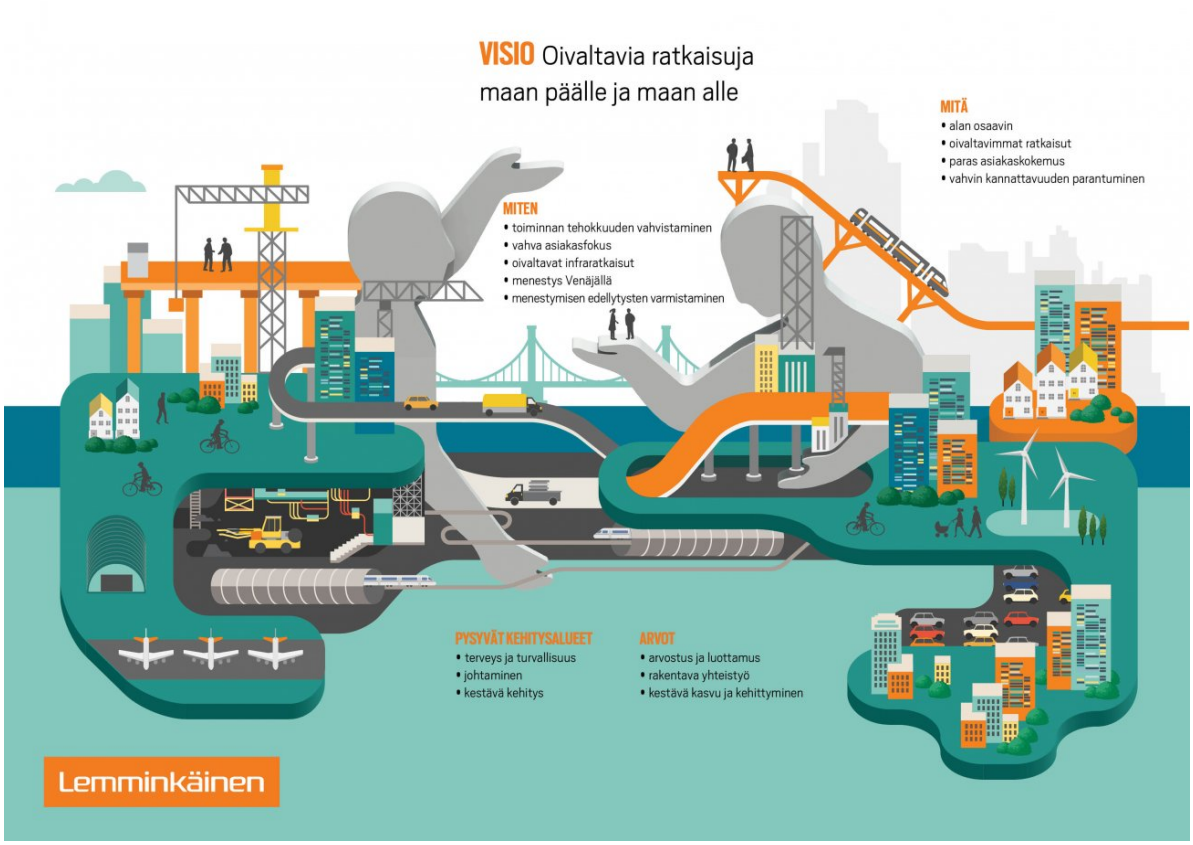
Tavoitteenamme on vakaa osingonjakopolitiikka, jossa vähintään 40 prosenttia tilikauden tuloksesta jaetaan osakkeenomistajille osinkoina.

Olemme määritelleet neljä strategista tavoitetta, jotka meidän on saavutettava vuoden 2018 loppuun mennessä. Ne ovat:

- olla alan osaavin
- tarjota oivaltavimmat ratkaisut
- tarjota paras asiakaskokemus
- parantaa kannattavuutta vahvimmin alalla

Vauhdittaaksemme näiden tavoitteiden toteutumista käynnistämme keväällä 2014 ensimmäiset viisi strategista ohjelmaa (must-win battle). Nämä ohjelmat etenevät vaiheittain ja päättyvät vuoden 2015 lopussa. Ne ohjaavat kaikkea toimintaamme.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Vuonna 2014 keskitymme erityisesti toimintamme tehokkuuden vahvistamiseen, sillä tavoitteenamme on parantaa kannattavuuttamme sekä omavaraisuusastettamme nopeasti. Tarvittavia toimenpiteitä ovat:

- Asuntomyynnin varmistaminen ja vahvistaminen Suomessa ja Venäjällä
- Tehostamistoimenpiteiden jatkaminen Skandinaviassa ja Venäjällä
- Projektinhallinnan parantaminen kaikissa toiminnoissa

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Näkökulma

Maaret Heiskari, Venäjän liiketoimintasegmentin johtaja
maaret.heiskari@lemminkainen.com

Mahdollisuuksien Venäjä

Venäjä kiinnostaa rakentajia. Öljyn hinta on pitänyt yllä rakentamista, ja kansainväliset suurtapahtumat ovat vauhdittaneet etenkin infrahankkeita. Lemminkäinenkin tavoittelee kannattavaa kasvua Venäjältä, ennen kaikkea omaperusteisessa asuntorakentamisessa.

Asuntoja myyntiin

Omaperusteinen asuntorakentaminen on tukipilarimme Venäjällä. Olemme vuodesta 2010 lähtien rakentaneet 986 asuntoa Pietariin, ja meillä on käynnissä yhteensä 963 asunnon omaperusteinen rakentaminen kaupungin keskeisillä paikoilla.

Venäjällä on pulaa paremman luokan asunnoista. Rakennamme asuntoja ensisijassa kasvavalle keskiluokalle, joka arvostaa pohjoismaista laatua sekä sitä, että asunnot vastaavat suunnitelmia ja valmistuvat ajallaan. Hankimme tontteja alueilta, joista on hyvät liikenneyhteydet ja kaupunki-infraa.

Asemamme Pietarin asuntomarkkinoilla, jossa on useita ulkomaisia toimijoita, on hyvä. Teettämämme tutkimuksen mukaan olemme laatujohtaja. Haluamme myös, että asuntojemme laatu säilyy vuosien saatossa. Huomioimme teknisissä ratkaisuissamme esimerkiksi Venäjällä yhä tärkeämmäksi nousseen energiatehokkuuden.

Systemaattista riskienhallintaa ja toimintaympäristön huomioimista

Venäjän kannattavan kasvun kannalta suurimmat riskimme ovat ruplan kurssimuutokset, lupa-asioihin vaikuttavat vallanvaihdokset sekä rakennuslainsäädännön muutokset.

Ruplan kurssin heikentyminen ja sen myötä nouseva korkotaso on iso riski toiminnallemme, sillä se vaikuttaa niin asunnonostajien ostovoimaan, aliurakoitsijoiden hinnoitteluun kuin lainojen korkoihin. Pahimmassa tapauksessa asuntomyynti voi hidastua merkittävästi. Hallitsemme riskiä asuntojen hinnoittelulla ja keskittämällä tonttien hankintaa alueille, jossa asuntojen kysyntä on vakaampaa. Olemme myös solmineet yhteistyösopimuksia uusien pankkien kanssa, jotta meillä on tarjota asiakkaillemme useampia lainavaihtoehtoja. Yli 90 prosenttia kuluistamme on ruplissa.

Lupa-asioihin vaikuttavat vallanvaihdokset puhuttavat Venäjällä aina. Voimme hallita tätä riskiä ennen kaikkea hyvällä valmistautumisella ja projektisuunnittelulla. Voimme myös tarvittaessa nopeuttaa hankkeiden valmistumista muun muassa rakentamalla kahdessa vuorossa.

Panostamme myös Venäjällä projektinhallinnan parantamiseen. Koulutamme projektijohtoa monipuolisesti eri organisaatiotasoilla, seuraamme projektien etenemistä entistä systemaattisemmin ja paranamme ennustettavuutta.

Myös rakennuslainsäädännön muutokset vaikuttavat toimintaamme. Venäjällä yhteiskunnalliset velvoitteet edistää kaupunki-infraa pienentävät usein meidän myyntiin valmistuvien asuntojen määrää. Nämä vaatimukset tulee huomioida suunnittelussa, ja usein ne muodostuvat myös myyntivalteiksi. Esimerkiksi Tapiola-kohteeseemme rakennamme asuntojen lisäksi päiväkodin 60 lapselle.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Valmiina kasvuun

Tavoitteenamme on, että strategiakauden loppuun mennessä noin 20 prosenttia Lemminkäisen liikevaihdosta tulee Venäjältä. Tavoitteenamme on laajentaa omaperusteista asuntorakentamista Pietarista valittuihin kasvukeskuksiin.

Lisäksi tutkimme mahdollisuuksia kasvattaa infrarakentamisen tarjontaamme. Olemme toistaiseksi keskittyneet tekemään erikoistöitä vaativissa urakoissa suuremmille rakennusyhtiöille esimerkiksi Moskovasta Sotsiin johtavalla M4-moottoritiellä. Haemme myös infrarakentamisessa kannattavaa kasvua – hallitusti ja valituilla alueilla. Selvitämme erilaisia toimintamalleja ja esimerkiksi kumppanuusvaihtoehtoja.

Haluamme laajentua Venäjällä kasvukeskuksiin, jotka ovat toimintamme kokonaisuuden kannalta järkeviä ja joissa voimme parhaiten hyödyntää laaja-alaista osaamistamme.

CASE

Talveksi töitä

Etenkin päällystys- ja kiviainesliiketoiminta on kausiluonteista työtä, jossa tekeminen jäätyy sydäntalvella. Keskityimme vuonna 2013 Suomessa etsimään pysyviä ratkaisuja kausivaihteluiden tasaamiseen.

Ratkaisuna tähän on lisätä muun muassa ympärivuotista teiden ja kiinteistöjen ulkoalueiden hoitoa ja kunnossapitoa sekä maarakennustöitä.

Vuoden 2013 aikana solmimme Espoon kaupungin, Helsingin yliopiston, Puolustushallinnon rakennuslaitoksen ja Tuusulan Jokelan alueen kanssa useampivuotiset ulkoalueiden alueurakkasopimukset.

Nämä urakat ovat ympärivuotisia. Lisäksi saimme Kaarinan, Vihdin, Järvenpään sekä Tuusulan Riihikallion ja Kellokosken alueiden talvikunnossapitourakat.

”Ulkoalueiden hoito- ja kunnossapitourakat, jotka ovat parhaimmillaan ympärivuotisia sopimuksia, ovat hyvä keino hyödyntää konekalustoamme talvisaikaan ja tasata työvoiman käyttöä kuumimman sesongin ulkopuolella. Olemme viime vuosina onnistuneesti kasvattaneet tätä liiketoimintaa Etelä-Suomessa”, kertoo Etelä-Suomen infrarakentamisen johtaja Markus Kalliomaa.

Taloudellinen kehitys ja tavoitteet vuonna 2013

Keskityimme operatiiviseen tehokkuuteen

Rakentamisen markkinatilanne pysyi Suomessa haasteellisena, ja toiminta keskittyi kasvukeskuksiin sekä niiden välittömään ympäristöön. Liikevaihtomme Suomessa laski edellisvuoteen verrattuna. Liiketoimintamme volyymi laski eniten talonrakentamisen urakoinnissa, missä katetaso on viime vuosina ollut heikko. Keskustojen maanalaisten tilojen rakentaminen sen sijaan lisääntyi, mikä piti ydinliiketoimintaamme kuuluvan infrarakentamisen erikoisurakoinnin kysynnän hyvällä tasolla.

Skandinavian maissa sekä Venäjällä rakentamisen yleinen markkinatilanne oli Suomea valoisampi. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa infrarakentamisen kysyntää ylläpitivät julkisen sektorin panostukset infrastruktuurin kehittämiseen sekä kasvavat investoinnit energianhuoltosektorilla. Skandinavian kasvava inframarkkina on houkutellut runsaasti rakentajia eri puolelta Eurooppaa, mikä on kiristänyt alan hintakilpailua. Liiketoimintamme volyymi on Skandinavian infrarakentamisessa kasvanut jo 500 miljoonaan euroon, mutta tuloksemme vuonna 2013 oli tappiollinen. Tiukentuneen kilpailutilanteen lisäksi tulostamme rasittivat muuan muassa projektiepäonnistumiset, tappiolliset huoltourakat ja sisäisiin tehostamistoimenpiteisiin liittyvät kuluerät.

Venäjän talouden heikentyminen sekä ruplan kurssin lasku eivät vähentäneet comfort-luokan

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

asuntojen kysyntää Pietarissa. Lupaprosessi Pietarissa on normalisoitunut, mikä näkyi myös asuntotuotantomme vilkastumisena vuonna 2013. Baltian maissa ja Venäjällä infrarakentamisen kysyntä pysyi suunnilleen edellisvuoden tasolla.

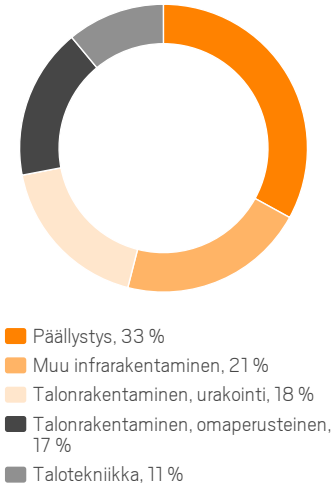
Liikevaihto, liikevoitto ja tilauskanta toimialoittain, miljoonaa euroa

	Vuosi 2013	Vuosi 2012	Muutos
Liikevaihto *	**2 218**	**2 268**	↓
Kansainväliset toiminnot	931	903	↑
Talonrakentaminen	593	682	↓
Infrarakentaminen	533	537	↓
Talotekniikka	222	230	↓
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	-61	-84	
Liikevoitto *	**-91**	**50**	↓
Kansainväliset toiminnot	-22	15	↓
Talonrakentaminen	5	17	↓
Infrarakentaminen	9	22	↓
Talotekniikka	-2	4	↓
Konsernitoiminnot	-81**	-8	
Liikevoitto ilman kertaeriä	**-5**	**50**	↓
Tilauskanta	**1821**	**1444**	↓
Kansainväliset toiminnot	730	575	↑
Talonrakentaminen	544	527	↑
Infrarakentaminen	459	235	↑
Talotekniikka	88	108	↓

* Vuoden 2012 luvut eivät sisällä lopetettuja toimintoja.
** Sisältää 66 miljoonan euron kulun käräjäoikeuden päättämistä vahingonkorvauksista asfalttikartelliin liittyen.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

LIIKEVAIHDON JAKAUTUMINEN LIIKETOIMINNOITTAIN 2013

Liikevaihto maittain, miljoonaa euroa

	Vuosi 2013	Vuosi 2012	muutos
Suomi	**1 289**	**1 370**	↓
Skandinavia	**604**	**570**	↑
Ruotsi	263	249	↑
Norja	257	233	↑
Tanska	84	88	↓
Venäjä	**164**	**146**	↑
Baltian maat	**145**	**135**	↑
Viro	67	81	↓
Latvia	27	21	↑
Liettua	52	33	↑
Muut maat	**15**	**46**	↓

KASVU

Liikevaihto ja tilauskanta

Liikevaihtomme pysyi suunnilleen edellisvuoden tasolla. Suurin muutos oli Suomen talonrakentamisen urakkatuotannossa, jossa liikevaihtomme jäi lähes 100 miljoonaa euroa edellisvuotta pienemmäksi. Suomen ulkopuoliset liiketoiminnot jatkoivat tasaista kasvuaan, ja vuonna 2013 niiden osuus oli 42 (40) prosenttia konsernimme liikevaihdosta.

Viimeisen kolmen vuoden ajan infrarakentamisen osuus kaikesta liiketoiminnastamme on ollut yli 50 prosenttia. Tällä hetkellä päällystystoiminta on suurin yksittäinen liiketoiminta-alueemme. Sen osuus konsernimme liikevaihdosta on noin kolmannes. Olemme omalla markkina-alueellamme toiseksi suurin päällystysurakoitsija.

Tilauskantamme jatkoi kasvua ja oli tilivuoden lopussa lähes 400 miljoonaa euroa edellisvuotta suurempi. Suomessa tilauskantaamme kasvatti infrarakentamisen erikoisurakointi, Venäjällä ja Ruotsissa talonrakentaminen.

KANNATTAVUUS

Tulos tappiollinen

Haasteet kansainvälisissä toiminnoissa ja mittavat kertaerät painoivat tuloksemme selvästi tappiolle vuonna 2013. Pitkittynyt, runsasluminen talvi viivästytti etenkin

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

päällystyskauden käynnistymistä ja lisäsi kustannuksia kaikissa toimintamaissamme. Tätä vajetta emme kyenneet täysin kuromaan kiinni erinomaisesti sujuneella vuoden kolmannella neljänneksellä. Lisäksi Pietarin hitaan lupaprosessin johdosta asuntotuotantomme Venäjällä käynnistyi kunnolla vasta vuoden lopussa.

Vuoteen 2013 kohdistui myös useita kertaluonteisia kulueriä, joista suurimpia olivat asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvaukset, 66 miljoonaa euroa, sekä pääosin liikekiinteistöihimme liittyvät alaskirjaukset, 20 miljoonaa euroa. Lisäksi kirjasimme tulokseemme tehostamistoimenpiteisiin ja televerkkoliiketoiminnan osien myymiseen liittyviä kustannuksia yhteensä noin 16 miljoonaa euroa.

Aivan vuoden lopussa jouduimme tekemään kateheikennyksiä projekteihimme Venäjällä, Ruotsissa ja Norjassa. Kateheikennykset johtuivat epäonnistumisista projektinjohdossa ja riskienhallinnassa, mihin olemme nyt kiinnittäneet erityistä huomiota. Olemme muun muassa tarkistaneet eri organisaatioidemme päätösvaltuuksia, lisänneet riskitarkastelua tarjouslaskentavaiheessa sekä tehostaneet projektin aikaista kateseurantaa.

Edellisvuotta parempaan tulokseen ylsivät talonrakentaminen Ruotsissa sekä infrarakentaminen Baltian maissa. Myös Suomen talonrakentamisen operatiivinen tulos ilman vaihto-omaisuuden alaskirjauksia oli edellisvuotta parempi.

Toiminnan tehokkuuden parantaminen on edelleen tärkein tavoitteemme. Syksyllä käynnistetyllä tehostamisohjelmalla tavoittelemme 30 miljoonaa euroa kevyempää kustannusrakennetta vuoden 2014 loppupuoliskolla. Osana tehostamistoimenpiteitä vähennämme henkilöstöämme noin 500 henkilötyövuodella. Vuoden loppuun mennessä Suomesta oli vähennetty lähes 300 ja muista maista noin 100 henkilötyövuotta. Osassa toimintamaistamme prosessi on yhä käynnissä. Lisäksi suljimme tai yhdistimme 13 liiketoimintayksikköä Suomessa ja 11 Norjassa. Suomen ulkopuolella ja etenkin Venäjällä tehostamistoimet jatkuvat vielä vuonna 2014.

VAKAVARAISUUS

Tappiollinen tulos vaikutti myös vakavaraisuuteemme

Negatiivinen tulos heikensi omaa pääomaamme ja vaikutti vakavaraisuuteemme. Omavaraisuusasteemme jäi vuonna 2013 pitkän aikavälin strategisesta tavoitteestamme ja oli 27 % (37). Nettovelkaantumisasteemme nousi ja oli 101 % (63). Jatkamme toiminnan tehostamista; ensisijaisena tavoitteenamme on parantaa kannattavuuttamme ja vahvistaa omavaraisuusastettamme. Keinomme tähän ovat projektinhallinnan parantaminen, tehostamistoimenpiteiden varmistaminen etenkin Suomen ulkopuolella sekä asuntomyynnin vauhdittaminen niin Suomessa kuin Venäjällä.

KASSAVIRTA

Positiivista kassavirtaa tehokkaammalla käyttöpääoman hallinnalla

Selvästi heikentyneestä tuloksesta huolimatta vuoden 2013 liiketoiminnan rahavirta oli positiivinen: 8 miljoonaa euroa (58). Kassavirtaamme paransivat muun muassa käyttöpääoman hallintaan suunnatut tehostamistoimenpiteet. Käyttöpääomamme laski ja oli vuoden lopussa 325 miljoonaa euroa (427). Olemme kiinnittäneet erityistä huomiota laskutuksen oikea-aikaisuuteen sekä myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertonopeuksien optimointiin.

RAHOITUS

Velkamme painottuu yritystodistuksiin; varauduimme vahingonkorvauksiin

Korollinen velkamme kasvoi ja oli 408 (371) miljoonaa euroa. Lyhytaikaisen velan osuus tästä oli 85 prosenttia. Suurin yksittäinen velkainstrumenttimme ovat yritystodistuslainat, joiden osuus velkasalkustamme on yli kolmannes. Lisäksi meillä oli tilikauden päättyessä käyttämättä sitovia luottolimiittejä 175 (140) miljoonaa euroa. Vuonna 2014 meille tulee uudelleenrahoitettavaksi syksyllä erääntyvä 60 miljoonan euron joukkovelkakirjalaina.

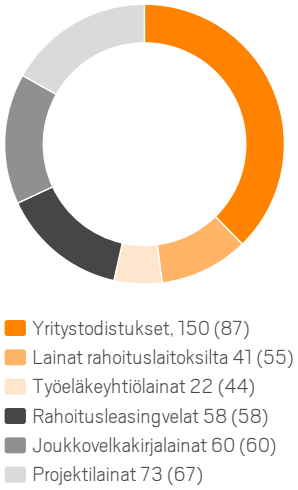
Maaliskuussa sovimme yhteensä 255 miljoonan euron rahoitusjärjestelystä, joka koostui kahdesta erillisestä (185 + 70 miljoonaa euroa) syndikoidusta luottolimiitistä. Tällä korvattiin aiemmin sovittu 160 miljoonan euron luottolimiitti. Näillä järjestelyillä ja riittävällä kassavarannolla varauduimme mahdollisiin asfalttikartelliin liittyviin vahingonkorvauksiin. Käräjäoikeuden päätöksen mukaisesti maksoimme kassavaroillamme tammikuun 2014 alussa vahingonkorvauksia 60 miljoonaa euroa. Lisäksi teimme 6 miljoonan euron kuluvarauksen kanteista, jotka odottavat vielä käräjäoikeudessa käsittelyn alkamista. Vuoden 2013 lopussa irtisanoimme 70 miljoonan euron luottolimiitin tarpeettomana.

Nettorahoituskulumme kasvoivat 27 miljoonaan euroon (21). Rahoituskulujen kasvu johtui korollisen velan kasvusta, lisääntyneistä valuuttasuojauskustannuksista

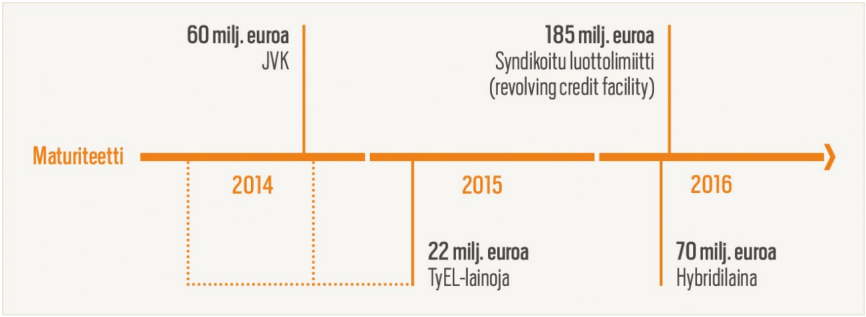
Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

sekä maaliskuussa uusituista ja kasvaneista rahoituslimiittisopimuksista.

VELKASALKKUMME PER 31.12.2013, milj. euroa

Velan maturiteetti

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Näkökulma

Jouni Pekonen, hankintatoimen johtaja
jouni.pekonen@lemminkainen.com

Suunnitelmallisilla hankinnoilla tehoa toimintaan

Hankintatoimen kehittämisellä on merkittävä rooli koko Lemminkäisen toiminnan tehokkuuden ja kannattavuuden parantamisessa.

Lemminkäinen käynnisti vuonna 2011 tehostamisohjelman, jolla haimme 50 miljoonaa euroa kevyempää kustannusrakennetta vuodesta 2014 alkaen. Hankintojen osuus tästä tavoitteesta oli 30 miljoonaa euroa. Saavutimme hankinnoille asetetun säästötavoitteen onnistuneiden vuosisopimuskilpailutusten ja projektiostojen ansiosta. Kiristyneestä kilpailutilanteesta johtuen hankinnoista saadut hyödyt eivät kuitenkaan täysimääräisinä realisoituneet yhtiön tulokseen. Jatkossa mittaamme hankintasäästöjen toteutumista vuosisopimusten ja projektiostojen osalta erikseen.

Lemminkäisen haasteina ovat olleet laaja kumppaniverkosto ja hankintojen hajanaisuus. Hankintatoimen kehittämisen lähtökohtana ovat olleet yhtenäisten toimintatapojen luominen ja toimittajahallinnan parantaminen. Näiden myötä pystymme tehostamaan hankinta- ja ostoprosessejamme ja saavuttamaan hyötyjä volyymien ja keskittämisen kautta.

Hyödynnämme synergiapotentiaalimme

Tavoitteenamme on, että tulevaisuudessa pystymme entistä paremmin hyödyntämään kokoamme ja kokonaisvolyymiamme hankinnoissa. Tämä edellyttää, että kehitämme jatkuvasti keskitetyn hankinnan ja liiketoimintojen välistä yhteistyötä myös yli maarajojen. Tällä hetkellä ulkomaisten toimittajien käyttö Suomessa on erittäin vähäistä. Tavoitteenamme on pitkällä tähtäimellä kasvattaa ulkomaisten hankintojen ja suorien toimittajasuhteiden osuutta merkittävästi.

Vuoden 2013 aikana toteutimme useita onnistuneita pilottihankkeita, joissa kartoitimme projektiostoja varten toimittajavaihtoehtoja Suomen ulkopuolelta. Lisäksi tiivistimme yhteistyötä hankinnoissa keskeisissä toimintamaissamme.

Selkeä sisäinen työnjako

Suomen toiminnoissamme keskitetty hankinta vastaa vuosisopimuksista ja liiketoiminta projektiostoista. Aloitimme vuonna 2013 yhteisten toimintatapojen läpikäynnin myös muiden toimintamaidemme kanssa.

Yhteisten toimintatapojen lisäksi kehitämme osto- ja hankintatyökaluja sekä mittareita. Ne lisäävät toimintamme tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä sekä parantavat toimittajahallintaamme.

Yksi vuoden 2014 tärkeimmistä tavoitteistamme on koko hankintatoimen yhteisen toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto. Järjestelmä yhtenäistää ja tehostaa toimintaamme, lisää ostojen läpinäkyvyyttä, parantaa toiminnan ennustettavuutta sekä tukee hankinta- ja ostoprosessin sähköistämistä.

Pitkäaikaisia kumppanuuksia

Toimittajahallinnan parantaminen on keskeisiä tavoitteitamme. Pitkäaikainen yhteistyö valittujen kumppaneiden kanssa tuo molemmille osapuolille kustannustehokkuutta ja volyymietuja.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Kilpailutamme kaikki sopimuskumppanimme ja projektitoimittajamme. Seuraamme aktiivisesti toimittajiemme suoriutumista, kuten toimitusvarmuutta ja reklamaatioiden määrää. Auditoimme kumppaniehdokkaan silloin, kun haluamme varmistua uuden, merkittävän toimittajan suorituskyvystä tai kun meillä on tarve tunnistaa nykyisen toimittajan kehittämiskohteita.

Edellytämme, että kaikki toimittajamme ja yhteistyökumppanimme noudattavat lakeja sekä kansainvälisiä ihmisoikeuksia, työelämän oikeuksia ja ympäristöasioita koskevia säännöksiä sekä hyvä liiketavan periaatteitamme. Aliurakoitsijoiltamme Suomessa edellytämme lisäksi tilaajavastuulain velvoitteiden täyttämistä, ja seuraamme sen noudattamista kaikkien uusien ja vanhojen kumppaneiden osalta.

Merkittävä osa toimittajahallinnan parantamista on toimittajamäärän vähentäminen. Tavoitteenamme on vähentää toimittajamääräämme noin 5 000 toimittajaan lähivuosien aikana. Vuoden 2013 aikana karsimme noin 3 000 toimittajaa yli 17 500 toimittajastamme.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Toimintaympäristön kuvaus

Maantieteellinen alue		KASVUN AJURIT	LÄHIAJAN MARKKINANÄKYMÄT	KILPAILUKENTTÄ
SUOMI	TALONRAKENTAMINEN	Kasvukeskusten kehittyminen Rakennuskannan vanheneminen Energiatehokkuutta parantavat ratkaisut Muuttoliike ja väestön kasvu	Uudisrakentamisen markkinatilanne heikko kasvukeskusten ulkopuolella Asuntojen aloitusmäärissä ei suuria muutoksia Talouteen ja rahoitukseen liittyvä epävarmuus hidastaa toimitilarakentamista Korjausrakentamisen kasvu jatkuu	Uudisrakentamisessa 5–7 isoa toimijaa Korjausrakentamisessa ala fragmentoitunut
	INFRARAKENTAMINEN	Kasvukeskusten kehittyminen Korjausvelan kasvu Energiatuotantoon ja -verkkoihin liittyvä rakentaminen	Infrarakentamisen kasvu siirtyy vuoteen 2015 Kysyntää vähentävät hidas talouskasvu, valtio- ja kuntatalouden haasteet sekä talonrakentamisen supistuminen Käynnissä olevat suurhankkeet ja keskustojen kehityshankkeet lisäävät erikoisurakoinnin kysyntää	Alalla 5–7 isoa infraurakoitsijaa Ulkomaisten toimijoiden määrä lisääntynyt
	TALOTEKNIIKKA	Talonrakentamisen korjausrakentamisen kasvu Energiatehokkuusvaatimusten lisääntyminen ja määräysten tiukentuminen Taloteknisen huollon ja ylläpidon ulkoistaminen ja keskittäminen	Huolto- ja ylläpitotöiden kysyntä hyvällä tasolla Urakoinnissa markkinatilanne heikko uudisrakentamisen laskun myötä; kasvava korjausrakentaminen kompensoi	Talotekniikan urakointi voimakkaasti fragmentoitunut Kolmen suurimman toimijan markkinaosuus alle 20 prosenttia Huollossa ja ylläpidossa selvästi vähemmän toimijoita
SKANDINAVIA	INFRARAKENTAMINEN	Valtioiden monivuotiset investointiohjelmat Energianhuoltosektorin perusparannus- ja uudisinvestointitarpeet Tie- ja rataverkoston uudistamis- ja perusparannustarpeet kasvukeskusten ympärillä ja niiden välillä	Infrarakentamisen kasvu jatkuu tasaisena kaikissa maissa	Päällystyksessä viiden suurimman toimijan markkinaosuus noin 80% Keski- ja itäeurooppalaisten toimijoiden osuus kasvussa
VENÄJÄ	ASUNTORAKENTAMINEN (COMFORT CLASS, PIETARI)	Keskiluokan lisääntynyt varallisuus ja ostovoiman kasvu Asumisväljyys- ja mukavuusvaatimusten kasvu Asuntolainamarkkinoiden kehittyminen	Uusien asuntojen tarve suuri pitkällä aikavälillä Rakentaminen hyvällä tasolla, kasvun arvioidaan jatkuvan lähitulevaisuudessa	Kolme pohjoismaista toimijaa asuntorakentamisessa, useita paikallisia toimijoita Kysynnän ja toimijoiden laatu vaihtelee paljon
	INFRARAKENTAMINEN	Kasvukeskusten väliset suurhankkeet Heikko liikenneinfra Valtion monivuotinen investointisuunnitelma päätieverkoston kehittämiseksi Tulevat urheilun suurtapahtumat	Infrarakentamisen määrä saattaa kasvaa merkittävästi, mikäli valtion suunnitelmat tie- ja rataverkoston kehittämiseksi toteutuvat	Markkinoilla pääosin paikallisia toimijoita Uuden teknologian käyttöönotto parantaa ulkomaisten toimijoiden kilpailukykyä
BALTIAN MAAT	INFRARAKENTAMINEN	Suppea tieverkosto ja liikenneverkoston heikko kunto EU-rahoitus Rail Baltica -liikennehankkeen mahdollinen käynnistyminen	Infrarakentamisen kehityksen suunta lähitulevaisuudessa riippuu maiden taloudellisesta tilasta ja rahoituksen saatavuudesta Kasvupotentiaalia on erityisesti rata- ja tierakentamisessa sekä energiatuotantoon liittyvässä rakentamisessa	Infrarakentamisessa markkinaosuudet jakautuneet useiden toimijoiden kesken, paljon paikallisia toimijoita

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Kasvavat liikennevirrat edellyttävät toimivaa infraa

Yhtenä Pohjois-Euroopan suurimmista infrarakentajista tarjoamme asiakkaillemme kattavat palvelut tie-, katu- ja rataverkoston rakentamisesta teiden perusylläpitoon sekä infrarakentamisen erikoisurakointiin.

Vaikka infrarakentamisen markkina on pienentynyt Suomessa useana vuonna, tilauskantamme ja markkinaosuutemme on kehittynyt hyvin. Jatkossa haemme kasvua entistä vahvemmin muista Pohjoismaista, joissa inframarkkina kasvaa. Tärkeimpiä asiakkaitamme ovat julkinen sektori sekä muut rakennusliikkeet, teollisuus ja kiinteistöjen omistajat.

Uuden strategiamme mukaisesti tavoitteenamme on kasvaa yhdeksi Pohjois-Euroopan johtavista vaativien infraratkaisujen tarjoajista.

Vaativan infrarakentamisen erikoisosaaja

Vuoden merkittävin hankkeemme oli sopimus Tampereen Rantatunnelin allianssiurakasta yhdessä A-Insinöörit Suunnittelu Oy:n ja Saanio & Riekkola Oy:n kanssa. Valmistuttuaan Rantatunneli lisää Tampereen keskustan vetovoimaa ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä helpottamalla alueen liikennejärjestelyjä ja järkeistämällä maankäyttöä. Urakassa Rantaväylän liikenne siirretään tunneliin, mikä helpottaa liikenneruuhkia ja vapauttaa Näsijärven rantaa asuntorakentamiselle. Sopimusta edelsi vuoden suunnittelutyö, jossa allianssimme kehitti kustannusarvion raamien sisään sopivan ratkaisun hankkeen toteuttamiselle. Suunnitteluyhteistyö toi merkittäviä kustannussäästöjä ja töitä nopeuttavia ratkaisuja. Yhteistä kehitystyötä jatketaan myös toteutusvaiheessa. Rakennustyöt alkoivat lokakuussa 2013, ja työt jatkuvat vuoden 2017 loppuun asti.

Jatkoimme kaupungin keskustan kehittämistä Oulussa, jonne rakennamme noin 900 autopaikan Kivisydän-pysäköintilaitoksen. Maanalaisen pysäköintilaitoksen yhteydessä on myös keskustan muiden kiinteistöjen huoltoluolasto, jonka kautta voidaan hoitaa kiinteistöjen logistiikka ja näin vähentää keskustan kuljetusliikennettä. Kivisydämen myötä koko keskusta-alueen kehittäminen on lähtenyt vahvasti liikkeelle.

Kesällä 2013 valmistui Espoon Tapiolaan maanalainen pysäköintilaitos. Samassa yhteydessä uudistimme Tapionaukion maantasopysäköinnin arkkitehti Aarne Ervin alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti.

Kaupunkien keskustoissa työskenteleminen asettaa paljon vaatimuksia, jotta työmaan ympäristön arki voi jatkua mahdollisimman pienin häiriöin. Kehitämme osaamistamme ja työmenetelmiämme, sillä haluamme minimoida rakennustyömaasta aiheutuvat pöly-, tärinä- ja meluhaitat ympäristölle. Kiinnitämme huomiota myös työmaaliikenteen suunnitteluun ja ohjaukseen, jotta kuorma-autot häiritsisivät muuta liikennettä mahdollisimman vähän.
Jaamme asukkaille ja yrityksille tietoa työmaan etenemisestä.

Tarjoamme palveluja myös energiainfrastuktuurin rakentamiseen. Keväällä 2013 aloitimme Norjan Tisleifjordissa vanhan vesivoimalaitoksen padon ja voimalaitoksen kunnostamisen. Jatkoimme myös Bergeforsenin vesivoimalaitoksen kunnostustöitä Ruotsissa. Kohteessa nostetaan voimalaitoksen nykyistä tuotantokapasiteettia rakentamalla uusi ohijuoksutusväylä.

Tieverkon rakentaja ja kunnostaja

Tuotamme vuosittain noin kuusi miljoonaa tonnia asfalttia, joista noin 40 prosenttia Suomessa. Olemme Suomen markkinajohtaja, ja verkostomme kattaa koko maan. Yhdistimme päällystys-, maarakennus- ja kiviainesliiketoimintojen organisaatiot vuonna 2012. Raportointivuonna saimme erittäin hyvää palautetta tästä toimintatavasta, joka helpottaa asiakkaidemme asiointia kanssamme.

Voitimme erityisesti pääkaupunkiseudulla ja Oulun seudulla useita urakoita huonokuntoisen siltaverkoston kunnostamiseksi. Vahvuutemme näissä töissä on osaava henkilöstömme. Resursoimme työmaat siten, että työt saadaan sujuvasti tehtyä. Olemme kehittäneet erilaisia työvaiheisiin liittyviä tekniikoita, jotka helpottavat työtä ja nopeuttavat hankkeiden valmistumista. Joulukuussa 2013 aloitimme Turvesolmun eritasoliittymän ja Turveradantien rakentamisen Espoossa.

Norjassa päällystystöiden liikevaihdostamme noin 30 prosenttia tuli valtion töistä. Lisäksi aloitimme Pohjois-Norjan Andøya-lentokentän päällystys- ja korjaustyöt,

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

jossa asiakkaanamme on Norjan puolustusvoimien kiinteistöistä vastaava yhtiö. Olimme myös urakoimassa useampaa muuta lentokenttää.

Ruotsissa päällystysliiketoimintamme keskittyi erityisesti Keski- ja Pohjois-Ruotsiin. Toimme markkinoille ratkaisun, jolla voimme parantaa tien korjauksen laatua. Käytämme tekniikkaa, jossa tien pinta rikotaan stabilointimenetelmällä, vahvistetaan ja päällystetään. Näin pidennämme tien käyttöikää enemmän kuin pelkällä päällystyksen uudistamisella, mikä pienentää elinkaarikustannuksia. Tämä sopii erityisesti tieosuuksille, jossa on raskasta liikennettä, mutta liikennemäärät ovat pieniä. Uuden ratkaisun ansioista voitimme useita tieverkon peruskorjausurakoita.

Baltiassa laajensimme palveluntarjontaamme päällystys- ja tienrakennustöistä erikoispohjarakentamiseen. Aloitimme esimerkiksi Virossa ja Liettuassa konttiterminaalien laajennusurakat. Tämän lisäksi peruskorjasimme tieosuuksia. Venäjällä saimme jälleen uuden urakan M4-moottoritien päällystämiseksi Moskovan ja Sotšin välillä.

Tanskassa aloitimme Silkeborgin kaupunkia ympäröivän uuden moottoritien päällystämisen. Osana urakkaa innovoimme työmenetelmän, joka mahdollista aiempaa suuremman asfalttimassamäärän levittämisen yhdellä kertaa. Tämä nopeutti työtämme ja paransi samalla laatua.

Rakennamme päällystysliiketoimintaamme kehitysohjelmaa, joka kattaa kaikki toimintamaamme. Haluamme tarjota asiakkaillemme alan laadukkainta palvelua. Vahvuuksiamme on pitkä kokemus, erittäin ammattitaitoinen henkilöstö ja kalusto-osaaminen. Tavoitteenamme on tehostaa toimintaa ja parhaiden käytäntöjen jakamista yli rajojen. Uskomme tämän auttavan meitä hallitsemaan paremmin myös alalle tyypillisiä kausivaihteluja.

Tarjoamme ratkaisuja joukkoliikenteeseen

Vuonna 2013 voitimme kaksi uutta urakkaa, Tapiolan ja Matinkylän metroasemien rakentamisen, pääkaupunkiseudun Länsimetro-hankkeesta. Molemmat asemat ovat keskeisiä liikenteen solmukohtia, joiden läpi ennustetaan kulkevan päivittäin 20 000–30 000 matkustajaa. Hyödynnämme metroasemien rakentamisessa monipuolista ja vahvaa pohja- ja insinöörirakentamisen osaamistamme. Aiemmin olemme osallistuneet Länsimetron rata- ja ajotunnelien sekä asemien louhintatöihin Ruoholahdessa, Koivusaaressa ja Urheilupuistossa.

Huhtikuussa 2013 aloimme rakentaa pääkaupunkiseudun Kehärata-projektiin liittyvää tunneliosuuden sisustusta sekä rautatieaseman varausta Viinikkalan asemalle. Kesän aikana uusimme Vantaankosken junaradan päällysrakenteen Kannelmäki–Myyrmäki-rataosuudella.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Näkökulma

Harri Kailasalo, liiketoimintasegmentin johtaja, Suomen infrarakentaminen, Baltian maat ja projektivienti, harri.kailasalo@lemminkainen.com

Tarvitsemme uusia toimintamalleja

Uusia toimintamalleja tarvitaan kipeästi paikkaamaan Suomen liikenneverkon kasvavaa korjausvelkaa. Osaamisesta ei voi tinkiä.

Suomen liikenneverkko rapistuu kiihtyvällä vauhdilla. Sen kehittämiseen ja ylläpitoon on panostettava, vaikka julkiseen sektoriin kohdistuvatkin suuret säästöpaineet.

Toimiva infrastruktuuri houkutteli aiemmin investointeja Suomeen. Onko nyt vaarana, että infran kehittämiseen voimakkaasti panostavat naapurimme voittavat meidät kansainvälisessä kilpailussa investoinneista?

Ratkaisuja kestävyysvajeeseen, säästöpaineisiin ja kansallisen kilpailukyvyn parantamiseen on etsittävä uusista toimintamalleista, nopeasti. Mitä huonompaan kuntoon liikenneverkko päästetään, sitä työläämpää ja kalliimpaa sen korjaaminen on. Kun kehitetään suunnitteluratkaisuja ja optimoidaan laatutaso, saadaan samalla rahalla tehtyä merkittävästi enemmän.

Tällaiset oivaltavat ratkaisut vaativat uutta osaamista niin meiltä palveluntuottajilta kuin asiakkailtammekin.

Uudistumisen esteenä osaamispula, ei hankintalaki

Rakennushankkeen onnistuminen on usein kiinni siitä, kuinka hyvin hankkeen tavoitteet on osattu määritellä. Hyvässä tapauksessa asiakkaalla on selkeä tahtotila, ja hän suunnitteluttaa hankkeen sen mukaan sekä päättää muutoksista, kun niitä ilmenee. Parhaassa tapauksessa asiakas ja palveluntuottaja miettivät yhdessä, millä ratkaisuilla parhaiten saavutetaan kustannuksille, laadulle ja käyttäjätyytyväisyydelle asetetut tavoitteet.

Julkisten hankkeiden rajoittajaksi tulkittu hankintalaki antaa mahdollisuuden kokonaistaloudelliseen, oivallukset huomioivaan infrahankkeiden toteutukseen. Uusia ratkaisuja ei kuitenkaan synny ilman uudenlaista osaamista niin asiakas- kuin palveluntuottajapuolella. Ulkoistetun konsultin on lähes mahdotonta määritellä toisen osapuolen tahtotilaa tai näkemystä riittävän selvästi, jos oma osaaminen on heikkoa.

Uusia toimintamalleja tarvitaan

Tällä hetkellä julkisen hallinnon oma rakentamisen osaaminen ja resurssit on Suomessa ajettu alas tehostamisohjelmilla. Erityisen hankalassa tilanteessa ovat pienemmät kunnat ja kaupungit, jotka pystyvät harvoin tarjoamaan ammattilaisille riittävästi kiinnostavia työtehtäviä. Saman teknisen toimen henkilön pitäisi kärjistetysti nostaa lippu koulun salkoon ja hallita EU-normien mukaiset hankintasäädökset.

Esimerkkiä toimintamallien uudistamiseen voi hakea Ruotsista, jossa julkishallinnon vahva hankeosaaminen on voimissaan ja resurssit riittävät. Ruotsissa kokemus on osoittanut, että hankkeissa, joissa suunnittelu on sisällytetty mukaan sopimukseen – eli annettu toteuttajalle mahdollisuus luoville oivalluksille – säästetään kokonaiskustannuksissa keskimäärin 10–15 prosenttia. Omat kokemuksemme Tampereen Rantatunnelin allianssihankkeesta ovat vastaavat. Hyvällä suunnittelulla ja yhteistyöllä Tampereen hankkeessa löydettiin lähes 20 prosentin säästöt.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Yksi ratkaisu voisi olla pienempien kuntien teknisten toimien yhdistäminen laajemmiksi organisaatioiksi. Tällöin pystyttäisiin luomaan kiinnostavia tehtävänkuvia asiantuntijoille pienemmilläkin paikkakunnilla ja näin vahvistamaan julkishallinnon hankeosaamista kautta Suomen.

Varoja suunnitteluun ja toteutukseen voitaisiin vapauttaa esimerkiksi ulkoistamalla monen kunnan ja kaupungin oma tekninen tuotanto kaupalliselle toimijalle. Mielestäni kuntien ja kaupunkien ydintehtäviin tulisi ennemmin kuulua uusien ratkaisujen hakeminen infrahankkeiden toteuttamiseen kuin esimerkiksi katutöiden tekeminen omin resurssein.

Palveluntuottajien vastattava haasteeseen

Suomessa on toteutettu mittavia hankkeita onnistuneesti, ja infrarakentamisen laatua pidetään kaiken kaikkiaan hyvänä. Osaamista on, mutta myöskään palveluntuottajat eivät sitä täysmääräisesti hyödynnä. Kun asiakas tarjoaa mahdollisuuden uudenlaiseen toimintatapaan tai monipuoliseen ratkaisuun, meidän on siihen kyettävä vastaamaan.

Rahan vähyydestä puhumisen sijasta meidän on tarjottava uusia oivalluksia ja toimintamalleja. Meidän on vahvistettava omaa osaamistamme, jotta pystymme kehittämään koko alaa ja suomalaista infrastruktuuria.

Omassa ihanneprojektissani asiakas antaa budjettirajat ja kertoo perustarpeensa. Palveluntuottajat voivat yhdessä miettiä ratkaisun, jossa toiminnallisuus paranee ja loppukäyttäjät ovat tyytyväisiä. Uskon, että tällöin kaikki voittavat myös rahallisesti.

CASE

Metroasemat Matinkylään ja Tapiolaan

Lemminkäinen vastaa Länsimetron vilkkaimpien asemien rakentamisesta. Matinkylän ja Tapiolan metroasemien kautta ennustetaan kulkevan noin 20 000–30 000 ihmistä päivittäin.

Aloitimme vuonna 2013 Länsimetron matkustajamääriltään suurimpien metroasemien, Matinkylän ja Tapiolan, rakentamisen Espoossa. Matinkylän, metron ensimmäisen vaiheen pääteaseman, kautta arvioidaan kulkevan yli 30 000 ihmistä päivittäin. Asemasta tulee ennusteiden mukaan koko Länsimetron ruuhkaisin, liikenteen solmukohta, jonka yhteyteen rakennetaan uusi bussiterminaali ja lisää autopaikkoja. Samalla kauppakeskus Iso Omenaa laajennetaan.

”Matinkylässä rakennamme asemarakennuksen lisäksi huoltotunnelin sekä kaksi noin 700 metrin pituista rinnakkaista ratatunnelia ja kuilua. Lisäksi rakennamme Suomenlahdentieltä metroasemalle johtavat ajo- ja siltarakenteet. Teemme siis muun muassa sillanrakennus- ja betonitöitä sekä pintojen ja rakenteiden viimeistelytöitä”, kertoo Lemminkäisen rakennuspäällikkö Vesa Noutia.

Myös Tapiolan keskusta kehittyy metron imussa. Tapiolan metroaseman kautta arvioidaan kulkevan noin 20 000 ihmistä päivittäin. Metroasemalta pääsee helposti yläpuolella olevaan kauppakeskukseen. Uusia liiketiloja, asuntoja ja pysäköintitiloja rakennetaan ja vanhoja modernisoidaan.

”Tapiolan metroaseman urakassa rakennamme suoraan liikekeskuksen alle tulevan metroaseman ja ratatunnelin sekä kanavatornin, Merituulentien alaisia teknisiä tiloja, paineentasauskuilut ja patoseinän”, Noutia jatkaa.

Vilkkaiden metroasemien rakentaminen kaupunkikeskukseen on monipuolista pohja- ja insinöörirakentamisen osaamista vaativa urakka, jossa kokonaisuuksien hallinta sekä eri työvaiheiden yhteensovittaminen on tärkeää. Kaupunkilaiset elävät ja työskentelevät molempien työmaiden vieressä, joten erityistä huomiota on kiinnitettävä turvallisuuteen ja Matinkylässä myös liikenteen sujuvuuteen.

Asemaurakat käynnistyivät vuonna 2013 ja jatkuvat arviolta vuoden 2015 loppupuolelle. Lemminkäinen on ollut mukana Länsimetron rakentamisessa alusta saakka. Vuonna 2011 alkanut Koivusaaren metrotunnelin ja aseman louhintaurakka valmistui marraskuussa 2013. Myös Urheilupuiston vuonna 2012 alkanut metrotunnelien ja aseman louhintaurakka jatkui läpi vuoden 2013.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

CASE

Rantatunneli vahvistaa Tampereen elinvoimaisuutta

Tampereen Rantaväylä linjataan reilun neljän kilometrin matkalta uudestaan, ja sen yhteyteen louhitaan Suomen pisin maantietunneli. Uudistus edistää Tampereen keskustan kehittämistä ja parantaa liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta.

Rantaväylä on Tampereen liikennevirtojen valtasuoni. Vuoden 2013 syksyllä siellä käynnistyi työmaa, joka linjaa väylää 4,3 kilometrin matkalta uudestaan. Lisäksi Rantaväylälle rakennetaan 2,3 kilometrin mittainen maantietunneli ja siihen liittyvät eritasoliittymät tie- ja katujärjestelyineen.

Uusi Rantatunneli vapauttaa Näsijärven rannalta arvokasta tonttimaata noin 3 600 asukkaan asuinalueeksi. Se parantaa liikenteen sujuvuutta ja vähentää liikenteen ympäristöhaittoja. Samalla rantaa vapautuu virkistyskäyttöön.

Valtavan hankkeen toteuttaa allianssi, johon kuuluvat lisäksemme Tampereen kaupunki, Liikennevirasto, insinööritoimisto Saanio & Riekkola Oy ja A-Insinöörit Suunnittelu Oy.

Allianssi on uraauurtava hankkeentoteutusmalli Suomessa. Siinä asiakas ja palveluntuottajat suunnittelevat ja toteuttavat hankkeen yhdessä, yhteisellä organisaatiolla. Osapuolet jakavat projektiin liittyvät riskit ja mahdollisuudet sekä noudattavat tiedon avoimuuden periaatteita kiinteässä yhteistyössä.

Innovoinnilla on allianssimuotoisessa urakassa keskeinen rooli. Yhteistyössä syntyneillä innovaatioilla pystymme vähentämään työmaasta aiheutuvia häiriöitä, säästämään kustannuksia ja nopeuttamaan prosesseja. Innovointi jatkuu läpi koko hankkeen.

Rantatunnelihanke on jaettu kahteen erilliseen vaiheeseen. Hankkeen kehitysvaihe ajoittui vuosille 2012–2013, ja toteutusvaihe käynnistyi lokakuussa 2013. Tunneli avataan liikenteelle vuonna 2017.

CASE

Patoturvallisuus paranee kohisten

Rakennamme uuden ohijuoksutusväylän Bergeforsen Kraft AB:n vesivoimalaitokselle Ruotsin Timrássa. Uusi vesiväylä nostaa veden ohijuoksutuskapasiteettia ja parantaa merkittävästi voimalaitoksen vesialtaan patoturvallisuutta.

Rakennushanke sisältää väliaikaiset työpadot, luukkujärjestelmien betonirakenteet, aaltoilualtaan avolouhinnat sekä koko hankkeen ajan käytössä olevan rautatien ali rakennetun tunnelin. Hankkeeseen liittyy myös laajoja maisemointitöitä.

Raskaat betonirakenteet, erikoislouhinnat, massansiirrot ja maisemointi ovat vaatineet monipuolista insinöörialojen ja käytännön toteutuksen osaamista ja yhteensovittamista.

Myös valtavat vedenpaineet kestävien työpatojen rakentaminen ja asutuksen vieressä toteutettu 50 metrin syvyinen aaltoiluallas ovat edellyttäneet vahvaa ammattitaitoa.

Ruotsin vesivoimalaitoksista valtaosa on rakennettu ennen 1960-lukua. Uudistuneet turvamääräykset ja ilmastonmuutokseen varautuminen ovat lisänneet parantamistarpeita. Tavoitteena on selkeä turvallisuustason nosto. Bergeforsenin voimalaitoksen omistavat Vattenfall AB ja EON Vattenkraft Sverige AB.

Rakennustyöt aloitettiin kesällä 2011, ja kokonaisuudessaan hanke valmistuu keväällä 2014.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

CASE

Lentokenttäprojekti Norjassa – hyvä koordinointi on yksi avaintekijöistä

Ensimmäiset palat asfalttia jyrsittiin Andøyan lentotukikohdassa elokuussa 2013, ja aina siitä lähtien kiitoradan uudistamisprojekti on edennyt aikataulussa – itse asiassa suunniteltua nopeammin. Hyvä organisointi ja projektikoordinointi ovat olleet avaintekijöitä.

Projektissa tehdään sekä pohja- että päällystystöitä. Siihen sisältyy 3 000 metriä pitkän ja 45 metriä leveän kiitoradan jyrsintä ja uudelleenpäällystys. Lisäksi kiitorataa levennetään ja sen teknisiä laitteita, valoja ja sadevesikouruja siirretään. Urakkaan kuuluu myös lentokentän betonikannen korjaaminen ja pysäköintialueen osittainen uudelleenpäällystys.

Andøyan lentotukikohta toimii normaaliin tapaan koko uudistamisprojektin ajan ja palvelee sekä Norwegianin ja Widerøen liikelentoja että Norjan armeijan lentoliikennettä.

”Olemme saaneet ensimmäisen vaiheen valmiiksi alkuperäisen suunnitelman mukaisesti ja aiheuttamatta häiriöitä lentoliikenteelle”, toteaa Lemminkäisen projektipäällikkö Stian Andreassen.

Andreassen korostaa selkeän organisoinnin ja aktiivisen koordinoinnin merkitystä kaikissa työvaiheissa. ”Meillä on palaveri rakennusurakoitsijan kanssa joka toinen päivä. Lisäksi meillä on rakennuskokous kerran kahdessa viikossa, ja pidämme tiiviisti yhteyttä ilmavoimiin ja kaupallisiin toimijoihin.”

”Olemme kutsuneet rakennuttajan työmaaesimiehen hallintotiimimme jäseneksi. Olemme siis vähentäneet välikäsiä ja tiivistäneet koordinointia”, kertoo Andreassen.

Turvallisuus on kaikki kaikessa. ”Olemme hyvin tarkkoja siitä, että kaikki työntekijät ja alihankkijat toimivat työmaillamme turvallisesti ja asianmukaisesti”, Andreassen sanoo.

”Kun projekti valmistuu vuoden 2014 marraskuussa, kiitoradan päällystykseen on kulunut noin 44 000 tonnia asfalttia”, Andreassen toteaa.

CASE

Ruuhkasiltoja korjaamassa

Suurin osa Suomen 1960–70-luvuilla rakennetuista silloista on peruskorjausiässä. Edessä on suuri korjausurakka, jota nopeuttaa lokakuussa 2013 voimaan astunut asetus, joka mahdollistaa suuremmat ja painavammat rekat Suomen teille. Uusille superrekoille on nopeasti korjattava sujuvat, logistisesti tehokkaat reitit.

Vuoden 2013 aikana Lemminkäinen peruskorjasi pääkaupunkiseudulla 12 siltaa: kolme siltaa Helsingin Lauttasaaressa, Mechelininkadun ylittävän Ruoholahden sillan, Vihdintien sillan sekä Kannelmäki–Myyrmäki-rataosuuden ratasillat ja alikulut.

”Käytännössä sillan todellinen korjaustarve selviää aina vasta töiden alettua, joten yhteydenpito asiakkaan kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Meidän on heti kerrottava muutoksista ja suunniteltava, miten korjaus uuden tiedon valossa hoidetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti”, kertoo Lemminkäisen työpäällikkö Jani Laru.

Liikennejärjestelyiden suunnittelu, erityisesti pääkaupunkiseudulla, on erityisen tärkeää. Esimerkiksi Ruoholahden sillan ylittää vuorokaudessa 30 000–40 000 autoa. Se sijaitsee yhdessä Suomen suurimmista autoliikenteen solmukohdista. ”Kun kohdetta korjataan, se vaikuttaa aina koko alueen liikenteeseen. On kaupunkilaisten, rakennuttajan ja meidän etumme mukaista, että tällaiset kohteet tehdään kerralla kuntoon. Takaisin ei haluta mennä liikennettä häiritsemään”, Laru kertoo joulukuussa päättyneestä urakasta.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

”Kannelmäki–Myyrmäki–rataosuudella aikataulu oli myös tiukka, sillä rakentamisen rivakka tahti on liikenteen haittojen vähentämiseksi paras keino. Korjasimme kahden kuukauden aikana kaksi ratasiltaa sekä viisi kevyen liikenteen alikulkua. Aikataulu piti, urakka valmistui jopa etuajassa."

”Meillä on hyvin yhteen hitsautunut, pätevä ja työlleen omistautunut sillankorjausporukka, joka pystyy hoitamaan sillankorjausurakoita ympäri Suomen”, Laru toteaa.

Vuonna 2014 jatkamme Lauttasaaren sillan korjausurakkaa.

Tilaajan kanssa sovimme yhden sillan saneeraustyön siirtämisestä vuoden 2014 keväälle lähialueen liikennehaittojen minimoimiseksi. Loppuvuodesta 2013 aloitimme Espoon Mankkaalla Turvesolmun eritasoliittymän ja Turveradantien rakennustyöt. Urakka sisältää kuuden uuden sillan lisäksi mittavat maarakennus- ja kunnallistekniset työt. Turvesolmun työt jatkuvat aina vuoteen 2015 saakka.

Kodikasta asumista keskeisillä paikoilla

Suomessa keskitymme asuntorakentamiseen kasvukeskuksissa. Venäjällä tutkimme mahdollisuuksia laajentaa omaa asuntotuotantoamme Pietarin lisäksi muihin kaupunkeihin.

Vuonna 2013 käynnistimme 1 815 (1 019) uuden omaperusteisen asunnon rakentamisen. Tarjoamme asuntoja kuluttajille sekä asunto- ja kiinteistösijoittajille Suomessa ja Venäjällä.

Keskitymme kasvukeskuksiin

Meillä on hyvä tonttivaranto, joka turvaa lähivuosille tarvittaessa ripeätkin asuntoaloitukset. Tonttivarannostamme enemmistö sijaitsee kasvukeskuksissa Suomessa ja Pietarissa. Läsnäolomme suomalaisissa kasvukeskuksissa ja pitkäaikainen paikallistuntemuksemme auttavat meitä löytämään kiinnostavat tontit uusia asuntokohteitamme varten.

Hankimme ensisijaisesti tontteja, jotka sijaitsevat joko kaupungin keskustassa tai sen tuntumassa hyvien liikenneyhteyksien varrella. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla tavoitteenamme on hankkia tontit siten, että kohteemme sijaitsevat kävelymatkan päässä raide- tai rataliikenteen pysäkiltä.

Monipuolista asuntotuotantoa

Vuonna 2013 jatkoimme Helsingin Jätkäsaaren alueen kehittämistä. Uusi merellinen asuntoalue Helsingin keskustan tuntumassa on herättänyt laajaa kiinnostusta. Vuoteen 2016 mennessä rakennamme alueelle noin 430 asuntoa. Olemme tällä hetkellä ainoa rakentaja, joka tarjoaa alueella omistusasuntoja. Raportointivuoden lopussa voitimme arkkitehtikilpailussa Helsingin kaupungilta uuden tontin, jolle rakennamme tulevina vuosina pienkerrostaloja.

Rakennamme asuntoja myös Helsingin keskustaan, Töölönlahdelle, jonne on valmistumassa asuntojen, palvelujen ja toimitilojen yhdistelmä. Ensimmäisen kohteen asukkaat muuttivat uusiin koteihinsa helmikuussa 2013, ja toinen kohde valmistuu keväällä 2014. Mahdollisuus asua aivan kaupungin keskustassa vehreässä ympäristössä on kiinnostanut kaupunkilaisia.

Keväällä 2013 aloimme peruskorjata, entisöidä ja muuttaaasuinkäyttöön Asunto Oy Helsingin Kivipalatsin tiloja Helsingin keskustassa. Osin suojellun rakennuksen peruskorjaus tehdään yhteistyössä Helsingin kaupunginmuseon kanssa. Kivipalatsiin valmistuu yhteensä 28 asuntoa huhtikuussa 2014. Uskomme, että vanhojen liiketilojen muuntorakentaminen asunnoiksi lisääntyy jatkossa erityisesti täyteen rakennetuissa kaupunkien keskustoissa.

Jatkoimme aluekehittämistä Pohjois-Suomessa, kun aloitimme Rovaniemellä Rakan alueen viidennen ja viimeisen kerrostalon ja Oulussa Louhen alueen toisen kerrostalon rakentamisen syyskuussa 2013. Molemmat alueet sijaitsevat lähellä keskustaa, ja niissä on kiinnitetty huomiota viihtyisyyteen, esteettömyyteen sekä mataliin asumiskustannuksiin.

Syksyllä aloitimme myös Kuopion Lehtoniemen alueen kehittämisen. Vuosien 2013–2015 aikana rakennamme alueelle yhteensä 79 omistusasuntoa sekä yhden vuokra-asuntokohteen. Alue sijaitsee lähellä hyviä ulkoilumaastoja, mikä lisää asumisen viihtyvyyttä.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Suomalainen rakentaminen kiinnostaa Venäjällä

Aloitimme vuonna 2013 uuden asuntokohteen Pietarissa. Tapiola-nimisen kohteen ensimmäisessä vaiheessa rakennetaan 339 asuntoa Obvodny-kanavan varrelle lähelle Moskovskij prospektia. Jatkoimme myös Vasilin saarelle Aino-nimisen, 470 asunnon kohteen rakentamista.

Pietarin markkinoilla suomalaisuus on yksi keskeisiä erottautumistekijöitämme. Ensisijainen kohderyhmämme on Venäjän vaurastuva keskiluokka, joka arvostaa suomalaista luotettavuutta, laatua sekä toimivia pohjaratkaisuja. Asiakkaillemme osaamisemme näkyy muun muassa energiatehokkuutena, laadukkaina ääni- ja kosteuseristyksinä sekä nykyaikaisina automaatiojärjestelminä. Asuntotuotantomme on kiinnostanut myös kiinteistösijoittajia.

Parantaaksemme palveluamme olemme neuvotelleet usean pankin kanssa rahoitusjärjestelyistä helpottamaan asiakkaidemme asuntolainansaantia. Asuntolainojen vakuudeksi käy rakenteilla oleva asunto.

Toimimme Venäjällä myös asuntourakoitsijana. Vuonna 2013 laajensimme toimintaamme Moskovan alueelle, kun sovimme venäläisen OOO Mikroraijon Kantrin kanssa 46 pienkerrostalon rakentamisesta Istran kaupunkiin, Moskovan lähelle. Alueen suunnittelussa ja rakentamisessa korostuvat pohjoismainen asumisviihtyvyys, energiatehokkuus ja laatu. Rakennamme alueelle myös infra- ja tieverkoston sekä viher- ja aluerakenteita. Lisäksi rakennamme Tetra Investille eliittiluokan asuintaloa Pietarin Kivisaarelle.

Asiakkaan näköistä palvelua

Meillä on Suomessa ja Venäjällä oma asuntomyynti. Asuntomyynnin kanssa työskentelevät muutostyöinsinöörit auttavat asiakkaita löytämään mieleiset tilaratkaisut ja pintamateriaalit uuteen kotiinsa. Samalla asiakkaamme saavat jatkuvasti ajankohtaista tietoa rakennusprosessin etenemisestä. Tämän lisäksi asiakkaamme voivat hyödyntää verkossa Nettikoti-palvelua kotinsa muutostöiden hallinnassa. Tavoitteenamme on, että jokaisessa isommassa kerrostalokohteessamme Suomessa on tämä mahdollisuus käytössä.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Näkökulma

Casimir Lindholm, liiketoimintasegmentin johtaja, Suomen talonrakentaminen
casimir.lindholm@lemminkainen.com

Laadun rakentamista

Asunnon ostaminen on ihmisten suurimpia henkilökohtaisia investointeja, ja siihen latautuu paljon tunnetta. Laadun merkitys korostuu, kun kotia etsitään uudiskohteesta. Kun ostetaan uutta, sen pitää olla yksiselitteisesti virheetöntä.

Haluamme tarjota asiakkaillemme turvallisia, terveellisiä ja toiminnallisia koteja, jotka luovutamme heille virheettöminä. Vuonna 2013 vahvistimme laadunvarmistamisen merkitystä toimintajärjestelmässämme.

Laadunvarmistus kulkee tiiviisti läpi koko rakennusprosessimme. Omaperusteisessa asuntorakentamisessa laadunvarmistus alkaa tontinhankinnasta. Haluamme, että rakentamamme asunnot sijaitsevat asunnonostajiemme näkökulmasta parhailla paikoilla kasvukeskuksissa. Sijainnin merkitystä asiakkaan laatukokemuksen perustana ei voi liiaksi korostaa.

Suunnitteluvaiheessa laadunvarmistus takaa halutun lopputuloksen asunnon toiminnallisuuden ja teknisen laadun osalta. Rakentamisvaiheessa laadunvarmistus kulminoituu onnistuneeseen itselleluovutukseen.

Kuluneen vuoden aikana olemme yhdenmukaistaneet ja terävöittäneet sekä itselleluovutusprosessin aikataulutusta että sen suoritustapaa. Itselleluovutuksessa asunnon tarkastuksen suorittaa aina jonkin toisen työmaamme työntekijä ulkopuolisin silmin. Prosessia terävöittämällä haluamme varmistaa asiakkaidemme tyytyväisyyden ja saada aikaan kustannussäästöjä.

Lopullisen laatukokemuksen sinetöi asiakaspalvelu. Vuonna 2013 verkkopohjaisen lisä- ja muutostyöpalvelu Nettikodin käyttöönotto on ollut yksi tärkeä laadunvarmistustoimenpiteemme. Nettikodin avulla pystymme laajentamaan ja monipuolistamaan asiakaspalveluamme henkilökohtaisen palvelumme rinnalla. Nettikoti sujuvoittaa myös tiedonkulkua asiakkaan, myynnin ja työmaan välillä. Vuoden 2014 aikana laajennamme sen käyttöä entisestään Suomessa.

Jatkamme määrätietoista laadunvarmistustyötämme myös tulevina vuosina. Vuonna 2014 laatu on keskeisimpiä tulosmittareitamme.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

CASE

Luonto ja kaupunki kohtaavat Jätkäsaaressa

Helsingin eteläkärkeen nousee uusi 17 000 asukkaan asuinalue. Entisen tavarasataman tilalle rakennettava Jätkäsaari sijoittuu kiinteäksi osaksi Helsingin kantakaupunkia. Rakennamme alueen luoteisosassa sijaitsevalle Saukonpaaden alueelle neljä asunto-osakeyhtiötä.

Saukonpaaden sijainti ydinkeskustan ja meren tuntumassa on ainutlaatuinen. Valmistuvat asuntomme tarjoavat luontoa, laatua ja aktiivista elämää arvostaville kaupunkikoteja pääkaupungin paraatipaikalta. Monipuoliset palvelut ja harrastemahdollisuudet ovat kävelyetäisyydellä. Alueen keskelle tulee 2,5 kilometrin mittainen puisto, joka päättyy uimarantaan. Asuinkorttelien viereen rakennetaan myös pienvenesatama.

Uudet asunnot on suunniteltu pohjaratkaisuiltaan joustaviksi, joten ne soveltuvat niin perheettömille kuin perheellisille, tarvittaessa myös edustusasunnoiksi.

Asunnoissa on runsaasti asumismukavuutta lisääviä yksityiskohtia. Varustelutaso on korkea ja pohjaratkaisut joustavia. Kaikissa kodeissa on muun muassa vesikiertoinen lattialämmitys, lasitetut parvekkeet ja kaukokylmäjärjestelmä, joka viilentää asuntoja kesäaikana. Sisäpihat rakennetaan puutarhamaisiksi ja tilaviksi. Osa taloyhtiöiden autopaikoista sijoitetaan pihakannen alle rakennettavaan pysäköintihalliin.

Alueen jätehuolto toimii modernilla putkikuljetusjärjestelmällä. Asukkaat vievät lajittelemansa jätteet taloyhtiön keräyspisteeseen, josta ne kulkevat maanalaista putkea pitkin alueen ulkopuolella sijaitsevalle keräysasemalle. Järjestelmä lisää pihojen viihtyvyyttä ja turvallisuutta, kun perinteisiä jätesäiliöitä ei tarvita eikä alueella liiku jäteautoja.

Vuonna 2013 käynnistimme kohteistamme ensimmäisen, Asunto Oy Saukonpaaden Merituulen, rakennustyöt. Kohde valmistuu vuonna 2014. Loput kohteemme, Asunto Oy Helsingin Ruori, Kompassi ja Loisto, valmistuvat vuoteen 2016 mennessä.

CASE

Arvokiinteistö entiseen loistoonsa

Rakennamme Lönnrotinkadulle, aivan Helsingin ydinkeskustaan, uusia asuntoja vuonna 1896 valmistuneeseen Kivipalatsiin. Vanhojen rakennusten korjaaminen on vastuullinen tapa elävöittää kaupunkien keskustoja.

Kaupunkien ydinkeskustoissa tulee uutta tonttimaata tarjolle harvoin, tuskin koskaan. Korjausrakentamiselle on kysyntää, kun olemassa olevia kiinteistöjä uudistetaan siten, että tilaratkaisut ja tekniikka vastaavat nykypäivän tarpeita. Samalla myös kiinteistöjen käyttötarkoitusta voidaan muuttaa.

Lönnrotinkadulle vuonna 1896 asuinrakennukseksi valmistuneen Kivipalatsin tilat on vuosien saatossa muutettu toimisto- ja liikekäyttöön. Nyt olemme mukana palauttamassa arkkitehti Florentin Granholmin suunnittelemia ja rakennuttamia tiloja alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa ja loistoonsa. Uusittuun Asunto Oy Helsingin Kivipalatsin kiinteistöön valmistuu 28 asuntoa huhtikuussa 2014.

"Olemme erikoistuneet peruskorjaamaan historiallisia arvorakennuksia, jotka sijaitsevat usein kaupunkien keskustoissa. Töiden tekeminen vilkkaassa ydinkeskustassa keskellä rakennettua ympäristöä siten, ettei lähiympäristön arki häiriinny, on keskeistä osaamistamme", kertoo korjausrakentamisen johtaja Kalevi Stenman Lemminkäiseltä.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Nykyaikaistamme hankkeessa Kivipalatsia ja entisöimme rakennuksen yksityiskohtia alkuperää kunnioittaen. Rakennustyöt pitävät sisällään uuden vesikaton, välipohjien kunnostuksen, rakenteiden parannustöitä sekä eristyksien ja sisäpintojen uusimista. Uusilla rakenneratkaisuilla parannetaan rakennuksen paloturvallisuutta ja äänieristystä. Kiinteistön sähkö-, tele-, putki-, ilmanvaihto- ja ohjausjärjestelmät uusitaan kokonaan.

Ullakkokerrosta korotetaan. Teemme sinne paitsi uusia asuntoja myös viisi kattoterassia, kattoikkunoita ja parvekkeita. Lisäksi uusimme nykyiset hissit ja rakennamme uuden hissikuilun kolmatta hissiä varten.

Rakennus on osittain suojeltu, ja peruskorjaus tehdään yhteistyössä Helsingin kaupunginmuseon kanssa. Kiinteistön omistajana ja rakennuttajana toimii Rakennus Oy Kivipalatsi, jonka omistajat ovat Ahlström Capital Oy ja HGR Property Partners Oy.

Liiketoiminta › Asuminen › Yhdessä parempaa kaupunki-infraa

CASE
Yhdessä parempaa kaupunki-infraa

Venäjällä kaupunki-infran kehittämiseen osallistuvat viranomaisten lisäksi rakennusyhtiöt. Pietarissa rakennamme keskeiselle paikalle asuntojen lisäksi lastentarhan.

Kesällä 2013 aloitimme 757 asunnon rakennustyöt Pietarin keskustassa. Tapiolaksi nimetty kohteemme sijaitsee lähellä Moskovskij prospektia Obvodny-kanavan varrella.

Tapiola kuuluu omaperusteiseen tuotantoomme, jossa vastaamme kohteen suunnittelusta, rakentamisesta ja myynnistä. Asuntojen lisäksi tontille sijoitetaan myytävää toimisto- ja liiketilaa noin 4 000 neliömetrin verran ja maanalaisia parkkipaikkoja 360 kappaletta. Lisäksi suunnittelemme ja rakennamme kohteeseen lastentarhan. Allekirjoitimme syyskuussa 2013 Pietarin kaupungin kanssa sopimuksen, jossa luovutamme kaupungille tilat lastentarhaa varten ilmaiseksi.

”Tällaiset palvelut parantavat alueen elinvoimaisuutta, joten niitä voi hyvin kehittää kaupungin ja liike-elämän yhteistyönä”, toteaa johtaja Juha Vättö Lemminkäiseltä.

Ensimmäisten 339 asunnon on tarkoitus valmistua vuoden 2014 lopussa. Koko alueen on suunniteltu valmistuvan vuoden 2015 loppuun mennessä.

Uudessa lastentarhassa on paikkoja 79 kaupunkilaislapselle. Lastentarha ja siihen kuuluva leikkikenttä avataan vuoden 2016 alussa, kun alueen kaikki asunnot ovat valmiita.

Mietimme jatkossakin ratkaisuja, jotka edesauttavat kaupunki-infran kehittämistä ja tukevat samalla asuntomyyntiämme.

Liiketoiminta › Asuminen › Viihtyisä asuinalue suurkaupungin tuntumassa

CASE
Viihtyisä asuinalue suurkaupungin tuntumassa

Oman asuntotuotannon lisäksi toimimme Venäjällä asuntourakoitsijana. Tammikuussa 2013 venäläinen investointiyhtiö OOO ”Mikroraijon Kantri” kutsui meidät keskustelemaan Bank ZENITin kanssa mielenkiintoisesta asuntohankkeesta. Neuvottelujen tuloksena ryhdyimme pääurakoitsijaksi SAMPO-hankkeeseen paljolti hanketta rahoittavan Bank ZENITin myötävaikutuksesta. Hanke sisältää 46 pienkerrostalon alueen ja asukkaille tarkoitettujen sosiaalitilojen suunnittelun ja rakentamisen.

Yhteistyömme Bank ZENITin kanssa alkoi vuonna 2004, kun rakensimme Kazaniin jääkiekkoareenan, joka on yksi ensimmäisistä kansainvälisten laatuvaatimusten mukaisista areenoista Venäjällä. Rahoittajana toimi Bank ZENIT. ”Pankki oli tyytyväinen yhteistyöhön kanssamme. Uusi sopimus syntyi tämän kokemuksen pohjalta”, kertoo Lemminkäisen Venäjän maajohtaja Maaret Heiskari. ”Uskon, että hyvä yhteistyö myös takaa sen, että hanke etenee suunnitellusti ja uudet asukkaat pääsevät muuttamaan aikataulussa.”

Stanislav Pashchenko, Bank ZENITin hallituksen varapuheenjohtaja kertoo: ”Asiakkaamme näki

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

hankkeen konseptissa mahdollisuuden rakentaa laadukkaita pienkerrostaloja. Tavoitteena on tehdä kansainvälistä laatua kustannustehokkaasti. Me pankissa ymmärsimme, että investointihankkeen klassisten rahoitusriskien lisäksi on olemassa pääurakoitsijaan liittyviä riskejä. Sen vuoksi rahoitusehtonamme oli osallistuminen pääurakoitsijan valintaan. Urakkakilpailu päättyi tuloksetta – kukaan siihen osallistuneista ei esittänyt toiveidemme mukaista ratkaisua. Silloin muistimme Lemminkäisen, joka on johtavia yrityksiä Pohjois-Europpassa, ja suosittelimme Mikroraijon Kantrille neuvotteluja. Lemminkäisen kokemus ja asuntorakentamisen laatu antavat odottaa toiveikkain mielin tämänkin hankkeen onnistumista."

Rakennamme Istran uudelle ja suositulle alueelle 46 kolmikerroksisen pienkerrostalon lisäksi lastentarhan sekä hallintorakennuksen. Asuntojen ensisijaisena kohderyhmänä on keskiluokka, joka arvostaa pohjoismaista asumisviihtyvyyttä, energiatehokkuutta ja laatua.

Lisäksi rakennamme yhteistyössä asiakkaan kanssa alueelle infra- ja tieverkoston sekä 29 hehtaarin viher- ja aluerakenteet. Hankkeen arvioidaan valmistuvan syksyllä 2016. Urakan kokonaisarvo on yli 100 miljoonaa euroa.

Ratkaisuja viihtyisään työympäristöön

Rakennamme toimitiloja Suomessa ja Venäjällä. Lisäksi uudistamme vanhoja tiloja vastaamaan nykyajan työelämän tarpeita. Taloteknisillä ratkaisuilla lisäämme kiinteistöjen käyttömukavuutta.

Haluamme tarjota asiakkaillemme viihtyisiä työympäristöjä. Viihtyisyyteen vaikuttavat muun muassa muunneltavissa olevat tilaratkaisut, hyvä sisäilma, laadukas valaistus ja tilojen sijaitseminen hyvien kulkuyhteyksien varrella.

Monipuolisia liiketiloja

Vuonna 2013 uusia toimitilahankkeita ei juurikaan Suomessa aloitettu pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Poikkeuksena tähän on Itä-Suomen rajaseutu. Esimerkiksi Lappeenrannassa rakentaminen on vilkasta. Vuonna 2013 rakensimme muun muassa 4 000 neliömetrin liiketilat Disa's Fish -kalakaupalle Nuijamaalle.

Vuoden 2013 suurin toimitilahankkeemme oli Helsingin keskustassa, Töölönlahdella jatkunut kolmen korttelin työmaamme, jonka rakentamisen aloitimme vuonna 2011. Jokainen näistä toimistokiinteistöistä täyttää kansainvälisen LEED-ympäristösertifikaatin kriteerit. Sertifikaatit haetaan kohteiden valmistuttua. Rakennusvaiheessa kiinnitämme erityistä huomiota töiden suunnitteluun, jotta keskustan vilkas liikenne ei häiriinny työmaasta.

Skanskan kanssa muodostamamme työyhteenliittymä Freeway aloitti S-ryhmän uuden päivittäistavaroiden logistiikkakeskuksen rakennustyöt Sipoossa kesäkuussa 2013. Logistiikkakeskus on tällä hetkellä yksi Suomen suurimmista rakennusprojekteista, ja sen suunnittelussa ja toteutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota ympäristönäkökulmiin.

Olemme vahva kumppani suomalaisille yrityksille myös Venäjällä. Meillä on vankka kokemus muun muassa tuotantolaitosten rakentamisesta. Aloitimme vuonna 2013 uuden maalitehtaan rakentamisen Teknokselle Pietariin. Syksyllä 2013 valmistui Parocin tuotantolaitoksen ensimmäinen vaihe Tverissä, Moskovan luoteispuolella. Saimme valmiiksi myös Technopoliksen toimistorakennusurakan toisen vaiheen Pietarissa. Kohde täyttää LEED-ympäristösertifikaatin kriteerit.

Modernisoimme myös vanhoja tiloja

Meillä on laaja-alaista osaamista ja pitkä kokemus vanhojen kiinteistöjen peruskorjausprojekteissa. Tavoitteemme on, että työt voidaan viedä läpi haitaten mahdollisimman vähän kiinteistön ympäristön arkielämää.

Meidät valittiin peruskorjaamaan Helsingin yliopiston omistama Aleksi7-kiinteistö loppuvuodesta 2013. Työt kestävät vuoden 2014 loppuun saakka. Kiinteistöön tehdään uudet, viihtyisät tilat ympäristöministeriölle.

Stora Enson pääkonttorin peruskorjaus valmistui huhtikuussa 2013. Uudistimme Alvar Aallon suunnittelemat, kulttuurihistoriallisesti arvokkaat sisätilat kolmessa vaiheessa siten, että pääkonttorissa voitiin työskennellä koko peruskorjauksen ajan.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Tapiolan keskustassa Kiinteistö Oy Biensin liiketalo valmistui, ja siihen avattiin kaupunkikeskus Ainoa lokakuussa. Ainoa on osa Tapiolan keskustan kehittämishanketta, jonka tavoitteena on säilyttää Tapiolan asema kulttuurin ja liike-elämän keskuksena.

Haluamme kehittää uusia yhteistyömuotoja

Olemme aktiivisesti mukana kehittämässä rakennusalaa. Kehitämme uusia yhteistyömuotoja tilanteisiin, joissa julkisia investointeja hidastaa rahoituksen puute samalla, kun tarve peruskorjaamiselle ja rakennuskannan uudistamiselle kasvaa.

Yksi ratkaisu tällaisiin tilanteisiin on elinkaarimalli, jossa palveluntuottaja vastaa esimerkiksi hankkeen suunnittelusta, toteutuksesta sekä kiinteistön huollosta ja ylläpidosta koko palvelusopimuksen ajan. Tällaiset hankkeet perustuvat usein yksityiseen rahoitukseen, ja palveluntuottaja voi osallistua myös rahoituksen järjestämiseen.

Vuonna 2013 saimme päätökseen ison elinkaarihankkeemme rakennustyöt Kuopiossa. Hankkeeseen sisältyivät neljän koulun ja yhden päiväkodin uudisrakennus- ja peruskorjaustyöt. Viimeinen uudisrakennus valmistui kesällä 2013. Tästä eteenpäin vastaamme kohteen huollosta ja ylläpidosta seuraavat 25 vuotta.

Jatkoimme myös vuonna 2012 Oulussa alkanutta Kastelli-monitoimitalohanketta. Kastelliin tulee päiväkoti, aamu- ja iltapäivähoito, yhtenäisperuskoulu, lukio, aikuislukio, kirjasto, nuorisotilat, auditorio sekä mittavat liikuntatilat. Tilaa tulee yhteensä noin 1 500 lapselle ja nuorelle.

Rakennushankkeen on määrä valmistua vuonna 2014, jonka jälkeen vastaamme kohteen huollosta ja ylläpidosta seuraavat 25 vuotta.

Talotekniset ratkaisut auttavat säästämään energiaa

Oikein suunnitellulla ja huolletulla talotekniikalla parannamme olosuhteita ja lisäämme käyttömukavuutta. Vahvuutenamme talotekniikan ratkaisuissa ovat valtakunnallinen palveluverkosto ja monipuolinen palveluvalikoima. Tarjoamme palveluita taloteknisten järjestelmien urakoinnista huoltoon ja ylläpitoon. Erityisesti ennakoivan huollon ja ylläpidon avulla voimme auttaa asiakkaitamme saavuttamaan energiansäästöjä.

Helmikuussa 2013 aloitimme Cityconin 47 kauppakeskuksen ja liikekiinteistön talotekniikan huollon ja ylläpidon Suomessa. Ennakoivalla huollolla ja ylläpidolla autamme asiakasta muun muassa säästämään energiaa ja luomaan kiinteistön käyttäjille miellyttävät olosuhteet. Lokakuussa 2013 aloimme huoltaa ja ylläpitää myös Pohjoismaiden suurimman kauppakeskuksen, Itiksen, kiinteistöjä Helsingissä.

Sovimme Ilmarisen kanssa ylläpitopalveluiden tuottamisesta Ilmarisen kiinteistöihin pääkaupunkiseudulla. Moniosaiseen sopimukseen kuuluu useita talotekniikan palveluja. Perushuollon lisäksi sopimus sisältää sähköjärjestelmien käytönjohtopalvelut valtakunnallisesti.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

CASE
Kaukokatseista kiinteistönhuoltoa

Vuodesta 2008 lähtien olemme vastanneet LähiTapiola-ryhmän pääkonttorikiinteistöjen talotekniikan huolto-, ylläpito- ja korjauspalveluista. Hyvä yhteistyö sai jatkoa vuonna 2013.

Syyskuusta alkaen olemme vastanneet myös useiden liiketoimitilojen teknisestä kiinteistönhoidosta, taloteknisten järjestelmien määräaikaishuolloista sekä korjaustyöpalveluista. Suurin osa sopimukseen kuuluvista kiinteistöistä sijaitsee pääkaupunkiseudulla.

Systemaattisilla ja suunnitelmallisilla ylläpito- ja korjauspalveluilla pystymme pidentämään LähiTapiolan kiinteistöjen elinkaarta, parantamaan riskien ja olosuhteiden hallintaa sekä varmistamaan niiden arvon kehittymisen.

Laajentuneen yhteistyön ansiosta pystymme myös entistä paremmin räätälöimään palvelukonseptiamme sekä LähiTapiolan että sen kiinteistöjä käyttävien vuokralaisten tarpeita vastaaviksi.

”Lemminkäinen tarjosi hinta-laatusuhteeltaan kilpailukykyiset palvelut. Palveluissa korostuvat etenkin kyky palvella vuokralaisia, energiataloudellisuus ja asiakasraportointi”, sanoo LähiTapiolan kiinteistöjä manageeraavan Corbel Oy:n asiakasvastaava Pia Akselin.

CASE
Kasvukeskus Lappeenranta

Haluamme olla tiiviisti mukana kasvukeskusten kehittämisessä. Rakennamme Lappeenrannassa huikeasti kasvaville matkailijamäärille uusia väyliä ja ostospaikkoja.

Heinäkuussa 2013 Kaakkois-Suomen rajanylityspaikoilla – Nuijamaalla, Imatralla, Vaalimaalla ja Vainikkalassa – tehtiin uusi ennätys: yli miljoona rajanylitystä kuukaudessa. Rakensimme vielä saman vuoden syksyllä ruuhkia helpottavan rekkakaistan kapealle Nuijamaantielle.

"Lappeenranta on rakentamisessa Kehä III:n ulkopuolella virkeintä aluetta Suomessa", sanoo päällystyksestä vastaava aluejohtaja Arto Heikkinen Lemminkäiseltä.

Suomen ja Venäjän välisen rajaliikenteen ennakoidaan nelinkertaistuvan nykyisestä vuoteen 2025 mennessä, joten myös rajanylityspaikoilla on väylänrakentamiselle kysyntää. Rakentamamme 16-kaistainen passibulevardi Imatran raja-asemalla valmistui 2013.

Heikkisen mukaan infrarakentajilla on riittänyt töitä nelikaistaiseksi levennetyn Kuutostie-urakan myötä vuodesta 2008 lähtien ja taitaa riittää vastakin, talonrakentamisen kasvuluvuista päätellen.

"Kahden seuraavan vuoden aikana kaupan pinta-alaa on valmistumassa arviolta 150 000 kerrosneliötä", Heikkinen laskee. "Aloitimme vuonna 2013 esimerkiksi Lappeenrantaan valmistuvan IKEAn maarakennustöitä."

Rakentaminen painottui aiemmin Kuutostien varteen, jossa sijaitseva Myllymäen kaupunginosa kauppakeskuksineen on pitkälti Lemminkäisen rakentama. Alue ei kuitenkaan syö kaupungin keskustan vetovoimaa. Vuonna 2007 rakentamamme Kauppakeskus Galleria on ollut jo kolmatta vuotta peräkkäin Suomen kauppakeskusten ykkönen verottomassa matkailijamyynnissä. Gallerian viereen on juuri valmistunut kaksi rakentamaamme asuinliiketaloa. Kolmas valmistuu keväällä 2014.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

CASE
Helsinkiläisten olohuone

Töölönlahden alue on yksi maan suurimmista ja näkyvimmistä rakennushankkeista. Se on myös työpaikka, koti ja virkistysalue monelle Helsingin keskustassa liikkuvalle.

Lemminkäinen ja rakennuttaja Etera voittivat 2010 tontinluovutuskilpailussa kolmen Töölönlahden korttelin tontit. Siitä käynnistyi yksi maan suurimmista rakennushankkeista. Ensimmäisenä radanvarteen valmistui 2012 Alma Median talo, jossa on huomioitu mediatalon erityistarpeet. Laaja kerroskoko edistää avotilaratkaisuja ja vahvaa sisäistä yhteistyötä.

KPMG:n toimitalo valmistuu 2014 rautatieaseman viereen. Talo on värikäs katseenvangitsija, jonka mutkittelevalla julkisivulla on pituutta 200 metriä – himoittuja ikkunapaikkoja on paljon. Myös muut rakenteet noudattelevat julkisivun muotoa: jopa patterit taivutellaan kaarelle.

Talo valittiin vuoden 2013 parhaaksi talotyömaaksi Rakennuslehden kilpailussa. Arviossa korostettiin työn laatua ja turvallisuudesta huolehtimista, sijaitseehan talo aivan radan ja usean muun työmaan kupeessa. Työmaan sujuvuutta edistivät tietomallinnuksen käyttö ja huolellinen, oikein ajoitettu sidosryhmäviestintä.

EY:n toimitila valmistuu 2014 alueen pohjoisreunaan, puiston viereen. Entistä liikkuvampi ja joustavampi työkulttuuri edellyttää toimitiloilta muunneltavuutta, joka kasvattaa tilojen käyttöastetta.

Töölönlahdella myös asutaan. 22 asunnon taloyhtiö Aalto valmistui 2013, ja toukokuussa 2014 valmistuu Alvariin 15 asuntoa. Asuntojen ovelta on vain kivenheitto niin rautatieasemalle, Musiikkitaloon, Kiasmaan kuin tulevaan keskustakirjastoon. Kevyen liikenteen väylä Baana kulkee alueen läpi, ja lenkkipolku vie lahden ympäri.

Kaikki uudet kiinteistöt täyttävät LEED-ympäristösertifikaatin vaatimukset.

Uutta ajattelua pysäköintilaitoksessa

650 auton P-Finlandia-pysäköintilaitos siirsi aiemman autokentän Finlandia-talon edestä pois kaupunkimaisemasta maan alle. Vuonna 2012 valmistuneen pysäköintitilan lisäksi rakensimme Finlandia-talon ja Musiikkitalon huoltoyhteydet sekä jalankulkuyhteydet neljään suuntaan.

Onnistuimme sisällyttämään vaatimusten mukaiset tilat 25 prosenttia pienempään kuutiotilavuuteen toimivuuden kärsimättä. Tilankäyttöä tehostettiin ottamalla osa ajoreittiä pysäköintikäyttöön ja yhdistämällä Finlandia-talon huoltotilat yhdeksi kokonaisuudeksi. Käyttömukavuuteen ja selkeyteen kiinnitettiin erityistä huomiota.

"Totesimme, että hissin edustojen ja kävelytunnelien pintamateriaaleihin ja valaistukseen kannattaa panostaa", kertoo Lemminkäisen projektipäällikkö Hannu Leppävuori. "Se on isossa hankkeessa lopulta varsin pieni investointi, mutta vaikuttaa monen ihmisen arkeen ja lopputuloksen toimivuuteen."

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

CASE

Energiatehokas logistiikkakeskus

Rakennamme Skanskan kanssa työyhteenliittymänä S-ryhmälle päivittäistavaroiden logistiikkakeskuksen Sipooseen. Kyseessä on yksi Suomen suurimmista rakennuskohteista, jonka kokonaispinta-ala on noin 190 000 bruttoneliömetriä. Valmis logistiikkakeskus vastaa tilavuudeltaan yli kolmeakymmentä eduskuntataloa. Työmaan henkilövahvuus on parhaimmillaan 500 henkilöä.

"Rakensimme vuosina 2010–2012 S-ryhmälle käyttötavaroiden logistiikkakeskuksen samalle alueelle. Saamamme kokemuksen turvin voimme tarjota asiakkaalle ammattitaitoisen ja kokeneen porukan hankkeeseen. Olemme vahva osaaja vaativienkin logistiikkakeskusten toteutuksissa", rakennuspäällikkö Heikki Schemeikka kertoo.

"Hanke on jaettu viiteen eri vaiheeseen, joista osan suunnittelu jatkuu rakennustöiden alettua. Panostamme erityisesti suunnittelun ohjaukseen sekä toteutuksen suunnitteluun yhteistyössä tilaajan, alihankkijoiden ja toimittajien kanssa, jotta voimme varmistaa hankkeen sujuvan etenemisen ja parhaan lopputuloksen. Uusi logistiikkakeskus on kokonaisuudessaan käytössä vuonna 2018."

Logistiikkakeskus on suunniteltu energiatehokkaaksi, ja sille haetaan BREEAM-ympäristösertifikaattia.

"Sertifiointi edellyttää ympäristönäkökohtien huomiointia muun muassa materiaalivalinnoissa", kertoo Schemeikka.

"Rakennuksen jäähdytykseen käytetään geoenergiaa ja vesivaraajaa sekä lauhdetta. Lämmitykseen käytetään lisäksi noin 50 prosentin osuudella pellettienergiaa. Koko laitos on suunniteltu toimivan uusiutuvalla energialla ja tuottavan vain vähän päästöjä", kertoo SOK:n rakennuttajapäällikkö Juha Äijälä.

Kehitämme asiakasyhteistyötämme

Uudenlaisilla yhteistyömalleilla ja vuorovaikutusta tiivistämällä pystymme yhä paremmin ennakoimaan asiakkaidemme tarpeita ja kehittämään ratkaisuja, jotka palvelevat heitä parhaalla mahdollisella tavalla.

Vuonna 2013 kehitimme asiakasyhteistyötä. Yksi esimerkki uudenlaisesta yhteistyöstä on Tampereen Rantatunnelin allianssi, jossa asiakas ja palveluntuottajat suunnittelevat ja toteuttavat hankkeen yhteisellä organisaatiolla ja jakavat yhdessä projektiin liittyvät riskit ja mahdollisuudet. Yhteistyössä syntyneillä innovaatioilla pystymme vähentämään työmaasta aiheutuvia häiriöitä, säästämään kustannuksia ja nopeuttamaan prosesseja.

Vuoropuhelusta viriää uusia ideoita

Vuonna 2012 aloittamamme johdon avainasiakastapaamiset ovat vakiintuneet toimintatavaksemme. Tapaamisten avulla pystymme tunnistamaan yhdessä asiakkaidemme kanssa heidän tarpeensa entistä aikaisemmin ja määrittelemään niihin liittyvät olennaisimmat kehitysalueet.

Vuonna 2014 kehitämme erityisesti asiakas- ja markkinatiedon systemaattista hyödyntämistä.

Kehitystyötä asiakaspalautteen pohjalta

Vuonna 2013 toteutimme jo kolmatta kertaa kansainväliseen nettosuositteluindeksiin perustuvan asiakastyytyväisyystutkimuksen. Nettosuositteluindeksi (NSI) on keskeisin asiakastyytyväisyytemme mittari, joka mittaa kuluttaja-, yritys- ja julkishallinnon asiakkaiden todennäköisyyttä suositella Lemminkäistä.

Toteutimme NSI-tutkimuksen vuonna 2013 Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Baltian maissa. Venäjä ei ollut kuluneena vuonna mukana tutkimuksessa.

Vuonna 2013 nettosuositteluindeksimme laski 23,4:een (29,3). Tyytymättömien asiakkaiden osuus ei noussut. Sen sijaan neutraalien asiakkaiden määrä lisääntyi eli asiakkaidemme sitoutuneisuuden aste heikkeni.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Nettosuositteluindeksissämme oli merkittäviä liiketoiminta- ja maakohtaisia eroja. Esimerkiksi useissa infrarakentamisen liiketoiminnoissamme indeksi oli edelleen erinomaisella tasolla tai lähellä sitä. Tutkimuksesta saadun palautteen perusteella määrittelimme liiketoimintakohtaisia kehitystoimenpiteitä asiakaskokemuksen parantamiseksi, ja edistämme niitä vuoden 2014 aikana.

Jatkoimme vuonna 2013 hyvää kehitystyötä asiakaspalvelun, yhteydenpidon ja yhteistyön parantamiseksi. Vuoden 2014 tärkeimmiksi painopistealueiksi olemme nostaneet yhteydenpidon sekä asiakkaan kokeman laadun, ja olemme käynnistäneet molempiin liittyviä kehitystoimenpiteitä. Suoritamme NSI-tutkimuksen seuraavan kerran kesällä 2014.

NSI-tutkimuksen lisäksi mittaamme myös projektikohtaista asiakastyytyväisyyttämme kysymällä asiakkailtamme säännöllisesti heidän tyytyväisyyttään projektin valmistumisen jälkeen.

Parempaa palvelua verkossa

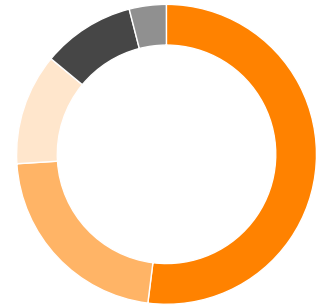
Vuoden 2013 aikana lanseerasimme konsernimme uudistetut suomen- ja englanninkieliset verkkosivut. Uudistuksen avulla kehitimme palveluamme verkossa. Käyttäjätutkimuksesta saamamme palautteen perusteella kävijät löytävät etsimänsä tiedon merkittävästi aiempaa paremmin. Verkkosivujemme kehitystyö jatkuu vuonna 2014, jolloin uudistamme asuntosivustomme Suomessa. Jatkamme myös maakohtaisten sivustojemme uudistusta.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Toimialakatsaus

Kansainväliset toiminnot

LIIKEVAIHDON JAKAUTUMINEN

- Infrarakentaminen, Skandinavia, 52 %
- Infrarakentaminen, Baltia ja Venäjä, 22 %
- Talonrakentaminen, Ruotsi, 12 %
- Talonrakentaminen, Venäjä, 10 %
- Muut, 4 %

TILAUSKANTA, milj. euroa

574,6 2012

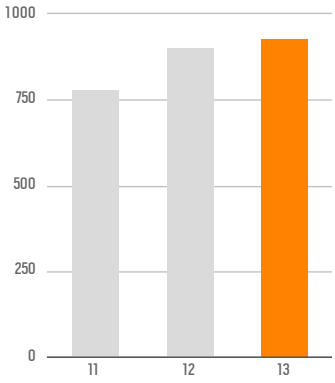
729,9 2013

HENKILÖSTÖ

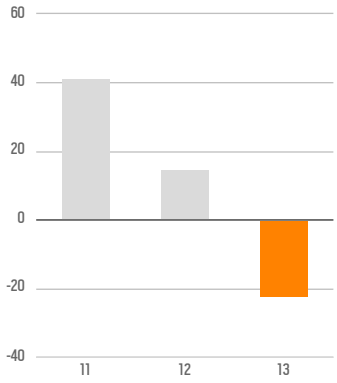
3 057 2012

2 953 2013

LIIKEVAIHTO, milj. euroa

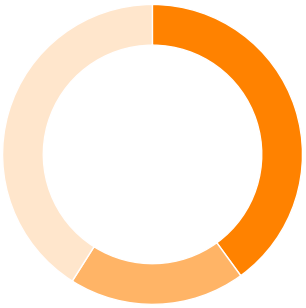
LIIKEVOITTO, milj. euroa

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Talonrakentaminen

LIIKEVAIHDON JAKAUTUMINEN

Asuntorakentaminen, 40 %
Toimitilarakentaminen, 19 %
Kilpailu-urakointi ja muu toiminta, 41 %

TILAUSKANTA, milj. euroa

526,9
2012

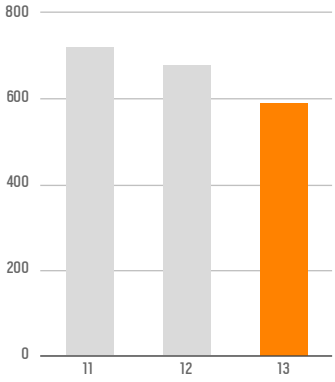
544,3
2013

HENKILÖSTÖ

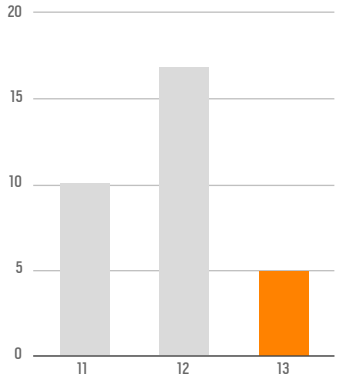
1 425
2012

1 391
2013

LIIKEVAIHTO, milj. euroa

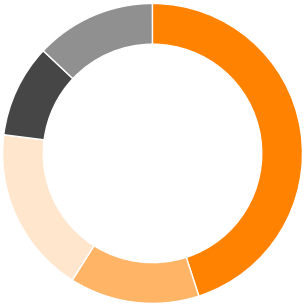
LIIKEVOITTO, milj. euroa

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Infrarakentaminen

LIIKEVAIHDON JAKAUTUMINEN

- Päällystys, 45 %
- Kiviainestoiminta, 14 %
- Maarakennus, 18 %
- Kalliorakentaminen, 10 %
- Pohjarakentaminen, 13 %

TILAUSKANTA, milj. euroa

234,7
2012

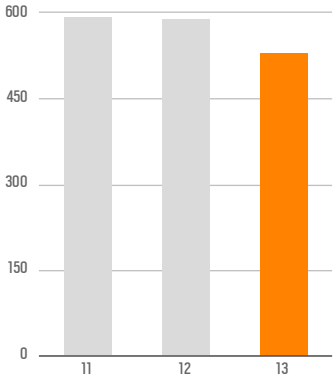
459,0
2013

HENKILÖSTÖ

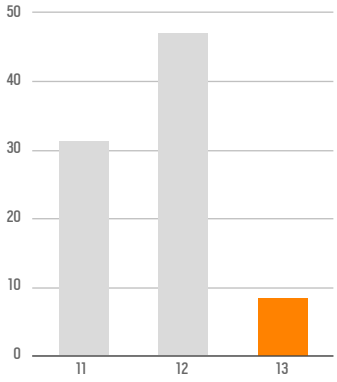
1 751
2012

1 518
2013

LIIKEVAIHTO, milj. euroa

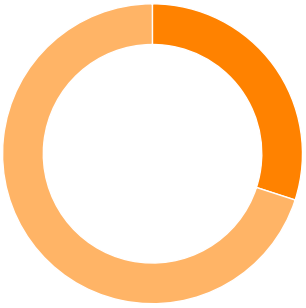
LIIKEVOITTO, milj. euroa

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Talotekniikka

LIIKEVAIHDON JAKAUTUMINEN

Huolto ja ylläpito, 30 %
Urakointi, 70 %

TILAUSKANTA, milj. euroa

107,7
2012

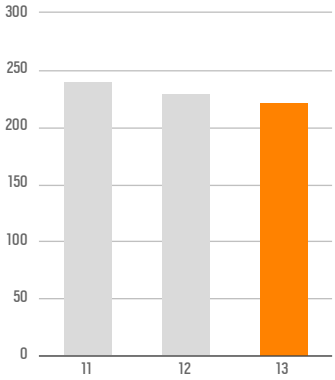
88,1
2013

HENKILÖSTÖ

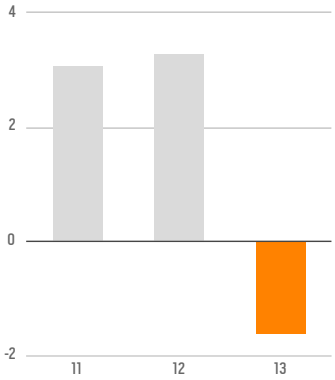
1 631
2012

1 658
2013

LIIKEVAIHTO, milj. euroa

LIIKEVOITTO, milj. euroa

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Tapamme toimia

Tavoitteenamme on kehittää toimintaamme pitkäjänteisesti, kannattavasti ja vastuullisesti. Haluamme rakentaa toimivia, turvallisia ja terveellisiä olosuhteita asumiseen, työntekoon ja liikkumiseen ympäristöä kunnioittaen.

Toimintamme perustan luovat arvomme:

- arvostus ja luottamus
- rakentava yhteistyö
- kestävä kasvu ja kehittyminen.

Noudatamme hyvän liiketavan periaatteitamme

Käytännön toimintaamme ohjaavat hyvän liiketavan periaatteemme. Niiden perustana ovat kansainväliset säädökset, kuten YK:n ihmisoikeuksien julistus ja Global Compact -aloitteen kymmenen periaatetta, jotka liittyvät ihmisoikeuksiin, työoikeuteen, ympäristöön ja korruption vastaiseen taisteluun. Tämän lisäksi periaatteemme noudattavat Kansainvälisen työjärjestön ILO:n työelämän periaatteita ja oikeuksia koskevaa julistusta, OECD:n toimintaohjetta monikansallisille yrityksille ja Kansainvälisen kauppakamarin ICC:n suosituksia. Periaatteemme muodostavat toimintaohjeen myös yhteistyökumppaneillemme.

Hyvän liiketavan periaatteitamme täydentävät erilaiset politiikat ja ohjeet, kuten kilpailuoikeusopas, sisäpiiri- ja edustusohjeet sekä sponsorointiperiaatteet. Vuoden 2013 henkilöstötutkimuksemme mukaan 76 % lemminkäisistä kokee osaavansa soveltaa hyvän liiketavan periaatteitamme.

Viestimme henkilöstöllemme säännöllisesti hyvän liiketavan periaatteistamme. Tällä hetkellä tarjoamme henkilöstöllemme verkkopohjaista koulutusta kilpailuoikeudesta. Vuonna 2014 tavoitteenamme on laajentaa verkkokoulutus kattamaan hyvän liiketavan periaatteemme kokonaisuudessaan.

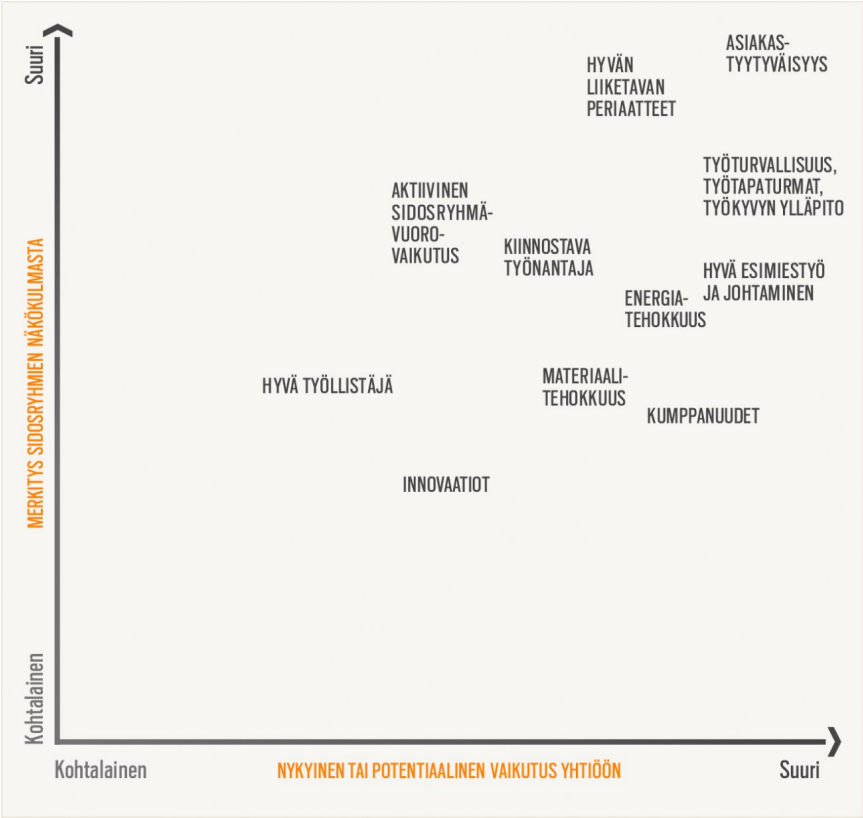
Kannustamme lemminkäisiä ilmoittamaan epäilyksensä väärinkäytöksistä tai hyvän liiketavan periaatteidemme vastaisesta toiminnasta omalle esimiehelleen tai sisäiselle tarkastukselle. Sisäinen tarkastus tutkii kaikki sille tulleet ilmoitukset. Lisäksi sen tehtävä on tarkastaa liiketoimintojen toimintaa säännöllisesti ja raportoida havainnoistaan hallituksen tarkastusvaliokunnalle.

Otimme vuonna 2013 käyttöön SpeakUp-kanavan, johon lemminkäiset ja ulkopuoliset sidosryhmämme voivat nimettömästi ilmoittaa väärinkäytösepäilyksistä. Epäillyt rikkeet käsitellään Lemminkäisen sisäisiä käytäntöjä noudattaen, sovellettavien lakien mukaisesti ja kunnioittaen kaikkien asianosaisten oikeuksia ja henkilökohtaista loukkaamattomuutta.

Vuonna 2013 sisäinen tarkastus tutki tarkemmin 10 väärinkäytösepäilyä, joista kuusi johti toimenpiteisiin.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Olennaisuusmatriisi

Yhteistyötä sidosryhmien kanssa

Jatkuva vuorovaikutus sidosryhmiemme kanssa on tärkeä keino toimintamme kehittämiseksi. Uusia, oivaltavia ratkaisuja ei saada aikaan ilman tiivistä yhteistyötä asiakkaidemme ja yhteistyökumppaneidemme kanssa.

Sidosryhmätyötämme ohjaavat hyvän liiketavan periaatteemme sekä paikalliset ja kansainväliset sitoumukset ja lait. Sidosryhmiämme ovat nykyiset ja mahdolliset asiakkaat, nykyinen ja potentiaalinen henkilöstö, omistajat ja sijoittajat, analyytikot, rahoittajat, yhteistyökumppanit sekä media. Liiketoimintayksikkömme vastaavat ensisijaisesti asiakassuhteista ja keskitetty hankintamme yhteistyökumppaniverkostostamme. Konsernitoimintojemme vastuulle kuuluvat suhteet sijoittajiin, omistajiin, rahoittajiin, mediaan, alan järjestöihin sekä päättäjiin ja viranomaisiin.

Jatkuvaa vuorovaikutusta

Vuonna 2013 sidosryhmiämme kiinnostivat erityisesti palvelujen ja ratkaisujen kehittäminen, uusi strategiamme sekä taloudellinen tuloksemme ja toimintaympäristön näkymät.

Merkittävänä työnantajana ja palvelujen ostajana käymme jatkuvasti vuoropuhelua paikallisten viranomaisten ja päättäjien kanssa. Isojen rakennushankkeiden suunnittelu- ja käynnistysvaiheessa järjestämme myös keskustelutilaisuuksia niille sidosryhmille, joiden arkipäivään hankkeemme vaikuttavat.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Keräämme säännöllisesti asiakaspalautetta, mikä auttaa meitä kehittämään liiketoimintaamme oikeaan suuntaan. Esimerkiksi infrarakentaminen-toimialalla jatkoimme päällystys-, kiviaines- ja maarakennusliiketoimintojen organisaatioiden yhdistämistä, sillä olemme saaneet asiakkailtamme paljon positiivista palautetta mallista, jolla kaikki tarvittavat palvelut saa samasta paikasta.

Uudistimme raportointivuonna Lemminkäinen-konsernin verkkosivut. Uusien sivujen avulla voimme tarjota sidosryhmille helposti löydettävää ajankohtaista tietoa Lemminkäisestä sekä tuotteistamme ja palveluistamme. Seuraavien vuosien aikana uudistamme maakohtaiset sivustomme. Vuoden 2014 aikana kartoitamme sidosryhmiemme käyttäytymistä sosiaalisessa mediassa ja mietimme tapoja heidän palvelemisekseen siellä.

Seuraamme sidosryhmäyhteistyön tuloksia vuosittain

Jotta voimme kehittää toimintaamme, mittaamme sidosryhmäyhteistyön tuloksia säännöllisesti. Tärkeimmät konserninlaajuiset tutkimukset, jotka teemme, ovat:

- Nettosuositteluindeksi (NSI), joka mittaa asiakastyytyväisyyttä (vuosittain)
- henkilöstötutkimus (vuosittain)
- työnantajakuvatutkimus (vuosittain Suomessa)
- bränditutkimus (joka toinen vuosi).

Tutkimustulosten perusteella Lemminkäistä pidetään yrityksenä, jolla on ammattitaitoinen ja osaava henkilöstö sekä laadukkaat tuotteet ja palvelut. Henkilöstömme on tyytyväinen työnantajaansa, ja meille tärkeissä opiskelijaryhmissä Lemminkäistä pidetään kiinnostavana työnantajana.

Tuemme yleishyödyllisiä yhteisöjä

Sponsorointiperiaatteemme perustuvat arvoihimme ja hyvän liiketavan periaatteisiimme. Vuonna 2013 keskityimme lasten ja nuorten tukemiseen. Pääyhteistyökumppanimme olivat ammattitaidon SM-kilpailu Taitaja sekä Suomen lasten ja nuorten säätiön Myrsky-hanke.

Tämän lisäksi teimme lahjoituksen Uusi Lastensairaala 2017 -keräykseen ja haastoimme samalla muut rakennusalan toimijat mukaan auttamaan hankkeen liikkeellelähtöä. Edellisvuosien tapaan tuimme hyväntekeväisyyskohdetta joulutervehdysten sijaan. Vuoden 2013 kohteeksi valittiin Baltic Sea Action Groupin Heitä joululahjat Itämereen -kampanja.

Sidosryhmätaulukko

Sidosryhmä	Odotukset	Toimenpiteet 2013
Alan järjestöt, kuten RT Rakennusteollisuus ry	• Alan jatkuva kehittäminen • Yhteisten etujen ajaminen	• Aktiivinen osallistuminen järjestöjen työhön, työryhmiin ja hankkeisiin
Asiakkaat	• Korkealaatuiset, luotettavat ja kestävät ratkaisut • Hyvä projektinjohtaminen, toimitusvarmuus, toiminnan läpinäkyvyys ja oikea hinta-laatusuhde • Asiakastarpeiden ymmärtäminen, asiakaspalvelu ja asiakassuhteen hoitaminen	• Henkilökohtaiset tapaamiset • Asiakastilaisuudet • Vuorovaikutus alan messuilla ja muissa tapahtumissa • Uutiskirjeet ja verkkopalvelu • Asiakaslehti • Asiakastyytyväisyystutkimukset
Henkilöstö	• Hyvä johtaminen ja esimiestyö • Kannustava palkkaus sekä koulutus- ja kehittymismahdollisuudet • Tasavertainen kohtelu ja organisaation avoimuus • Työhyvinvointi ja -turvallisuus	• Esimiestyön ja johtamisen kehittäminen • Koulutus ja osaamisen kehittäminen • Henkilöstötutkimus • Palkitsemisen kehittäminen • Työhyvinvoinnin ja -turvallisuuden jatkuva kehittäminen • Avoin viestintä ja avoimen yrityskulttuurin rakentaminen

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Media	• Luotettava ja ajankohtainen tieto yrityksen toiminnasta • Avoin viestintäkulttuuri	• Pörssi- ja lehdistötiedottaminen • Tiedotustilaisuudet ja toimitusvierailut • Haastattelut ja taustatapaamiset • Helppo tavoitettavuus
Omistajat ja sijoittajat	• Sijoituksen arvonnousu ja riittävä selvitys yhtiön riskienhallinnasta • Avoin ja oikea-aikainen tieto yhtiön taloudellisesta tilasta ja tulevaisuuden näkymistä	• Sijoittaja- ja analyytikkotapaamiset • Yhtiökokous • Pörssi- ja lehdistötiedottaminen sekä avoin, säännöllinen raportointi • Verkkosivut
Opiskelijat ja työnhakijat	• Mielenkiintoiset ja haastavat työtehtävät • Monipuolinen tieto Lemminkäisen tarjoamista uramahdollisuuksista	• Kesätyö- ja harjoittelupaikat, lopputyömahdollisuudet sekä oppilaitosyhteistyö • Vuorovaikutus messuilla • Näkyvyys opiskelija- ja ammattijulkaisuissa • Työnantajamielikuvatutkimukset • Yhteistyö Skills Finland ry:n Taitaja-kilpailun kanssa • Amis-Dialogi-hanke
Päättäjät ja vaikuttajat	• Lakien ja säädösten noudattaminen • Toiminnan läpinäkyvyys ja haitallisten vaikutusten minimoiminen • Säännöllinen raportointi • Työllistäminen ja hyvä yrityskansalaisuus • Verojen maksaminen	• Vuorovaikutus alan järjestöjen kautta mm. poliittisessa päätöksenteossa • Paikalliset päättäjätapaamiset • Pörssi- ja lehdistötiedottaminen sekä avoin, säännöllinen raportointi
Toimittajat ja yhteistyökumppanit	• Toimeentulon ja kasvun turvaaminen • Mahdollisuus kehittää toimintaa ja verkostoitua • Toimintavarmuus ja jatkuvuus	• Tapaamiset ja suorat kontaktit • Toimittaja-auditoinnit • Hankintajärjestelmien kehittäminen

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Taloudellinen vastuu

Taloudellisen lisäarvon jakautuminen sidosryhmille

Meille on tärkeää kasvattaa ja kehittää yhtiön liiketoimintaa pitkäjänteisesti ja kestävästi. Haluamme luoda lisäarvoa sidosryhmillemme kaikkia hyödyttävällä tavalla. Tämä edellyttää vahvaa panostusta henkilöstömme osaamisen kehittämiseen sekä asiakassuhteiden hoitamiseen, jotta voimme tarjota heille markkinoiden parhaat palvelut.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Lisäarvon tuottaminen 2013

Asiakkaat
2 235,9 milj. euroa (2 359,9 milj. euroa)

Suorat vaikutukset
- Tarjoamme asiakkaillemme korkealaatuisia, luotettavia ja kestäviä ratkaisuja.

Epäsuorat vaikutukset
- Ratkaisumme synnyttävät toimivia, turvallisia ja terveellisiä olosuhteita asumiseen, työntekoon ja liikkumiseen.
- Jatkuva oman toimintamme kehittäminen tuo markkinoille uusia, kustannustehokkaita ja kestäviä ratkaisuja.
- Esimerkiksi:
  - Talotekniikan huolto ja ylläpito auttaa asiakkaitamme optimoimaan kiinteistönsä energiankulutuksen jopa ilman uusia laiteinvestointeja.
  - Matalalämpö- ja uusioasfaltit pienentävät infrahankkeiden ympäristöjalanjälkeä, kun niiden valmistamiseen käytetään vähemmän energiaa tai neitseellisiä raaka-aineita.

Lisäarvon jakautuminen 2013

Toimittajat ja yhteistyökumppanit
1 882,4 milj. euroa (1 793,4 milj. euroa)

Suorat vaikutukset
- Ostamme rakentamiseen liittyviä raaka-aineita, tuotteita ja palveluja yhteistyökumppaneiltamme.

Epäsuorat vaikutukset
- Olemme paikallisesti merkittävä palvelujen ostaja. Ostomme työllistävät sekä avaavat kumppaneillemme uusia liiketoimintamahdollisuuksia.
- Pyrimme pitkäaikaisiin yhteistyösopimuksiin, jotka antavat toimittajillemme ja kumppaneillemme mahdollisuuden kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti.
- Kehitämme jatkuvasti yhteistyömuotoja, mikä mahdollistaa osaamisen jakamisen.

Henkilöstö
449,0 milj. euroa (465,4 milj. euroa)

Suorat vaikutukset
- Työllistämme noin 7 800 henkilöä 8 maassa.
- Maksamme sosiaaliturvamaksuja ja työnantajamaksuja.

Epäsuorat vaikutukset
- Kehitämme henkilöstömme osaamista jatkuvasti ja tarjoamme mielenkiintoisia urapolkuja.
- Olemme monilla paikkakunnilla merkittävä työllistäjä.
- Panostamme henkilöstömme työturvallisuuteen ja -hyvinvointiin, mikä pidentää työuria.
- Tarjoamme henkilöstöllemme mahdollisuuksia uudelleenkouluttautumiseen.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Investoinnit
71,3 milj. euroa (64,5 milj. euroa)

Suorat vaikutukset

- Investoimme toimintamme kehittämiseen jokaisessa toimintamaassamme.

Epäsuorat vaikutukset

- Luomme uusia liiketoimintamahdollisuuksia parantaaksemme kilpailukykyämme, samalla turvaamme työpaikkoja.
- Investointimme uusiin, ympäristöystävällisiin tuotantotapoihin auttavat pienentämään ympäristöjalanjälkeämme.

Julkinen sektori
4,2 milj. euroa (5,7 milj. euroa)

Suorat vaikutukset

- Maksamme tuloveroja.

Epäsuorat vaikutukset

- Tuemme yhteiskunnan hyvinvointia maksamalla verot ja muut lakisääteiset maksut. Tämän lisäksi henkilöstömme maksaa palkkatuloistaan tuloveroja.
- Olemme paikallisesti merkittävä työllistäjä useassa maassa, ja ostomme kumppaneilta tukevat myös työllisyyttä.
- Tuemme paikallisten yhteisöjen kehitystä esimerkiksi oppilaitosyhteistyön ja sponsoroinnin kautta.

Omistajat ja rahoittajat
55,2 milj. euroa (48,5 milj. euroa)

Suorat vaikutukset

- Vuodelta 2013 ehdotetaan maksettavaksi osinkoa 0,00 e/osake* (0,60e/osake).
- Maksamme rahoittajille korkoja.

Epäsuorat vaikutukset

- Pyrimme kasvattamaan omistaja-arvoamme tarjoamalla omistajillemme tasaista osinkovirtaa.

* Hallituksen ehdotus

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Pienennämme ympäristöjalanjälkeämme

Minimoimme toimintamme ympäristövaikutuksia, kulutamme luonnonvaroja säästeliäästi ja tuotamme mahdollisimman vähän jätettä. Tämän lisäksi tarjoamme asiakkaillemme tuotteita ja palveluja, joiden avulla he voivat pienentää omaa energiankulutustaan.

Otamme päivittäisessä liiketoiminnassamme huomioon toimintamme suorat ja epäsuorat vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan. Pyrimme jatkuvasti pienentämään erityisesti oman tuotantomme ympäristövaikutuksia.

Ympäristöystävälliset tuotteemme ja palvelumme

Rakentamisen ympäristövaikutukset ovat merkittäviä. Tutkimusten mukaan rakennusten käyttö aiheuttaa noin 30 prosenttia, rakentaminen 6 prosenttia ja liikenne 20 prosenttia Suomen hiilidioksidipäästöistä. Kehitämme ratkaisuja, joiden avulla voimme pienentää asiakkaidemme ympäristövaikutuksia.

Huomio energiatehokkuudessa

Pohjoismaissa kiinnitetään paljon huomiota energiatehokkaaseen rakentamiseen. Esimerkiksi useat kiinteistösijoittajat edellyttävät toimitilakohteiltaan huomattavaa energiatehokkuutta ja toteutusta, jolle voidaan myöntää rakennusalan yleinen ympäristösertifikaatti, kuten BREEAM tai LEED. Otamme nämä vaatimukset huomioon jo suunnittelunohjauksessamme. Vuonna 2013 meillä oli käynnissä neljä hanketta, joihin haemme ympäristösertifikaatteja. Kohteet sijaitsevat Helsingissä, Oulussa, Sipoossa ja Pietarissa.

Taloteknisillä ratkaisuilla voimme vaikuttaa rakennusten käytönaikaiseen energiankulutukseen, josta muodostuu rakennuksen elinkaaren suurin ympäristövaikutus. Panostamme talotekniikan huolto- ja ylläpitopalveluihin, sillä ennakoivat toimenpiteet ja optimoidut säädöt ovat paras tapa pienentää kiinteistöjen taloteknisten laitteistojen energiankulutusta. Säännöllinen huolto myös pidentää näiden laitteistojen käyttöikää ja vähentää näin tarvetta uusille investoinneille. Oikein optimoiduilla kiinteistön talotekniikan ratkaisuilla asiakkaamme voivat säästää jopa 30 prosenttia energiankulutuksestaan. Vuonna 2013 aloitimme valtakunnallisen huolto- ja ylläpitoyhteistyön esimerkiksi kiinteistösijoittaja Cityconin kanssa heidän 47 kohteessaan.

Kehitämme päällystysliiketoimintaamme ympäristölähtöisesti

Ympäristöjalanjälkemme isoimman osan muodostaa oma tuotantomme, erityisesti päällystys- ja kiviainesliiketoimintamme. Olemme viimeisten 20 vuoden ajan keskittyneet päällystysliiketoiminnan kehitystyössä erityisesti kestävään kehitykseen, kuten energiatehokkuuteen ja kierrätettävien raaka-aineiden hyödyntämiseen.

Oman energiankulutuksemme pienentämiseksi seuraamme säännöllisesti asfalttiasemiemme energiankulutusta, optimoimme asfalttimassan valmistuslämpötilan ja investoimme kalustoon, joka mahdollistaa matalalämpöasfaltin tuotantomäärien lisäämisen. Matalalämpöasfaltin tuotannossa bitumi sekoitetaan asfalttimassaan vaahdottamalla se veden kanssa, jolloin valmistuslämpötiloja voidaan laskea.

Pyrimme kaikissa toimintamaissamme lisäämään uusioasfaltin käyttöä. Suomessa uusioasfaltin käyttöä ja hyödyntämistä säätelevä asetus muuttui loppuvuodesta 2012, mikä helpotti kierrätysraaka-aineen hyödyntämistä. Myös muissa toimintamaissamme viranomaiset säätelevät uusioasfaltin käyttöä.

Kierrätysasfalttimassan raaka-aineena käytetään poisjyrsittyjä päällysteitä. Kierrättämällä pienennämme neitseellisten raaka-aineiden tarvetta sekä materiaalikuljetusten määrää. Kierrätettävän raaka-aineen käyttäminen vähentää myös melu- ja pölyvaikutuksia asfalttiasemilla ja niiden ympäristössä tuotannon aikana.

Pyrimme hyödyntämään asfalttiasemiemme energianlähteenä maakaasua aina, kun se vaihtoehto on tarjolla. Maakaasu on käytössä olevista vaihtoehdoista energiatehokkain ja ympäristöystävällisin. Sen käyttö vähentää myös kuljetuksiin liittyviä päästöjämme, kun kaasu kulkee verkkoa pitkin suoraan asfalttiasemalle.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Kiviainesten käyttö iso osa ympäristöjalanjälkeämme

Suurena pohjoiseurooppalaisena rakennuskonsernina käytämme paljon erilaisia kiviaineksia raaka-aineena. Tätä varten meillä on noin 300 kiviainesaluetta toimintamaissamme. Kiviaineksen louhinta vaatii ympäristöluvan. Käymme viranomaisten kanssa jatkuvaa vuoropuhelua kehittääksemme ympäristölupaprosessia ja löytääksemme parhaat, ympäristön tarpeet huomioon ottavat ratkaisut kiviainesten louhintaan.

Lokakuussa 2013 julkaistun strategiamme mukaisesti tavoitteenamme on vähentää sellaisia kiviaineksen ottopaikkoja, jotka sijaitsevat kaukana kasvukeskuksista. Sen sijaan pyrimme panostamaan isoihin ja pitkäikäisiin kiviaineksen ottopaikkoihin kasvukeskusten läheisyydessä. Lyhyemmät raaka-aineiden kuljetusmatkat pienentävät rakentamisen ympäristövaikutuksia. Ottopaikan pitkäikäisyys vuorostaan antaa meille mahdollisuuden tehdä investointeja, jotka pienentävät vaikutuksia lähiympäristöön. Tällaisia ovat esimerkiksi melu- ja suojavallit sekä pölysuodattimet.

Tällaisia alueita voimme hyödyntää myös raaka-aineiden kierrätyskeskuksina lupien niin salliessa. Vuonna 2013 ympäristöministeriö muutti louheiden ja puhtaiden kaivumaiden uudelleenkäyttöä säätelevän lain tulkintaa Suomessa. Tämän jälkeen olemme voineet varastoida esimerkiksi tunnelityömaiden louheita ja käyttää niitä uudelleen pohjarakentamiskohteissa ja asfalttituotannossa raaka-aineena. Tämä vähentää neitseellisten raaka-aineiden tarvetta.

Tavoitteenamme on jatkuvasti kehittää raaka-aineiden kierrättämistä ja hyödyntää yhä enemmän rakennushankkeiden sivuaineina syntyviä jätteitä, kuten louheita. Kehitämme alaa eteenpäin yhteistyössä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Osallistumme esimerkiksi vuonna 2013 aloitettuun UUMA2-ohjelmaan, jossa viranomaiset ja alan toimijat yhdessä miettivät ratkaisuja siihen, miten edistää uusiomateriaalien käyttöä maarakentamisessa ja vähentää siten neitseellisten luonnonvarojen käyttöä ja maarakentamisen ympäristövaikutuksia.

CASE

Päällystystä ympäristön ehdoilla

Vuonna 2013 perustetun päällystystoiminnan kehitysohjelman tavoitteena on edistää päällystysliiketoiminnan ympäristöystävällisyyttä ja siirtää parhaita käytäntöjä toimintamaidemme välillä.

Olemme tunnistaneet tärkeimmiksi kehitysaskeliksi kierrätysasfaltin käytön lisäämisen raaka-aineena, asfalttituotannon lämpötilojen laskemisen sekä tuotantovaiheen töiden paremman suunnittelun. Systemaattisen kehitystyön ja yhtenäisten, ympäristöystävällisempien toimintatapojen avulla tehostamme myös toimintaamme ja parannamme kannattavuuttamme.

Kierrätysasfaltin käyttö raaka-aineena on vakiintunut Suomessa ja Tanskassa. Tavoitteenamme on, että vuoden 2014 aikana kierrätysasfaltin käyttöä raaka-aineena lisätään jokaisessa toimintamaassamme. Kierrättämällä pienennämme neitseellisten raaka-aineiden tarvetta. Kierrätettävän raaka-aineen käyttäminen vähentää myös tuotannon aikaisia melu- ja pölyvaikutuksia asfalttiasemilla ja niiden ympäristössä. Asiakkaillemme kierrätysasfaltti tarjoaa tilaisuuden saada ympäristöystävällisempi tuote samoilla laatu- ja kestävyysominaisuuksilla kuin neitseellisistä raaka-aineista valmistetulla asfalttimassalla.

Matalalämpöasfaltin valmistuksessa Norja on ollut edelläkävijä. Nyt aiomme lisätä matalalämpöasfaltin tuotantoa kaikissa toimintamaissamme. Matalalämpöasfaltin valmistuksessa bitumi vaahdotetaan veden kanssa, jolloin se sekoittuu asfalttimassaan normaalia tuotantoa matalammassa lämpötilassa. Matalampi tuotantolämpötila pienentää energiankulutustamme ja päästöjämme.

Vuoden 2014 aikana kiinnitämme huomiota myös töiden sujuvampaan suunnitteluun. Mitä paremmin optimoimme esimerkiksi asfalttimassojen kuljettamisen työmaille, sitä vähemmän tyhjäkäyntiä ja turhaa odottelua tarvitaan. Tyhjäkäynnin vähentäminen pienentää päästöjämme ja energian tarvetta. Vuoden 2014 aikana otamme

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

uuden työnsuunnittelutyökalun käyttöön aluksi valituilla työmailla ja laajennamme työkalun käyttöä työmaillemme asteittain seuraavien vuosien aikana. Uuden työkalun avulla voimme suunnitella tuotantovaiheiden ja kuljetusten aikataulut paremmin yhteensopiviksi.

Hyvä esimiestyö avain menestykseen

Vuonna 2013 henkilöstötyömme tavoitteita olivat muun muassa esimiesroolin yhtenäistäminen ja lemminkäisten osaamisen kasvattaminen uutta strategiakautta varten.

Tavoitteenamme on olla rakennusalan paras työnantaja. Tavoitetta kohti pääsemme kehittämällä johtamista ja esimiestyötä sekä tarjoamalla lemminkäisille mahdollisuuden kehittää jatkuvasti osaamistaan.

Henkilöstötutkimuksesta myönteiset tulokset

Vuosittain kaikissa toimintamaissamme tehtävässä henkilöstötutkimuksessa selvitämme muun muassa johtamiseen ja esimiestyöhön, henkilöstön sitoutuneisuuteen, työhyvinvointiin ja -turvallisuuteen sekä asiakastyöhön liittyviä asioita. Vuoden 2013 tutkimuksessa vastausprosentti parani yhdellä prosenttiyksiköllä 69 prosenttiin. Toimihenkilöiden vastausprosentti oli 74 ja työntekijöiden 63.

Kokonaistulos oli yleiskuvaltaan aikaisempaa myönteisempi, ja erityisesti työntekijöiden osalta tulokset ovat kohentuneet selvästi. Eniten olivat vastaajien mielestä parantuneet työturvallisuus ja ympäristönsuojelu sekä hyvän liiketavan soveltaminen. Käytyjen kehityskeskustelujen määrä ja henkilöstötutkimuksen tulosten käsittely tiimeissä olivat lisääntyneet edellisestä vuodesta.

Panostamme johtamisen kehittämiseen

Johtaminen on määritelty Lemminkäisellä yhdeksi olennaisimmista vastuullisuuden näkökohdista, ja se on myös yksi tärkeimmistä henkilöstötyön osa-alueista. Rakennusalalla esimiestyöhön haasteita tuovat projektityö ja vaihtuvat työkohteet.

Kehityskeskustelu on meille tärkeä johtamisen ja esimiestyön väline. Keskusteluissa esimies sopii alaisensa kanssa hänen tavoitteistaan. Kehityskeskustelun avulla lemminkäiset voivat ymmärtää oman roolinsa strategian toteuttamisessa. Kokemuksemme mukaan keskusteluiden käymisellä on selkeä vaikutus henkilöstön tyytyväisyyteen, töiden tehokkaaseen organisointiin ja työn tuottavuuteen. Vuonna 2013 panostimme erityisesti työntekijöiden kehityskeskusteluihin.

Vuonna 2013 aloitimme esimiesroolin ja -tehtävien selkeyttämistyön. Työ jatkuu vuonna 2014. Esimiesten työn tukemiseksi olemme myös yhdenmukaistaneet ja kehittäneet henkilöstötyön toimintatapoja esimerkiksi rekrytointiin, työsuhteen alkuun ja päättymiseen sekä palkka- ja matkahallintaan liittyen. Yhtenäiset toimintatavat tukevat myös tasa-arvoa.

Henkilöstötutkimuksen mukaan esimiestyö Lemminkäisellä on parantunut. Tuloksemme on hyvä myös verrattaessa muihin tuotannollisen työn organisaatioihin. Tutkimustulosten perusteella olemme tunnistaneet heikoimmin pärjääviä esimiehiä ja tuemme heitä eri keinoin.

Vuoden 2013 syksyllä työnsä aloitti henkilöstötyön kansainvälinen johtoryhmä, jossa päätetään lemminkäisiä kaikissa toimintamaissamme koskevista ja esimiesten työhön vaikuttavista henkilöstötyön linjauksista. Yhteisiä linjauksia olemme seuraavaksi tekemässä esimerkiksi palkitsemiseen ja henkilöstöraportointiin.

Avainhenkilöiden johtamistaidot arviointiin

Halusimme uuden strategian toteuttamista varten saada hyvän kuvan Lemminkäisen johtamisosaamisesta ja sen kehittämistarpeista, ja siksi yli 40 avainhenkilöä arvioitiin kesällä 2013.

Arvioinnista kävi ilmi, että Lemminkäisen avainhenkilöt ovat erittäin sitoutuneita ja että he johtavat arvojemme mukaisesti. Lemminkäisen vahvuuksia avainhenkilöiden mukaan ovat henkilöstön korkea ammattitaito, yhtiön kasvumahdollisuudet ja vahva historia. Haastetta tuo muun muassa viime vuosien muutostahti. Myös yhteistyössä eri liiketoimintojen ja toimintamaiden välillä on vielä parannettavaa. Muutosjohtaminen, uudistuminen ja ihmisten johtaminen nähtiin arvioinnissa tärkeiksi avainhenkilöiden osaamisvaatimuksiksi.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Henkilöstösuunnittelu auttaa osaamisen varmistamisessa

Henkilöstösuunnittelun avulla huolehdimme, että liiketoiminnoillamme on riittävästi oikeanlaisia osaajia seuraavana vuonna.

Henkilöstösuunnittelu auttaa meitä organisoimaan ja suunnittelemaan avaintehtäviä, tunnistamaan nykyisiä ja tulevaisuuden avainosaajia, tekemään seuraajasuunnittelua ja mahdollisia uusia rekrytointeja. Suunnitelman avulla tunnistamme osaamisen kehittämistarpeita, teemme palkitsemisen linjauksia sekä kehitämme työkykyriskien hallintaa.

Kehitämme työnantajakuvaa

Tärkein osa Lemminkäisen työnantajakuvan kehittämistyötä on varmistaa nykyisten työntekijöiden viihtyvyys ja tyytyväisyys Lemminkäiseen. Sisäisestä työnantajakuvasta saamme tietoa henkilöstötutkimuksestamme.

Suomessa seuraamme ulkoista työnantajakuvaamme vuosittain T-Median toteuttaman työnantajakuvatutkimuksen avulla. Lemminkäistä koskeviin kysymyksiin tutkimuksessa vastasi vuonna 2013 noin 12 000 henkilöä. Tutkimuksen mukaan noin 88 prosenttia vastaajista tuntee Lemminkäisen työnantajana. Tavoitteenamme on olla Suomessa rakennusalan paras työnantaja. Olimmekin tutkimuksen mukaan rakennusalasta kiinnostuneiden korkeakouluopiskelijoiden suosituin työnantaja ja tekniikan alan ammattiopiskelijoiden toiseksi suosituin työnantaja. Vuonna 2014 tutkimme työnantajakuvaamme myös muissa toimintamaissamme.

Yksi Lemminkäisen työnantajakuvatyön tavoitteistamme vuonna 2013 oli houkuttelevuutemme lisääminen työnantajana. Haimme kesätyöntekijöitä rekrytointikampanjalla, jossa kerroimme myös Lemminkäisestä työnantajana. Haluamme taata kesälemminkäisille hyvän kesätyökokemuksen, ja siksi osallistuimme jälleen Vastuullinen kesäduuni -kampanjaan. Kampanja haastaa työnantajat tarjoamaan nuorille enemmän ja parempia kesätöitä. Tuemme esimiehiä eri tavoin rekrytoinneissa sekä harjoittelijoiden ja kesätyöntekijöiden ohjaamisessa. Kesällä 2013 meillä oli Suomen toiminnoissa noin 350 kesätyöntekijää.

Dialogia ammattiin opiskelevien kanssa

Tavoitteenamme on lisätä Lemminkäisen kiinnostavuutta erityisesti ammattikouluopiskelijoiden joukossa. Vuonna 2013 olimme mukana Amis-Dialogi-hankkeessa, jossa selvitimme yhdessä ammattiin opiskelevien ja kuuden muun yrityksen kanssa, miten voisimme kehittää työn tekemisen tapoja entistä paremmiksi.

Työelämän parantamista pohdittiin hankkeessa neljästä näkökulmasta: mistä taidoista on työssä hyötyä; miten hyvät työntekijät saadaan sinne, missä työtä on; minkälaista on hyvä työ; sekä kuinka yritykset saadaan palkkaamaan vastavalmistuneita ja näin vähentämään nuorisotyöttömyyttä. Dialogi-hankkeen loppuraportti valmistui keväällä 2014.

Yhteistyötä ja vuoropuhelua opiskelijoiden ja opiskelijajärjestöjen kanssa

Tuemme rakennusalan opiskelijajärjestöjen toimintaa. Vuoden 2013 alussa teimme opiskelijajärjestöissä ja verkossa kampanjan avulla Lemminkäistä ja toimintaamme tutuksi alan opiskelijoille.

Ammattitaidon SM-kilpailu Taitaja on vuoden suurin ammatillisen koulutuksen tapahtuma Suomessa. Kilpailu on tarkoitettu 20-vuotiaille tai sitä nuoremmille ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille. Se pidettiin vuonna 2013 Joensuussa. Olemme jo usean vuoden ajan tukeneet Taitaja-kilpailua, vuonna 2013 ilmastointiasennus-, putkiasennus- sekä muuraus ja laatoitus -kilpailulajeissa.

Taitaja-yhteistyö antaa meille mahdollisuuden tavata mahdollisia tulevia lemminkäisiä. Yhteistyön avulla pääsemme myös kertomaan nuorille Lemminkäisestä työnantajana ja lemminkäisistä työkavereina.

Tuemme osaamisen kehittämistä

Kehityskeskusteluissa arvioimme tarpeet henkilöstön osaamisen kehittämiselle ja urakehitykselle. Henkilöstötutkimukseen vastanneista lemminkäisistä 71 % on käynyt kehityskeskustelun edellisen vuoden aikana. Tavoitteemme on, että kaikki käyvät keskustelun.

Osaamisen kehittämisen tueksi tarjoamme kaikille henkilöstöryhmillemme Suomessa räätälöityjä koulutuksia. PAKKI-koulutukset kehittävät henkilöstömme työturvallisuutta edistäviä ja työn laadun takaavia valmiuksia. VIILA-koulutukset tarjoavat täydentäviä valmennuksia, esimerkiksi kilpailuoikeuteen, toiminnan tehostamiseen ja kehitysprojektien johtamiseen liittyen.

Lemminkäisen esimiesakatemia LEKAn koulutuksissa esimiehet ja johto käyvät läpi esimerkiksi Lemminkäisen yhteisiin toimintamalleihin, esimiestyöhön ja strategian toteuttamiseen liittyviä aiheita.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Siirrämme kokemusta ja osaamista

Lemminkäisen ensimmäiset mentori-aktori- ja mestari-kisälli-parit aloittivat Suomessa noin puoli vuotta kestävän työskentelyn keväällä 2013. Mentorointi- ja mestari-kisälli-ohjelmissa kokenut asiantuntija (mentori tai mestari) neuvoo, tukee ja edistää kehityshaluista, kokemattomampaa henkilöä työssään.

Ohjelman avulla edistämme aktorin tai kisällin ammatillista kehitystä sekä osaamisen ja hiljaisen tiedon siirtymistä. Ohjelma kasvattaa uusia henkilöitä tehtäviin, joihin ei löydy osaajia suoraan oppilaitoksista. Se sopii myös työkykyriskissä olevien uusiin tehtäviin kouluttamiseen. Mentorointi on tarkoitettu toimihenkilöille, mestari-kisälli-ohjelma työntekijöille.

Saimme ohjelmasta hyviä kokemuksia. Osallistujat pitivät ohjelmaa innostavana tapana oppia uutta ja siirtää omaa osaamistaan. Uusi ryhmä aloitti toimintansa marraskuussa 2013.

Syksyn 2013 yt-neuvottelut

Jatkoimme vuoden 2013 aikana yhteistoimintakäytäntöjämme yhtenäistämistä Suomessa. Kesäkuussa järjestimme ensimmäisen Suomen toimintojemme yhteisen luottamusmiespäivän. Yhteinen luottamusmiespäivä järjestetään jatkossa kerran vuodessa.

Elokuussa 2013 aloitimme mittavat, koko konsernia ja kaikkia henkilöstöryhmiä koskevat yt-neuvottelut. Niiden tavoitteena oli jatkaa kustannusrakenteen keventämistä vähentääksemme kausivaihtelun vaikutusta ja parantaaksemme kilpailukykyämme kiristyneessä markkinatilanteessa. Samassa yhteydessä henkilöstömäärä jouduttiin sopeuttamaan vastaamaan liiketoiminnan pudonnutta volyymia.

Uusilla tehostamistoimilla tavoittelemme 30 miljoonan euron säästöjä. Neuvottelujen tuloksena Lemminkäinen vähentää arviolta 500 henkilötyövuotta koko konsernista. Vuoden loppuun mennessä Suomesta oli vähennetty lähes 300 ja muista maista noin 100 henkilötyövuotta. Osassa toimintamaistamme prosessi on yhä käynnissä.

Suomessa Lemminkäinen tarjoaa irtisanotuille uudelleensijoittumisvalmennuksia, joiden tavoitteena on muutoksessa tukeminen ja uuden sopivan työtehtävän löytäminen mahdollisimman nopeasti. Räätälöityä tukea muutostilanteeseen ovat saaneet tarvittaessa myös yksittäiset tiimit.

CASE

Ammattikoululaisten näkemykset työelämästä esiin

Selvitimme vuonna 2013 meille tärkeän opiskelijaryhmän, ammattikoululaisten, näkemyksiä ja toiveita tulevaisuuden työelämälle Amis-Dialogi-hankkeen avulla.

Hankkeessa selvitettiin, millaisia toiveita ja asenteita ammattiin opiskelevilla on työelämän suhteen ja millaisia toiveita meillä yrityksillä on heille. Samalla tutkittiin myös Lemminkäisen työnantajakuvaa ammattikoululaisten parissa. He kokivat Lemminkäisen vahvuuksiksi työnantajana hyvän työilmapiirin, työntekijöistä huolehtimisen, työssä viihtymisen, palkkauksen ja uramahdollisuudet. Heikkoudet löytyvät työn tarjoamista joustoista.

Valtakunnallisessa hankkeessa oli Lemminkäisen lisäksi mukana kuusi kumppaniyritystä sekä 10 ammattioppilaitosta eri puolilta Suomea. Hanke käynnistyi syksyllä 2013 ammattioppilaitoskyselyllä, jonka jälkeen hanke kiersi näissä oppilaitoksissa kertomassa työelämän mahdollisuuksista ja kysymässä opiskelijoilta heidän omia näkemyksiään ja toiveitaan työelämälle.

Marraskuussa 2013 Amis-Dialogissa järjestettiin jättityöpaja, jossa edustajamme pohtivat yhdessä ammattikoululaisten kanssa, miten työelämää parannetaan.

”Nuoret vaativat itseltään paljon ja lähtevät työelämään nöyrinä. He haluavat oppia kokeneemmilta, mutta samalla myös odottavat esimiehiltä kunnollista perehdyttämistä ja rakentavaa palautetta käskyttämisen sijaan”, toteaa työpajaan osallistunut Lemminkäisen infrarakentamisen henkilöstöjohtaja Jani Pentti.

”Opiskelijat tähdensivät oppilaitosten ja yritysten yhteistyön merkitystä opintojen aikana. Nuorella opiskelijalla on vielä hatara käsitys siitä, minkälaisia työtehtäviä

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

eri firmoissa on. Yksi hyvä tapa on meille palkattujen entisten oppilaiden vierailut vanhassa opinahjossa. Nuoret arvostavat myös työelämänkummeja eli henkilöitä työn ääreltä, jotka pystyvät heitä opastamaan käytännön asioissa", jatkaa Lemminkäisen talorakentamisen työvoima- ja turvallisuuspäällikkö Eero Lahtinen.

Helmikuussa 2014 julkaistiin laaja tutkimusraportti hankkeen aikana kerätyn tiedon pohjalta. Ammattiin opiskelevia yhdistää paitsi halu tehdä töitä, myös usko omaan osaamiseen ja tulevaisuuteen. 78 prosenttia Dialogi-kyselyyn vastanneista uskoo työllistyvänsä heti valmistumisen jälkeen.

Mikä Dialogi?

Dialogi tutkii ja kehittää vuosittain parempaa työnteon arkea yhdessä yritysten, niiden työntekijöiden ja opiskelijoiden kanssa. Tavoitteena on parempi työelämä. Amis-Dialogissa ammattikoululaisten kanssa saman pöydän ääreen tulevaisuuden työtä muovaamaan istuivat vuonna 2013 Lemminkäisen lisäksi Hartwall, Helsingin Energia, ISS Palvelut, McDonald's ja Metsä Group.

Huolehdimme henkilöstömme työhyvinvoinnista

Uskomme, että hyvinvoiva työntekijä tekee parhaan lopputuloksen ja on työhönsä tyytyväinen. Vuonna 2013 keskityimme varhaisen tuen mallin kehittämiseen ja työergonomian parantamiseen.

Suurin osa henkilöstöstämme työskentelee fyysisesti vaativissa olosuhteissa työmailla. Se altistaa heidät työperäisille sairauksille ja vammoille sekä lisää riskiä ennenaikaiseen työkyvyttömyyteen ja eläkkeelle siirtymiseen. Siksi kehitämme jatkuvasti työterveyshuoltoamme ja työhyvinvointipalveluita. Työterveyshuoltomme on järjestetty kunkin toimintamaamme toimintatapoja noudattaen.

Varhaisen tuen mallilla hyviä tuloksia työhyvinvoinnin ja -terveyden edistämisestä

Keskitymme erityisesti työkykyriskien ennaltaehkäisyyn ja niiden tunnistamiseen ajoissa. Uskomme, että hyvinvoiva ja terve työntekijä saa aikaan parhaan lopputuloksen ja on myös itse työhönsä tyytyväinen.

Suomessa meillä on käytössä varhaisen tuen malli, jonka avulla parannamme henkilöstömme työhyvinvointia ja pidennämme työuria. Tunnistamme myös vuosittaisen henkilöstösuunnittelun yhteydessä ja säännöllisen terveyskyselyn avulla henkilöitä, joilla on alentunut työkyky. Haluamme löytää kaikille työkyvyn kannalta oikeanlaiset tehtävät.

Varhaisen tuen malli on otettu hyvin käyttöön. Esimerkiksi sairauspoissaolot ovat vähentyneet tasaisesti jo muutaman vuoden ajan. Sairauspoissaoloprosentti Suomessa vuonna 2013 oli 3,32 (3,60). Työterveysneuvottelujen määrä on edelleen kasvussa. Neuvotteluissa työntekijä ja esimies miettivät yhdessä työterveyshuollon kanssa ratkaisuja työkyvyn tukemiseksi. Tarjoamme työntekijöille mahdollisuuden esimerkiksi työtehtävien uudelleen järjestelyyn ja uudelleenkouluttautumiseen työhön valmennuksen avulla. Työkokeilujen ja uudelleenkoulutusten määrä Suomessa vuonna 2013 oli noin 30 (20). Vuonna 2013 työkyvyttömyyseläkkeelle jäi Suomessa 34 lemminkäistä (36).

Oikeilla työasennoilla pienennämme tapaturmariskiä

Rakennusalan työt sisältävät paljon kehoa kuormittavia työvaiheita. Lihakset ja nivelet voivat ylikuormittua. Tyypillisiä tapaturmia ovat selän venähdykset äkillisen tai väärän liikkeen johdosta. Oikeilla työasennoilla voimme vähentää tapaturmariskiä.

Julkaisimme keväällä 2013 työergonomiaa opastavan Työskentele oikein –videon. Videolla esitetään oikeat nostotekniikat ja turvalliset työasennot erilaisiin rakennusalan tehtäviin. Lisäksi videolta saa vinkkejä, miten työmaalla voi huoltaa lihaksia. Videota hyödynnetään Suomessa muun muassa työmaiden viikkopalavereissa ja perehdytyksissä. Vuonna 2014 videosta tehdään myös muita kieliversioita.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Turvallisuus työpäivässä tärkeintä

Vuosi 2013 oli Lemminkäisellä työturvallisuuden teemavuosi. Pyrimme kohti nollan tapaturman tavoitettamme muun muassa työmaiden pakollisilla viikkopalavereilla ja kiinnittämällä huomiota suojavälineiden käyttöön.

Vuonna 2013 työpaikkatapaturmataajuutemme oli 16,3 (22,0). Luku ei sisällä työmatkalla tapahtuneita tapaturmia tai ammattitauteja. Suunta on oikea, mutta pitkän aikavälin tavoitteenamme on nolla tapaturmaa vuonna 2020. Valitettavasti vuonna 2013 työmaallamme Suomessa tapahtui yksi kuolemaan johtanut tapaturma aliurakoitsijan työntekijälle.

Toimialojen ja konsernin johtoryhmät seuraavat säännöllisesti tapaturmataajuuden kehittymistä, tapaturmien syitä ja niitä toimenpiteitä, joilla parannamme työturvallisuutta. Toimialojen johtoryhmät käsittelevät jokaisen vakavan tapaturman kokouksissaan. Raportoimme työturvallisuudesta myös Lemminkäisen hallitukselle. Tapaturmataajuus on myös yksi tulospalkitsemisen peruste toimialoillamme.

Vuonna 2013 yhdenmukaistimme tapaturmataajuusraportointiamme kaikissa toimintamaissamme sekä seurasimme entistä tarkemmin tapaturmien luokittelua. Aliurakoitsijoiden tapaturmataajuuden seurantaa emme saaneet vielä kattamaan kaikkea toimintaamme. Aloitimme aliurakoitsijoiden tapaturmataajuuden raportoinnin vuonna 2014.

Viikkopalaverikäytäntö kaikkiin toimintamaihimme

Suunnittelemme ja toteutamme jatkuvasti toimenpiteitä, joilla parannamme työturvallisuutta. Vuonna 2013 halusimme vauhdittaa kehitystä ja vietimme työturvallisuuden teemavuotta. Teemavuoden aikana työturvallisuus nostettiin keskiöön kaikessa tekemisessämme. Esimiehet veivät viestiä eteenpäin päivittäisessä työssä, ja konsernin sekä toimialojen johto osallistuivat työturvallisuuskatselmuksiin työmailla.

Otimme vuoden 2012 lopussa Suomen työmailla käyttöön viikkopalaverit, joihin myös alihankkijamme ja heidän työntekijänsä osallistuvat. Raportointivuonna viikkopalavereita pidettiin Suomessa 81-prosenttisesti. Alkuvuodesta 2013 käytäntö lanseerattiin myös muihin toimintamaihimme. Tavoitteenamme on, että vuonna 2014 viikkopalaverit pidetään säännöllisesti kaikilla työmaillamme. Viikkopalavereista raportoidaan konsernin johtoryhmälle kuukausittain.

Lisäsimme vuoden 2013 aikana työmaiden turvallisuusauditointeja. Turvallisuusauditoinneista vastaavat työmaavastaavat yhdessä toimialojen turvallisuuspäälliköiden kanssa. Vuonna 2013 myös johto osallistui auditointeihin. Teimme vuoden aikana yli 100 turvallisuusauditointia. Auditoinneissa käydään tarkkaan läpi työmaan riskit ja sovitaan konkreettisista toimenpiteistä, joilla tapaturmia, kuten liukastumisia voidaan välttää. Kiinnitämme erityistä huomiota niihin työmaihin, joilla on eniten parannettavaa työturvallisuuskäytännöissä.

Keräämme turvallisuushavaintoja eri tavoin. Täydensimme tavoitteemme mukaisesti sähköistä turvallisuushavaintojärjestelmäämme ottamalla käyttöön tekstiviestisovelluksen kaikilla toimialoillamme Suomessa. Sovelluksen avulla oma henkilöstömme voi lähettää turvallisuushavaintoja joko kuva- tai tekstiviestinä. Turvallisuushavaintojen määrä kasvoikin Suomessa raportointivuoden aikana 33 prosenttia. Muissa toimintamaissamme lisäsimme tietoisuutta turvallisuushavaintojen tekemisen tärkeydestä muun muassa turvallisuusauditointien ja esimiesviestinnän avulla. Niiden myötä turvallisuushavaintojen määrä kymmenkertaistui.

Vietimme syyskuussa 2013 perinteistä työturvallisuusviikkoa. Viikon aikana työmailla opetettiin muun muassa ensiapua, muistutettiin turvavarusteiden oikeasta käytöstä ja järjestettiin pelastautumisharjoituksia sekä haastateltiin työntekijöitä työturvallisuusasioista. Myös konsernin johto teki työmailla turvallisuuskierroksia. Vuonna 2014 vietämme työturvallisuusviikkoa toukokuussa yhdessä muiden rakennusalan yritysten kanssa.

Koulutamme henkilöstöämme jatkuvasti työturvallisuusasioista. Koulutusten avulla pienennämme työtapaturmariskejä ja varmistamme tarvittavien turvavarusteiden oikeaoppisen käytön.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Yhdenmukaistamme turvavarustekäytäntöjämme

Henkilökohtaisten turvavarusteiden käyttö on pakollista kaikilla työmaillamme. Säännöt koskevat myös alihankkijoitamme ja heidän työntekijöitään.

Vuoden 2013 aikana päivitimme turvavarustekatalogimme, ja turvavarustetoimittajamme on kiertänyt työmaillamme Suomessa opastamassa ja avustamassa turvavarusteiden käytössä. Tällä pyrimme vähentämään vääristä varusteista johtuvia tapaturmia. Esimerkiksi viiltosuojahanskojen käytön laiminlyönnistä aiheutuvia tapaturmia tapahtuu työmaillamme paljon, ja useimmiten ne olisivat estettävissä oikeilla varusteilla. Panostamme jatkuvasti myös työmenetelmien kehittämiseen. Työmenetelmien kehittämisessä kiinnitämme huomiota paitsi ergonomiaan myös siihen, missä järjestyksessä ja vaiheessa työt tehdään, jotta työmaalla ei esimerkiksi ole kaiteettomia alueita.

Vuoden 2014 aikana yhdenmukaistamme suojavarustekäytäntömme kaikissa toimintamaissamme.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

CASE

Työturvallisuutta parannetaan joka viikko

Lemminkäinen aloitti työntekijöiden viikkopalaverit kaikilla Suomen työmaillaan joulukuussa 2012. Jyväskylän työmailla ne ehdittiin aloittaa jo vuonna 2011. Seudulla onkin tehty ennätyksiä tapaturmattomien päivien määrissä.

Jyväskylän keskustassa asuinkerrostalo Harjunportin työmaalla palaverit pidetään vastaavan mestarin Perttu Aarniolehdon johdolla aina maanantaiaamuisin.

”Ajatusmaailma työmaalla on muuttunut merkittävästi. Turvakamppeet ja –vehkeet ovat olleet aikaisemminkin hyvät, mutta nyt niitä myös käytetään”, rakennusmies Timo Åkerman sanoo.

Aarniolehto on huomannut, että työturvallisuusasioista keskustellaan päivittäin enemmän ja avoimemmin. ”Eikä henkilökohtaisten suojavälineiden käytöstä tarvitse nykyään juuri huomautella, vaan ne ovat itsestäänselvyys.”

Palavereissa käydään läpi tuoreimmat työturvallisuus- ja tiedotusasiat. Niihin osallistuvat myös tuntityöntekijät, asentajat ja aliurakoitsijoita, joille on erikseen myös oma urakoitsijapalaverinsa. Rivakasti etenevä kokous kestää 15–40 minuuttia, ja kaikki saavat kommentoida. Edellisen viikon työturvallisuus- ja riskienhallintamittaustulokset katsotaan yhdessä. Mahdolliset tapaturmat ja vaaratilanteet käydään läpi ja päätetään, miten ne jatkossa vältetään. Vaaratilanteen aiheutti Harjunportissa esimerkiksi muotin purun yhteydessä pudonnut purkurauta. Jatkossa varoalueet aidataan vahinkojen välittämiseksi.

Turvallisuusasioista edetään tulevan viikon suunnitelmiin. ”Työmailla syntyy vähemmän häiriötilanteita, kun viikon työtehtävät, työtavat ja materiaalitarpeet käydään läpi ennalta”, Aarniolehto sanoo.

Henkilöstötutkimuksen tulosten mukaan työntekijöiden tiedonsaanti on parantunut selvästi viikkopalaverien käyttöönoton jälkeen. Työtapaturmataajuus on laskenut – toki tulokseen vaikuttavat myös muut vuoden aikana tehdyt toimenpiteet turvallisuuden parantamiseksi.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

GRI-taulukko

Itsearviomme mukaan raportointimme vastaa GRI G3.1 -ohjeiston soveltamistasoa B+. PricewaterhouseCoopers Oy on tarkistanut, että raportointimme vastaa GRI:n soveltamistasoa B+.

- Raportoitu
- Osittain raportoitu
- Ei raportoitu

Global Compact		GRI Sisältö	Raportointi	Kommentit	Sivut	
		1. Strategia ja analyysi				
	1.1	Toimitusjohtajan katsaus	●		Toimitusjohtajan katsaus	
	1.2	Keskeiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet	●		Strategia 2010–2013	Strategia vuosille 2014–2018
					Toimintaympäristö	Riskienhallinta
		2. Organisaation kuvaus				
	2.1	Organisaation nimi	●		Lemminkäinen lyhyesti	
	2.2	Tärkeimmät tuotteet, palvelut ja tavaramerkit	●		Toimialakatsaus	
	2.3	Operatiivinen rakenne	●		Toimintasegmentit	Osakkeet ja osuudet
	2.4	Organisaation pääkonttorin sijainti	●		Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet	
	2.5	Toimintojen maantieteellinen sijainti (niiden maiden lkm ja nimet, joissa organisaatio toimii tai jotka merkittäviä kestävän kehityksen näkökulmasta)	●	Yhtiön merkittävimpien toimintamaiden lukumäärä on 8: Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska, Venäjä, Viro, Latvia ja Liettua.		
	2.6	Organisaation omistusrakenne ja yhtiömuoto	●		Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä	
	2.7	Markkinoiden kuvaus (maantieteellinen jaottelu, toimialat sekä asiakas-/edunsaajaryhmät)	●		Toimialakatsaus	Taloudellinen kehitys ja tavoitteet
	2.8	Organisaation toiminnan laajuus (henkilöstön määrä, liikevaihto, pääomarakenne, tuotteiden ja palvelujen määrä)	●		Lemminkäinen lyhyesti	
	2.9	Merkittävät muutokset organisaation koossa, rakenteessa tai omistusrakenteessa raportointikaudella	●	Ei merkittäviä muutoksia raportointikaudella.		
	2.10	Raportointikaudella saadut palkinnot	●	Ei GRI:n tarkoittamia palkintoja raportointikaudella.		

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

	3. Raportointiperiaatteet				
	Raportin kuvaus				
3.1	Raportointiajanjakso	●		Raportointiperiaatteet	
3.2	Edellisen raportin ilmestymisajankohta	●	Lemminkäisen vuosikertomus 2012 julkaistiin 19.3.2013.		
3.3	Raportointitiheys	●		Raportointiperiaatteet	
3.4	Yhteystiedot josta voi kysyä raportista tai sen sisällöstä	●		www.lemminkainen.fi/yhteystiedot	
	Raportin laajuus ja rajaukset				
3.5	Raportin sisällön määrittely (olennaisuus, asiakokonaisuuksien priorisointi ja raporttia käyttävät sidosryhmät)	●		Raportointiperiaatteet	Tapamme toimia
3.6	Raportin laskentakokonaisuuden kuvaus	●		Raportointiperiaatteet	
3.7	Raportin laajuuteen tai laskentakokonaisuuteen liittyvät rajoitteet	●		Raportointiperiaatteet	
3.8	Raportointiperiaatteet yhteisyritysten, tytäryhtiöiden, vuokrakohteiden, ulkoistettujen toimintojen raportoinnille ja tietojen vertailukelpoisuus	●		Raportointiperiaatteet	
3.9	Mittaus- ja laskentaperiaatteet	●		Raportointiperiaatteet	
3.10	Muutokset aiemmin raportoiduissa tiedoissa	●		Raportointiperiaatteet	
3.11	Merkittävät muutokset raportin kattavuudessa, rajauksissa tai mittausmenetelmissä	●		Raportointiperiaatteet	
	GRI-sisältövertailu				
3.12	GRI-sisältövertailu	●			
	Varmennus				
3.13	Periaatteet ja käytäntö raportin ulkopuoliseen varmennukseen	●		Raportointiperiaatteet	Riippumaton varmennusraportti
	4. Hallintokäytännöt, sitoumukset ja vuorovaikutus				
	Hallinto				
4.1	Organisaation hallintorakenne (hallintoelimet, ml. hallituksen valiokunnat) (raportoi hallituksen jäsenten sukupuolijakauma, jaoteltuna ikäryhmittäin ja monimuotoisuuden mukaan)	●		Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä	Hallitus
4.2	Hallituksen puheenjohtajan asema	●		Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä	
4.3	Hallituksen jäsenten riippumattomuus (riippumattomien jäsenten lkm ja sukupuoli)	●		Hallitus	
4.4	Osakkeenomistajien ja henkilöstön vaikutuskanavat hallituksen toimintaan			Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä	
4.5	Organisaation tulosten vaikutus hallituksen ja johdon palkitsemiseen	●		Palkitseminen	
4.6	Menettelytavat eturistiriitojen ehkäisemiseen hallitustyöskentelyssä	●		Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä	
4.7	Menettelytavat hallituksen jäsenten pätevyyden määrittämiseen strategisen johtamisen ja yhteiskuntavastuun alueilla	●		Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä	
4.8	Missio, arvot ja eettiset periaatteet sekä näiden toimeenpanokäytännöt	●		Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät	

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

	4.9	Hallituksen tavat seurata yhteiskuntavastuun johtamista, mukaan lukien riskienhallinta	●	Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät	Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä
	4.10	Hallituksen oman toiminnan arvioinnin tavat	●	Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä	
		Ulkopuoliset sitoumukset			
	4.11	Varovaisuusperiaatteen soveltaminen	●	Riskienhallinta	
	4.12	Sitoutuminen ulkopuolisiin aloitteisiin	●	Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät	
	4.13	Jäsenyydet järjestöissä, yhdistyksissä ja edunvalvontaorganisaatioissa	●	Tapamme toimia	
		Sidosryhmävuorovaikutus			
	4.14	Organisaation sidosryhmät	●	Yhteistyötä sidosryhmien kanssa	
	4.15	Sidosryhmien määrittely- ja valintaperusteet	●	Yhteistyötä sidosryhmien kanssa	
	4.16	Sidosryhmävuorovaikutuksen muodot	●	Yhteistyötä sidosryhmien kanssa	
	4.17	Sidosryhmävuorovaikutuksessa esiin nousseet asiat ja huolenilmaukset	●	Yhteistyötä sidosryhmien kanssa	Henkilöstö
				Asiakasyhteistyö	
		Lähestymistapa taloudellisen vastuun johtamiseen	●	Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä	Riskienhallinta
				Konsernin strategia	Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät
		Taloudelliset tulokset			
	EC1*	Taloudellisen lisäarvon luominen ja jakautuminen sidosryhmien kesken	●	Taloudellinen vastuu	Yhteistyötä sidosryhmien kanssa
7	**EC2***	Ilmastonmuutoksen taloudelliset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet	●	Taloudellisen vastuun tunnusluvut	
	EC3*	Eläkesitoumusten kattavuus	●	Eläkevelvoitteet	
	EC4*	Valtiolta saadut merkittävät taloudelliset avustukset	●	Taloudellisen vastuun tunnusluvut	
		Markkinat			
1	EC5	Organisaation pienimmän aloituspalkan suhde paikalliseen minimipalkkaan merkittävissä toimipaikoissa, sukupuolen mukaan jaoteltuna	●		
	EC6*	Periaatteet ja käytännöt liittyen paikallisiin tavaran- ja palveluntoimittajiin sekä paikallisten toimittajien osuus	●		
6	**EC7***	Paikallisen rekrytoinnin menettelytavat ja paikallisyhteisöistä palkatun johdon osuus merkittävissä toimipaikoissa	●		
		Välilliset taloudelliset vaikutukset			
	EC8*	Investoinnit infrastruktuuriin ja julkista käyttöä varten tehdyt palveluhankinnat	●		
	EC9	Välilliset taloudelliset vaikutukset ja niiden laajuus	●	Taloudellinen vastuu	Taloudellisen vastuun tunnusluvut

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

		Ympäristövastuun tunnusluvut			
		Lähestymistapa ympäristövastuun johtamiseen	●	Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät	Ympäristövastuu
		Materiaalit			
8	**EN1***	Materiaalien käyttö painon tai määrän mukaan	●		
8-9	**EN2***	Kierrätettyjen materiaalien osuus käytetyistä materiaaleista	●	Ympäristövastuu	
		Energia			
8	**EN3***	Suora energiankulutus primäärienergialähteittäin	●	Ympäristövastuun tunnusluvut	
8	**EN4***	Epäsuora energiankulutus primäärienergialähteittäin	●	Ympäristövastuun tunnusluvut	
8-9	EN5	Säästötoimilla ja tehokkuutta parantamalla saavutettu energiansäästö	●		
8-9	EN6	Aloitteet ja toimet energiatehokkaiden tai uusiutuvalla energialla tuotettujen tuotteiden tai palveluiden kehittämiseksi ja näiden vaikutus energiankäyttöön	●	Ympäristövastuu	
8-9	EN7	Aloitteet välillisen energiankulutuksen vähentämiseksi ja saavutettu vähennys energiankulutuksessa	●		
		Vesi			
8	**EN8***	Vedenotto jaoteltuna lähteittäin	●	Ympäristövastuun tunnusluvut	
8	EN9	Vesilähteet, joihin organisaation vedenkulutuksella on merkittävä vaikutus	●		
8-9	EN10	Kierrätetyn ja uudelleenkäytetyn veden kokonaisvolyymi ja prosenttiosuus	●		
		Luonnon monimuotoisuus			
8	**EN11***	Luonnon monimuotoisuuden kannalta rikkailta alueilta tai suojelluilta alueilta omistettujen, vuokrattujen ja hallinnoitujen maa-alueiden sijainti ja koko	●		
8	**EN12***	Toiminnan, tuotteiden ja palvelujen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen suojelualueilla tai luonnon monimuotoisuuden kannalta rikkailla alueilla	●		
8	EN13	Suojellut tai kunnostetut elinympäristöt	●		
8	EN14	Luonnon monimuotoisuuteen liittyvät strategiat, toimenpiteet ja suunnitelmat	●	Ympäristövastuun tunnusluvut	
8	EN15	IUCN:n punaisella listalla tai kansallisilla suojeltavien lajien listoilla olevien lajien määrä organisaation vaikutuspiirissä olevilla alueilla jaoteltuna sukupuuttoon kuolemisriskin mukaan	●		
		Päästöt ja jätteet			
8	**EN16***	Suorat ja epäsuorat kokonaiskasvihuonepäästöt painon mukaan	●	Ympäristövastuun tunnusluvut	
8	**EN17***	Muut merkittävät epäsuorat kasvihuonekaasupäästöt painon mukaan	●		
7-9	EN18	Aloitteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja saavutetut vähennykset	●		

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

8	**EN19***	Otsonikatoa aiheuttavien aineiden päästöt painon mukaan	●			
8	**EN20***	Typen ja rikin oksidit ja muut merkittävät päästöt ilmaan jaoteltuna päästölajeittain painon mukaan	●			
8	**EN21***	Päästöt vesistöön jaoteltuna päästölajeittain ja kohteen mukaan	●			
8	**EN22***	Jätteiden kokonaismäärä jaoteltuna jätelajeittain ja käsittelyn mukaan	●		Ympäristövastuun tunnusluvut	
8	**EN23***	Merkittävien kemikaali-, öljy- ja polttoainevuotojen määrä ja suuruus	●			
8	EN24	Kuljetetun, maahantuodun, maastaviedyn tai käsitellyn ongelmajätteen määrä sekä kansainvälisesti kuljetetun ongelmajätteen osuus	●			
8	EN25	Vesistöt ja niiden elinympäristöt, joihin organisaation päästöillä ja valumilla on merkittävä vaikutus	●			
		Tuotteet ja palvelut				
7-9	**EN26***	Toimenpiteet tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutusten vähentämiseksi sekä toimenpiteiden vaikutusten laajuus	●		Ympäristövastuu	
8-9	**EN27***	Uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen otettujen tuotteiden ja pakkausmateriaalien osuus myydyistä tuotteista tuoteryhmittäin	●			
		Määräystenmukaisuus				
8	**EN28***	Merkittävien ympäristölainsäädännön ja -säännösten rikkomiseen liittyvien sakkojen rahallinen määrä ja sanktioiden lukumäärä	●		Ympäristövastuun tunnusluvut	
		Kuljetukset				
8	EN29	Tuotteiden ja materiaalien kuljetuksista sekä työmatkoista aiheutuneet merkittävät ympäristövaikutukset	●		Ympäristövastuun tunnusluvut	
		Yleiset				
7-9	EN30	Ympäristönsuojelun kokonaiskustannukset ja investoinnit tyypeittäin	●			
		Työntekijät ja työolosuhteet				
		Lähestymistapa henkilöstöjohtamiseen	●		Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät	Henkilöstö
					Työhyvinvointi	Työturvallisuus
		Työvoima				
	LA1*	Henkilöstön jakautuminen työsuhteen (koko-/osa-aikainen) ja työsopimuksen (vakituinen/määräaikainen) mukaan sekä toiminta-alueittain, jaoteltuna sukupuolen mukaan	●		Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	Hallituksen toimintakertomus
6	**LA2***	Henkilöstön tulo- ja lähtövaihtuvuuden kokonaismäärä ja osuus ikäryhmittäin, sukupuolen mukaan ja alueittain	●		Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	Hallituksen toimintakertomus
	LA3	Henkilöstöetuudet kokoaikaisille, joita ei ole tarjottu määrä- tai osa-aikaisille työntekijöille	●			
		Työntekijöiden ja työnantajan väliset suhteet				
1-3	**LA4***	Työehtosopimuksen piirissä olevien työntekijöiden osuus työvoimasta	●		Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
3	**LA5***	Uudelleenjärjestelytilanteissa noudatettava vähimmäisilmoitusaika	●	Lemminkäinen noudattaa paikallista lainsäädäntöä.	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	Henkilöstö

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

		Työterveys- ja turvallisuus			
1	LA6	Osuus kokonaistyövoimasta, joka on edustettuna virallisissa henkilöstön ja johdon yhteisissä työterveyttä ja -turvallisuutta valvovissa ja neuvoa-antavissa toimikunnissa	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
1	**LA7***	Tapaturmataajuus, ammattitaudit, menetetyt työpäivät, poissaolot, kuolemaan johtaneet tapaturmat alueittain ja sukupuolen mukaan jaoteltuna	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	Työturvallisuus
1	**LA8***	Organisaation työntekijöille, heidän perheilleen tai paikallisyhteisön jäsenille suunnatut koulutus-, harjoittelu-, opastus-, ennaltaehkäisy- ja riskienhallintaohjelmat vakavien sairauksien varalta	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	Työhyvinvointi
				Työturvallisuus	
1	LA9	Ammattiliittojen kanssa solmittujen sopimusten sisältämät terveys- ja turvallisuusteemat	●		
		Koulutus			
	LA10*	Keskimääräiset koulutustunnit vuodessa henkilöä kohden jaoteltuna henkilöstöryhmittäin ja sukupuolen mukaan	●		
	LA11	Koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvät ohjelmat, jotka tukevat henkilöstön jatkuvaa työllisyyttä ja antavat tukea työsuhteen päättymistilanteissa	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
	LA12	Säännöllisten suoritusarviointien ja kehityskeskustelujen piirissä olevan henkilöstön osuus, jaoteltuna sukupuolen mukaan	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
		Monimuotoisuus ja tasavertaiset mahdollisuudet			
1-6	**LA13***	Hallintoelinten ja henkilöstöryhmien koostumus jaoteltuna sukupuolen, ikäryhmän, vähemmistöryhmän ja muiden monimuotoisuustietojen mukaisesti	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
1-6	**LA14***	Miesten ja naisten peruspalkan suhde henkilöstöryhmittäin	●		
	LA15*	Vanhempainvapaalta palaavien työhöntulo- ja työssäpysymisasteet vanhempainvapaan jälkeen, jaoteltuna sukupuolen mukaan	●		
		Ihmisoikeudet			
		Lähestymistapa ihmisoikeuksien johtamiseen	●	Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät	Tapamme toimia
		Investointi- ja hankintakäytännöt			
1-6	**HR1***	Niiden merkittävien investointisopimusten osuus ja lukumäärä, jotka sisältävät ihmisoikeuksiin liittyviä ehtoja tai joiden yhteydessä on tehty ihmisoikeusarviointi	●		
1-6	**HR2***	Merkittävien toimittajien, urakoitsijoiden ja muiden yhteistyökumppaneiden osuus, joiden osalta on tehty ihmisoikeusarviointi sekä tästä seuranneet toimenpiteet	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1-6	HR3*	Henkilöstölle tarjotun ihmisoikeuskoulutuksen kokonaistuntimäärä ja koulutukseen osallistuneiden työntekijöiden osuus henkilöstöstä	●		
		Syrjinnän kielto			
1-2, 6	**HR4***	Syrjintätapausten lukumäärä ja niihin liittyvät toimenpiteet	●		
		Järjestäytymisvapaus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus			
1-3	**HR5***	Toiminnot ja merkittävät toimittajat, joissa järjestäytymisvapaus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus on uhattuna ja näiden oikeuksien tukemiseksi toteutetut toimenpiteet	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
		Lapsityövoima			
1-2, 5	**HR6***	Toiminnot ja merkittävät toimittajat, joissa on merkittävä lapsityövoiman käytön riski, ja lapsityövoiman käytön estämiseksi toteutetut toimenpiteet	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
		Pakko- ja rangaistustyövoima			
1-2, 4	**HR7***	Toiminnot ja merkittävät toimittajat, joissa on merkittävä pakko- ja rangaistustyövoiman käytön riski, ja pakko- ja rangaistustyövoiman käytön estämiseksi toteutetut toimenpiteet	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
		Turvallisuuskäytännöt			
1-2	HR8	Osuus turvahenkilökunnasta, joka on saanut koulutusta organisaation ihmisoikeuspolitiikoista ja toimintakäytännöistä	●		
		Alkuperäiskansojen oikeudet			
1-2	HR9	Alkuperäiskansojen oikeuksien rikkomukset ja niihin liittyvät toimenpiteet	●		
	HR10*	Toimintojen lukumäärä sekä osuus, joille on tehty ihmisoikeusarviointi	●		
	HR11*	Ihmisoikeuksiin liittyvien valitusten lukumäärä ja niihin vastaaminen	●		
		Yhteiskunta			
		Lähestymistapa yhteiskuntaan liittyvien asioiden johtamiseen	●	Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät	Tapamme toimia
		Paikallisyhteisöt			
	SO1*	Osuus toiminnoista, joissa implementoitu paikallisyhteisövuorovaikutus, vaikutusten arviointia sekä kehitysohjelmia	●	Ympäristövastuun tunnusluvut	
		Korruptio			
10	**SO2***	Korruptioon liittyvän riskianalyysin läpikäyneiden liiketoimintayksiköiden osuus ja lukumäärä	●		
10	**SO3***	Osuus henkilöstöstä, joka on saanut koulutusta organisaation korruption vastaiseen toimintaan liittyviin politiikkoihin ja toimintakäytäntöihin	●		
10	**SO4***	Korruptiotapausten yhteydessä toteutetut toimenpiteet	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
		Poliittinen vaikuttaminen			
1-10	**SO5***	Organisaation julkiset poliittiset kannanotot sekä osallistuminen poliittiseen vaikuttamiseen ja lobbaukseen	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

10	SO6	Poliittisille puolueille, instituutioille ja poliitikoille annettujen raha- ja muiden lahjoitusten arvo jaoteltuna maittain	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
	SO7	Kilpailuoikeudellisten säännösten rikkomiseen, kartelleihin ja määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön liittyvien oikeustoimien lukumäärä ja oikeuden päätökset	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	Oikeudenkäynnit
		Määräystenmukaisuus			
	SO8*	Merkittävien lainsäädännön ja säännösten rikkomiseen liittyvien sakkojen rahallinen määrä ja ei-rahallisten sanktioiden lukumäärä	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
	SO9*	Toiminnot joissa merkittävä potentiaalinen tai todellinen negatiivinen tai positiivinen vaikutus paikallisyhteisöihin	●		
	SO10*	Käyttöönotetut ehkäisy- ja lievennystoimenpiteet toiminnoissa, joissa merkittävä potentiaalinen tai todellinen negatiivinen vaikutus paikallisyhteisöihin	●		
		Tuotevastuu			
		Lähestymistapa tuotevastuun johtamiseen	●	Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät	Yhteistyötä sidosryhmien kanssa
		Asiakkaiden terveys ja turvallisuus			
1	**PR1***	Elinkaaren vaiheet, joissa tuotteiden ja palveluiden terveys- ja turvallisuusvaikutuksia arvioidaan, sekä näiden arviointien piirissä olevien merkittävien tuotteiden ja palvelukokonaisuuksien osuus	●		
1	PR2	Tuotteiden elinkaarenaikaisiin terveys- ja turvallisuusvaikutuksiin liittyvien määräysten ja vapaaehtoisten periaatteiden rikkomusten lukumäärä jaoteltuna päätösten mukaan	●		
		Tuote- ja palvelutiedot			
8	**PR3***	Tuotteisiin ja palveluihin liittyvä pakollinen informaatio sekä merkittävien tuotteiden ja palvelujen osuus, joita vaatimukset koskevat	●		
8	PR4	Tuoteinformaatioon ja -merkintöihin liittyvien määräysten ja vapaaehtoisten periaatteiden rikkomusten lukumäärä jaoteltuna päätösten mukaan	●		
	PR5	Asiakastyytyväisyyteen liittyvät toimintakäytännöt ja asiakastyytyväisyyskyselyiden tulokset	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	Asiakasyhteistyö
		Markkinointiviestintä			
	PR6*	Markkinointiviestinnän (mukaan lukien mainonta, myynnin edistäminen ja sponsorointi) lainmukaisuuden sekä standardien ja vapaaehtoisten periaatteiden täyttymisen varmistamiseen liittyvät ohjelmat	●	Sosiaalisen vastuun tunnusluvut	
	PR7	Markkinointiviestintään, mainontaan ja sponsorointiin liittyvien määräysten ja vapaaehtoisten periaatteiden rikkomusten lukumäärä jaoteltuna päätösten mukaan	●		
		Asiakkaiden yksityisyyden suoja			

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1	PR8	Asiakkaiden yksityisyyden suojan rikkomiseen ja asiakastietojen hävittämiseen liittyvät pätevät valitukset	●
		Määräystenmukaisuus	
	PR9*	Merkittävien tuotteiden ja palvelujen käyttöön liittyvän lainsäädännön ja –säädösten rikkomisesta aiheutuneiden sakkojen rahallinen määrä	●

* GRI-ohjeiston suosittelema avaintunnusluku

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Raportointiperiaatteet

Lemminkäisen yhdistetty vuosikertomus ja kestävän kehityksen raportti koskee kautta 1.1.–31.12.2013. Vuosikertomuksemme on suunnattu tärkeimmille sidosryhmillemme, joita ovat osakkeenomistajat, sijoittajat, analyytikot, rahoittajat, media, asiakkaat, yhteistyökumppanit ja henkilöstö. Tämä on neljäs kestävän kehityksen raporttimme ja se noudattaa GRI G3.1 – raportointiviitekehystä. Raportoimme kestävästä kehityksestä vuosittain.

Olennaisuusmatriisi ohjaa Lemminkäisen kestävän kehityksen raportointia; yhtiö keskittyy niihin teemoihin, jotka nousevat olennaisuusarviossa keskeisiksi. Lemminkäisen uusin olennaisuusmatriisi on vuodelta 2012. Yhtiön tavoitteena on tehdä vuoden 2014 aikana sidosryhmätutkimus, jonka perusteella olennaisuusmatriisi päivitetään.

IFRS-standardit säätelevät Lemminkäisen konsernitilinpäätöksen laatimista ja esittämistä. Pääosa taloudellisen vastuun tunnusluvuista muodostuu konsernitilinpäätöksestä. Konsernitilinpäätöksen laatimisessa on noudatettu 31.12.2013 voimassa olevia EU:n hyväksymiä IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-standardeja täydentävien kirjanpito- ja yhteisölainsäädännön mukaiset. Segmenttikohtainen raportointi perustuu IFRS 8 -standardin mukaisesti johdon raportointiin, ja se poikkeaa tietyltä osin konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteista. Vuoden 2012 vertailuluvut esitetään sulkeissa.

Henkilöstö- ja palkkatiedot saadaan talousraportoinnin yhteydessä, ja ne on julkaistu tilinpäätöksessä. Niitä täydentävät henkilöstötiedot saadaan Suomen osalta HR-tietojärjestelmästä.Työterveysluvut kattavat Lemminkäisen Suomen toiminnot ja työturvallisuusluvut Lemminkäisen kaikki toiminnot. Sairaus- ja tapaturmapoissaolot lasketaan osuutena teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Ympäristöraportointi vuonna 2013 kattaa Suomen toiminnan. Jätteiden, sähkön ja veden osalta raportointi kattaa tuotantolaitosten luvanvaraisen toiminnan. Tunnuslukuja ei ole suhteutettu tuotantomääriin. Lemminkäisen pääkonttori Helsingissä noudattaa ympäristöjohtamisen järjestelmää, jolla on WWF Suomen Green Office -tunnus.

Lemminkäinen osallistuu myös Carbon Disclosure Project (CDP) -kyselyyn. CDP on kansainvälinen voittoa tavoittelematon institutionaalisten sijoittajien yhteisö, joka tutkii ilmastonmuutoksen vaikutuksia sijoittajien näkökulmasta.

Laskentaperiaatteet ja mahdolliset poikkeamat sekä rajoitukset laskentatavassa on raportoitu kyseessä olevien tunnuslukujen yhteydessä. Jos aiemmin raportoiduissa tunnusluvuissa, niiden kattavuudessa, rajauksissa tai mittaustekniikoissa on muutoksia, niistä on ilmoitettu kyseessä olevien tunnuslukujen yhteydessä.

Suomenkielisen kestävän kehityksen raportoinnin numeeriset vastuullisuustiedot on varmentanut riippumaton kolmas osapuoli, PricewaterhouseCoopers Oy, ja he ovat tehneet vastaavuustarkistuksen englanninkielisen raportoinnin osalta.

Itsearvion mukaan Lemminkäisen raportointi vastaa GRI G3.1 -ohjeiston soveltamistasoa B+. PricewaterhouseCoopers Oy on tarkistanut, että Lemminkäisen raportointi vastaa GRI:n soveltamistasoa B+.

CARBON DISCLOSURE PROJECT

THE GLOBAL COMPACT
WE SUPPORT

GREEN OFFICE
A WWF INITIATIVE TO REDUCE ECOLOGICAL FOOTPRINT
WWF

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät

Lemminkäinen haluaa kasvattaa ja kehittää yhtiön liiketoimintaa pitkäjänteisesti ja kestävästi. Yhtiö toimii vastuullisesti asiakkaiden, henkilöstön ja muiden sidosryhmien odotukset huomioon ottaen.

Kestävän kehityksen johtaminen lähtee Lemminkäisen strategiasta ja perustuu yhtiön arvoihin, hyvän liiketavan periaatteisiin sekä konsernitasolla määritettyihin politiikkoihin ja periaatteisiin. Kestävän kehityksen johtamisesta vastaa toimitusjohtaja. Konsernin johtoryhmä käsittelee näitä asioita säännöllisesti, ja niistä raportoidaan myös hallitukselle.

Lemminkäinen noudattaa voimassaolevaa lainsäädäntöä kaikissa toimintamaissaan. Tärkeimmät yhtiön toimintaa ohjaavat kansainväliset säännökset ja sopimukset ovat:

- YK:n ihmisoikeuksien julistus
- YK:n globaalin yritysvastuun aloite Global Compact, joka edistää ihmisoikeuksia, työelämän oikeuksia, ympäristönsuojelua ja korruption ehkäisemistä
- Kansainvälisen työjärjestön ILO:n työelämän perusperiaatteita ja -oikeuksia koskeva julistus
- OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille ja
- Kansainvälisen Kauppakamarin ICC:n suositukset.

Taloudellisen vastuun johtamisjärjestelmät

Tarkempi kuvaus taloudellisen vastuun johtamisjärjestelmistä on osana hallinto- ja ohjausjärjestelmän selvitystä.

Ympäristö- ja turvallisuusasioiden johtamisjärjestelmät

Konsernin ympäristö- ja työturvallisuusasioista vastaa näistä asioista vastaava johtoryhmän jäsen ja liiketoimintasegmenttitasolla ympäristö- ja/tai laatupäällikkö. Ympäristö- ja turvallisuusjohtaja koordinoi toimintaa konsernitasolla ja liiketoimintojen välillä. Hän johtaa myös säännöllisesti kokoontuvaa EHSQ-ryhmää, johon osallistuu liiketoimintojen EHSQ-vastaavat. EHSQ-kokouksissa kehitetään Lemminkäisen toimintaa yli liiketoimintarajojen sekä jaetaan parhaita käytäntöjä.

Lemminkäinen on sitoutunut Rakennusteollisuus RT:n nolla tapaturmaa vuonna 2020 -tavoitteeseen.

Lemminkäinen käyttää päivittäiseen ympäristö- ja turvallisuusasioiden johtamiseen toimintajärjestelmiä, jotka täyttävät kansainvälisten standardien ISO 9001:2008 (laatujärjestelmä) ja ISO 14001:2004 (ympäristöjärjestelmä) ja OHSAS 18001:2007 (työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmä) vaatimukset.

Toimintajärjestelmät varmistavat myös, että projektien jokaiseen työvaiheeseen on tarvittavat resurssit ja että työt vastaavat tilausta ja valmistuvat sovitussa aikataulussa. Lemminkäisen toimintajärjestelmät ovat toimialakohtaisia.

Sosiaalisen vastuun johtamisjärjestelmät

Lemminkäisen sosiaalisen vastuun johtaminen on hajautettu. Henkilöstöasioita johtaa konsernin henkilöstöjohtaja. Lemminkäisen henkilöstöpolitiikan tavoitteena on varmistaa, että yhtiöllä on käytössään toiminnan tavoitteiden edellyttämä ammattitaitoinen, motivoitunut ja tyytyväinen henkilöstö.

Konserninlaajuisten politiikkojen ja periaatteiden, kuten tasa-arvosuunnitelman, tavoitteena on varmistaa, että Lemminkäisen henkilöstö kohdellaan tasa-arvoisesti, ja edistää oikeudenmukaisuutta. Näiden noudattamista johdetaan ja valvotaan osana operatiivista toimintaa.

Myös Lemminkäisen yhteistyökumppani- ja toimittajaverkostolta edellytetään lakien sekä kansainvälisten ihmisoikeuksien, työelämän oikeuksien ja ympäristöasioita koskevien säännösten sekä Lemminkäisen hyvän liiketavan periaatteiden noudattamista. Lemminkäinen edellyttää lisäksi kaikilta aliurakoitsijoiltaan tilaajavastuulain velvoitteiden noudattamista Suomessa. Yhteistyökumppani- ja toimittajaverkostosta vastaa hankintatoimen johtaja.

Lakiasioita koordinoidaan konsernitasoisesta yksiköstä konsernin yhdenmukaisten toimintatapojen edistämiseksi. Tästä vastaa lakiasiainjohtaja. Kilpailuoikeus- ja sisäpiiriasioista ohjeistetaan tarkemmilla ohjeilla, jotka täydentävät hyvän liiketavan periaatteita. Ohjeiden noudattamisesta vastaa liiketoimintajohto. Niistä järjestetään myös sisäistä koulutusta. Lemminkäisellä

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

on nollatoleranssi kilpailulainsäädännön vastaista toimintaa kohtaan.

Lemminkäisellä on käytössä SpeakUp-ilmoituskanava, johon niin oma henkilöstö kuin ulkopuoliset sidosryhmät voivat raportoida epäilyksensä hyvän liiketavan periaatteiden vastaisesta käytöksestä.

Lemminkäisen liiketoimintasegmenttien johtajat johtavat tuotevastuuta. He vastaavat asiakaspalvelusta ja valvovat, että Lemminkäisen tuotteet ja markkinointi noudattavat lakeja ja säädöksiä.

Taloudellisen vastuun tunnusluvut

EC1 Taloudellisen lisäarvon luominen ja jakautuminen sidosryhmien kesken

Lemminkäinen analysoi toimintansa taloudellisia vaikutuksia konsernitasolla. Yhtiön keskeisiä sidosryhmiä ovat asiakkaat, henkilöstö, omistajat ja rahoittajat, toimittajat ja yhteistyökumppanit sekä julkinen sektori.

Lemminkäisen taloudellisia vaikutuksia käsitellään tarkemmin taloudellisen vastuun yhteydessä.

EC2 Ilmastonmuutoksen taloudelliset seuraukset sekä muut riskit ja mahdollisuudet organisaation toiminnalle

Ilmastonmuutoksen riskikartoitus ja taloudellisten vaikutusten arviointi on integroitu osaksi Lemminkäinen-konsernin riskienhallintaprosesseja. Lemminkäinen ei ole määrittänyt ilmastomuutoksen aiheuttamia taloudellisia vaikutuksia euromääräisesti.

Lemminkäinen on aloittanut konsernitasoisen energiatehokkuuden ja hiilijalanjäljen laskennan vuonna 2010. Tällä hetkellä laskenta kattaa Suomen tuotantolaitokset. Lemminkäisen tavoitteena on laajentaa mittaristo kattamaan koko Suomen projektituotannon ja sen jälkeen kaikki toimintamaat heti, kun konsernin tietojärjestelmät tämän sallivat. Lemminkäisen tavoitteena on laskea, kuinka tehokkaasti se käyttää energiaa prosesseissaan. Tämän kautta Lemminkäinen voi tulevaisuudessa arvioida energiankulutuksensa ja päästöjensä kehityssuuntaa. Yhtiön merkittävimmät päästölähteet ovat tuotantolaitokset sekä liikenteen ja kuljetusten päästöt.

Lemminkäisen kustannuksiin vaikuttavat ehtyvien raaka-aineiden saantiin liittyvät riskit. Raaka-aineiden hinnan nousuilla ja muutoksilla on vaikutuksia yhtiön sopimusten kustannuksiin. Raaka-aineista tärkein on bitumi, joka on vuositasolla yksi Lemminkäisen suurimmista hankintaeristä. Globaaliin raaka-öljyn hintaan sidotun bitumin markkinahinnan nousu vaikuttaa yhtiön päällystystuotannon kannattavuuteen. Lemminkäinen hallinnoi tätä riskiä öljyjohdannaisilla ja muilla sopimusteknisillä toimenpiteillä. Tähän riskiin varautuminen edellyttää myös vaihtoehtoisten materiaalien käytön tutkimista tuotannossa.

Lemminkäinen kehittää jatkuvasti tuotantonsa materiaali- ja energiatehokkuutta, ja esimerkiksi kiviainesten otossa yhtiö huomioi jo suunnitteluvaiheessa alueen jälkikäyttöön liittyvät mahdollisuudet. Lisäksi asfaltin kierrättämisellä säästetään neitseellisiä luonnonvaroja. Jätteet ovat yksi merkittävimmistä työmaiden ympäristövaikutuksista, ja Lemminkäinen pyrkii korkeaan lajitteluasteeseen jo työmailla. Näin yhtiö vähentää kaatopaikalle päätyvän jätteen määrää ja varmistaa materiaalien tehokkaan kierrätyksen ja uudelleenkäytön.

Ilmastonmuutos ja erityisesti epätavalliset sääolosuhteet saattavat vaikuttaa Lemminkäisen työskentelyolosuhteisiin aiheuttamalla muun muassa työkauden ja projektien viivästymisiä tai keskeyttämisiä, mikä voi alentaa niiden kannattavuutta. Viime vuosina esiintyneet kylmät ja runsaslumiset talvet ovat lisänneet kustannuksia lämmityksen osalta ja lyhentäneet tavanomaista työkautta. Vuonna 2013 pitkittynyt talvi hidasti päällystyskauden aloitusta koko toiminta-alueellamme. Pienentääkseen säätilojen vaikutuksia päällystysliiketoimintaansa Lemminkäinen on alkanut tarjota vuodenajoista riippumattomia hoito- ja kunnossapitopalveluita niin Suomeen kuin muihin toimintamaihinsa.

Lainsäädännöllä ja vapaaehtoisilla sertifioinneilla (esimerkiksi LEED, BREEAM ja PromisE) on vaikutusta rakennusten ja infrastruktuurin energiatehokkuuteen.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Ilmastonmuutoksen, tulevaisuuden epävakaiden näkymien sekä muuttuvan sosioekonomisen tilanteen aiheuttamien riskien ja oletusten vuoksi lainsäädäntöä tiukennetaan jatkuvasti edistämään rakentamisen sekä tuotteiden ja palveluiden energiatehokkuutta. Lainsäädännön tiukentuminen sekä kuluttajien ja asiakkaiden kasvavat vaatimukset tuotteita ja palveluita kohtaan voivat aiheuttaa merkittäviä kustannusvaikutuksia tuotteisiin ja palveluihin. Esimerkiksi polttoaineverotuksen kiristyminen tai polttoaineen hinnan nousu saattaa heikentää Lemminkäisen kuljetusten ja tuotantolaitosten kustannustehokkuutta. Lemminkäinen pyrkii minimoimaan tätä riskiä kehittämällä kuljetusten ja liikenteen logistiikkaa.

Lemminkäinen huomioi asiakkaiden, sijoittajien, kuluttajien ja yhteistyökumppaneidensa kasvaneen kiinnostuksen ympäristöystävällisiä tuotteita sekä materiaali- ja energiatehokkuutta kohtaan. Lemminkäinen on kehittänyt muun muassa tiiviin asfaltin, joka suojaa maaperää kemikaaleilta ja muilta haitta-aineilta. Lemminkäisen tavoitteena on jatkuvasti lisätä matalalämpö- ja kierrätysasfalttien osuutta tuotannossaan. Ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin yhtiö vastaa kehittämällä rakentamisen laatua ja energiatehokkuutta uusien teknisten ratkaisujen avulla sekä kehittämällä rakennusten energiatehokkuutta parantavia kokonaisratkaisuja. Vastaamalla ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin uusilla energiatehokkailla ratkaisuilla, palveluilla ja tuotteilla Lemminkäinen uskoo saavuttavansa myös kilpailuetua markkinoilla.

EC3 Eläkesitoumusten kattavuus

Lemminkäisen eläkejärjestelyjä käsitellään johdon palkitsemisen yhteydessä ja tilinpäätöksen liitetiedoissa, kohdassa Eläkevelvoitteet.

EC4 Valtiolta saatu taloudellinen tuki

Lemminkäinen sai vuonna 2013 Suomen valtiolta avustuksia 113 677 euroa (281 927 euroa) kehittämishankkeita varten.

EC9 Välilliset taloudelliset vaikutukset

Lemminkäinen tukee yhteiskunnan hyvinvointia esimerkiksi työllistämällä sekä maksamalla veroja, palkkoja ja sosiaalikuluja.

Lemminkäisen taloudellisia vaikutuksia käsitellään tarkemmin taloudellisen vastuun yhteydessä.

Ympäristövastuun tunnusluvut

EN3 Välitön energiankulutus

Lemminkäinen käyttää suorina energialähteinään uusiutumattomia energialähteitä.

Suora energiankulutus, Suomi

GWh	2013	2012	2011
Kevyt polttoöljy	138	162	133
Raskas polttoöljy	84	85	101
Maakaasu	38	60	59
Nestekaasu*	2	2	n/a
Yhteensä	262	309	293

* Nestekaasu lisätty vuoden 2012–2013 tietoihin

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

EN4 Välillinen energiankulutus

Epäsuora energiankulutus, tuotantolaitokset Suomi

GWh	2013	2012	2011
Sähkö	26	26	19
Kaukolämpö*	n/a	n/a	1,7
Yhteensä	26	26	20,7

* Vuosina 2012–2013 tuotantolaitoksilla ei ole ollut kaukolämmönkulutusta. Vuonna 2011 kaukolämpöä on käytetty vain betonitehtailla.

Lemminkäisen epäsuoran energiankulutuksen määrä perustuu konsernihankintojen ostoihin vuodelta 2013.

EN8 Vedenotto

Lemminkäinen kulutti raportointivuonna arvionsa mukaan noin 294 000 m3 (155 000) vettä päällystys- ja kiviainesliiketoiminnan tuotantolaitoksissa. Yhtiö hyödyntää vettä jonkin verran pölynsidontaan ja kalliorakentamisessa poraamiseen. Lemminkäisen työmailla käytetään mahdollisuuksien mukaan myös pintavettä, jonka osalta raportointi perustuu arvioituun käyttöön.

Lemminkäinen ei käytä tällä hetkellä missään liiketoiminnassaan paljon vettä kuluttavia prosesseja.

EN14 Luonnon monimuotoisuuteen liittyvät strategiat, toimenpiteet ja suunnitelmat

Lemminkäisen kiviaines- ja päällystysliiketoiminta Suomessa on luvanvaraista. Lemminkäisellä lupia koordinoi erillinen ympäristöluparyhmä, joka toimii tuotannon tukena. Lemminkäisellä on Suomessa 306 lupaa, sisältäen maa-aines- ja ympäristöluvat sekä asfalttiasemien rekisteröinnit.

Vuonna 2013 Lemminkäisen toiminnalle myönnettiin 41 uutta lupaa. Ympäristölaki määrittelee ne hankkeet, jotka vaativat lisäksi erillistä ympäristövaikutusten arviointia (YVA-menettely). Raportointivuonna Lemminkäinen ei käynnistänyt yhtään YVA-hanketta. YVA-menettely ja huolellinen suunnittelu auttavat yhtiötä turvaamaan luonnon monimuotoisuutta.

Lemminkäinen tekee oman ympäristöriskien arvioinnin hankkeisiin, joihin lainsäädäntö ei edellytä ympäristölupaa. Näin yhtiö pyrkii ennakoimaan mahdolliset haitalliset ympäristövaikutukset sekä suuntaamaan varotoimenpiteet oikein.

Lemminkäinen seuraa jatkuvasti oman toimintansa vaikutuksia ympäristöön. Vuonna 2013 Lemminkäisen tietoon ei tullut yhtään vakavaa ympäristövahinkoa. Yhtiön Forssan toimipisteessä sattui öljyvahinko kaluston polttoainetankkauksen yhteydessä. Tapauksen jäljet ovat puhdistettu ympäristöstä yhteistyössä viranomaisten kanssa.

EN16 Välittömien ja välillisten kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt

Lemminkäinen pyrkii jatkuvasti pienentämään tuotantolaitoksiensa päästöjä ilmaan. Lemminkäisen tavoitteena on käyttää alan parasta teknologiaa, kuten piippujen suodattimia, jotka pienentävät ilmaan pääsevän kivipölyn, rikkidioksidin ja typenoksidin määrää.

Päästölaskenta, Suomi

t	2013	2012	2011
Scope 1, Käytetyt polttoaineet ja omat kuljetukset	76 600	86 100	83 000
Scope 2, Ostettu sähkö* ja kaukolämpö	5 200	5 700	4 600
CO_2 päästöt yhteensä, scope 1 + 2	81 800	91 800	87 600

Päästölaskennassa käytetyt energiamuotojen CO_2-päästökertoimet:
Kevyt polttoöljy 267 g/kWh; raskas polttoöljy 284 g/kWh; maakaasu 198 g/kWh, diesel 265 g/kWh ja bensiini 265g/kWh (lähde: Motiva)
* Sähkö, ostettu 203 g/kWh (lähde: IEA, 5 vuoden keskiarvo 2007–2011).

Ostosähkön päästökerroin tarkistetaan vuosittain IEA:n julkaiseman tiedon mukaan.
Kasvihuonekaasuista oleellisemmaksi olemme määrittäneet CO_2-päästöt. Nämä päästöt muodostuvat meillä oman toiminnan energiankulutuksesta sekä kuljetuksista.
Scope 1 päästöt kattavat koko konsernin energiankulutuksen sekä omistuksessamme olevat ajoneuvot ja polttoainekortit.
Scope 2 päästöt kattavat tuotantolaitostemme sähkön ja kaukolämmön tuotannossa syntyneet päästöt.
Scope 3 päästöjen määrittely on työn alla.

CO_2-päästöjen lisäksi aiheutamme ympäristökuormitusta mm. melu-, pöly-, tärinä- ja hajuhaitoilla sekä SOx-, NOx- ja hiukkaspäästöillä.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

EN22 Jätteiden kokonaismäärä jaoteltuna jätelajeittain ja käsittelymenetelmän mukaan

Jätteet, tuotantolaitokset Suomi

	2013
Tuotantolaitokset	
Kierrätyksen, uusiokäytön ja polton %-osuus	73,4
Kierrätys, uusiokäyttö ja poltto, t	756
Kaatopaikalle menevän jätteen %-osuus	26,6
Kaatopaikalle menevät jätteet, t	274

Kierrätyksen, uusiokäytön ja polton %-osuus sisältää kierrätykseen, uusiokäyttöön ja polttoon menevän jätteen osuuden kokonaisjätemäärästä.
Kaatopaikalle menevän jätteen %-osuus sisältää kaatopaikalle menevän jätteen osuuden kokonaisjätemäärästä.
Ongelmajätteet on laskettu mukaan kierrätykseen, koska ne hyötykäytetään edelleen.
Raportointiin eivät kuulu purkujätteet ja kaivuumassat. Sekajätteen määrä perustuu laskettuun jäteastiatilavuuteen / tyhjennyskerta.

EN26 Toimenpiteet tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutusten vähentämiseksi

Lue lisää Lemminkäisen tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutuksista.

EN28 Merkittävien ympäristölainsäädännön ja -säännösten rikkomiseen liittyvät sakot ja sanktiot

Lemminkäinen ei saanut merkittäviä sakkoja tai sanktioita vuonna 2013.

Syksyllä 2013 Keskusrikospoliisi aloitti tutkinnan Lemminkäisen Sammonmäen asfalttiasemien ympäristölupaehtoihin liittyen. Lemminkäinen tekee yhteistyötä viranomaisten kanssa asian selvittämiseksi.

EN29 Merkittävät kuljetuksiin liittyvät ympäristövaikutukset

Lemminkäinen panostaa jatkuvasti kuljetusten tehokkuuteen ja optimointiin. Lemminkäinen hyödyntää järjestelmiä, joiden avulla yhtiö voi vähentää turhaa ajoa ja kiinnittää huomiota tyhjäkäyntiin.

Lemminkäinen hyödyntää videoneuvotteluja vähentääkseen liikematkustamista. Liikematkoista aiheutuneet päästöt raportoidaan osana pääkonttorin Green Office -raportointia. Niiden arvioidaan kattavan 1–2 prosenttia kotimaan liiketoiminnan päästöistä.

Lemminkäisen työsuhdeautojen päästöraja on 150g CO_2/km.

Liikenne ja kuljetukset, Suomi

GWh	2013	2012	2011
Energiankulutus	31	27	25

Kuljetuksista aiheutuu CO_2-, SOx, NOx- päästöjä sekä melu- ja pölyhaittoja. CO_2-päästöt raportoidaan mittarin EN 16 yhteydessä (scope 1).
Raportointi kattaa omien ajoneuvojemme polttoaineenkulutuksen kotimaan toiminnassa. Liikenne ja kuljetukset sisältävät kaikki maantiekäytössä olevat ajoneuvot.
Liikenteen ja kuljetusten ympäristövaikutuksia vähennetään kiinnittämällä huomiota kuljetusten tehokkuuteen ja optimointiin ja huoltamalla kalustoa säännöllisesti. Vältämme tyhjäkäyntiä ja valitsemme koneet ja laitteet aina käyttötarkoituksen mukaan.
Seisonta- ja huoltopaikoilla kiinnitämme erityistä huomiota maaperän suojaamiseen, jotta voimme estää öljyjen, polttoaineiden ja liuottimien pääsyn maaperään ja pohjaveteen.

EN30 Ympäristönsuojelumenot ja ympäristöinvestoinnit

Lemminkäinen teki ympäristöinvestointe ja noin miljoonalla eurolla. Investoinnit ovat muodostuneet lähinnä laite- ja konehankinnoista sekä korjaus- ja kunnostustöiden yhteydessä tehdyistä parannuksista.

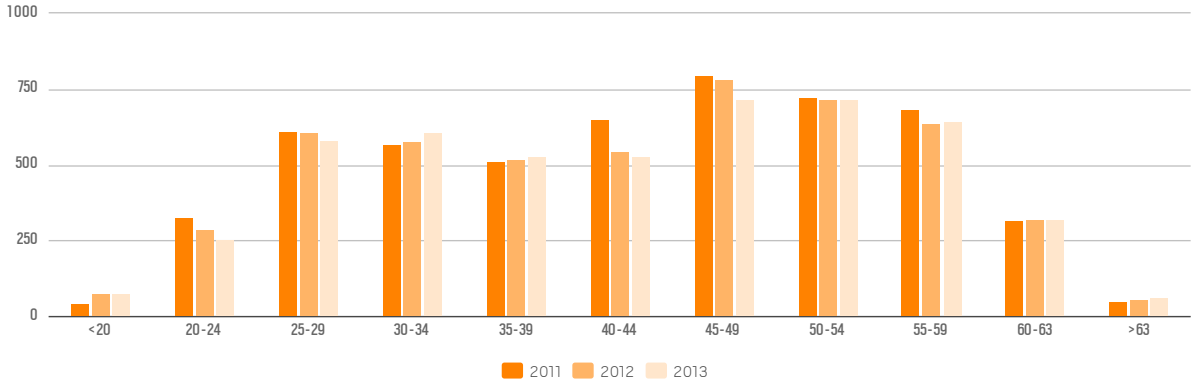
Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Sosiaalisen vastuun tunnusluvut

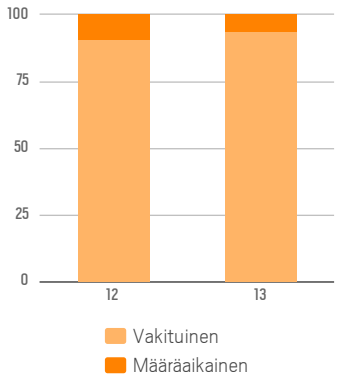
LA1 Henkilöstön jakautuminen työsuhteen ja työsopimuksen mukaan sekä alueittain

Vuonna 2013 Lemminkäisellä työskenteli keskimäärin 7 800 osaajaa (8 200) 8 maassa. Heistä 63 % työskenteli Suomessa.

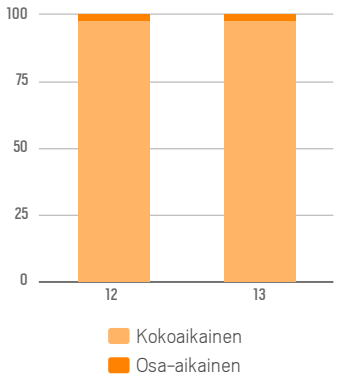
IKÄJAKAUMA, SUOMI, 31.12.

VAKITUISET JA MÄÄRÄAIKAISET TYÖSUHTEET, SUOMI, 31.12., %

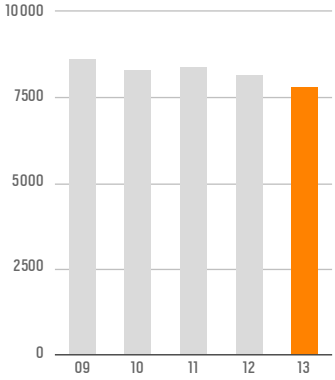

KOKOAIKAISET JA OSA-AIKAISET TYÖSUHTEET, SUOMI, 31.12., %

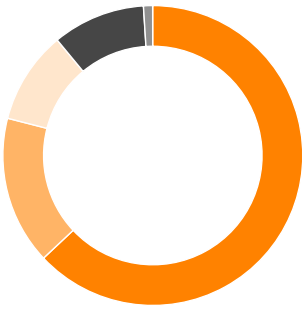

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

HENKILÖSTÖ KESKIMÄÄRIN

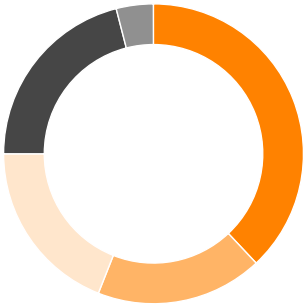

HENKILÖSTÖ MARKKINA-ALUEITTAIN

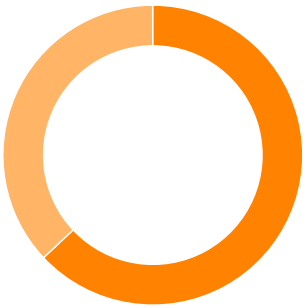
- Suomi, 63 % (63 %)
- Muut Pohjoismaat, 16 % (16 %)
- Baltian maat, 10 % (10 %)
- Venäjä ja Itä-Eurooppa, 10 % (8 %)
- Muut maat, 1 % (3 %)

HENKILÖSTÖ TOIMIALOITTAIN

- Kansainväliset toiminnot, 38 % (37 %)
- Talonrakentaminen, 18 % (17 %)
- Infrarakentaminen, 19 % (21 %)
- Talotekniikka, 21 % (21 %)
- Konsernihallinto, 4 % (4 %)

HENKILÖSTÖ RYHMITTÄIN

- Työntekijät, 62 % (63 %)
- Toimihenkilöt, 38 % (37 %)

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

LA2 Henkilöstön vaihtuvuuden kokonaismäärä ja osuus ikäryhmittäin, sukupuolen mukaan ja alueittain

Vaihtuvuus, Suomi, Vakituinen henkilöstö

%	2013	2012
Lähtövaihtuvuus:		
Työsuhteita päättyi / henkilöstömäärä 31.12. tilanteessa	10,6	12,0
Tulovaihtuvuus:		
Työsuhteita alkoi / henkilöstömäärä 31.12. tilanteessa	9,6	7,5
Keskimääräinen vaihtuvuus:		
Alkaneet ja päättyneet työsuhteet / 2 / henkilöstömäärä 31.12. tilanteessa	10,1	9,8
Vakituisen henkilöstön lähdön syyt luokiteltuna, %-jakauma		
Eläkkeelle jääneet	13,3	14,1
Omasta pyynnöstä	46,1	52,3
Työnantajan päättämänä	40,0	33,2
Kuoleman johdosta	0,6	0,5

Työn kausivaihtelusta johtuen henkilöstömäärämme vaihtelee kuukausittain ja on pienimmillään vuoden lopussa.

Tietoa ei ole saatavilla ikäryhmän, sukupuolen eikä alueen mukaan jaoteltuna.

LA4 Työehtosopimuksen piirissä olevien työntekijöiden osuus työvoimasta

Lemminkäinen soveltaa työsuhteissa voimassa olevaa työlainsäädäntöä. Suomessa kollektiivisesti neuvoteltujen työehtosopimusten piirissä olivat vuonna 2013 kaikki työntekijät ja toimihenkilöt eli yli 89 % Suomen henkilöstöstä. Ylempiin toimihenkilöihin ja johtoon ei ole sovittu sovellettavaksi työehtosopimuksia tai muita kollektiivisopimuksia.

LA5 Uudelleenjärjestelytilanteissa noudatettava vähimmäisilmoitusaika

Jokaisessa työsopimuksessa on maininta irtisanomisajasta, joka on vähintään työlainsäädännön sekä kollektiivisten työehtosopimusten mukainen. Vähimmäisirtisanomisajat vaihtelevat sovellettavan työehtosopimuksen ja työsuhteen keston mukaan.

LA6 Työsuojelutoimikunnissa edustetun henkilöstön osuus kokonaistyövoimasta

Lemminkäisillä on mahdollisuus vaikuttaa työpaikkansa turvallisuutta ja terveydenhuoltoa koskevien asioiden käsittelyyn työsuojelutoimikuntien kautta. Työsuojelutoimikuntien piirissä on 100 % henkilöstöstä. Kaikkien konsernin työsuojelutoimikuntien edustajat kokoontuvat kerran vuodessa.

LA7 Tapaturmataajuus, ammattitaudit, menetetyt työpäivät, poissaolot, kuolemaan johtaneet tapaturmat

Tapaturmapoissaolo, %, Suomi

	2013	2012	2011	2010
Koko henkilöstö yhteensä	0,29	0,24	0,32	0,47
Toimihenkilöt	0,02	0,06	0,08	0,03
Työntekijät	0,46	0,34	0,49	0,73
Konsernitoiminnot	0,04	0,04	0,01	0,02
Talonrakentaminen	0,35	0,32	0,32	0,57
Infrarakentaminen	0,23	0,17	0,26	0,27
Talotekniikka	0,36	0,23	0,44	0,65
Kansainväliset toiminnot, Suomesta palkkaa saava henkilöstö	0,07	0,18	0,00	-

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Työpaikkatapaturmataajuus

	2013	2012	2011	2010
Lemminkäinen, konserni*	16,3	22,0	n/a	n/a
Lemminkäinen kotimaan toiminnot	23,2	28,7	35,4	32,1
Konsernitoiminnot	0,0	3,9	0,0	2,5
Talonrakentaminen	19,1	33,1	34,3	33,9
Infrarakentaminen	14,4	18,4	17,4	17,8
Talotekniikka	41,6	41,1	62,6	52,5
Kansainväliset toiminnot*	5,3	5,1	n/a	n/a
Kuolemaan johtaneet tapaturmat	0	1	0	0

Työpaikkatapaturmataajuus: yli 1 vrk poissaoloon johtaneiden tapaturmien lukumäärä / miljoona työtuntia. Sisältää oman henkilökunnan.
* Venäjän toiminnot eivät kuuluneet raportointiin mukaan vuonna 2012.

Sairauspoissaolo, Suomi

%	2013	2012	2011	2010
Koko henkilöstö yhteensä	3,32	3,60	3,80	3,89
Toimihenkilöt	1,52	1,81	1,84	1,82
Työntekijät	4,42	4,68	4,93	5,10
Konsernitoiminnot	2,35	2,85	2,43	2,46
Talonrakentaminen	3,07	3,19	3,29	3,55
Infrarakentaminen	2,57	2,77	2,87	2,89
Talotekniikka	4,52	4,99	5,40	5,54
Kansainväliset toiminnot, Suomesta palkkaa saava henkilöstö	0,78	0,94	1,94	–

LA8 Työntekijöiden, perheiden ja paikallisyhteistön valistus vakavista sairauksista

Lemminkäinen uskoo siihen, että parhaat tulokset saavutetaan varhaisen tuen mallin, ammatillisen kuntouttamisen ja työterveyshuollon yhteistyöllä. Lemminkäinen arvioi henkilöstönsä työkykyyn liittyviä riskejä ja suuntaa ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä säännöllisen seurannan avulla. Yhtiö käyttää Suomessa Sante-terveyskyselyjä osana terveystarkastuksia ja kokonaisvaltaista työterveyshuoltoa. Kyselyn mukaan Lemminkäisen henkilöstön suurimmat terveysriskit ovat ylipaino ja diabetes, unihäiriöt, alkoholi sekä tupakointi. Yleisin työkyvyttömyyttä ennustava oire on tuki- ja liikuntaelinongelmat. Yhtiön työterveyshuolto tukee terveysongelmien ratkomista joko yksilöllisesti tai ryhmässä.

Vuonna 2013 Lemmikäisellä käynnistettiin 2 uutta ASLAK-ryhmää työntekijöille Suomessa. ASLAK on Kelan tarjoamaa varhaiskuntoutusta lieviin terveysongelmiin.

Lemminkäinen tukee myös henkilöstönsä vapaa-ajan liikkumista usealla eri tavalla. Esimerkiksi Suomessa yhtiö tarjoaa koko henkilöstöllensä liikuntakortin.

LA11 Osaamisen kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvät ohjelmat

Lemminkäien tarjoaa kaikille henkilöstöryhmilleen räätälöityjä koulutuksia osaamisen kehittämisen tueksi. Yhtiön henkilöstöllä on mahdollisuus hyödyntää myös ulkopuolisten kumppaneiden koulutustarjontaa. Vuonna 2013 Lemminkäisen tehostamistoimenpiteet vähensivät järjestettyjen koulutusten määrää.

PAKKI-koulutuskokonaisuus kehittää Lemminkäisen henkilöstön työturvallisuutta edistäviä ja työn laadun takaavia valmiuksia, ns. pakollisia pätevyysvalmennuksia. Vuonna 2013 PAKKI-koulutuksiin osallistui 926 (984) henkilöä.

Lemminkäisen esimiesakatemia LEKA perustettiin esimiesten tueksi yhtiön strategian jalkauttamiseksi. Koska vanha strategiakausi loppui vuoteen 2013, koulutuksia järjestettiin vain alkuvuodesta. Yhteensä LEKA-koulutuksiin osallistui 86 (367) esimiestä ja päällikköä.

VIILA-koulutuskokonaisuus täydentää LEKA-koulutuksia. Vuonna 2013 koulutukset liittyivät mm. Lean Six Sigma -menetelmän hyödyntämiseen toiminnan tehostamisessa, kilpailuoikeuteen ja projektinjohtamiseen. VIILA-kursseille osallistui yhteensä 287 (666) lemminkäistä. Lisäksi Lemminkäinen järjesti uuteen toiminnanohjausjärjestelmään liittyvää koulutusta.

Lue lisää osaamisen kehittämisestä.

LA12 Kehityskeskustelujen ja suoritusarviointien piirissä oleva henkilöstö

Kehityskeskustelut ovat Lemminkäiselle tärkeä johtamisen työkalu. Niiden avulla yhtiö asettaa henkilö- ja tiimikohtaiset tavoitteet, seuraa tavoitteiden saavuttamista sekä arvioi henkilöstönsä kehitystarpeita.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Lemminkäisen tavoitteena on, että jokainen lemminkäinen käy kehityskeskustelut vuosittain.

LA13 Hallintoelinten ja henkilöstöryhmien monimuotoisuus

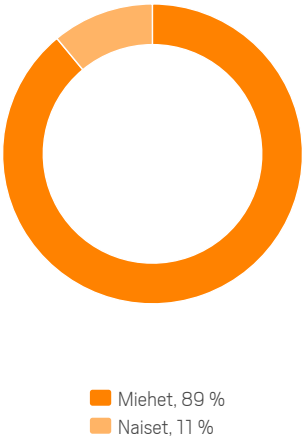
Lemminkäisen hyvän liiketavan periaatteet edellyttävät, että yhtiön henkilöstöä kohdellaan tasa-arvoisesti. Lemminkäinen ei hyväksy minkäänlaista rodusta, uskonnosta, poliittisista mielipiteistä, sukupuolesta, iästä, kansallisuudesta, kielestä tai seksuaalisesta suuntautumisesta johtuvaa syrjintää.

Lemminkäisellä on lisäksi erillinen tasa-arvosuunnitelma sekä ohjeistus työpaikkakiusaamisen estämiseksi ja selvittämiseksi. Yhtiön tasa-arvosuunnitelma edistää mm. henkilöstörakenteen monimuotoisuutta, palkkauksen yhteneväisyyttä, työolojen soveltuvuutta koko henkilöstölle sekä tasa-arviosta urakehitystä. Lemminkäinen seuraa tasa-arvon toteutumista vuosittain henkilöstötutkimuksessa.

Naisten osuus konsernin johtoryhmässä oli 22 %. Vuonna 2013 Lemminkäisen johtoryhmään kuului yhdeksän jäsentä, joista kaksi oli naisia.

Naisten osuus Lemminkäisen hallituksessa oli 33 %. Vuonna 2013 hallitukseen kuului kuusi jäsentä, joista kaksi oli naisia.

SUKUPUOLIJAKAUMA, SUOMI, 31.12.

HR2 Merkittävien alihankkijoiden ja toimittajien osuus, joista tehty ihmisoikeusarviointi sekä tästä seuranneet toimenpiteet

Lemminkäinen edellyttää toimittajiltaan ja yhteistyökumppaneiltaan lakien sekä kansainvälisten ihmisoikeuksien, työelämän oikeuksien ja ympäristöasioita koskevien säännösten sekä hyvän liiketavan periaatteidensa noudattamista.

Lemminkäinen auditoi kumppaniehdokkaan silloin, kun yhtiö haluaa varmistua uuden, merkittävän toimittajan suorituskyvystä tai kun sillä on tarve tunnistaa nykyisen toimittajan kehittämiskohteita. Vuonna 2013 tähän ei ollut tarvetta.

HR5 Toiminnot, joissa järjestäytymisvapaus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus on uhattuna

Lemminkäisellä ei ole tunnistettu toimintoja eikä merkittäviä toimittajia, joissa järjestäytymisvapaus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus olisivat uhattuina.

HR6 Merkittävät lapsityövoiman käytön riskit ja tämän estämiseksi toteutetut toimenpiteet

Lemminkäisellä ei ole tunnistettu toimintoja eikä merkittäviä toimittajia, joissa olisi merkittäviä lapsityövoiman käyttöön liittyviä riskejä.

HR7 Merkittävät pakko- ja rangaistustyövoiman käytön riskit ja tämän estämiseksi toteutetut toimenpiteet

Lemminkäisellä ei ole tunnistettu toimintoja eikä merkittäviä

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

toimittajia, joissa olisi merkittäviä pakkotyövoiman käyttöön liittyviä riskejä.

SO4 Korruptiotapausten yhteydessä toteutetut toimenpiteet

Lemminkäisen hyvän liiketavan periaatteet kieltävät korruption. Yhtiö viestii säännöllisesti hyvän liiketavan periaatteista henkilöstölleen.

Vuoden 2013 aikana Lemminkäisellä ei havaittu korruptiotapauksia.

SO5 Organisaation julkiset poliittiset kannanotot sekä osallistuminen poliittiseen vaikuttamiseen ja lobbaukseen

Lemminkäinen osallistuu poliittiseen vaikuttamiseen pääsääntöisesti alan etujärjestöjen kautta. Yhtiö on aktiivisesti mukana Rakennusteollisuus RT ry:n toiminnassa sekä liiketoimintasegmenttejään edustavissa alan järjestöissä, kuten Infra ry:ssä ja Talonrakennusteollisuus ry:ssä sekä näistä vastaavissa järjestöissä muissa toimintamaissaan.

Joidenkin merkittävien hankkeiden suunnittelu- ja toteutusvaiheessa Lemminkäisen edustajat tapaavat myös päättäjiä.

SO6 Poliittisille puolueille, instituutioille ja poliitikoille annetut lahjoitukset

Lemminkäinen ei anna lahjoituksia puolueille tai poliittiseen toimintaan, uskonnollisille järjestöille, viranomaisille, kunnille tai paikallishallinnolle.

SO7 Kilpailuoikeudellisten säännösten rikkomiseen, kartelleihin ja määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön liittyvät oikeustoimet

Helsingin käräjäoikeus antoi 28.11.2013 päätöksensä asfalttikartelliin liittyvissä vahingonkorvausoikeudenkäynneissä. Lemminkäisen osalta ratkaistavana oli 38 kunnan ja Suomen valtion kanteet. Käräjäoikeuden mukaan Lemminkäisen osuus vahingonkorvauksista on noin 48 miljoonaa euroa (noin 26 miljoonaa euroa korvauksia sekä noin 22 miljoonaa euroa korkoja ja oikeudenkäyntikuluja). Lemminkäinen maksoi korvauksia 35 kunnalle, mutta ei valtiolle.

Lemminkäinen on lähtökohtaisesti pitänyt vahingonkorvausvaatimuksia perusteettomina. Lemminkäisellä ja muilla osapuolilla on 31.3.2014 asti aikaa tehdä mahdolliset valitukset Helsingin hovioikeuteen.

SO8 Merkittävät lakien ja säännösten rikkomuksiin liittyvät sakot ja sanktiot

Lemminkäinen Infra Oy tuomittiin käräjäoikeudessa maksamaan 30 000 euron yhteisösakko työturvallisuusrikoksesta, joka liittyi Lemminkäisen työmaalla vuonna 2009 sattuneeseen aliurakoitsijan työtapaturmaan.

PR5 Asiakastyytyväisyyteen liittyvät toimintakäytännöt ja asiakastyytyväisyyskyselyiden tulokset

Lemminkäinen seuraa asiakastyytyväisyyttään vuosittain kansainväliseen nettosuositusindeksiin perustuvan asiakastyytyväisyystutkimuksen avulla. Vuonna 2013 tutkimus tehtiin Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Baltian maissa. Venäjä ei ollut kuluneena vuonna mukana tutkimuksessa.

Vuonna 2013 Lemminkäisen nettosuositteluindeksi laski 23,4:een (29,3). Tyytymättömien asiakkaiden osuus ei kuitenkaan ole noussut. Sen sijaan neutraalien asiakkaiden määrä on lisääntynyt eli Lemminkäisen asiakkaiden sitoutuneisuuden aste on vähentynyt.

Tutkimustuloksista johdetaan maa- ja liiketoimintasegmenttikohtaiset toimenpidesuunnitelmat, joiden avulla Lemminkäinen kehittää toimintaansa jatkuvasti.

PR6 Markkinointiviestinnän, mukaan lukien mainonnan ja sponsoroinnin, lainmukaisuus sekä standardien ja vapaaehtoisten periaatteiden täyttyminen

Asiakastapaamisten lisäksi Lemminkäinen kertoo asiakkailleen ajankohtaisista asioista verkkosivuilla, asiakaslehdessään ja uutiskirjeissään. Yhtiön mainonta keskittyy ratkaisu- ja palveluntarjontamme tunnetuksi tekemiseen. Lemminkäinen noudattaa mainonnassaan kansainvälisen kauppakamarin, ICC:n, markkinoinnin sääntöjä.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Riippumaton varmennusraportti

Lemminkäinen Oyj:n johdolle

Olemme Lemminkäinen Oyj:n johdon pyynnöstä suorittaneet rajoitetun varmuuden antavan toimeksiannon, jonka kohteena ovat olleet taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun numeeriset tiedot raportointikaudelta 1.1.–31.12.2013 Lemminkäinen Oyj:n vuosikertomuksessa 2013 (jäljempänä "vastuullisuusraportointi").

Johdon vastuu

Lemminkäinen Oyj:n johto vastaa vastuullisuusraportoinnin laatimisesta raportointikriteeristön eli Lemminkäinen Oyj:n raportointiohjeiden ja Global Reporting Initiativen laatiman yhteiskuntavastuun G3.1-raportointiohjeiston mukaisesti.

Varmentajan velvollisuudet

Meidän velvollisuutenamme on esittää suorittamamme työn perusteella johtopäätös vastuullisuusraportoinnista. Tämä varmennusraportti on laadittu toimeksiantomme ehtojen mukaisesti. Vastaamme työstämme, varmennusraportista ja esittämistämme johtopäätöksistä vain Lemminkäinen Oyj:lle, emme kolmansille osapuolille.

Olemme suorittaneet toimeksiannon kansainvälisen varmennustoimeksiantostandardin (ISAE) 3000 "Muut varmennustoimeksiannot kuin menneitä kausia koskevaan taloudelliseen informaatioon kohdistuva tilintarkastus tai yleisluonteinen tarkastus" mukaisesti. ISAE 3000 -standardi edellyttää ammattieettisten periaatteiden noudattamista ja varmennustoimeksiannon suunnittelemista ja suorittamista siten, että saadaan rajoitettu varmuus siitä, ettei tietoomme ole tullut seikkoja, jotka antaisivat aiheen olettaa, ettei vastuullisuusraportointia olisi kaikilta olennaisilta osiltaan laadittu raportointikriteeristön mukaisesti.

Rajoitetun varmuuden antavassa toimeksiannossa evidenssin hankkimistoimenpiteet ovat rajoitetumpia kuin kohtuullisen varmuuden antavassa toimeksiannossa, minkä vuoksi siinä saadaan vähemmän varmuutta kuin kohtuullisen varmuuden antavassa toimeksiannossa. Varmennustoimeksiantoon kuuluu toimenpiteitä evidenssin hankkimiseksi vastuullisuusraportointiin sisältyvistä luvuista ja siinä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu varmentajan harkintaan ja arvioihin riskeistä, että vastuullisuusraportoinnissa on olennainen virheellisyys. Olemme toteuttaneet muun muassa seuraavat toimenpiteet:

- haastatelleet ylimmän johdon edustajia Lemminkäinen Oyj:ssä
- vierailleet Lemminkäinen Oyj:n pääkonttorissa ja neljässä toimipaikassa Suomessa
- haastatelleet vastuullisuusraportoinnin sisältämien tietojen keruusta ja raportoinnista vastaavia henkilöitä Lemminkäinen-konsernin tasolla ja vierailumme kohteena olleissa toimipaikoissa
- arvioineet, miten Lemminkäinen-konsernin työntekijät soveltavat Lemminkäinen Oyj:n raportointiohjeita ja menettelytapoja
- testanneet tietojen oikeellisuutta ja täydellisyyttä alkuperäisistä dokumenteista ja järjestelmistä otospohjaisesti
- testanneet tietojen yhdistelyä ja suorittaneet uudelleenlaskentaa otospohjaisesti.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Johtopäätös

Tässä raportissa kuvaamamme työn perusteella tietoomme ei ole tullut seikkoja, jotka antaisivat aiheen olettaa, ettei Lemminkäinen Oyj:n vastuullisuusraportointia olisi kaikilta olennaisilta osiltaan laadittu käytetyn raportointikriteeristön mukaisesti. Varmennusraporttiamme luettaessa on otettava huomioon yritysvastuutietojen tarkkuutta ja täydellisyyttä koskevat luontaiset rajoitteet.

Helsingissä 7. päivänä maaliskuuta 2014

PricewaterhouseCoopers Oy

Sirpa Juutinen
Partner
Sustainability &
Climate Change

Maj-Lis Steiner
Director, KHT
Sustainability &
Climate Change

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

Lemminkäinen Oyj on suomalainen, julkisesti noteerattu osakeyhtiö, jonka hallinnossa noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa lainsäädäntöä, kuten osakeyhtiölakia, kirjanpitolakia ja arvopaperimarkkinalakia sekä yhtiön yhtiöjärjestystä. Noudatamme myös NASDAQ OMX Helsinki Oy:n ja Finanssivalvonnan standardeja, määräyksiä ja ohjeita sekä suomalaisia listayhtiöitä koskevaa Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia.

Lemminkäisen hallintoelimet

Lemminkäisen ylintä päätösvaltaa käyttävät osakkeenomistajat yhtiökokouksessa. Konsernin johtamisesta vastaavat yhtiökokouksen nimittämä hallitus sekä hallituksen nimittämä toimitusjohtaja. Konsernin johtoryhmä ja muu johto avustavat toimitusjohtajaa hänen tehtävässään. Hallitus päättää konsernin hallinnointijärjestelmistä ja varmistaa, että yhtiössä noudatetaan hyviä hallinnointiperiaatteita.

Yhtiökokous

Lemminkäisen varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain hallituksen määräämänä päivänä enintään kuuden kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä. Ylimääräinen yhtiökokous voidaan pitää, jos hallitus katsoo sen tarpeelliseksi tai jos se on lain mukaan pidettävä.

Kutsu yhtiökokoukseen julkaistaan yhtiön internetsivuilla. Tämän lisäksi hallitus voi päättää kokouskutsun julkaisemisesta sanomalehdessä. Kutsu yhtiökokoukseen on julkaistava aikaisintaan kolme kuukautta ja viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta, kuitenkin joka tapauksessa vähintään yhdeksän päivää ennen yhtiökokouksen täsmäytyspäivää. Kaikilla Lemminkäisen osakkeenomistajilla on oikeus osallistua yhtiökokouksiin noudattaen kunkin yhtiökokouksen kutsussa annettuja ohjeita. Osakkeenomistaja voi osallistua yhtiökokoukseen itse tai valtuuttamansa asiamiehen välityksellä. Yhtiökokouksessa jokaisella osakkeella on yksi ääni.

Yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista tehtävistä, kuten tilinpäätöksen vahvistamisesta, voitonjaosta, vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle sekä yhtiöjärjestyksen mahdollisesta muuttamisesta. Yhtiökokous myös valitsee hallituksen jäsenet ja tilintarkastajat sekä päättää heille maksettavista palkkioista.

Yhtiön tavoitteena on, että kaikki Lemminkäisen hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja johtoryhmän jäsenet sekä tilintarkastaja ovat läsnä varsinaisessa yhtiökokouksessa. Hallituksen jäseneksi ensimmäistä kertaa ehdolla oleva henkilö on läsnä valinnasta päättävässä yhtiökokouksessa, jollei hänen poissaololleen ole painavia syitä.

2013 Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin Helsingissä 9.4.2013. Yhtiökokoukseen osallistui henkilökohtaisesti tai valtakirjalla 97 osakkeenomistajaa, jotka edustivat noin 65 prosenttia yhtiön osakkeista ja äänistä.

Hallitus

Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous valitsee vuosittain yhtiön hallitukseen vähintään neljä ja enintään kahdeksan jäsentä, jotka valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jäsenten toimikausi kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti.

Hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä ja vastaa siitä, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Hallitus päättää Lemminkäistä koskevista laajakantoisista ja periaatteellisesti merkittävistä asioista. Hallituksen tehtävänä on ohjata yhtiön toimintaa niin, että se tuottaa pitkällä aikavälillä mahdollisimman suuren lisäarvon yhtiöön sijoitetulle pääomalle. Hallitus nimittää ja erottaa toimitusjohtajan ja valvoo hänen toimintaansa sekä päättää toimitusjohtajan palkitsemisesta ja muista työsuhteen ehdoista. Hallitus myös vahvistaa toimintaa ohjaavat arvot, konsernin strategian ja toimintapolitiikat sekä seuraa niiden toteutumista ja ajankohtaisuutta. Lisäksi hallitus varmistaa, että yhtiössä on toimiva sisäinen valvontajärjestelmä, konsernin riskienhallinnan periaatteet on määritelty ja liiketoiminnan kannalta keskeiset riskit tunnistetaan ja niitä valvotaan suunnitelmallisesti. Hallitus hyväksyy sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen ja vuosittaisen tarkastussuunnitelman sekä arvioi sisäisen tarkastuksen toimivuutta. Hallituksen kokouksiin osallistuvat Lemminkäisen toimitusjohtaja asioiden esittelijänä sekä talous- ja rahoitusjohtaja. Muut Lemminkäisen johtoryhmän jäsenet ja muu johto osallistuvat kokouksiin tarvittaessa.

2013 9.4.2013 pidetyssä varsinaisessa yhtiökokouksessa hallituksen jäseniksi valittiin Berndt Brunow, Noora Forstén,

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Finn Johnsson, Juhani Mäkinen, Kristina Pentti-von Walzel ja Heikki Räty. Järjestäytymiskokouksessaan 9.4.2013 hallitus valitsi keskuudestaan puheenjohtajaksi Berndt Brunowin ja varapuheenjohtajaksi Juhani Mäkisen. Vuonna 2013 hallitus kokoontui 13 kertaa. Jäsenten läsnäolo hallituksen kokouksissa käy ilmi oheisesta taulukosta. Hallituksen työskentelyn keskeisimpiä aihealueita olivat uuden strategian hyväksyminen kaudelle 2014–2018, Lemminkäisen toiminnan kannattavuuden parantaminen sekä rahoitusaseman vahvistaminen. Hallitus käsitteli kokouksissaan myös rahoituspolitiikan tarkennuksia ja taloudellisen raportoinnin prosesseja. Lisäksi hallitus käsitteli asfalttikartelliin liittyviä vahingonkorvausoikeudenkäyntejä ja niiden vaikutusta Lemminkäiseen.

Hallitus teki työskentelystään itsearvioinnin, jossa käsiteltiin muun muassa hallituksen työjärjestyksen toteutumista, hallituksen rakennetta ja työskentelytapoja. Itsearvioinnin tuloksia käytetään hallituksen työskentelyn kehittämiseen. Lisäksi hallitus arvioi jäsentensä riippumattomuuden.

Hallituksen jäsenet

Hallituksen kokoonpano	Riippumattomuus yhtiöstä	Riippumattomuus merkittävistä osakkeenomistajista	Hallitus[3]	Tarkastusvaliokunta[3]	Nimitysvaliokunta[3]	HR-valiokunta[3]
Berndt Brunow, s. 1950 diplomiekonomi	Kyllä	Kyllä	PJ (13/13)		PJ (2/2)	Jäsen[2] (1/1) PJ[1] (4/4)
Juhani Mäkinen, s. 1956 laamanni	Kyllä	Kyllä	VPJ (13/13)	Jäsen (4/5)	Jäsen (2/2)	
Noora Forstén, s. 1981 ylioppilas, yrittäjä	Kyllä	Ei	Jäsen (13/13)			Jäsen (5/5)
Finn Johnsson[1] s. 1946 KTM	Kyllä	Kyllä	Jäsen[1] (9/9)			
Mikael Mäkinen[2], s. 1956 DI. Johtaja, Marine, Cargotec	Kyllä	Kyllä	Jäsen[2] (4/4)			PJ[2] (1/1)
Kristina Pentti-von Walzel, s. 1978 KTM, VTK. Toiminnanjohtaja, Ajatuspaja Libera	Kyllä	Ei	Jäsen (13/13)	Jäsen (5/5)	Jäsen (2/2)	Jäsen[1] (4/4)
Heikki Räty, s. 1953 KTM. Toimitusjohtaja, Helectron Oy	Kyllä	Kyllä	Jäsen (13/13)	PJ (5/5)		

PJ=puheenjohtaja, VPJ=varapuheenjohtaja
1) 9.4.2013 alkaen
2) 9.4.2013 asti
3) sulkeissa kokousaktiivisuus

Hallituksen valiokunnat

Hallituksella on kolme valiokuntaa: tarkastusvaliokunta, nimitysvaliokunta ja HR-valiokunta, joiden jäsenet hallitus valitsee keskuudestaan vuosittain järjestäytymiskokouksessa. Valiokunnat avustavat hallitusta valmistelemalla ja laatimalla käsittelemistään asioista ehdotuksia ja suosituksia hallituksen päätettäväksi. Hallitus on hyväksynyt valiokunnille työjärjestykset, joiden mukaisesti ne toimivat.

Tarkastusvaliokunta

Tarkastusvaliokunta seuraa ja valvoo Lemminkäisen tilinpäätöksen ja taloudellisen raportoinnin prosesseja sekä tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen lakisääteistä tilintarkastusta. Valiokunta seuraa konsernin riskienhallinnan, sisäisen valvonnan ja sisäisen tarkastuksen riittävyyttä ja tehokkuutta. Lisäksi se käsittelee konsernin hallinto- ja ohjausjärjestelmästä annettavaan selvitykseen sisältyvää kuvausta taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Tarkastusvaliokunta käsittelee sisäisen tarkastuksen valiokunnalle laatimat raportit ja suunnitelmat. Lisäksi se arvioi lakisääteisen tilintarkastajan tai tilintarkastusyhteisön riippumattomuutta ja erityisesti tilintarkastusyhteisön oheispalvelujen tarjoamista tarkastettavalle yhtiölle. Tarkastusvaliokunta valmistelee hallituksen päätettäväksi ehdotuksen tilintarkastajan valinnasta.

Valiokunta kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa. Siihen kuuluvat hallituksen valitsemat puheenjohtaja ja vähintään kaksi jäsentä. Lisäksi kokouksissa ovat kutsuttuina läsnä tilintarkastaja, sisäinen tarkastaja ja johdon edustajia. Tarkastusvaliokunnan jäsenten tulee olla riippumattomia yhtiöstä, minkä lisäksi vähintään yhden jäsenen on oltava riippumaton merkittävistä osakkeenomistajista. Tarkastusvaliokunnan jäsenillä on oltava valiokunnan tehtäväalueen edellyttämä pätevyys, ja vähintään yhdellä sen jäsenellä on oltava asiantuntemusta erityisesti laskentatoimesta, kirjanpidosta tai tarkastuksen alalta.

2013 Tarkastusvaliokunta kokoontui viisi kertaa. Valiokunnan kokoonpano ja jäsenten läsnäolo valiokunnan kokouksissa käy ilmi Hallituksen jäsenet –taulukosta.

Valiokunta käsitteli kokouksissaan säännönmukaisten asioiden lisäksi muun muassa konsernin rahoituspolitiikkaa, rahoitusjärjestelyitä sekä konsernin tehostamisprojektin etenemistä. Valiokunta käsitteli myös toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönoton etenemistä ja muita taloudellisen raportoinnin parantamiseksi tähtääviä toimenpiteitä. Lisäksi valiokunta arvioi asfalttikartelliin liittyvien vahingonkorvausoikeudenkäyntien taloudellisia vaikutuksia.

Nimitysvaliokunta

Nimitysvaliokunnan tehtävänä on laatia yhtiökokoukselle ehdotus hallituksen jäsenistä ja heidän palkkioistaan.

Valiokunta kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Siihen kuuluvat hallituksen valitsemat puheenjohtaja ja kahdesta neljään jäsentä. Nimitysvaliokunnan jäsenistä enemmistön on oltava yhtiöstä riippumattomia. Toimitusjohtaja tai yhtiön muuhun johtoon kuuluva ei saa olla valiokunnan jäsen.

2013 Nimitysvaliokunta kokoontui kaksi kertaa. Valiokunnan kokoonpano ja jäsenten läsnäolo valiokunnan kokouksissa käy ilmi Hallituksen jäsenet –taulukosta.

Valiokunta laati ehdotuksen Lemminkäisen hallituksen jäsenistä sekä hallituksen ja sen valiokuntien jäsenten palkkioista. Yhtiökokous hyväksyi valiokunnan ehdotuksen, jonka hallituksen puheenjohtaja esitti varsinaisessa yhtiökokouksessa 9.4.2013.

HR-valiokunta

HR-valiokunta käsittelee ylimmän johdon palkkoihin, palkkioihin ja palvelussopimusten muihin keskeisiin ehtoihin liittyvät asiat. Tämän lisäksi valiokunta käsittelee konsernitason palkitsemis-, kannustin- ja sitouttamisjärjestelmiin liittyvät asiat sekä muita HR-asioita.

Valiokunta kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Siihen kuuluvat hallituksen valitsemat puheenjohtaja ja kahdesta neljään jäsentä. HR-valiokunnan jäsenistä enemmistön on oltava yhtiöstä riippumattomia. Toimitusjohtaja tai yhtiön muuhun johtoon kuuluva ei saa olla valiokunnan jäsen.

2013 HR-valiokunta kokoontui 5 kertaa. Valiokunnan kokoonpano ja jäsenten läsnäolo valiokunnan kokouksissa käy ilmi Hallituksen jäsenet –taulukosta.

Valiokunta käsitteli kokouksissaan johdon palkitsemispolitiikan käytäntöjä, johdon lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemista vuosina 2012 ja 2013, johdon palkitsemisjärjestelmään kuuluvia henkilöitä vuosina 2013 ja 2014 sekä vuoden 2014 lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisen elementtejä ja ansaintakriteerejä. Valiokunta laati palkitsemisesta ehdotuksia, jotka hallitus hyväksyi.

Johtaminen

Toimitusjohtaja

Toimitusjohtaja hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Hän vastaa konsernin liiketoiminnan käytännön johtamisesta ja suunnittelusta. Toimitusjohtaja huolehtii konsernitasolla strategisesti merkittävien toimenpiteiden valmistelemisesta sekä hallituksen päättämien toimenpiteiden täytäntöönpanosta. Lisäksi toimitusjohtaja huolehtii siitä, että konsernin johtamisresurssit ovat riittävät ja että konsernin hallinto toimii asian mukaisesti sekä vastaa siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtajana on vuodesta 2009 lähtien toiminut tekniikan lisensiaatti Timo Kohtamäki (s.1963).

Johtoryhmä

Lemminkäinen-konsernin johtoryhmään kuuluvat emoyhtiön toimitusjohtajan lisäksi muut hallituksen nimittämät

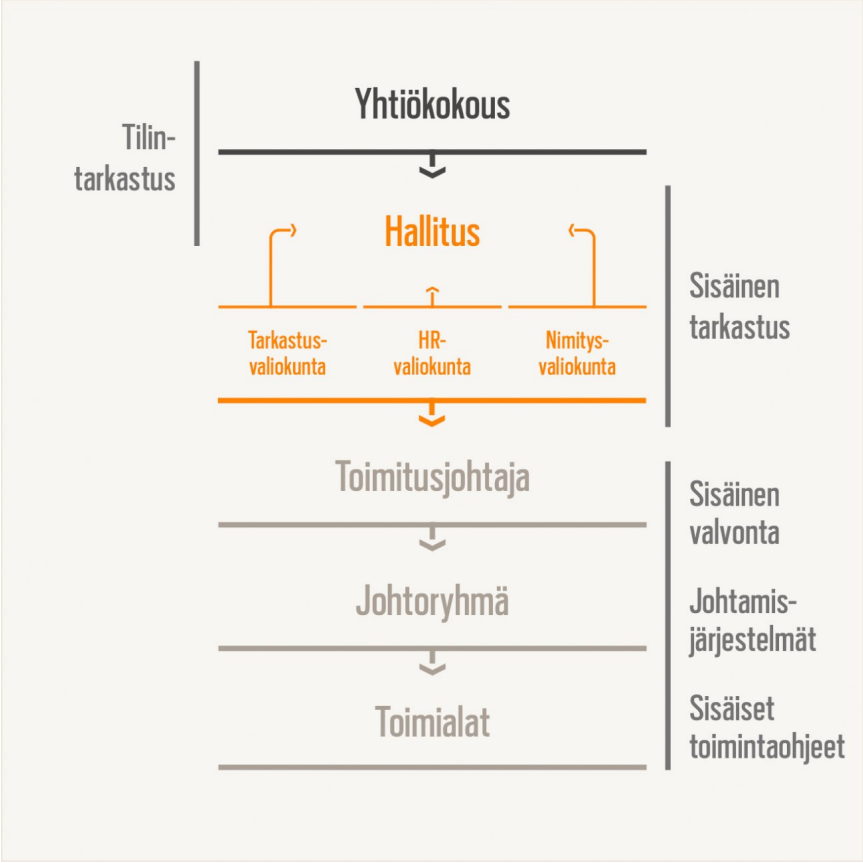
Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

jäsenet. Toimitusjohtaja toimii johtoryhmän puheenjohtajana ja nimittää johtoryhmän sihteerin.

Säännöllisesti, vähintään kerran kuukaudessa kokoontuvan johtoryhmän tehtävänä on toimia Lemminkäisen toimitusjohtajan tukena muun muassa strategian, toimintasuunnitelmien sekä merkittävien tai luonteeltaan periaatteellisten asioiden valmistelussa ja käytäntöön viennissä. Lisäksi johtoryhmä tukee toimitusjohtajaa sisäisen yhteistoiminnan ja tiedonkulun varmistamisessa.

2013 Lemminkäisen toimitusjohtajana ja johtoryhmän puheenjohtajana vuonna 2013 jatkoi Timo Kohtamäki. Johtoryhmän muut jäsenet olivat liiketoimintasegmenttien johtajat Harri Kailasalo (Suomen infrarakentaminen, Baltian maat ja projektivienti), Marcus Karsten (Suomen talotekniikka), Casimir Lindholm (Suomen talonrakentaminen) sekä henkilöstöstä ja ICT:stä vastaava johtaja Tiina Mellas, strategiajohtaja Tiina Mikander, hankintajohtaja Jouni Pekonen sekä talous- ja rahoitusjohtaja Robert Öhman. Johtoryhmän jäsenenä toimi 8.8.2013 saakka kansainvälisten toimintojen toimialajohtaja Henrik Eklund. Uusina johtoryhmän jäseninä aloittivat liiketoimintasegmenttien johtajat Timo Vikström (Skandinavia) 8.8.2013 alkaen ja Maaret Heiskari (Venäjä) 1.1.2014 alkaen.

Johtoryhmä kokoontui säännöllisesti kuukausittain sekä piti lisäksi strategiaan ja liiketoimintasuunnitteluun liittyviä kokouksia. Lemminkäisen johtoryhmän työskentelyn keskeisimpiä aihealueita vuonna 2013 olivat toiminnan tehostaminen ja kustannusrakenteen keventäminen sekä yhtiön uusi strategia kaudelle 2014–2018.

Valvontajärjestelmät

Lemminkäinen Oyj:n hallitus on vahvistanut konsernissa noudatettavat sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja sisäisen tarkastuksen periaatteet.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että toiminta on tehokasta ja tuloksellista, raportointi on yhdenmukaista ja luotettavaa ja että sovellettavia lakeja, säännöksiä ja konsernin toimintaperiaatteita noudatetaan.

Sisäinen valvonta

Hallitus vastaa siitä, että konsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat toiminnan laajuuteen

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

nähden kokonaisuutena riittäviä, ja valvonta on asianmukaista. Hallitus valvoo, että toimitusjohtaja hoitaa yhtiön operatiivista liiketoimintaa ja hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Hallitus käsittelee konsernin taloudelliset raportit, segmenttikohtaiset katsaukset sekä liiketoiminnassa tapahtuneet olennaiset muutokset riittävän riskienhallinnan varmistamiseksi. Lisäksi hallituksen tarkastusvaliokunta arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävyyttä ja asianmukaisuutta.

Toimitusjohtaja on vastuussa sisäisen valvonnan järjestämisestä. Hän huolehtii muun muassa siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Liiketoiminta on organisoitu liiketoimintasegmenteille, joiden johtajat raportoivat Lemminkäisen toimitusjohtajalle. Konsernin muu johto ja esimiehet vastaavat sisäisestä valvonnasta omilla vastuualueillaan.

Keskeinen ohjaus- ja valvontakeino toimintojen tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden varmistamisessa on liiketoiminta-alue- ja liiketoimintasegmentti- sekä konsernijohdon talousraportointi ja liiketoimintakatsaukset.

Riskienhallinta

Lemminkäiselle riskienhallinta on olennainen osa liiketoiminnan johtamista. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen sekä kasvattaa omistaja-arvoa.

Riskienhallinta perustuu hallituksen vuonna 2011 hyväksymään riskienhallintapolitiikkaan. Hallitus myös valvoo riskienhallinnan toteuttamista. Hallitus määrittelee konsernin riskinottohalun ja riskinkantokyvyn strategia- ja vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä sekä tekemiensä päätösten kautta. Hallituksen tarkastusvaliokunta seuraa konsernin riskienhallinnan riittävyyttä ja tehokkuutta vuosisuunnitelman mukaisesti.

Toimitusjohtaja on vastuussa riskienhallinnan toteutumisesta. Talous- ja rahoitusjohtajalla on ensisijainen vastuu taloudellisten riskien hallinnasta liiketoimintasegmenttien johdon tukemana. Lakiasioita koordinoidaan keskitetysti yhdenmukaisten toimintatapojen edistämiseksi ja juridisten riskien hallinnan varmistamiseksi. Henkilöstöä koulutetaan säännöllisesti laki- ja sopimusasioissa, minkä lisäksi konsernissa on laadittu yksityiskohtaisempia ohjeistuksia eri osa-alueille, kuten kilpailuoikeus ja sisäpiiriasiat. Ohjeiden noudattamista valvotaan osana operatiivista toimintaa ja johtamista, ja niistä järjestetään myös sisäistä koulutusta. Liiketoimintasegmenttien, yksiköiden ja liiketoimintojen johtajien vastuulla on riskienhallintapolitiikan täytäntöönpano omassa organisaatiossaan.

Taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteet

Taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvän sisäisen valvonnan tavoitteena on varmistaa, että yhtiön johdolla on käytettävissään riittävät ja oikeat tiedot yhtiön johtamiseksi ja että yhtiön julkistamat taloudelliset raportit antavat oikean kuvan yhtiön liiketoiminnan kehityksestä ja taloudellisesta asemasta. Sisäisellä valvonnalla myös seurataan ja varmistetaan, että raportointi hoidetaan asetettujen aikataulujen mukaisesti.

Lemminkäisen taloudellisen raportointiprosessin rakenne ja johtaminen

Suomessa Lemminkäisen taloushallinto on organisoitu taloushallinnon yhteiset palvelut -toimintoon (sisältää konsernilaskenta), group controlling -toimintoon sekä segmenttikohtaisiin business controlling -toimintoihin. Ulkomaisissa tytäryhtiöissä on erilliset taloushallinnon organisaatiot. Kaikki edellä mainitut yksiköt raportoivat konsernin talous- ja rahoitusjohtajalle.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Lemminkäisen talousraportointiprosessi koostuu sisäisestä ja ulkoisesta laskennasta. Sisäinen laskenta keskittyy konsernin tuloskehityksen ja toimenpiteiden seurantaan ja ennustamiseen, kun taas ulkoinen laskenta täyttää EU:n hyväksymissä IFRS-raportointistandardeissa olevat tietojen esittämisvaatimukset sekä liitetietojen osalta myös suomalaisten kirjanpito- ja yhteisölainsäädännön asettamat esittämisvaatimukset. Toimintakertomus ja konsernin emoyhtiön tilinpäätös laaditaan Suomen kirjanpitolain sekä kirjanpitolautakunnan ohjeiden ja lausuntojen mukaisesti.

Konserniraportoinnissa käytetään yhtenäistä tilikarttaa sekä raportointi- ja konsolidointijärjestelmää. Sisäisen ja ulkoisen laskennan laadintaperiaatteet ovat yhtenevät muilta kuin lopetettujen toimintojen esittämistavan osalta.

Suomessa talousraportoinnissa käytetään yhtä taloushallinnon järjestelmää ja ulkomaisissa yhtiöissä paikallisia järjestelmiä. Vuonna 2013 Suomessa otettiin käyttöön SAP-taloushallinnon järjestelmä. Ulkomaiden talousyksiköissä SAP-järjestelmä otetaan käyttöön vaiheittain seuraavien vuosien aikana.

Taloudellisen raportointiprosessin sisäisen valvonnan pääpiirteet ja valvontaympäristö

Yhtiö raportoi neljännesvuosittain ulkoisen laskennan osavuosikatsauksen (vuoden viimeinen neljännes raportoidaan osana tilinpäätöstiedotetta). Osavuosikatsaus sisältää kuvauksen katsauskauden liiketoiminnan kehityksestä ja taloudellisesta asemasta vertailutietoineen sekä ennusteen toimintaympäristön ja tuloksen lähiajan kehityksestä. Hallitus käsittelee ja hyväksyy osavuosikatsaukset, tilinpäätöstiedotteen sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen.

Group controlling antaa ohjeet sisäisen laskennan raportointiaikataululle ja sisällölle sekä yhdistää liiketoimintasegmenttien taloudelliset tiedot ja laatii niistä johdon kuukausiraportin. Johdon kuukausiraportti sisältää konsernin ja liiketoimintasegmenttien tuloslaskelman, keskeiset tase-erät, investoinnit, tilauskannan, operatiivisia tunnuslukuja sekä kuvauksen liiketoiminnan kannalta merkittävimmistä tapahtumista. Lisäksi raportti sisältää rullaavan ennusteen konsernin ja liiketoimintasegmenttien taloudellisen tilanteen kehittymisestä. Konsernin johtoryhmä, konsernin hallitus ja hallituksen tarkastusvaliokunta seuraavat taloudellisen tilanteen kehittymistä ja arvioivat tavoitteiden saavuttamista kuukausittain.

Osana taloushallinnon yhteisiä palveluita toimiva konsernilaskenta ohjeistaa erillisyhtiöt laatimaan neljännesvuosittain ulkoisen laskennan konserniraportin. Konserniohjeistuksen lisäksi konsernilaskenta ja group controlling -toiminto tukevat ja koordinoivat taloushallinnon yhteisiä palveluita ja liiketoimintasegmenttien business controlling -toimintoja sekä tytäryhtiöitä talousraportoinnissa. Liiketoimintasegmenttien business controlling -toiminnot valvovat myös, että segmenttien tulosyksiköt laativat sisäisen laskennan kuukausittaisen raportin annettujen ohjeiden ja periaatteiden mukaisesti. Group controlling -toiminto tekee sisäisen ja ulkoisen laskennan neljännesvuosittaisen täsmäytyksen talousinformaation luotettavuuden varmistamiseksi.

Myös sisäinen tarkastus valvoo taloudelliseen raportointiin liittyviä prosesseja. Vuoden 2013 aikana sisäinen tarkastus kävi läpi konserni- ja projektiraportointiprosessiin liittyviä menettelyjä sekä taloushallinnon prosesseihin ja järjestelmiin liittyviä sisäisiä kontrolleja ja käyttövaltuuksia. Lisäksi sisäinen tarkastus arvioi uuden taloushallinnon järjestelmän käyttöönottoon liittyviä toimenpiteitä Suomen yksiköissä.

Taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvä riskienhallinta

Riskienhallinnan tehtävänä on tunnistaa taloudelliseen raportointiprosessiin liittyviä uhkia, joiden toteutuminen johtaisi siihen, että johdolla ei olisi käytettävissään riittäviä ja oikeita tietoja yhtiön johtamiseksi ja että yhtiön julkistamat taloudelliset raportit eivät antaisi olennaisesti oikeaa tietoa yhtiön liiketoiminnan kehityksestä taloudellisesta asemasta. Taloudelliseen raportointiin liittyvien riskien tunnistamisesta ja arvioinnista vastaa konsernin talous- ja rahoitusjohtaja.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Lemminkäinen hallinnoi taloudelliseen raportointiprosessiin liittyviä riskejä kirjanpitoon, raportointiin sekä investointeihin liittyvän ohjeistuksen ja konsernin rahoituspolitiikan avulla. Yhtenäisen taloushallinnon raportointijärjestelmän tavoitteena on yhtenäistää ja yksinkertaistaa taloudellista raportointiprosessia ja vähentää useiden rinnakkaisten järjestelmien hallintaan liittyviä riskejä.

Lemminkäisen liiketoiminnalle luonteenomaista on projektityyppinen toiminta, jossa tuottojen kirjaamiseen sovelletaan osatuloutusta ja luovutuksenmukaista tuloutusta. Hankkeille on määritelty hyväksymisvaltuutukset, jotka määräytyvät hankkeen suuruuden ja riskien mukaisesti. Rakennusprojektien päivittäistä taloudellista seurantaa valvoo projektiorganisaatio. Liiketoimintasegmenttien johto seuraa säännöllisesti projektiennustetta ja sen muutoksia, projektin riskejä, valmiusastetta ja tuloutusta. Rakennusprojektien tuloutus perustuu johdon harkintaan ja arvioihin.

Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus toimii hallituksen alaisuudessa ja toimitusjohtajan valvonnassa. Sisäisen tarkastuksen yksikköön kuuluvat tarkastuspäällikkö ja toiminnan edellyttämä määrä sisäisiä tarkastajia. Sisäisen tarkastuksen resursseja vahvistetaan hankkimalla tarpeen mukaan sisäisen tarkastuksen palveluita ulkoisilta palvelutuottajilta. Sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet on määritelty hallituksen hyväksymässä sisäisen tarkastuksen toimintaohjeessa.

Sisäinen tarkastus avustaa hallitusta sen valvontatehtävässä hankkimalla tarkastustyön kautta tietoa Lemminkäinen-konsernin ja sen yksiköiden riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan riittävyydestä ja toimivuudesta. Sisäinen tarkastus arvioi tehtävässään resurssien käytön taloudellisuutta ja tehokkuutta, raportoinnin luotettavuutta, varojen turvaamista sekä säädösten, toimintaperiaatteiden ja ohjeiden noudattamista. Väärinkäytösselvityksistä raportoidaan säännöllisesti hallituksen tarkastusvaliokunnalle.

2013 Tarkastukset kohdistuivat muun muassa liiketoimintaprosessien toimivuuteen, projektinhallintaan sekä taloudellisen raportoinnin sisäisen valvonnan osa-alueisiin.

Sisäpiirihallinto

Lemminkäinen noudattaa toiminnassaan NASDAQ OMX Helsinki Oy:n sisäpiiriohjetta, jota on täydennetty hallituksen hyväksymällä sisäisellä sisäpiiriohjeella. Yhtiö ylläpitää julkista ja yrityskohtaista sisäpiirirekisteriä Euroclear Finland Oy:n Sire-järjestelmässä.

Ilmoitusvelvollisia sisäpiiriläisiä ovat Lemminkäisen hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja sekä tilintarkastusyhteisön päävastuullinen tilintarkastaja. Lisäksi yhtiö määrittelee ilmoitusvelvollisiksi sisäpiiriläisiksi konsernin johtoryhmän jäsenet. Ilmoitusvelvollisten sisäpiiriläisten Lemminkäisen osakkeiden omistus on julkista.

Lisäksi yhtiöllä on pysyviä yrityskohtaisia sisäpiiriläisiä, jotka asemansa tai tehtäviensä johdosta saavat säännöllisesti sisäpiirintietoa. Heidän osakeomistuksensa ei ole julkista. Lemminkäinen pitää tarvittaessa myös hankekohtaisia sisäpiirirekistereitä.

Tilintarkastus

Lemminkäisellä on yksi tilintarkastaja, jonka tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastaja valitaan varsinaisessa yhtiökokouksessa toimikaudeksi, joka kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti.

Tilintarkastus käsittää konsernin kunkin tilikauden kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tarkastuksen. Tilintarkastaja raportoi säännöllisesti tarkastusvaliokunnalle ja antaa yhtiökokoukselle tilintarkastuskertomuksen. Tilintarkastuskertomus sisältää lausunnon siitä, antavatko tilinpäätös ja toimintakertomus noudatetun tilinpäätössäännöstön mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, sekä ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ristiriidattomia. Tilintarkastajan palkkio maksetaan vuosittain yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti.

2013 Lemminkäisen tilintarkastajana on vuodesta 2004 toiminut KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy, jossa päävastuullisena tilintarkastajana toimii vuodesta 2011 lähtien Kim Karhu. Tilintarkastusyhteisö kilpailutettiin vuonna 2010.

Vuonna 2013 Lemminkäinen maksoi konsernin tilintarkastajalle tilintarkastustehtävistä palkkiona 657 373 euroa (562 441) ja konsultointipalkkioina 358 217 euroa (473 201).

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Palkitseminen

Hallituksen jäsenten palkitseminen

Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokous valitsee vuosittain hallituksen jäsenet ja päättää heidän palkkionsa. Palkkiot maksetaan kokonaan rahana. Jäsenten toimikausi kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti.

Lemminkäisen hallituksen jäsenet eivät kuulu osakepohjaiseen palkkiojärjestelmään, eivätkä he ole työsuhteessa Lemminkäiseen.

2013 Varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen puheenjohtajan palkkioksi 10 000 euroa kuukaudessa (vuonna 2012: 10 000) ja hallituksen jäsenten palkkioksi 3 000 euroa kuukaudessa (3 000). Lisäksi hallituksen jäsenille maksettiin 500 euron kokouspalkkio (500).

Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalle maksettiin 1 000 euron (1 000) ja jäsenille 500 euron (500) kokouskohtainen palkkio valiokunnan kokouksista.

Ulkomailla asuville jäsenille kokouskohtaiset palkkiot maksettiin 1 000 eurolla korotettuna.

Matkakulut korvattiin laskun mukaan.

Hallituksen jäsenten palkkiot	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Euroa/vuosi		
Hallituksen jäsenet		
Berndt Brunow	120 000	120 000
Juhani Mäkinen	36 000	36 000
Noora Forstén [1)]	36 000	27 000
Finn Johnsson [2)]	26 143	-
Mikael Mäkinen [3)]	9 857	36 000
Kristina Pentti-von Walzel	36 000	36 000
Heikki Räty	36 000	36 000
Teppo Taberman [4)]	-	9 000
Yhteensä	300 000	300 000

1) 2.4.2012 alkaen
2) 9.4.2013 alkaen, palkkiot maksettu Ruotsin kruunuissa, ei sisällä mahdollista kurssieroa
3) 9.4.2013 asti
4) 2.4.2012 asti

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Hallituksen jäsenten kokouspalkkiot	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Euroa/vuosi		
Hallituksen jäsenet		
Berndt Brunow	6 500	7 000
Juhani Mäkinen	8 500	8 500
Noora Forstén 1)	6 500	5 500
Finn Johnsson 2)	13 500	-
Mikael Mäkinen 3)	2 000	6 000
Kristina Pentti-von Walzel	9 000	8 500
Heikki Räty	11 500	11 000
Teppo Taberman 4)	-	500
Yhteensä	57 500	47 000

1) 2.4.2012 alkaen
2) 9.4.2013 alkaen, palkkiot maksettu Ruotsin kruunuissa, ei sisällä mahdollista kurssieroa
3) 9.4.2013 asti
4) 2.4.2012 asti

Johdon palkitseminen

Lemminkäisen hallitus päättää toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän peruspalkasta ja luontoiseduista sekä lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisesta HR-valiokunnan esityksen pohjalta.

Hallituksen hyväksymän johdon palkitsemispolitiikan mukaisesti toimitusjohtajan, konsernin johtoryhmän ja muun johdon palkat koostuvat kiinteästä peruspalkasta, luontoiseduista, muista eduista, vuosittaisista lyhyen aikavälin kannustimista (tulospalkkio) sekä pitkän aikavälin osakepalkkiojärjestelmästä ja eläkejärjestelyistä.

Kiinteällä peruspalkalla tarkoitetaan henkilön kuukausittaista rahapalkkaa, joka määräytyy tehtävän vaativuuden sekä tehtävää hoitavan henkilön kokemuksen ja suoriutumisen mukaan. Autoedun, matkapuhelinedun ja ravintoedun lisäksi johdolla on laajennetut vakuutukset vapaa-ajan tapaturmille sekä matkustamiseen. Kokonaispalkan käsite kattaa kiinteän peruspalkan ja luontoisedut (ravintoetua lukuun ottamatta). Ravintoetu on luontoisetuna pääsääntöisesti henkilöillä, joiden työsuhde on alkanut ennen 1.1.2012.

Lemminkäisen hallitus päättää vuosittain johdon lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisen mittarit ja niiden tavoitearvot, joilla pyritään tukemaan strategisten tavoitteiden saavuttamista. Hallitus päättää toimitusjohtajan esityksen pohjalta mittareiden mukaisten tavoitteiden saavuttamisen sekä palkkioiden määrän.

Lyhyen aikavälin palkitseminen

Johdon lyhyen aikavälin palkitseminen perustuu vuosittaiseen tulospalkkiomahdollisuuteen. Tulospalkkion suuruus riippuu vuoden alussa määriteltyjen taloudellisten ja toiminnallisten tulostavoitteiden toteutumisesta. Lemminkäisen johto on jaettu viiteen (2012 neljään) tulospalkkioryhmään, jotka määrittelevät kunkin henkilön maksimitulospalkkioprosentin. Henkilön tulospalkkioryhmän määräytyminen perustuu organisaatiotasoon sekä tehtävän vaativuuteen ja liiketoiminnalliseen vaikuttavuuteen.

2013 Johdon tulospalkkion suuruus perustui konsernin liikevoittoon, konsernin sijoitetun pääoman tuottoon sekä muiden kasvu- ja kehittämistavoitteiden, kuten asiakastyytyväisyyden ja toiminnan tehostamiseen liittyvien tavoitteiden toteutumiseen. Johtoryhmän toimialajohtajien tulospalkkiot perustuivat lisäksi kunkin toimialan liikevoittoon ja sidotun pääoman tuottoon. Tulospalkkiotavoitteiden toteutumista seurattiin puolivuosittain. Toimitusjohtajan maksimitulospalkkio oli 80 % ja johtoryhmän muiden jäsenten 60 % vuotuisesta rahapalkasta.

Osakepalkkiojärjestelmä

Kannustinjärjestelmä kaudelle 2013–2015

Vuoden 2012 lopussa Lemminkäinen Oyj:n hallitus päätti uudesta konsernin avainhenkilöiden osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä, joka koostuu suoriteperusteisesta ja ehdollisesta palkkiosta. Ehdollisen palkkion tavoitteena on kannustaa konsernin avainhenkilöitä omistamaan yhtiön osakkeita laajemmin. Hallitus suosittaa, että yhtiön toimitusjohtaja ja konsernin johtoryhmän jäsenet omistavat puolet kaikista järjestelmän perusteella saamistaan osakkeista niin kauan, kunnes heidän osakeomistustensa

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

arvo vastaa heidän puolen vuoden palkkaansa. Tämä omistus tulisi säilyttää työ- tai toimisuhteen voimassaoloajan.

Järjestelmän perusteella maksettavat palkkiot vastaavat yhteensä enintään 700 000 Lemminkäinen Oyj:n osakkeen arvoa (sisältäen myös rahana maksettavan osuuden). Palkkion arvo määräytyy palkkiona maksettavien osakkeiden maksuhetken osakekurssin perusteella. Palkkiona luovutettavat Lemminkäinen Oyj:n osakkeet hankitaan osakemarkkinoilta, jolloin kannustinjärjestelmällä ei ole osakkeen arvoa laimentavaa vaikutusta.

Suoriteperusteinen palkkio

Järjestelmässä on kolme ansaintajaksoa, jotka ovat kalenterivuodet 2013, 2014 ja 2015. Yhtiön hallitus päättää järjestelmän ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa.

Mahdollinen suoriteperusteinen palkkio ansaintajaksolta maksetaan yhtiön osakkeina ja rahana. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veroluonteiset maksut. Osakkeita ei saa luovuttaa noin kahden vuoden mittaisen sitouttamisjakson aikana. Mikäli avainhenkilön työ- tai toimisuhde päättyy sitouttamisjakson aikana, hänen on pääsääntöisesti palautettava palkkiona annetut osakkeet yhtiölle vastikkeetta.

Ehdollinen palkkio

Suoriteperusteisen palkkion lisäksi yllä mainituilla avainhenkilöillä on osakeomistuksen ja työ- tai toimisuhteen jatkumisen perusteella mahdollisuus saada järjestelmässä ehdollista palkkiota. Ehdollisen palkkion saaminen edellyttää, että avainhenkilö ennestään omistaa tai hallituksen päättämään päivään mennessä hankkii yhtiön osakkeita hallituksen ennalta päättämän määrän tai osan siitä. Tällöin avainhenkilö saa ehdollisena palkkiona yhden osakkeen jokaista hankkimaansa osaketta kohden, mikäli hänen työ- tai toimisuhteensa on edelleen voimassa ja hän edelleen omistaa osakeostomahdollisuuden alaiset osakkeet ehdollisen palkkion maksuhetkellä. Ehdollisen palkkion ansaintajakso on kalenterivuodet 2013–2015. Ehdollinen palkkio maksetaan huhtikuun 2016 loppuun mennessä yhtiön osakkeina ja rahana.

2013 Ansaintajaksolla 2013 järjestelmän piiriin kuului noin 45 henkilöä.

Suoriteperusteinen palkkio perustui Lemminkäinen-konsernin liikevoittoon sekä sijoitetun pääoman tuottoon. Suoriteperusteisen palkkion tavoitteet vuodelle 2013 eivät toteutuneet, eikä palkkiota näin ollen makseta.

Ehdollinen palkkio edellytti, että avainhenkilö omisti tai hankki yhtiön osakkeita hallituksen ennalta päättämän määrän tai osan siitä 30.6.2013 mennessä.

Eläkejärjestelyt

Vuoden 2010 alusta alkaen toimitusjohtajan ja Lemminkäisen johtoryhmän jäsenten lisäeläkejärjestelyt pohjautuvat maksuperusteiseen käytäntöön sekä vapaakirjan ansaitsemiseen. Maksun suuruus määräytyy prosentteina vuosipalkasta.

Toimitusjohtajalla on oikeus siirtyä eläkkeelle 60 vuotta täytettyään.

Konsernin muilla johtoryhmän jäsenillä on oikeus siirtyä eläkkeelle vanhan järjestelyn mukaisesti 60 vuotta täytettyään tai 15.9.2011 voimaantulleen järjestelyn mukaan 63 vuotta täytettyään.

Toimitusjohtajasopimus

Lemminkäisen toimitusjohtajasopimuksen irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Mikäli yhtiö irtisanoo sopimuksen, on toimitusjohtajalla sopimuksen päättyessä oikeus kertakaikkiseen erokorvaukseen, joka vastaa 18 kuukauden rahapalkkaa sopimuksen päättymishetkellä.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Toimitusjohtajan palkka ja palkkiot	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Euroa/vuosi		
Rahapalkka	486 720	491 400
Luontoisedut	24 627	19 992
Tulospalkitseminen	0	87 603
Eläkejärjestelyt	249 166	196 363
Yhteensä	760 513	795 358
Osakepalkitseminen (osakkeet, kpl)	0	10 220

Johtoryhmän jäsenten palkat ja palkkiot (Ei sisällä toimitusjohtajan palkkaa ja palkkioita)	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Euroa/vuosi		
Rahapalkka	1 565 226	1 460 313
Luontoisedut	98 223	115 423
Tulospalkitseminen	0	206 820
Eläkejärjestelyt	586 030	555 331
Yhteensä	2 249 479	2 337 887
Osakepalkitseminen (osakkeet, kpl)	0	26 249

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Hallitus

Berndt Brunow

s. 1950, diplomiekonomi

Hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2008 ja hallituksen jäsen vuodesta 2002

Nimitysvaliokunnan ja HR-valiokunnan puheenjohtaja

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Juhani Mäkinen

s. 1956, laamanni

Hallituksen jäsen ja varapuheenjohtaja vuodesta 2008

Tarkastusvaliokunnan jäsen

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Noora Forstén

s. 1981, ylioppilas

Hallituksen jäsen vuodesta 2012

Nimitysvaliokunnan ja HR-valiokunnan jäsen

Riippumaton yhtiöstä ja ei-riippumaton merkittävistä osakkeenomistajista

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Finn Johnsson

s. 1946, KTM

Hallituksen jäsen vuodesta 2013

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Kristina Pentti-von Walzel

s. 1978, KTM, VTK.

Hallituksen jäsen vuodesta 2007.

Tarkastusvaliokunnan, nimitysvaliokunnan ja HR-valiokunnan jäsen.

Riippumaton yhtiöstä ja ei-riippumaton merkittävistä osakkeenomistajista.

Heikki Räty

s. 1953, KTM

Hallituksen jäsen vuodesta 2009

Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Tarkemmat tiedot hallituksen jäsenistä löytyvät osoitteesta:
http://www.lemminkainen.fi/Sijoittajat/Hallinto_ja_johto/Hallitus/Jasenet

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Johtoryhmä

Timo Kohtamäki

s. 1963, tekniikan lisensiaatti

Toimitusjohtaja ja johtoryhmän jäsen vuodesta 2009, konsernin palvelukseen 1996.

Kohtamäki toimi ennen nykyistä tehtäväänsä Lemminkäinen Infra Oy:n toimitusjohtajana sekä Lemcon Oy:n infrayksikön johtajana.

Maaret Heiskari

s. 1966, B.Sc. Linguistics, JOKO 57 Executive education

Liiketoimintasegmentin johtaja vastuualueenaan Venäjän liiketoiminta, johtoryhmän jäsen vuodesta 2013, konsernin palvelukseen 2013.

Heiskari toimi aikaisemmin KONE Oyj:n Venäjän maajohtajana.

Harri Kailasalo

s. 1969, DI, eMBA, liiketoimintasegmentin johtaja, vastuunaan infrarakentaminen Suomessa, Baltian maiden liiketoiminta, projektivienti sekä ympäristöjohtaminen ja työturvallisuus, johtoryhmän jäsen vuodesta 2012, konsernin palvelukseen 1995.

Kailasalo on toiminut useissa eri johtotehtävissä Lemminkäisen infrarakentamisessa, viimeksi liiketoiminta-alueista vastaavana johtajana.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Marcus Karsten

s. 1966, KTM

Liiketoimintasegmentin johtaja, vastuualueenaan talotekniikka Suomessa, johtoryhmän jäsen vuodesta 2010, konsernin palvelukseen 2002.

Karsten toimi ennen nykyistä tehtäväänsä Tekmanni Service Oy:n toimitusjohtajana sekä markkinointi- ja kehitysjohtajana.

Casimir Lindholm

s. 1971, KTM, MBA

Liiketoimintasegmentin johtaja, vastuualueenaan talonrakentaminen Suomessa, johtoryhmän jäsen vuodesta 2013, konsernin palvelukseen 2013.

Lindholm toimi aikaisemmin Eltel Networksissa toimialajohtajana sekä Eltel Networksin Ruotsin toimitusjohtajana.

Tiina Mellas

s. 1960, KTM

Johtaja, HR ja ICT, johtoryhmän jäsen vuodesta 2009, konsernin palvelukseen 2009.

Mellas toimi aiemmin Lemminkäisen henkilöstöjohtajana. Ennen Lemminkäiselle tuloaan hän teki pitkän uran TietoEnatorilla (nyk. Tieto).

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Tiina Mikander

s. 1967, varatuomari, MBA

Strategiajohtaja, vastuualueenaan strateginen kehitys sekä viestintä ja markkinointi, johtoryhmän jäsen vuodesta 2009, konsernin palvelukseen 1998.

Mikander toimi ennen nykyistä tehtäväänsä Lemminkäisen lakiasiainjohtajana sekä yhtiölakimiehenä.

Jouni Pekonen

s. 1963, DI

Hankintatoimen johtaja, johtoryhmän jäsen vuodesta 2012, konsernin palvelukseen 2012.

Pekonen on toiminut aikaisemmin hankintatoimen johtajana useissa yhtiöissä, viimeksi Rautaruukissa.

Timo Vikström

s. 1968, insinööri (AMK), eMBA

Liiketoimintasegmentin johtaja, vastuualueenaan Skandinavian liiketoiminnot, johtoryhmän jäsen vuodesta 2013, konsernin palvelukseen 2001.

Vikström on toiminut Lemminkäisessä useissa eri infrarakentamisen johtotehtävissä, viimeksi Skandinavian infraliiketoiminnan johtajana.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Robert Öhman

s. 1959, KTM

Talous- ja rahoitusjohtaja, vastuualueenaan talous, rahoitus, lakiasiat ja sijoittajasuhteet, johtoryhmän jäsen vuodesta 2009, konsernin palvelukseen 2009.

Öhman on toiminut aikaisemmin talousjohtajana useissa yhtiöissä, viimeksi talous- ja rahoitusjohtajana Spondassa.

Tarkemmat tiedot johtoryhmän jäsenistä löytyvät osoitteesta:
http://www.lemminkainen.fi/Sijoittajat/Hallinto_ja_johto/Konsernin_johto/Johtoryhma

Riskienhallinta

Riskienhallinnan tehtävänä on ennakoida tulevia riskejä, varmistaa strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen sekä turvata toiminta muuttuvissa olosuhteissa.

Riskienhallintamme perustuu Lemminkäinen Oyj:n hallituksen hyväksymään riskienhallintapolitiikkaan. Määrittelemme riskin sellaiseksi ulkoiseksi tai sisäiseksi epävarmuustekijäksi, joka toteutuessaan vaikuttaa joko myönteisesti tai kielteisesti mahdollisuuksiimme saavuttaa strategiset ja taloudelliset tavoitteemme kestävällä ja eettisellä tavalla. Riskien merkittävyyttä arvioimme niiden todennäköisyyden ja taloudellisten seurausten perusteella.

Pyrimme ennakoivasti tunnistamaan, analysoimaan, arvioimaan ja hallitsemaan merkittävimmät strategiset, operatiiviset, taloudelliset ja vahinkoriskit. Hallitus määrittelee konsernin riskinottohalun ja -kantokyvyn strategia- ja vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä sekä erikseen tekemiensä päätösten kautta. Hallituksen tarkastusvaliokunta seuraa konsernin riskienhallinnan riittävyyttä ja tehokkuutta vuosisuunnitelman mukaisesti.

Riskienhallinnan vastuut

Riskienhallinnasta vastaa toimitusjohtaja. Ensisijainen vastuu taloudellisten riskien ja rahoitusriskien hallinnasta on talous- ja rahoitusjohtajalla, jota tukee liiketoimintajohto. Operatiivisista riskeistä vastaa liiketoimintajohto, joka raportoi näistä toimitusjohtajalle.

Riskienhallintapolitiikan täytäntöönpano on liiketoimintasegmenttien, yksiköiden ja liiketoimintojen johtajien vastuulla omissa organisaatioissaan. Jokainen lemminkäinen vastaa omaan työhönsä liittyvien riskien tunnistamisesta sekä niiden ilmoittamisesta esimiehille.

Merkittävimmät riskit

Strategiset riskit

Liiketoimintariskit

Maailmantalouden suhdannevaihtelut sekä muutokset toimintaympäristössämme vaikuttavat tuotteidemme ja palvelujemme kysyntään sekä kustannustasoon. Seuraamme jatkuvasti talouden ja suhdanteiden muutoksia. Pyrimme ennakoimaan niitä mm. skenaarioharjoituksilla osana strategian ja toiminnan suunnittelua. Tavoitteenamme on näin minimoida niihin liittyvät riskit.

Öljyn hintaan liittyvät riskit

Käytämme runsaasti öljypohjaisia tuotteita asfalttituotannossamme, jonka osuus liikevaihdostamme on reilu kolmannes. Bitumin hinta määräytyy öljyn maailmanmarkkinahinnan perusteella. Lemminkäinen

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

hallinnoi bitumin hintariskiä öljyjohdannaisilla ja sopimusteknisillä toimenpiteillä. Käytämme yli 300 000 tonnia bitumia vuosittain, josta yli puolet on suojattu edellä mainituin menetelmin.

Venäjän taloudellinen tilanne ja ruplan kurssikehitys

Öljyn ja kaasun hinta vaikuttavat myös Venäjän talouden kehitykseen. Ruplan kurssikehitys ja nouseva korkotaso vaikuttavat kuluttajien ostovoimaan ja asuntojen kysyntään.

Hallitsemme riskiä siten, että keskitämme tonttien hankinnan keskeisille alueille, joissa asuntojen kysyntä on vakaampaa. Hallitsemme myös Venäjän liikevaihdon osuutta koko konsernin liikevaihdosta. Tavoitteenamme on, että strategiakaudella 2014–2018 sen osuus ei nouse yli 20 prosentin.

Lainsäädännölliset ja compliance-riskit

Lainsäädännölliset muutokset voivat vaikuttaa markkinoiden kehittymiseen ja siten liiketoimintamme kannattavuuteen. Seuraamme ja analysoimme toimintaympäristöämme jatkuvasti.

Lainsäännöllisten ja compliance -riskien merkitys korostuu, kun laajennamme toimintaamme uusille markkinoille ja vahvistamme jalansijaamme nykyisillä markkinoilla. Panostamme hyvän liiketavan periaatteidemme jalkauttamiseen sekä kilpailuoikeudelliseen koulutukseen. Näin hallinnoimme väärinkäytösten ja korruption riskiä.

Operatiiviset riskit

Projektikohtaiset riskit

Merkittävät projekteihin liittyvät riskit liittyvät kustannusten ja toteutuksen hallintaan. Erityisesti isot, vaativat projektit edellyttävät hyvää projektinhallintaa. Hallinnoimme tätä riskiä kehittämällä henkilöstömme projektinhallintaosaamista. Kehitämme jatkuvasti sopimusosaamistamme sekä projektinhallintakäytäntöjä tarjous- ja toteutusvaiheessa. Vuoden 2014 aikana tarkastamme johtamismallit ja päätösvaltuudet, lisäämme riskitarkistelua sekä tehostamme projektin aikaista kateseurantaa.

Myös virheet tuotannossa muodostavat meille riskin. Toimintajärjestelmämme tukevat projektinhallintaa ja auttavat varmistamaan tuotteiden laadun.

Epätavalliset tai ankarat säät voivat heikentää liiketoiminnan kannattavuutta keskeyttämällä tai viivästyttämällä projektien etenemistä.

Tontti- ja myyntiriskit

Omaperusteisessa asunto-, liike- ja toimitilakohteissa vastaamme hankkeiden koko toteutuksesta tonttien hankinnasta alkaen. Ostamme tontteja Suomessa ja Venäjällä sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta. Tonttihankintaan liittyviä riskejä hallitsemme selvittämällä tonttien omistusoikeuden ja esimerkiksi kaavoittamiseen liittyvät rajoitukset.

Omaperusteiseen asuntotuotantoon liittyy myynti- ja hintariski. Myymättömät kohteet sitovat pääomaa, minkä vuoksi uusia asuntokohteita aloitetaan Suomessa vain, jos kohteilla on riittävän korkea varausaste. Varaus- ja myyntiasteet ovat jatkuvassa seurannassa. Hallitsemme riskiä myös myymällä kokonaisia kohteita tai kohteiden osia sijoittajille, jolloin voimme osatulouttaa projektin. Omaperusteiset liikekohteet myydään tavallisesti kiinteistösijoittajille viimeistään rakennusprojektin alkuvaiheessa, mikä pienentää niihin liittyvää myyntiriskiä.

Markkinamuutokset ja esimerkiksi korkotason nopea nousu kasvattavat myyntiriskiä.

Henkilöstöön liittyvät riskit

Projektien menestykseen vaikuttavat suuresti osaavan henkilöstön saatavuus ja sitoutuneisuus. Johdonmukaisella henkilöstöpolitiikalla pyrimme turvaamaan henkilöstömme osaamisen ja tehokkuuden sekä sopivan ikärakenteen. Henkilöstön sitoutuneisuutta ylläpidämme kannustavalla ja oikeudenmukaisella palkitsemisella sekä mielenkiintoisilla työtehtävillä ja urakehitysmahdollisuuksilla.

Uuden strategian myötä tarvitsemme uudenlaisia osaajia, jotta voimme kasvattaa oivaltavien infraratkaisujen osuutta liikevaihdossamme. Henkilöstöön liittyviä riskejä hallinnoimme nykyisten työntekijöiden osaamista ja työnantajakuvaa kehittämällä.

Uusi strategiakausi lisää myös tarvetta muutosjohtamiselle ja sen onnistumiselle. Hallinnoimme tätä riskiä esimiestyön tukemisella ja kouluttamisella.

Taloudelliset riskit

Altistumme liiketoiminnassamme rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat korko-, valuuttakurssi-, likviditeetti- ja luottoriski sekä rahoituksen saamiseen liittyvät riskit.

Rahoitusriskien hallinta perustuu hallituksen hyväksymään rahoituspolitiikkaan, joka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Rahoitusriskeistä on kerrottu tarkemmin vuoden 2013 tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Vahinkoriskit

Esimerkiksi ympäristöön ja työturvallisuuteen liittyvät riskit muodostavat meille vahinkoriskin. Toimintamme suurimmat ympäristövaikutukset tulevat tuotantolaitoksistamme, rakentamisesta ja kuljetuksista. Seuraamme ympäristövaikutuksiamme säännöllisesti. Pyrimme jatkuvasti pienentämään ympäristövaikutuksiamme mm. kehittämällä tuotantotapoja ja optimoimalla kuljetuksia entistä tehokkaammin. Konserninlaajuinen ympäristöpolitiikka, toimintajärjestelmiemme noudattaminen ja henkilöstön koulutus edesauttavat ympäristöriskien hallintaa.

Työturvallisuuteen liittyviä riskejä hallitsemme henkilöstömme säännöllisellä koulutuksella sekä turvallisuushavainnoista raportoimalla. Seuraamme työturvallisuuden kehitystä kuukausittain konsernin johtoryhmässä. Meillä on konserninlaajuinen turvallisuuspolitiikka.

Myös henkilö- ja tietoturvaan sekä IT-järjestelmiin liittyvät vahingot ja onnettomuudet voivat aiheuttaa meille vahinkoriskejä. Hallitsemme näitä riskejä poikkeustilanteisiin tehdyillä suunnitelmilla. Uusien IT-järjestelmien käyttöönottoon liittyy myös riskejä, joita hallitsemme huolellisella suunnittelulla ja koulutuksella.

Oikeudenkäynnit

Yksittäisen riskin muodostavat asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvausoikeudenkäynnit, joista Helsingin käräjäoikeus antoi 28.11.2013 päätöksensä. Lemminkäisen osalta ratkaistavana oli 38 kunnan ja Suomen valtion kanteet. Käräjäoikeuden mukaan Lemminkäisen osuus vahingonkorvauksista on noin 48 miljoonaa euroa (noin 26 miljoonaa euroa korvauksia sekä noin 22 miljoonaa euroa korkoja ja oikeudenkäyntikuluja). Lemminkäinen maksoi korvauksia 35 kunnalle, mutta ei valtiolle.

Käräjäoikeuden nyt ratkaisemien kanteiden lisäksi Helsingin käräjäoikeudessa odottaa käsittelyn alkamista 14 vahingonkorvauskannetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yhtiöitä vastaan. Näistä Lemminkäinen on tehnyt noin 6 miljoonan euron varauksen. Summa sisältää myös vahingonkorvauksiin liittyvät korot ja oikeudenkäyntikulut.

Lemminkäinen on lähtökohtaisesti pitänyt vahingonkorvausvaatimuksia perusteettomina. Lemminkäisellä ja muilla osapuolilla on 31.3.2014 asti aikaa tehdä mahdolliset valitukset Helsingin hovioikeuteen.

Lisätietoa asfalttikartellista ja siihen liittyvistä vahingonkorvauksista löytyy hallituksen toimintakertomuksesta ja yhtiön verkkosivuilla osoitteessa www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Merkittävimmät riskit 2014

Riskityyppi	Esimerkkejä riskienhallinnan toimenpiteistä
Projektikohtaiset riskit	Toimintajärjestelmien noudattaminen, tuotannon ja rahoituksen jatkuva seuranta, sopimushallinta
Venäjän taloudellinen kehitys ja ruplan kurssikehitys	Tonttien keskeinen sijainti, myynnin varmistaminen mm. sijoittajamyynneillä
Taloudelliset riskit	Tehostamisohjelma, monipuoliset rahoituslähteet, positiivisen kassavirran varmistaminen mm. käyttöpääoman tehostamistoimilla
Maine ja eettiset rikkomukset	Ilmoituskanava rikkeille, johtamisjärjestelmien tarkastelu, säännöllinen viestintä hyvän liiketavan periaatteista

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

TOIMINTAYMPÄRISTÖ VUONNA 2013

Suomessa rakentamisen yleinen markkinatilanne pysyi alavireisenä. Rakennuskustannusten nousu oli maltillista, ja aliurakoitsijoiden palvelutarjonta etenkin pääkaupunkiseudun talonrakentamisessa kasvoi. Asuntomyynti sijoittajille ja asuntorahastoille lisääntyi. Toimitilarakentaminen oli vähäistä ja keskittyi pääkaupunkiseudulle. Infrarakentamisen aktiviteetti kohosi selvästi vuoden toisella puoliskolla, kun pitkä talvi siirsi työkauden aloitusta aiempaa myöhäisemmäksi. Infrarakentamisen erikoisurakoinnissa kysyntä oli hyvä, päällystystoiminnassa supistuva markkina kiristi kilpailutilannetta.

Skandinavian maissa infrarakentamisen markkinatilanne pysyi hyvänä. Ruotsissa ja Norjassa tieliikennehankkeet sekä julkisen sektorin panostus teiden kunnossapitoon lisäsivät päällystyksen kysyntää. Kasvavat investoinnit energianhuoltosektorilla pitivät infrarakentamisen erikoisurakoinnin markkinatilanteen hyvänä.

Venäjällä muutokset maan talouskasvuennusteissa eivät vaikuttaneet asuntomyyntiin. Pietarissa asuntojen hintakehitys oli maltillista ja lainakorot pysyivät vakaina. Asuntolainoja nostettiin viime vuotta enemmän. Infrarakentamisen kysyntää Venäjällä ylläpitivät mm. suurkaupunkien välisten pääväylien rakentamis- ja kunnostustyöt.

Baltian maissa infrarakentamisen kysyntä oli hyvällä tasolla Latviassa ja Liettuassa, Virossa markkinatilanne oli hieman heikompi.

KONSERNIN AVAINLUVUT

	1–12/2013	1–12/2012	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	2 218,2	2 267,6	-49,4
Liikevoitto ilman kertaeriä, milj. euroa	-5,2	50,4	-55,6
%:a liikevaihdosta	-0,2	2,2	
Liikevoitto, milj. euroa	-90,9 **	50,4	141,3
Katsauskauden tulos jatkuvista toiminnoista	-93,5 **	20,4	-113,9
Katsauskauden tulos *	-93,5 **	44,1	-137,6
Tulos/osake jatkuvista toiminnoista, euroa	-5,06 ***	0,83	-5,89
Tulos/osake *, milj. euroa	-5,06 ***	2,04	-7,10
Liiketoiminnan rahavirta, milj. euroa	8,3	57,8	-49,5
Tilauskanta, milj. euroa	1 821,3	1 443,9	377,4
Taseen loppusumma, milj. euroa	1 342,7	1 303,5	39,2
Korollinen nettovelka, milj. euroa	326,5	277,3	49,2
Omavaraisuusaste, %	27,3	37,2	
Nettovelkaantumisaste, %	100,8	62,8	
Sijoitetun pääoman tuotto, liukuva 12 kk, %	-9,4	10,8	

* Sisältää lopetettujen toimintojen vaikutuksen

** Sisältää seuraavat kertaerät: Käräjäoikeuden päätös asfalttikartellin vahingonkorvauksista 65,6 milj. euroa sekä pääosin liikekiinteistöjen arvonalentumiskirjauksia 20,1 milj. euroa

*** Sisältää seuraavat kertaerät: Käräjäoikeuden päätös asfalttikartellin vahingonkorvauksista -3,35 euroa/osake sekä pääosin liikekiinteistöjen arvonalentumiskirjauksia -1,03 euroa/osake

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

KONSERNIN STRATEGIA

STRATEGIA KAUDELLE 2010–2013

Lemminkäisen 2010–2013 strategian päätavoitteina olivat kannattava kasvu ja vakavaraisuuden vahvistaminen. Strategiakauden puolivälissä tavoitteeksi täsmennettiin omaperusteisen asuntotuotannon kasvattaminen yli 50 prosenttiin talonrakentaminen-toimialan liikevaihdosta ja palveluliiketoiminnan osuuden kasvattaminen 50 prosenttiin talotekniikka-toimialan liikevaihdosta. Skandinavian infrarakentamisessa tavoitteena oli kasvattaa liikevaihtoa yhteensä noin 100milj. eurolla vuosina 2012–2013. Venäjällä Lemminkäisen tavoitteena oli aloittaa vuosittain 1 000 omaperusteisen asunnon rakentaminen.

Vuonna 2013 omaperusteisen asuntotuotannon osuus talonrakentaminen-toimialan liikevaihdosta oli noin 40 prosenttia ja palveluliiketoiminnan osuus talotekniikka-toimialan liikevaihdosta oli noin 30 prosenttia. Ruotsin, Norjan ja Tanskan infraliiketoiminnan liikevaihto kasvoi 43 milj. euroa vuosina 2012–2013. Venäjällä Lemminkäinen aloitti vuoden 2013 aikana noin 800 omaperusteisen asunnon rakentamisen.

Taloudelliset tavoitetasot ja niiden toteutuminen 2010–2013 -strategiakaudella

Taloudellinen tavoite	Tavoitetaso	Toteutunut 2013	Toteutunut 2012	Toteutunut 2011	Toteutunut 2010
Liikevaihdon kasvu	keskimäärin 10 %	**-2 %**	4 %	19 %	-7 %
Sijoitetun pääoman tuotto	18 %	**-9 %**	11 %	11 %	7 %
Omavaraisuusaste	yli 35 %	**27 %**	37 %	31 %	35 %
Osingonmaksu	40 % nettotuloksesta	**0 %***	27 %	28 %	yli 100 %

* Hallituksen esitys yhtiökokoukselle

STRATEGIA KAUDELLE 2014–2018

Lemminkäisen 2014–2018 strategian painopisteinä ovat oivaltavat infraratkaisut sekä kasvukeskusten asuntorakentaminen etenkin Venäjällä. Yhtiön tavoitteena on kasvaa yhdeksi Pohjois-Euroopan johtavista vaativien infraratkaisujen tarjoajista. Venäjällä omaperusteista asuntorakentamista laajennetaan Pietarista valittuihin kasvukeskuksiin. Lemminkäinen jatkaa operatiivisen toiminnan ja pääoman käytön tehokkuuden parantamista päällystys- ja kiviainesliiketoiminnassa, Suomen talonrakentamisessa sekä talotekniikassa. Talotekniikan strategisia vaihtoehtoja tutkitaan. Taloudelliset tavoitteet strategiakaudelle ovat 18 prosentin sijoitetun pääoman tuotto yli suhdannesyklin sekä vähintään 35 prosentin omavaraisuusaste.

TEHOSTAMISOHJELMA JA -TOIMENPITEET

Syksyllä 2011 käynnistetyn tehostamisohjelman tavoitteena oli saavuttaa 50 milj. euron kustannussäästöt pääosin Suomen liiketoiminnoissa vuodesta 2014 alkaen. Tehostamisohjelman seurauksena yhtiön henkilöstömäärä vähentyi 300 henkilöllä. Henkilöstövähennysten lisäksi muita tehostamisohjelman keskeisiä toimenpiteitä olivat hankintatoimen tehostaminen, hallinnon rakenteiden keventäminen sekä oman toiminnan kehittäminen. Vuoden 2013 lopussa tehostamisohjelmalla oli tunnistettu tavoitellut kustannussäästöt. Kiristyneestä kilpailutilanteesta johtuen hankinnoista saadut hyödyt eivät kuitenkaan täysimääräisinä realisoituneet yhtiön tulokseen.

Elokuussa 2013 Lemminkäinen ilmoitti uudesta tehostamisohjelmasta, jonka tavoitteena on leikata kustannusrakennetta 30 miljoonalla eurolla. Kausivaihtelun vaikutuksen vähentämiseksi alihankintoja ja ulkoistuksia lisätään. Lisäksi yhtiö vie loppuun toimenpiteet, joilla vähennetään alueellisia yksiköitä Suomessa ja Norjassa. Osana tehostamistoimenpiteitä yhtiö käynnisti yt-neuvottelut noin 500 henkilötyövuoden vähentämiseksi. Tehostamistoimenpiteillä tavoiteltujen säästöjen odotetaan realisoituvan täysimääräisinä vuoden 2014 loppuun mennessä. Vuoden 2013 lopussa henkilöstöä oli vähennetty noin 360 henkilötyövuotta ja 24 alueellista yksikköä tai toimipistettä oli lakkautettu.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

LIIKETOIMINNAN KEHITYS

LIIKEVAIHTO

Liikevaihto jatkuvista toiminnoista

	1–12/2013	1–12/2012	Muutos
Kansainväliset toiminnot, milj. euroa	930,9	903,2	27,7
Talonrakentaminen, milj. euroa	592,9	682,4	-89,5
Infrarakentaminen, milj. euroa	533,4	536,6	-3,2
Talotekniikka, milj. euroa	221,9	229,7	-7,8
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit, milj. euroa	-61,0	-84,3	
Konserni yhteensä, milj. euroa	2 218,2	2 267,6	-49,4

Vuonna 2013 konsernin liikevaihto oli suunnilleen edellisvuoden tasolla. Suomen talonrakentamisen liikevaihto laski selvästi edellisvuodesta. Volyymin lasku johtuu Lemminkäisen päätöksestä vähentää urakkatuotantoa, jossa kannattavuus on viime vuosina ollut heikko. Venäjällä liikevaihtoa kasvatti omaperusteinen asuntotuotanto ja Ruotsissa toimitilarakentamisen urakkatuotanto.

Liikevaihdosta 58 % (61) tuli Suomesta, 27 % (25) Skandinaviasta, 7 % (6) Venäjältä, 7 % (6) Baltian maista ja 1 % (2) muista maista. Liiketoiminnoittain 35 % (35) tuli talonrakentamisesta, 54 % (53) infrarakentamisesta ja 11 % (12) talotekniikasta.

LIIKEVOITTO

Liikevoitto jatkuvista toiminnoista

	1–12/2013 *	1–12/2012	Muutos
Kansainväliset toiminnot, milj. euroa	-22,0	15,0	-37,0
Talonrakentaminen, milj. euroa	5,0	16,9	-11,9
Infrarakentaminen, milj. euroa	8,5	22,3	-13,8
Talotekniikka, milj. euroa	-1,6	3,8	-5,4
Toimialat yhteensä, milj. euroa	-10,1	58,0	-68,1
Konsernitoiminnot, milj. euroa	-80,8 **	-7,7	-73,1
Konsernin liikevoitto, milj. euroa	-90,9 **	50,4	-141,3

* Sisältää arvonalentumiskirjauksia yhteensä 20.1 milj. euroa, josta 14,1 milj. euroa talonrakentamisesta, 3,0 milj. euroa infrarakentamisesta, 2,7 milj. euroa kansainvälisistä toiminnoista ja 0,3 milj. euroa talotekniikasta.

** Sisältää 65,6 milj. euron kulun käräjäoikeuden päättämistä vahingonkorvauksista asfalttikartelliin liittyen.

Lemminkäisen tulos vuonna 2013 oli selvästi negatiivinen. Pitkä talvi viivästytti päällystyskauden käynnistymistä ja lisäsi kustannuksia kaikissa Lemminkäisen toimintamaissa. Liikevoittoa rasittivat myös yksittäisten suurten projektien kateheikennykset Norjassa, Ruotsissa ja Venäjällä. Yhtiö kirjasi kertaluonteisia kuluja käräjäoikeuden päättämistä asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista 65,6 milj. euroa ja pääosin liikekiinteistöjen arvonalentumiskirjauksia 20,1 milj. euroa. Lisäksi tulosta heikensivät tehostamistoimiin liittyvät kulut noin 10 milj. euroa sekä televerkkoliiketoiminnan osien myymiseen liittyvät kulut noin 6 milj. euroa.

Suomessa talonrakentamisen tuloskehitystä tukivat kohtuullisesti sujunut asuntomyynti sekä toimitilarakentaminen pääkaupunkiseudulla. Infrarakentamisen erikoisurakoinnin tulos kehittyi myönteisesti supistuvassa inframarkkinassa. Talonrakentamisen kokonaismäärän supistuminen vähensi kiviainesten, pohjarakentamisen sekä talotekniikan urakoinnin kysyntää, ja heikensi kannattavuutta.

Liikevoittoprosentti jatkuvista liiketoiminnoista	1–12/2013	1–12/2012
Kansainväliset toiminnot, %	-2,4	1,7
Talonrakentaminen, %	0,8	2,5
Infrarakentaminen, %	1,6	4,2
Talotekniikka, %	-0,7	1,7
Konserni yhteensä, %	-4,1	2,2

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

TILAUSKANTA

Tilauskanta kauden lopussa, mil.j euroa	31.12.2013	31.12.2012	Muutos
Kansainväliset toiminnot	729,9	574,6	155,3
Talonrakentaminen	544,3	526,9	17,4
Infrarakentaminen	459,0	234,7	224,3
Talotekniikka	88,1	107,7	-19,6
Konserni yhteensä	1 821,3	1 443,9	377,4
– josta myymätön osuus	346,5	176,7	

Tilauskanta kasvoi vuonna 2013 neljänneksen ja oli 1 821,3 milj. euroa (1 443,9). Tilauskanta kasvoi eniten Suomen infrarakentamisessa ja Venäjän talonrakentamisessa. Merkittäviä uusia tilauksia vuonna 2013 olivat 46 pienkerrostalon urakointikohde Moskovassa (100 milj. euroa), S-ryhmän logistiikkakeskuksen ensimmäisen vaiheen urakkasopimus (49 milj. euroa), Länsimetron kaksi asemaa (81 milj.euroa) sekä Tampereen rantatunnelin allianssiurakka (180 milj. euroa).

Tilauskannasta 60 % (60) tuli Suomesta, 20 % (23) Skandinaviasta, 18 % (11) Venäjältä ja 2 % (6) muista maista.

TASE, RAHOITUS JA RAHAVIRTA

Taseen loppusumma 31.12.2013 oli 1 342,7 milj. euroa (1 303,5), josta oman pääoman määrä oli 324,0 milj. euroa (441,8). Lemminkäisen nettokäyttöpääomaoli 325,1 milj. euroa (426,5). Käyttöpääoman tehostamisessa yhtiö on kiinnittänyt erityistä huomiota laskutuksen oikea-aikaisuuteen sekä myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertonopeuksien optimointiin.

Omavaraisuusaste tilikauden lopussa oli 27,3 % (37,2) ja nettovelkaantumisaste oli 100,8 % (62,8). Neljän kvartaalin keskiarvona tarkasteltuna omavaraisuusaste oli 30,3 % ja nettovelkaantumisaste 91,1 %. Lemminkäisen sijoitetun pääoman liukuva 12 kk:n tuotto oli -9,4 % (10,8). Tappiollinen tulos ja oman pääoman lasku heikensivät keskeisiä tunnuslukuja.

Korollisen velan määrä kasvoi 10 % ja oli katsauskauden päättyessä 407,6 milj. euroa (371,2). Pitkäaikaista korollista velkaa oli 61,3 milj. euroa (138,8) ja lyhytaikaista korollista velkaa oli 346,3 milj. euroa (232,4). Korollisista veloista 32 % (45) oli sidottu kiinteään korkoon. Konsernin likvidit varat katsauskauden lopussa olivat 81,1 milj. euroa (93,9) ja korollinen nettovelka oli 326,5 milj. euroa (277,3).

Yhtiön korollisesta velasta 10 % (15) oli lainoja rahoituslaitoksilta, 37 % (23) yritystodistuksia, 18 % (18) omaperusteiseen asunto- ja toimitilatuotantoon liittyviä projektilainoja, 5 % (12) työeläkeyhtiölainoja, 14 % (16) rahoitusleasingvelkoja ja 15 % (16) joukkovelkakirjalainoja. Tilikauden päättyessä yhtiöllä oli käyttämättä sitovia luottolimiittejä 175,0 milj. euroa (139,6) ja tililimiittisopimuksia 44,0 milj. euroa (54,1). Vuoden viimeisellä neljänneksellä Lemminkäinen irtisanoi maaliskuussa 2013 sovitun 70 milj. euron syndikoidun kaksivuotisen luottolimiitin tarpeettomana. Rahoituksen keskimääräinen kustannus vuonna 2013 oli 2,9 prosenttia (3,1).

Lemminkäisen joihinkin rahoitussopimuksiin liittyy kaksi neljännesvuosittain tarkasteltavaa taloudellista tunnuslukukovenanttia: nettovelan ja käyttökatteen suhdeluku sekä omavaraisuusaste. Lemminkäinen ja luotonantajat sopivat maaliskuussa 2013 limiittien neuvottelujen yhteydessä, että mahdolliset vahingonkorvaukset jätetään huomiotta laskentamallissa. Lisäksi ennen tilikauden päättymistä sovittiin tunnuslukuehdon muutoksista vuoden 2013 viimeiselle ja vuoden 2014 ensimmäiselle neljännekselle.

Nettorahoituskulut vuonna 2013 olivat 26,7 milj. euroa (21,4), eli 1,2 % (0,9) liikevaihdosta. Rahoituskulujen kasvu johtuu muun muassa korollisen velan kasvusta, alkuvuonna uusituista rahoituslimiittisopimuksista sekä kasvaneista valuuttasuojauskustannuksista.

Liiketoiminnan rahavirta oli 8,3 milj. euroa (57,8). Muutos vertailukauteen johtui pääosin tappiollisesta tuloksesta.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

LIIKETOIMINNAN KEHITYS TOIMIALOITTAIN

KANSAINVÄLISET TOIMINNOT

Avainluvut jatkuvista toiminnoista	1–12/2013	1–12/2012	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	930,9	903,2	27,7
Liikevoitto, milj. euroa	-22,0 *	15,0	-37,0
%:a liikevaihdosta	-2,4	1,7	
Tilauskanta kauden lopussa, milj. euroa	729,9	574,6	155,3

* Sisältää alaskirjauksia 2,7 milj. euroa

Toimialan liikevaihto kasvoi talonrakentamisessa Venäjällä ja Ruotsissa sekä infrarakentamisessa Latviassa ja Liettuassa. Liikevaihdosta 28 % tuli Ruotsista, 28 % Norjasta, 18 % Venäjältä, 16 % Baltian maista, 9 % Tanskasta ja 1 % muista maista. Liiketoiminnoittain 73 % tuli infrarakentamisesta, 23 % talonrakentamisesta ja 4 % talotekniikasta sekä projektiviennistä.

Kansainvälisten toimintojen liikevoitto vuonna 2013 oli selvästi negatiivinen, -22,0 milj. euroa (15,0). Pitkä talvi viivästytti infrarakentamisen kauden käynnistymistä ja lisäsi kustannuksia kaikissa Lemminkäisen toimintamaissa. Tulosta rasittivat myös yksittäisten suurten projektien kateheikennykset Norjassa, Ruotsissa ja Venäjällä. Lisäksi tilikaudelle kohdistui kertaluonteisia kuluja televerkkoliiketoiminnan osien myymiseen sekä Norjan tehostamistoimenpiteisiin liittyen. Norjassa Lemminkäinen karsi toimipisteverkostoaan ja lakkautti 11 kannattamatonta toimipistettä tai liiketoimintayksikköä. Myös Norjan johtamisrakennetta ja -mallia muutettiin.

Venäjällä Lemminkäisen asuntotuotanto pääsi vauhtiin vuonna 2013. Yhtiö käynnisti kesällä 757 omaperusteisen asunnon kohteen Pietarin keskustassa, jonka arvioidaan valmistuvan vaiheittain vuoden 2015 loppuun mennessä. Lemminkäisen toisesta omaperusteisesta, noin 450 asunnon kohteesta valmistui ensimmäinen vaihe, noin 222 asuntoa. Tällä hetkellä myynnissä on 946 omaperusteista asuntoa Pietarin keskustassa. Moskovan alueella Istran kaupungissa käynnistettiin vuoden kolmannella neljänneksellä 46 pienkerrostalon suunnittelu- ja rakennustyöt. Urakan arvo on noin 100 milj. euroa.

Lemminkäisen Venäjälle talonrakentamiseen sitoutuneen pääoman määrä tilivuoden lopussa oli 79,4 milj. euroa (61,9).

Toimialan tilauskanta vuoden 2013 lopussa oli selvästi edellisvuotta suurempi, 729,9 milj. euroa (574,6). Eniten tilauskanta kasvoi Ruotsin ja Venäjän talonrakentamisessa.

Omaperusteinen asuntotuotanto, Venäjä, kpl	1–12/2013	1–12/2012	Muutos
Asuntoaloitukset	757	0	757
Myydyt asunnot	165	141	24
Valmistuneet	222	0	222
Rakenteilla kauden lopussa	963	425	538
- joista myymättömiä	812	349	463
Valmiit myynnissä	134	17	117

TALONRAKENTAMINEN

Avainluvut jatkuvista toiminnoista	1–12/2013	1–12/2012	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	592,9	682,4	-89,5
Liikevoitto, milj. euroa	5,0 *	16,9	-11,9
%:a liikevaihdosta	0,8	2,5	
Tilauskanta kauden lopussa, milj. euroa	544,3	526,9	17,4

* Sisältää alaskirjauksia 14,1 milj. euroa

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Talonrakentamisen liikevaihto laski 13 % ja liikevoitto jäi 5,0 milj. euroon (16,9). Liikevoitto sisältää liikekiinteistöihin kohdistuvia arvonalentumiskirjauksia 14,1 milj. euroa. Ilman alaskirjauksia liikevoitto parani edellisvuodesta ja oli 19,1 milj. euroa (16,9). Alkuvuoden asuntomyyntiä vauhdittivat veromuutokset. Myös vuoden toisella puoliskolla asuntokauppa etenkin kasvukeskuksissa pysyi vilkkaana ja uusia asuntoja aloitettiin edellisvuoden tahtiin. Epävarmassa markkinatilanteessa Lemminkäinen nosti asuntoaloituksiin vaadittavaa varausastetta sekä tehosti valmiiden asuntojen myyntiä. Valmiiden myynnissä olevien asuntojen määrä väheni viime vuodesta. Yhtiö on suunnitelmallisesti vähentänyt kilpailu-urakoidun tuotannon määrää, sillä sen katetaso on viime vuosina ollut heikko.

Tilikauden päättyessä talonrakentamisen tilauskanta oli 544,3 milj. euroa (526,9). Tilauskanta kasvoi omaperusteisessa asuntorakentamisessa, urakoinnissa tilauskanta oli aiempaa pienempi.

Omaperusteinen asuntotuotanto, Suomi, kpl	1–12/2013	1–12/2012	Muutos
Asuntoaloitukset	1 058	1 019	39
Myydyt asunnot	1 050	1 013	37
Valmistuneet	875	1 151	-276
Rakenteilla kauden lopussa	1 040	857	183
– joista myymättömiä	557	453	104
Valmiit myynnissä	164	260	96
Asuntoaloitukset, urakkatuotanto	292	514	-222

INFRARAKENTAMINEN

Avainluvut jatkuvista toiminnoista	1–12/2013	1–12/2012	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	533,4	536,6	536,6
Liikevoitto, milj. euroa	8,5 *	22,3	22,3
%:a liikevaihdosta	1,6	4,2	
Tilauskanta kauden lopussa, milj. euroa	459,0	234,7	234,7

* Sisältää alaskirjauksia 3,0 milj. euroa

Infrarakentamisen liikevaihto pysyi edellisvuoden tasolla, mutta liikevoitto heikkeni. Liikevoitto sisältää alaskirjauksia kiviainesvarannoista 3 milj. euroa. Myöhässä käynnistyneen päällystyskauden aiheuttamia tappioita ei vilkkaasta loppusyksystä huolimatta saatu täysin katettua ja lisäksi kiviainesten kysyntä heikkeni talonrakentamisen hiipumisen myötä. Myös maa- ja kalliorakentamisessa tulos jäi jonkin verran edellisvuotta heikommaksi.

Infrarakentamisen tehostamistoimet kohdistuivat kausivaihtelun vaikutusten pienentämiseen sekä resurssien optimointiin.

Toimialan tilauskanta vuoden lopussa oli ennätyskorkea, 459,0 milj. euroa (234,7). Tilauskantaa kasvattivat infrarakentamisen vaativat erikoisurakat.

TALOTEKNIIKKA

Avainluvut jatkuvista toiminnoista	1–12/2013	1–12/2012	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	221,9	229,7	-7,8
Liikevoitto, milj. euroa	-1,6 *	3,8	-5,4
%:a liikevaihdosta	-0,7	1,7	
Tilauskanta kauden lopussa, milj. euroa	88,1	107,7	-19,6

* Sisältää alaskirjauksia 0,3 milj. euroa

Talotekniikassa vuosi 2013 oli haasteellinen. Toimialan tulosta ja liiketoiminnan volyymia rasittivat projektien aloitusten viivästymiset ja peruuntumiset sekä selvästi heikentynyt markkinatilanne. Talonrakentamisen hiipuminen vaikutti voimakkaasti talotekniikan urakointiin, jossa kannattavuus oli kokonaisuudessaan edelleen heikko. Lisäksi toimialan tulosta heikensi tehostamistoimenpiteistä aiheutuneet kertaluonteiset kulut. Huolto- ja ylläpitotoiminnassa kysyntä pysyi hyvänä.

Vuonna 2013 saatujen uusien tilausten määrä heikkeni etenkin loppuvuotta kohden, ja tilivuoden lopussa talotekniikan tilauskanta oli selvästi edellisvuotta pienempi, 88,1 milj. (107,7).

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

INVESTOINNIT

Vuonna 2013 bruttoinvestoinnit olivat 71,2 milj. euroa (64,5), mikä oli 3,2 % (2,8) yhtiön liikevaihdosta. Lemminkäisen investoinnit ovat pääosin infrarakentamisen korvausinvestointeja. Alkuvuoden investointeja kasvattivat yritysostot. Osana Lemminkäisen tehostamisohjelmaa yhtiön investointeihin liittyvän päätöksenteon kriteerejä on tiukennettu ja seurantaprosesseja tehostettu.

HENKILÖSTÖ

Konserniyhtiöiden palveluksessa oli tilikauden lopussa 7 049 henkilöä (7 370) eli 321 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Henkilöstöstä 2 784 (3 009) oli toimihenkilöitä ja 4 265 (4 361) oli työntekijöitä. Toimihenkilöiden määrä väheni vuoden aikana 225 henkilöllä (-7 %) ja työntekijöiden määrä vastaavasti 96 henkilöllä (-2 %).

Lemminkäinen on toteuttanut kaksi yhteistoimintaneuvottelua henkilöstön vähentämiseksi Suomessa vuosien 2011–2013 aikana. Vuoden 2012 aikana henkilöstö väheni 300 henkilötyövuodella ja lokakuussa 2013 päättyneiden neuvotteluiden tuloksena Lemminkäinen vähensi 265 henkilötyövuotta Suomesta.

Lemminkäisen Suomen ulkopuolisissa toimintamaissa käydään edelleen työvoiman käytön vähentämistä koskevia neuvotteluja. Norjassa yhtiö neuvotteli yli 60 henkilötyövuoden vähennyksistä, minkä lisäksi työntekijöiden kanssa sovittu uusi työaikapankkijärjestelmä tuo yhtiölle säästöjä talvikaudelle 2014–2015. Lemminkäisen kaikissa toimintamaissa kausityöntekijöiden määrää pyritään kasvattamaan suhteessa vakituiseen työvoimaan.

Henkilöstö toimialoittain	31.12.2013	31.12.2012	Muutos
Kansainväliset toiminnot	2 831	3 013	-182
Talonrakentaminen	1 224	1 420	-196
Infrarakentaminen	1 190	1 092	98
Talotekniikka	1 523	1 537	-14
Emoyhtiö	281	308	-27
Konserni yhteensä	7 049	7 370	-321

Henkilöstö maittain	31.12.2013	31.12.2012	Muutos
Suomi	4 249	4 396	-147
Skandinavia	1 256	1 232	24
Baltian maat	738	702	36
Venäjä	755	741	14
Muut maat	51	299	-248
Konserni yhteensä	7049	7370	-321

MUUTOKSIA ORGANISAATIORAKENTEESSA

1.1.2013 alkaen talonrakentaminen-toimialan johtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi nimitettiin Casimir Lindholm. Talonrakentamisen aiempi johtaja ja johtoryhmän jäsen Jukka Terhonen jäi eläkkeelle tammikuussa 2013.

Kansainväliset toiminnot -toimialan johtamisvastuut jaettiin 8.8.2013 uudelleen. Maaret Heiskari nimitettiin johtoryhmän jäseneksi vastuualueenaan Venäjän liiketoiminnot. Timo Vikström nimitettiin johtoryhmän jäseneksi vastuualueenaan Skandinavian liiketoiminnot.

Suomen infrarakentamisen toimialajohtaja Harri Kailasalon vastuualue laajennettiin kattamaan myös Baltian maat ja projektivienti. Kansainvälisten toimintojen

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

toimialajohtajana toiminut Henrik Eklund siirtyi Lemminkäisen Ruotsin maajohtajaksi ja jätti paikkansa johtoryhmässä.

TYÖTURVALLISUUS JA YMPÄRISTÖ

Lemminkäisen työturvallisuustoimenpiteiden tavoitteena on luoda turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille. Lemminkäinen on sitoutunut Rakennusteollisuus RT ry:n yhteisiin työturvallisuusperiaatteisiin, joiden tavoitteena on vauhdittaa rakennusalan etenemistä kohti Nolla tapaturmaa -päämäärää.

Vuosi 2013 oli työturvallisuuden teemavuosi, jolloin Lemminkäisessä otettiin käyttöön mm. työmaiden pakolliset viikkopalaverit. Erityishuomiota kiinnitettiin myös suojavälineiden käyttöön.

Lemminkäinen pyrkii minimoimaan toimintansa ympäristövaikutukset mm. kuluttamalla luonnonvaroja säästeliäästi ja tuottamalla mahdollisimman vähän jätettä. Yhtiö myös tarjoaa asiakkailleen tuotteita ja palveluja, joiden avulla asiakkaat voivat pienentää omaa ympäristöjalanjälkeään.

Lemminkäinen mittaa konsernitasolla energiankulutukseen liittyviä lukuja sekä omien tuotantolaitostensa ympäristövaikutuksia Suomessa. Jokainen liiketoimintasegmentti seuraa omalle toimialalleen sovellettuja mittareita.

Lemminkäisen työturvallisuus- ja ympäristöasioista kerrotaan tarkemmin yhtiön vuosikertomuksessa ja verkkosivuilla.

TUTKIMUS- JA KEHITYSTOIMINTA

Lemminkäisen kehitystoiminnan painopistealueet ovat tietotekniikan hyödyntäminen rakentamisessa, ympäristö- ja energiatehokkuus sekä palvelukehitys. Näiden lisäksi on keskitytty operatiivisen tehokkuuden parantamiseen erilaisin kehitystoimenpitein.

Vuonna 2013 jatkettiin kehitystyötä tietomallintamisen käyttämisessä hankkeiden suunnittelussa. Lemminkäinen oli mukana PRE (Process Re-enginering) kehityshankkeessa, jossa hiotaan tietomallinnuksen viimeisimpiä saavutuksia sekä Aalto-yliopiston BIMforLEAN kehityshankkeessa, jossa yhdistetään tietomallinnuksen ja Lean tuotannon oppeja.

Konsernin toimialat vastaavat omasta tutkimus- ja kehitystoiminnastaan, missä keskitytään esimerkiksi liiketoiminnan tehokkuuden ja toimintaedellytysten kehittämiseen ja laadun varmistamiseen. Lemminkäisen Keskuslaboratorio tekee keskitetysti infrarakentamisen tutkimus- ja kehitystyötä. Vuonna 2013 kuluksi kirjatut konsernin tutkimus- ja kehittämismenot olivat noin 0,6 % (0,6) liikevaihdosta.

OSAKKEET

Yhtiöllä on yksi osakesarja. Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon. Lemminkäisen osakepääoma on 34 042 500 euroa, ja osakkeiden lukumäärä tilikauden lopussa oli 19 650 176 kappaletta.

Tilikauden lopussa Lemminkäinen lopetti sen ja Nordea Pankki Suomi Oyj:n välisen Liquidity Providing (LP) -toiminnan edellytykset täyttävän markkinatakaussopimuksen NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä.

Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo tilikauden lopussa oli 298,2 milj. euroa (280,6). Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi katsauskauden alussa NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä oli 14,28 euroa (18,72) ja lopussa 15,20 euroa (14,28). NASDAQ OMX Helsinki Oy:n

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

lisäksi Lemminkäisen osakkeella käydään kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeiden kokonaisvaihto tilikauden aikana oli yhteensä 2 076 080 kappaletta (1 056 039). Katsauskaudella Lemminkäisen osakkeen kokonaisvaihdosta 15 % (6) tuli vaihtoehtoisilta markkinapaikoilta. (Lähde: Fidessa Fragmentation Index)

HALLITUKSEN VALTUUTUKSET

Yhtiökokous päätti 9.4.2013 hallituksen ehdotuksen mukaisesti valtuuttaa hallituksen päättämään osakeannista ja/tai osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:n tarkoittamien osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta yhdessä tai useammassa erässä, joko maksua vastaan tai maksutta. Annettavien osakkeiden määrä, mukaan lukien erityisten oikeuksien perusteella saatavat osakkeet, voi olla enintään 3 900 000 osaketta. Valtuutuksen enimmäismäärä vastaa noin 20 % yhtiön kaikista nykyisistä osakkeista. Hallitus voi päättää antaa joko uusia osakkeita tai yhtiön hallussa mahdollisesti olevia omia osakkeita.

Valtuutus oikeuttaa hallituksen päättämään kaikista osakeannin sekä osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisen ehdoista, mukaan lukien oikeuden osakkeenomistajien merkintäetuoikeudesta poikkeamiseen. Valtuutusta voidaan käyttää mahdollisten yrityskauppojen tai muiden järjestelyjen rahoittamiseen tai toteuttamiseen, yhtiön taseen ja rahoitusaseman vahvistamiseen tai muihin hallituksen päättämiin tarkoituksiin. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Valtuutusta ei käytetty vuonna 2013.

OMAT OSAKKEET

Lemminkäisellä on hallussaan 34 915 omaa osaketta. Alkuvuonna 2013 yhtiölle palautui ehdollisesti annettuja osakkeita 34 406 kappaletta.

OSAKKEENOMISTAJAT

Lemminkäisellä oli 31.12.2013 yhteensä 4 705 osakkeenomistajaa (4 781). Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 13 prosenttia (14). Yhtiön omistusosuuksien jakautuminen sektori- ja suuruusluokittain, suurimmat osakkeenomistajat sekä johtoryhmän ja hallituksen osakeomistukset löytyvät yhtiön verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/Sijoittajat/Omistajat.

OSAKASSOPIMUKSET

Lemminkäisen tiedossa ei ole sellaisia osakkaiden välisiä sopimuksia, joilla olisi merkitystä omistuksen tai äänivallan käyttämiselle yhtiökokouksissa.

LIPUTUSILMOITUKSET

Katsauskaudella yhtiö ei vastaanottanut yhtään liputusilmoitusta.

YHTIÖKOKOUKSEN PÄÄTÖKSET JA HALLINTO

9.4.2013 pidetty Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokous vahvisti yhtiön tilinpäätöksen vuodelta 2012 ja myönsi hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle vastuuvapauden. Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti jakaa osinkoa 0,60 euroa osakkeelta eli yhteensä 11 769 156,00 euroa. Osingonmaksun täsmäytyspäivä oli 12.4.2013, ja osingon maksupäivä oli 19.4.2013.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten lukumääräksi kuusi. Hallituksen jäseniksi valittiin Berndt Brunow, Noora Forstén, Finn Johnsson, Juhani Mäkinen, Kristina Pentti-von Walzel ja Heikki Räty. Yhtiön tilintarkastajaksi valittiin KHT-Yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy, jossa päävastuullisena tilintarkastajana toimii Kim Karhu, KHT.

Lemminkäinen Oyj:n hallitus piti järjestäytymiskokouksen 9.4.2013. Lemminkäinen Oyj:n hallituksen puheenjohtajana jatkoi Berndt Brunow ja varapuheenjohtajana Juhani Mäkinen. Hallitus valitsi keskuudestaan tarkastusvaliokunnan puheenjohtajaksi Heikki Rädyn ja jäseniksi Juhani Mäkisen ja Kristina Pentti-von Walzelin. Nimitysvaliokunnan puheenjohtajaksi valittiin Berndt Brunow ja jäseniksi Noora Forstén ja Kristina Pentti-von Walzel. HR-valiokunnan puheenjohtajaksi valittiin Berndt Brunow ja jäseniksi Noora Forstén ja Kristina Pentti-von Walzel.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

OIKEUDENKÄYNNIT

Helsingin käräjäoikeus antoi 28.11.2013 päätöksensä asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Lemminkäisen osalta ratkaistavana oli 38 kunnan ja Suomen valtion kanteet. Käräjäoikeuden mukaan Lemminkäisen osuus vahingonkorvauksista on noin 48 miljoonaa euroa (noin 26 miljoonaa euroa korvauksia sekä noin 22 miljoonaa euroa korkoja ja oikeudenkäyntikuluja). Lemminkäisen osuus koostuu Lemminkäiselle yksin määrätyistä vahingonkorvauksista, Lemminkäisen osuudesta sille ja muille asfalttialan yrityksille yhteisvastuullisesti määrätyistä korvauksista sekä korvauksiin liittyvistä koroista ja oikeudenkäyntikuluista.

Koska osa muista yhteisvastuullisesti maksamaan määrätyistä vastaajista ei Lemminkäisen arvion mukaan kykene suorittamaan käräjäoikeuden määräämää osuutta, maksaa Lemminkäinen näitä osuuksia vahingonkorvauksista ja niihin liittyvistä kuluista yhteensä noin 10 miljoonaa euroa.

Käräjäoikeuden nyt ratkaisemien kanteiden lisäksi Helsingin käräjäoikeudessa odottaa käsittelyn alkamista 14 vahingonkorvauskannetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yhtiöitä vastaan. Näistä Lemminkäinen on tehnyt noin 6 miljoonan euron varauksen. Summa sisältää myös vahingonkorvauksiin liittyvät korot ja oikeudenkäyntikulut.

Lemminkäinen on lähtökohtaisesti pitänyt vahingonkorvausvaatimuksia perusteettomina. Yhtiö tutustuu huolellisesti käräjäoikeuden päätöksiin. Tämän jälkeen yhtiö päättää, onko ratkaisuihin syytä hakea muutosta hovioikeudelta. Lemminkäisellä ja muilla osapuolilla on 31.3.2014 asti aikaa tehdä mahdolliset valitukset Helsingin hovioikeuteen. Yhtiö tiedottaa erikseen päätöksestään, kun se on tehty.

Lisätietoa asfalttikartellista ja siihen liittyvistä vahingonkorvauksista yhtiön verkkosivuilla osoitteessa www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

RISKIT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Lemminkäiselle riskienhallinta on olennainen osa liiketoiminnan johtamista. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen sekä turvata toiminta muuttuvissa olosuhteissa.

Suhdannevaihtelut aiheuttavat epävarmuutta toimintaympäristössä ja vaikeuttavat siten tulevien muutosten ennakointia. Uudisrakentamisen suhdanneherkkyys muodostaa yhtiön toiminnalle riskin, jota hallitaan sekä rakenteellisesti että toiminnallisesti.

Omaperusteiseen asuntotuotantoon liittyy myynti- ja hintariski. Myymättömät kohteet sitovat pääomaa, minkä vuoksi uusia asuntokohteita aloitetaan vain, jos kohteilla on riittävän korkea varausaste. Valmiiden myymättömien asuntojen määrä pyritään pitämään mahdollisimman pienenä. Omaperusteiset liikekohteet myydään tavallisesti kiinteistösijoittajille viimeistään rakennusprojektin alkuvaiheessa, mikä pienentää niihin liittyvää myyntiriskiä.

Venäjän omaperusteiseen asuntotuotantoon liittyy riski ruplan kurssikehityksestä, öljyn hintakehityksestä sekä Venäjän talouskasvusta. Näiden heikentyminen saattaa vaikuttaa kuluttajien ostovoimaan ja sitä kautta myös uusien asuntojen kysyntään. Riskiä hallitaan seuraamalla ja analysoimalla toimintaympäristöä jatkuvasti. Lisäksi yhtiö pyrkii hankkimaan tontit keskeisiltä paikoilta Pietarin keskustassa, joissa asuntojen arvo kestää paremmin suhdannevaihteluita.

Projektikohtaiset riskit liittyvät useimmiten kustannusten ja toteutuksen hallintaan. Yhtiö kehittää jatkuvasti sopimusosaamistaan sekä projektinhallintakäytäntöjä tarjous- ja toteutusvaiheessa. Projektiseurannan järjestelmiä ja ohjausmalleja on uusittu ja työntekijöiden osaamisen kehittämiseen on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota.

Ilmastonmuutos ja epätavalliset sääilmiöt muodostavat rakennusalalla riskin. Epätavalliset tai ankarat säät voivat heikentää liiketoiminnan kannattavuutta keskeyttämällä tai viivästyttämällä projektien etenemistä. Yhtiö pyrkii pienentämään vuodenajoista johtuvan kausivaihtelun vaikutuksia joustavammalla henkilöstörakenteella, lisäämällä alihankintapalveluita ja optimoimalla kalustohuollon aikatauluja.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Lemminkäinen käyttää runsaasti öljypohjaisia tuotteita asfalttituotannossa. Bitumin hinta määräytyy öljyn maailmanmarkkinahinnan perusteella. Lemminkäinen hallinnoi bitumin hintariskiä öljyjohdannaisilla ja sopimusteknisillä toimenpiteillä. Yhtiö käyttää yli 300 000 tonnia bitumia vuosittain, josta yli puolet on suojattu edellä mainituin menetelmin.

Liiketoiminnan valuuttakurssiriskejä pyritään suojaamaan ensisijaisesti operatiivisin keinoin sekä tarvittaessa valuuttalainojen ja -johdannaisten avulla. Lemminkäisen vuoden 2013 liikevaihdosta noin 67 prosenttia tuli maista, joiden toimintavaluuttana on euro. Muita yhtiön keskeisiä valuuttoja ovat Ruotsin, Norjan ja Tanskan kruunut sekä Venäjän rupla.

Yksittäisen riskin muodostaa edellä mainittu asfalttikartelliin liittyvä vahingonkorvausoikeudenkäynti, mikäli osapuolet päätyvät hakemaan käräjäoikeuden ratkaisuihin muutosta hovioikeudelta.

Lisätietoa Lemminkäisen riskeistä ja tarkempi kuvaus riskienhallinnasta löytyy yhtiön vuosikertomuksesta sekä verkkosivuilta. Taloudellisista riskeistä on lisäksi annettu tarkempi selvitys vuositilinpäätöksen liitetiedoissa.

NÄKYMÄT

Suomessa kokonaisrakentamisen määrän kasvun arvioidaan siirtyvän vuoteen 2015. Sisäinen muuttoliike kasvukeskuksiin ja matala korkotaso ylläpitävät asuntojen kysyntää, mutta samalla lainansaannin vaikeutuminen sekä vanhan asunnon myyntiajan pitkittyminen vähentävät kuluttajien asunnonostohaluja. Kysynnän painopiste on pienissä keskusta-asunnoissa. Myös toimitilahankkeet keskittyvät kasvukeskuksiin ja niissäkin toimitilojen käyttöasteet ovat heikentyneet.

Infrarakentamisen kokonaismäärän kasvua rajoittavat hidas talouskasvu, valtion ja kuntien rahoitusvaje sekä uudistalonrakentamisen supistuminen. Infrarakentamisen erikoisurakointiurakoita on kohtalaisesti tarjolla, ja keskustojen maanalaisten tilojen rakentaminen jatkuu.

Taloteknisen urakoinnin kysyntää heikentää talonrakentamisen hiipuminen. Projektien aloituksia lykkääntyy, ja urakoiden katetaso on kilpailun kiristyessä aiempaa heikompi. Talotekniikan huolto- ja ylläpitotöiden kysynnän uskotaan pysyvän vakaana.

Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa on käynnissä valtion monivuotiset liikenneinfran kehityssuunnitelmat, ja kaikki kolme maata panostavat vahvasti myös energiantuotannon kehittämiseen. Myös yksityisen sektorin investointien infrarakentamisen arvioidaan edelleen lisääntyvän. Kasvukeskusten ympärille on tulevina vuosina suunnitteilla mittavia tiehankkeita, mikä lisää infrarakentamisen erikoisurakoinnin kysyntää eri puolella Skandinaviaa.

Venäjällä comfort-luokan asuntojen kysyntää tukevat edelleen maan sisäinen muuttoliike, keskiluokan kasvu sekä kuluttajien parantuneet lainansaantimahdollisuudet. Myös infrastruktuurin kehittämiseen tähtäävät toimenpiteet ovat Venäjällä kasvussa, ja mm. tieverkoston laajennus- ja korjaustöitä on käynnissä runsaasti.

Baltian maissa rahoituksen saatavuus määrää infrarakentamisen kehityksen suunnan lähitulevaisuudessa. Käynnissä olevat teiden rakennus- ja perusparannushankkeet pitävät infrarakentamisen kysynnän kuluvana vuonna kohtuullisella tasolla ainakin Latviassa ja Liettuassa. Rail Baltica –liikennehankkeen käynnistyminen piristäisi infrarakentamisen markkinatilannetta kaikissa Baltian maissa.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

HALLITUKSEN EHDOTUS VOITTOVAROJEN KÄYTÖSTÄ

Emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n jakokelpoinen oma pääoma on 109 260 176,77 euroa, josta voittovarat edellisiltä tilikausilta ovat 116 339 972,89 euroa ja tilikauden voitto -68 388 713,00 euroa.

Lemminkäinen Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö ei jakaisi 31.12.2013 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa, jolloin voittovaroihin jää 47 951 259,89 euroa.

OHJEISTUS VUODELLE 2014

Lemminkäinen arvioi, että vuonna 2014 liikevaihto jää hieman edellisvuoden tasosta, mutta vuoden 2014 liikevoitto paranee selvästi vuoden 2013 liikevoitosta ilman kertaeriä. Vuonna 2013 liikevaihto oli 2 218 milj. euroa ja liikevoitto ilman kertaeriä oli -5 milj. euroa.

Helsingissä, 7. päivänä helmikuuta 2014

LEMMINKÄINEN OYJ

Hallitus

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

KONSERNIN TULOSLASKELMA (IFRS)

1 000 euroa	Liite	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Liikevaihto	1 2	2 218 162	2 267 645
Liiketoiminnan muut tuotot	7	16 374	18 225
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos		50 063	16 118
Valmistus omaan käyttöön		1 526	1 920
Aineiden ja palveluiden käyttö		1 633 525	1 482 620
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	8	448 985	449 986
Poistot	9	45 329	40 983
Liiketoiminnan muut kulut	10	249 700	280 946
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	11	562	1 064
Liikevoitto		-90 852	50 437
Rahoitustuotot	12	18 346	11 256
Rahoituskulut	12	45 015	32 619
Tulos ennen veroja		-117 521	29 073
Tuloverot	13	24 023	-8 682
Tilikauden tulos jatkuvista toiminnoista		-93 498	20 392
Lopetettujen toimintojen tulos	5		23 680
Tilikauden tulos		-93 498	44 072
Tilikauden tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille		-93 723	43 914
Määräysvallattomille omistajille		225	158
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimentamaton osakekohtainen tulos (euroa)			
Jatkuvista toiminnoista	14	-5,06	0,83
Lopetetuista toiminnoista	14		1,21
Tilikauden tuloksesta	14	-5,06	2,04
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos			
Jatkuvista toiminnoista	14	-5,06	0,83
Lopetetuista toiminnoista	14		1,20
Tilikauden tuloksesta	14	-5,06	2,03

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

KONSERNIN LAAJA TULOSLASKELMA (IFRS)

1 000 euroa	Liite	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Tilikauden tulos		-93 498	44 072
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaiset eläkevelvoitteet	15 26	2 404	254
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Muuntoerot		-7 675	3 148
Rahavirran suojaus	15 26	378	503
Myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos	15 26	-15	15
Muut laajan tuloksen erät yhteensä		-4 909	3 921
Tilikauden laaja tulos		-98 407	47 992
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille		-98 632	47 834
Määräysvallattomille omistajille		225	158

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

KONSERNIN TASE (IFRS)

1 000 euroa	Liite	31.12.2013	31.12.2012
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset hyödykkeet	17	201 111	200 466
Liikearvo	18	80 100	77 043
Muut aineettomat hyödykkeet	18	29 234	26 671
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	11	8 831	9 706
Myytävissä olevat rahoitusvarat	19	3 764	5 971
Laskennalliset verosaamiset	13	38 540	23 475
Muut pitkäaikaiset saamiset	20	904	456
		362 484	343 789
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	21	504 385	494 388
Myyntisaamiset ja muut saamiset	22	391 174	363 129
Tuloverosaamiset		3 529	8 273
Myytävissä olevat rahoitusvarat	23	30 010	59 020
Rahavarat	24	51 072	34 926
		980 170	959 736
VARAT YHTEENSÄ		1 342 654	1 303 525
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	26	34 043	34 043
Ylikurssirahasto	26	5 675	5 675
Suojausrahasto	26	-59	-436
Arvonmuutosrahasto	26		15
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	26	63 763	63 607
Oman pääoman ehtoinen laina	26	69 095	69 095
Muuntoerot		-3 143	4 532
Edellisten tilikausien voitto		247 807	220 948
Tilikauden tulos		-93 723	43 914
		323 457	441 391
Määräysvallattomien omistajien osuus		582	373
Oma pääoma yhteensä		324 038	441 764
Pitkäaikaiset velat			
Korolliset velat	27	61 348	138 842
Laskennalliset verovelat	13	13 168	25 171
Eläkevelvoitteet	28	867	5 216
Varaukset	30	19 935	13 238
Muut pitkäaikaiset velat	31	3 033	7 625
		98 351	190 091
Lyhytaikaiset velat			
Korolliset velat	27	346 277	232 361
Varaukset	30	7 229	9 104
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat	31	564 851	427 847
Tuloverovelat		1 906	2 358
		920 264	671 669
Velat yhteensä		1 018 615	861 761
OMA PÄÄOMA JA VELAT YHTEENSÄ		1 342 654	1 303 525

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

KONSERNIN RAHAVIRTALASKELMA (IFRS)

1 000 euroa	Liite	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Liiketoiminnan rahavirta			
Tulos ennen veroja		-117 521	29 073
Oikaisut	34		
Poistot ja arvonalentumiset		45 329	40 983
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista		-562	-1 064
Rahoitustuotot ja -kulut		26 669	21 363
Muut oikaisut		-10 042	-4 308
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		-56 127	86 048
Käyttöpääoman muutos			
Lyhytaikaisten liikesaamisten lisäys(—) / vähennys(+)		-54 459	38 774
Vaihto-omaisuuden lisäys(—) / vähennys(+)		-18 589	-52 438
Lyhytaikaisten velkojen lisäys(+) / vähennys(—)		156 225	8 843
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		27 050	81 227
Maksetut korot		-18 177	-18 414
Maksetut muut rahoituskulut		-18 346	-14 435
Saadut osingot		361	694
Saadut korot		1 285	1 669
Saadut muut rahoitustuotot		16 304	9 668
Maksetut välittömät verot		-202	-2 657
Liiketoiminnan rahavirta		8 275	57 751
Investointien rahavirta			
Investoinnit aineellisiin hyödykkeisiin		-26 025	-61 450
Aineellisten hyödykkeiden luovutustulot		15 814	35 500
Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin		-15 563	-12 819
Aineettomien hyödykkeiden luovutustulot		569	771
Investoinnit myytävissä oleviin rahoitusvaroihin		-92 010	-59 104
Luovutustulot myytävissä olevista rahoitusvaroista		124 587	152
Ostetut tytäryhtiöosakkeet vähennettynä ostohetken rahavaroilla		-11 849	-1 928
Myydyt tytäryhtiöosakkeet vähennettynä myyntihetken rahavaroilla		-2 265	55 356
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet			167
Investointien rahavirta		-6 742	-43 355
Rahoituksen rahavirta			
Pitkäaikaisten lainasaamisten lisäys(—) / vähennys(+)		-185	4 397
Lyhytaikaisten lainojen nostot		490 682	247 015
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut		-456 614	-250 474
Pitkäaikaisten lainojen nostot		301 271	235 097
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut		-291 437	-291 726
Oman pääoman ehtoinen laina			69 095
Rahoitusleasingvelkojen vähennys		-14 678	-13 566
Maksetut osingot		-11 744	-10 003
Rahoituksen rahavirta		17 296	-10 164
Rahavarojen lisäys(+) / vähennys(—)		18 829	4 232
Rahavarat tilikauden alussa	24	34 926	30 395
Rahavarojen muuntoero		-2 683	298
Rahavarat tilikauden lopussa		51 072	34 926

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA (IFRS)

1 000 euroa	Liite	Osake-pääoma	Ylikurssi-rahasto	Suojaus-rahasto	Arvon-muutos-rahasto	Sijoitetun vapaan pääoman rahasto	Oman pääoman ehtoinen laina	Muunto-erot	Kertyneet voittovarat	Emoyhtiön omistajille kuuluva pääoma	Määräys-vallat-tomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2012		34 043	5 675	-940		63 220		1 385	245 311	348 693	1 708	350 401
IAS 19-standardin muutos									-3 204	-3 204		-3 204
10-vuotis-vastuuvarausoikaisu									-6 097	-6 097		-6 097
Oikaistu oma pääoma 1.1.2012		34 043	5 675	-940		63 220		1 385	236 011	339 393	1 708	341 100
Tilikauden tulos									43 914	43 914	158	44 072
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi												
Eläkevelvoitteet									254	254		254
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi												
Muuntoerot								3 148		3 148		3 148
Rahavirran suojaus				503						503		503
Myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos					15					15		15
Tilikauden laaja tulos yhteensä				503	15			3 148	44 168	47 834	158	47 992
Osakepalkkio-järjestelmät						387			624	1 011		1 011
Ehdollisesti annettujen osakkeiden palautuminen									-251	-251		-251
Suorat kirjaukset, määräysvallattomien osuuksien hankinta									-3 222	-3 222		-3 222
Määräysvallattomien omistajien omistuksen muutos											-1 233	-1 233
Oman pääoman ehtoisen lainan korot									-2 643	-2 643		-2 643
Osingonjako	16								-9 825	-9 825	-261	-10 085
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä						387			-15 317	-14 930	-1 493	-16 423
Oman pääoman ehtoinen laina							69 095			69 095		69 095
Oma pääoma 31.12.2012		34 043	5 675	-436	15	63 607	69 095	4 532	264 861	441 391	373	441 764

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 000 euroa	Liite	Osake-pääoma	Ylikurssi-rahasto	Suojaus-rahasto	Arvon-muutos-rahasto	Sijoitetun vapaan pääoman rahasto	Oman pääoman ehtoinen laina	Muunto-erot	Kertyneet voittovarat	Emoyhtiön omistajille kuuluva pääoma	Määräys-vallat-tomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2013		34 043	5 675	-436	15	63 607	69 095	4 532	264 861	441 391	373	441 764
Tilikauden tulos									-93 723	-93 723	225	-93 498
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi												
Eläkevelvoitteet									2 404	2 404		2 404
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi												
Muuntoerot								-7 675		-7 675		-7 675
Rahavirran suojaus				378						378		378
Myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos					-15					-15		-15
Tilikauden laaja tulos yhteensä				378	-15			-7 675	-91 319	-98 632	225	-98 407
Osakepalkkio-järjestelmät						156			-808	-651		-651
Ehdollisesti annettujen osakkeiden palautuminen									-800	-800		-800
Suorat kirjaukset, määräysvallattomien osuuksien hankinta									-270	-270		-270
Määräysvallattomien omistajien omistuksen muutos											-16	-16
Määräysvallattomien omistajien osakkeiden lunastusoptio									-535	-535		-535
Oman pääoman ehtoisen lainan korot									-5 285	-5 285		-5 285
Osingonjako	16								-11 762	-11 762		-11 762
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä						156			-19 459	-19 303	-16	-19 318
Oma pääoma 31.12.2013		34 043	5 675	-59		63 763	69 095	-3 143	154 084	323 457	582	324 038

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

IFRS-KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET 31.12.2013

YHTIÖN PERUSTIEDOT

Lemminkäinen Oyj on suomalainen, Suomen lakien mukaan perustettu julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Helsinki. Rekisteröity osoite on Salmisaarenaukio 2, 00180 Helsinki. Lemminkäinen Oyj on konsernin emoyritys, ja se muodostaa yhdessä tytäryhtiöidensä kanssa Lemminkäinen-konsernin (myöhemmin "Konserni" tai "Yhtiö"). Konserni tuottaa talonrakentamisen, infrarakentamisen ja talotekniikan palveluita, ja se toimii lähinnä Suomessa ja muissa pohjoismaissa, sekä Venäjällä ja Baltiassa.

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2013 voimassa olleita IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitolaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettaviksi hyväksyttyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-standardeja täydentävien kirjanpito- ja yhteisölainsäädännön mukaiset.

Tilinpäätös on laadittu euroina ja se esitetään vuosikertomuksessa tuhansina euroina. Liiketapahtumat on käsitelty alkuperäisten hankintamenojen perusteella lukuun ottamatta rahoitusinstrumentteja.

Hallitus hyväksyi konsernitilinpäätöksen julkaistavaksi 6.2.2014. Lemminkäinen Oyj:n tilinpäätöksen sekä konsernitilinpäätöksen jäljennökset ovat saatavilla yhtiön verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi viikosta 11/2014 alkaen. Jäljennös vuosikertomuksesta on tilattavissa viikosta 12/2014 alkaen sähköpostiosoitteesta info@lemminkainen.com.

KONSOLIDOINTIPERIAATTEET

Tytäryhtiöt

Konsernitilinpäätös sisältää Lemminkäinen Oyj:n sekä sellaiset tytäryhtiöt, joissa emoyhtiöllä on suoraan tai välillisesti yli 50 prosentin osuus osakkeiden äänimääristä tai muutoin oikeus määrätä omistetun tytäryhtiön talouden ja liiketoiminnan periaatteista. Konserniyhtöiden keskinäisen osakeomistuksen eliminoinnissa on käytetty hankintamenetelmää. Kauppahinta muodostuu luovutetusta vastikkeesta, määräysvallattomien omistajien osuudesta hankinnan kohteessa ja aiemmin omistetun osuuden käyvästä arvosta. Luovutettu vastike määritetään luovutettujen varojen, vastattavaksi otettujen velkojen ja konsernin liikkeeseen laskemien oman pääoman ehtoisten instrumenttien käypänä arvona. Mahdollinen ehdollinen lisäkauppahinta on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä ja se sisältyy luovutettuun vastikkeeseen. Se on luokiteltu joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon jokaisen raportointikauden päättymispäivänä ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Omaksi pääomaksi luokiteltua lisäkauppahintaa ei arvosteta uudelleen. Määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa kirjataan hankintakohtaisesti joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien suhteellista osuutta hankinnan kohteen nettovarallisuudesta. Määrä, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa ja aiemmin omistetun osuuden käypä arvo yhteen laskettuina ylittävät hankitun nettovarallisuuden käyvän arvon, merkitään taseeseen liikearvoksi. Mikäli vastikkeen, määräysvallattomien omistajien osuuden ja aiemmin omistetun osuuden yhteismäärä on pienempi kuin tytäryhtiön hankitun nettovarallisuuden käypä arvo, erotus kirjataan laajaan tuloslaskelmaan. Yrityshankinnoista välittömästi syntyvät kulut kirjataan tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin kuluihin.

Liiketoimissa määräysvallattomien omistajien kanssa noudatetaan samaa käsittelytapaa kuin toimissa konsernin omistajien kanssa. Kun määräysvallattomilta omistajilta ostetaan osakkeita, maksetun vastikkeen ja tytäryhtiön nettovarallisuudesta hankitun osuuden kirjanpitoarvon välinen erotus kirjataan omaan pääomaan. Myös voitot tai tappiot osakkeiden myynnistä määräysvallattomille omistajille kirjataan omaan pääomaan. Kun määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta lakkaa, mahdollinen jäljelle jäävä osuus arvostetaan käypään arvoon ja arvonmuutos kirjataan tulosvaikutteisesti. Tämä käypä arvo toimii alkuperäisenä kirjanpitoarvona, kun jäljelle jäävää osuutta myöhemmin käsitellään osakkuusyhtiönä, yhteisyrityksenä tai rahoitusvaroina. Lisäksi asianomaisesta osakkuusyhtiöstä aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattuja määriä käsitellään vastaavasti kuin konserni olisi suoraan luovuttanut niihin liittyvät varat ja velat. Tämä tarkoittaa, että aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjatut

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

määrät siirretään tulosvaikutteisiksi.

Konsernitilinpäätökseen sisältyvä liikearvo on merkitty taseeseen ostavan konserniyhtiön valuutassa, ja hankinnoista syntyvä liikearvo kirjataan ulkomaisen yksikön toimintavaluutassa. Tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt on sisällytetty konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, jolloin konserni on saanut määräysvallan ja myydyt siihen hetkeen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, realisoitumattomat sisäiset katteet, sisäiset saamiset ja velat sekä sisäinen osingonjako on eliminoitu konsolidoinnissa. Tilikauden voiton jakautuminen emoyhtiön omistajille ja määräysvallattomille omistajille esitetään tuloslaskelmassa. Taseessa määräysvallattomien omistajien osuus sisältyy konsernin oman pääoman yhteismäärään.

Osakkuus- ja yhteisyritykset

Sijoitukset osakkuusyhtiöihin (yleensä 20–50 prosenttia äänimääristä tai muutoin huomattava vaikutusvalta) ja yhteisyrityksiin (yhteinen määräysvalta konsernin ulkopuolisen osapuolen kanssa) yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Tällöin konsernin tuloslaskelmaan on sisällytetty konsernin omistusosuutta vastaava osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta. Vastaavasti taseessa on esitetty osakkeiden arvona osuus osakkuus- ja yhteisyritysten omista pääomista, mukaan lukien niiden hankinnasta aiheutuneet liikearvot. Mikäli Lemminkäisen osuus osakkuus- tai yhteisyrityksen tappioista ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon ja sen ylittäviä tappio-osuuksia ei huomioida, ellei konsernilla ole velvoitteita osakkuus- tai yhteisyritykseen liittyen.

Konsernin ja osakkuus- tai yhteisyritysten välisistä liiketoimista ja käyttöomaisuuskaupoista syntyneet realisoitumattomat myyntivoitot eliminoidaan omistusosuuden suhteessa. Eliminoitu myyntivoitto tuloutetaan sen realisoituessa.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista esitetään liikevoitossa, koska niiden tulososuudet ovat osa raportoitavien liiketoimintasegmenttien toimintaa.

TOIMINTASEGMENTIT

Konserni muodostuu seuraavista liiketoimintasegmenteistä: talonrakentaminen, infrarakentaminen, talotekniikka ja kansainväliset toiminnot.

Esitettävät toimialatiedot perustuvat sisäiseen, ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle toimitettavaan segmenttiraportointiin. Lemminkäinen-konsernin ylin operatiivinen päätöksentekijä on Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtaja. Segmenttiraportoinnissa esitetään liikevaihto, poistot, liikevoitto sekä varoina käyttöomaisuus, vaihto-omaisuus ja myyntisaamiset. Luvut raportoidaan johdolle tuhannen euron tarkkuudella.

Raportoitavat segmenttitiedot on laadittu samoja laadintaperiaatteita noudattaen kuin konsernitilinpäätös lukuun ottamatta lopetetuiksi toiminnoiksi luokiteltuja eriä, joita ei segmenttiraportoinnissa eritellä.

Konsernin sisäiset liiketoimet hinnoitellaan markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Siirtohinnoittelumenetelmänä käytetään pääasiassa kustannusvoittolisämenetelmää, jossa tuotteen tai palvelun hinta määritellään lisäämällä aiheutuviin kustannuksiin tarkoituksenmukainen voittolisä.

TILINPÄÄTÖKSEN ESITTÄMINEN

Konserni esittää kaksi erillistä tuloslaskelmaa. Konsernin tuloslaskelma sisältää voiton tai tappion osatekijät. Konsernin laaja tuloslaskelma alkaa tilikauden tuloksesta ja siinä esitetään omistajiin liittymättömät oman pääoman muutokset. Oman pääoman muutoslaskelmassa eritellään liiketoimet omistajien kanssa.

ULKOMAANRAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Konsernitilinpäätös esitetään euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja esittämisvaluutta. Konserniyhtiöiden tulosta ja taloudellista asemaa koskevat luvut on alun perin käsitelty kunkin konserniyhtiön toimintaympäristön valuutassa. Nämä toiminnalliset valuutat vastaavat paikallisessa toimintaympäristössä pääasiallisesti käytettyjä valuuttoja. Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat on muunnettu toimintavaluutan määräisiksi tapahtumapäivien kursseilla. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muunnettu tilinpäätöspäivän kurssiin. Liiketoimintaan liittyvistä liiketapahtumista aiheutuvat kurssierot on kirjattu vastaavien erien oikaisuiksi liikevoiton yläpuolelle. Rahoituksellisten tapahtumien kurssivoitot ja -tappiot on kirjattu rahoitustuottoihin ja -kuluihin.

Euroalueen ulkopuolisten konserniyhtiöiden tuloslaskelmat on muunnettu euroiksi raportointikauden keskikursseja käyttäen. Tase-erät tilikauden tulosta lukuun ottamatta muunnetaan euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttakursseja. Muuntoerot, jotka syntyvät tuloslaskelman ja taseen muuntamisesta eri kursseilla, sekä euroalueen ulkopuolisten tytäryhtiöiden hankintamenojen

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

eliminoinneista, on kirjattu omaan pääomaan ja sisältyvät muihin laajan tuloslaskelman eriin. Kun ulkomaisesta tytäryhtiöstä luovutaan, omaan pääomaan kertynyt muuntoero kirjataan tulosvaikutteisesti osana myyntivoittoa tai -tappiota.

Euroalueen ulkopuolisten tytäryhtiöiden hankinnasta syntyvät liikearvot ja kyseisten tytäryhtiöiden varojen ja velkojen oikaisut käypiin arvoihin on käsitelty kyseisten tytäryhtiöiden varoina ja velkoina, ja muunnettu euroiksi tilinpäätöspäivän kursseja käyttäen.

RAHOITUSVARAT

Rahoitusvarat kirjataan kirjanpitoon selvityspäivänä. Konserni luokittelee rahoitusvarat alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat, myytävissä olevat rahoitusvarat sekä lainat ja saamiset. Luokittelu tehdään sen mukaan, mihin tarkoitukseen kyseinen rahoitusvara on hankittu. Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun oikeus sopimusperusteisiin rahavirtoihin on lakannut ja kun rahoitusvaraan liittyvät olennaiset riskit ja edut ovat siirtyneet konsernin ulkopuolelle.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Konsernissa käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin kuuluvat kaikki johdannaissopimukset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja. Tällaisia johdannaissopimuksia ovat konsernin valuutta-, korko- ja hyödykejohdannaiset. Johdannaiset kirjataan käypään arvoon perustuen markkinoilla noteerattuihin hintoihin ja yleisesti hyväksyttyihin arvostusmalleihin. Käyvän arvon muutokset kirjataan johdannaisen käyttötarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, jotka on nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään, tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun ryhmään. Konsernin myytävissä olevat rahoitusvarat sisältävät kiinteistö- ja asunto-osakkeita sekä muita osakkeita, ja lyhytaikaisia rahamarkkinasijoituksia. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon. Käyvän arvon muutokset kirjataan omaan pääomaan ja esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Mikäli käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää, vara merkitään kirjanpitoon hankintamenoonsa vähennettynä mahdollisilla arvonalentumisilla. Myytävissä olevista oman pääoman ehtoisista instrumenteista saadut osingot ja korkoinstrumenttien korot kirjataan rahoituseriin.

Kun myytävissä oleviksi luokitellut rahoitusvarat myydään tai niistä kirjataan arvonalentuminen, omaan pääomaan kirjatut kertyneet käyvän arvon muutokset sisällytetään oman pääoman ehtoisien instrumenttien osalta tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin tuottoihin tai kuluihin ja muiden sijoitusten osalta rahoituseriin.

Lainat ja saamiset

Lainat ja saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia eriä, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia, ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Konsernin lainoihin ja saamisiin sisältyvät myös taseen myyntisaamiset ja muut saamiset. Lainat ja saamiset kirjataan alun perin käypään arvoon lisättynä transaktiokuluilla ja arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmällä.

Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisvaroista, pankkitilien saldoista ja likvideistä rahamarkkinasijoituksista joiden alkuperäinen maturiteetti on enintään kolme kuukautta.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko objektiivista näyttöä jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvarojen ryhmän arvonalentumisesta. Mikäli arvonalentumisesta on perusteltua näyttöä, arvioidaan rahoitusvarasta kerrytettävissä oleva rahamäärä, joka on erän käypä arvo, ja kirjataan arvonalentumistappio siltä osin kuin kirjanpitoarvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Arvonalentumistappiot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan. Velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, konkurssin todennäköisyys, maksujen laiminlyönti tai maksusuorituksen viivästyminen yli 90 päivää ovat näyttöä rahoitusvaran mahdollisesta arvonalentumisesta.

RAHOITUSVELAT

Rahoitusvelat merkitään alun perin kirjanpitoon selvityspäivinä käypään arvoon transaktiokustannuksilla vähennettyinä. Myöhemmin kaikki rahoitusvelat johdannaisinstrumentteja lukuun ottamatta arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintamenoon.

Konsernissa käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvelkoihin kuuluvat kaikki johdannaissopimukset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja. Tällaisia johdannaissopimuksia ovat konsernin valuutta-, korko- ja hyödykejohdannaiset. Johdannaiset kirjataan käypään arvoon perustuen markkinoilla noteerattuihin hintoihin ja yleisesti hyväksyttyihin arvostusmalleihin. Käyvän arvon muutokset

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

kirjataan johdannaisen käyttötarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

Rahoituslimiittien järjestelypalkkiot kirjataan ennakkomaksuksi maksuvalmiuspalvelusta ja jaksotetaan kuluksi limiitin voimassaoloajalle.

Konsernilla on sekä pitkä- että lyhytaikaisia rahoitusvelkoja, ja ne voivat olla korollisia tai korottomia. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niihin liittyvät velvoitteet ovat lakanneet.

VIERAAN PÄÄOMAN MENOJEN AKTIVOINTI

Yhtiö aktivoi ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot osaksi kyseisen omaisuuserän hankintamenoa.

Ehdot täyttävä omaisuuserä

Ehdot täyttävä omaisuuserä on kyseessä silloin, kun sen valmiiksi saattaminen aiottuun käyttötarkoitukseen vie huomattavan pitkän valmistusajan. Ehdot täyttävä omaisuuserä voi olla kiinteää tai irtainta käyttöomaisuutta, vaihto-omaisuutta tai aineeton hyödyke.

Omaisuuserän hankintaa varten otetun velan menot

Kun korollinen velka on erityisesti otettu ehdot täyttävän omaisuuserän rahoitusta varten, aktivoitavat vieraan pääoman menot ovat veloista aiheutuvat allokoidut rahoitusmenot vähennettyinä kyseisten varojen tilapäisestä sijoittamisesta saaduilla rahoitustuloilla. Omaisuuserän valmistumisen jälkeen hanketta varten otettujen velkojen maksamaton osuus siirtyy yleisvelkoihin.

Yleisvelkojen menot

Konsernin velkojen katsotaan aina olevan ensisijainen rahoitusmuoto siitä huolimatta, että kassavirta riittäisi kattamaan ehdot täyttävän omaisuuserän hankintamenon. Kun ehdot täyttävän omaisuuserän rahoitukseen on käytetty yleisesti lainaksi otettuja varoja, aktivoitavien vieraan pääoman menojen määrä määritetään kertomalla kyseisen omaisuuserän menot rahoitusmenokertoimella. Rahoitusmenokertoimella tarkoitetaan kaikkien niiden vieraan pääoman menojen painotettua keskiarvoa, jotka johtuvat konserniyhtiöllä kauden aikana olevista lainoista, pois lukien lainat, jotka on otettu nimenomaisesti jonkin ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimista varten.

Ennakkomaksut

Hankkeen vieraan pääoman menojen määrää laskettaessa asiakkaalta saadut hankkeeseen liittyvät ennakkomaksut huomioidaan sopimuksesta aiheutuvassa hankkeen nettorahoituspositiossa. Mikäli ennakkomaksujen huomioiminen johtaa siihen, että hankkeen nettorahoitustilanne on positiivinen koko rakentamisen ajan, vieraan pääoman menoja ei aktivoida lainkaan. Mikäli hankkeen nettorahoitustilanne muuttuu toteutusaikana positiivisesta negatiiviseksi, aktivointi tehdään niiltä ajanjaksoilta, jolloin nettotilanne on negatiivinen.

Aktivoinnin aloittaminen ja lopettaminen

Aktivointi aloitetaan, kun omaisuuserästä syntyy kustannuksia, joista aiheutuu vieraan pääoman menoja, ja kun toimenpiteet, joilla omaisuuserä saatetaan aiottuun käyttöönsä tai myyntiin, ovat käynnissä. Aktivointi keskeytetään silloin, kun tehokas tuotanto on pysähdyksissä. Aktivointi lopetetaan, kun kaikki olennaiset toimenpiteet, jotka liittyvät omaisuuserän saattamiseen aiottuun käyttöön tai myyntiin, on suoritettu loppuun.

JOHDANNAISINSTRUMENTIT JA SUOJAUSLASKENTA

Johdannaiset kirjataan alun perin hankintahetkellä käypään arvoon taseeseen, ja sen jälkeen ne arvostetaan käypään arvoon jokaisena raportointipäivänä. Käyvän arvon muutoksista aiheutuviin kirjauksiin vaikuttaa se, onko johdannainen määritelty suojauslaskennan mukaiseksi suojausinstrumentiksi vai ei, ja minkä luonteista erää instrumentti suojaa.

Konserni soveltaa rahavirran suojauslaskentaa joihinkin vaihtuvakorkoisiin lainoihin. Konserni dokumentoi suojauslaskentaa aloittaessaan suojattavan kohteen ja suojausinstrumenttien välisen suhteen, sekä konsernin riskienhallinnan tavoitteet ja strategian. Suojaussuhteen tehokkuus testataan suojaussuhteen alussa ja sen jälkeen säännöllisesti vähintään jokaisena raportointipäivänä. Suojauksen ehdot täyttävien johdannaisten tehokkaan osuuden arvon muutokset kirjataan oman pääoman arvonmuutosrahastoon ja esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Tehoton osuus kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään tuloslaskelmaan niillä kausilla kun suojauskohde vaikuttaa tulokseen.

Kun suojausinstrumentti erääntyy tai myydään tai kun suojaus ei enää täytä suojauslaskennan kriteereitä, suojauslaskenta lopetetaan. Tällöin suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio jää omaan pääomaan siihen asti, kunnes ennakoitu liiketoimi toteutuu ja kirjataan tuloslaskelmaan. Jos ennakoidun liiketoimen ei enää odoteta toteutuvan, omaan pääomaan kertynyt voitto tai tappio siirretään välittömästi tuloslaskelman rahoituseriin.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Johdannaiset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja luokitellaan lyhytaikaisiksi varoiksi tai veloiksi. Näiden johdannaisten käyvän arvon muutokset kirjataan niiden käyttötarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

TULOUTUS

Rakennusprojektien tuloutus

Osatuloutus

Rakennusprojektit tuloutetaan osatuloutusperiaatteella valmistusasteen mukaisesti, jos hanke täyttää pitkäaikaishankkeen määritelmän ja sen lopputulos on luotettavasti arvioitavissa. Pitkäaikaishankkeet ovat erityisesti neuvoteltuja sopimuksia, joiden mukaan valmistetaan tietty omaisuuserä tai ryhmä omaisuuseriä. Lisäksi kiinteistörakennushankkeissa ostajan tulee pystyä vaikuttamaan hankkeen pääasiallisiin rakenteellisiin tai toiminnallisiin ominaisuuksiin ennen rakentamisen aloittamista tai sen aikana, jotta kiinteistörakennushanke voidaan osatulouttaa valmistusasteen mukaisesti. Jos pitkäaikaishankkeen lopputulos ei ole luotettavasti arvioitavissa, siitä kirjataan tuottoja vain siihen määrään asti kuin toteutuneita menoja vastaava määrä on todennäköisesti kerrytettävissä ja menot kirjataan kuluksi sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät.

Projektien valmistusaste on laskettu toteutuneiden kustannusten suhteena arvioituihin kokonaiskustannuksiin. Mikäli on todennäköistä, että tilauskantaan sisältyvän projektin valmiiksi saamiseen tarvittavat kokonaiskustannukset ylittävät hankkeesta saatavat kokonaistulot, odotettavissa oleva ennakoitu tappio kirjataan välittömästi kokonaan kuluksi.

Kun syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat suuremmat kuin projektin edistymiseen perustuva laskutus, esitetään erotus taseen myyntisaamiset ja muut saamiset -erässä kohdassa projektitulosaamiset. Jos syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat pienemmät kuin projektin edistymiseen perustuva laskutus, esitetään erotus taseen ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat -erän kohdissa saadut ennakot sekä projektikuluvelat.

Talonrakentamisen liikekohteiden vuokravastuuvelvoitteen määrää ja todennäköisyyttä arvioidaan projektin edetessä. Varaus kirjataan, kun kohteella on ostaja ja johdon arvion mukaan on todennäköistä, että vuokravelvoitteita jää yhtiön täytettäväksi.

Osatuloutettavia rakennusprojekteja on kaikilla konsernin toimialoilla.

Luovutuksen mukainen tuloutus

Kiinteistörakentamiskohteet, joissa tilaajalla ei ole sopimukseen perustuvaa oikeutta vaikuttaa kohteen keskeisiin rakenteellisiin elementteihin, tuloutetaan kohteen valmistuttua luovutuksen mukaisesti valmisteiden myynnin tuloutusperiaatteita noudattaen. Luovutuksen mukaisesti tuloutettavat rakennusprojektit ovat pääosin talonrakentamisen ja kansainvälisten toimintojen – toimialojen omaperusteisia asunto- ja liikekiinteistökohteita.

Palveluiden tuloutus

Palveluista saatavien tuottojen kirjaaminen tapahtuu tilinpäätöspäivän valmistumisasteen perusteella, ja niihin sovelletaan samoja tuloutusperiaatteita kuin osatuloutettavien rakennusprojektien kirjaamiseen. Palveluliiketoimintaa on kaikilla konsernin toimialoilla.

Valmisteiden myynnin tuloutus

Yhtiö tulouttaa valmisteiden myynnin sillä hetkellä, kun tuotteen omistukseen liittyvät merkittävät riskit ja edut siirtyvät ostajalle eikä yhtiöllä ole enää valvonta- eikä määräysvaltaa tuotteeseen. Pääsääntöisesti tämä tarkoittaa hetkeä, jolloin tuote on luovutettu sovittujen toimitusehtojen mukaisesti asiakkaalle. Liikevaihdossa esitetään saadut tuotot käypään arvoon arvostettuina oikaistuna välillisillä veroilla, myönnetyillä alennuksilla ja valuuttamääräisen myynnin kurssierolla. Valmisteiden myyntiä on lähinnä infrarakentamisen ja kansainvälisten toimintojen – toimialoilla.

Elinkaarihankkeiden tuloutus

Elinkaarihankkeissa operaattori, eli palvelun tuottaja, rakentaa palvelujen tuottamisessa käytettävän infrastruktuurin tai parantaa sitä sekä ylläpitää kyseistä infrastruktuuria. Rakentamis- ja parantamispalvelusta sekä ylläpitovaiheesta saamansa tuotot yhtiö tulouttaa osatuloutusperiaatteella.

Korkojen ja osinkojen tuloutus

Korkotuotot kirjataan ajan kulumisen perusteella efektiivisen koron menetelmällä. Osingot tuloutetaan, kun oikeus niiden saamiseen on syntynyt.

PITKÄAIKAISET VARAT

Aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet on arvostettu taseessa poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenoon. Aineellisista hyödykkeistä tehdään poistot arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Maa-alueilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika, jonka vuoksi niistä ei tehdä poistoja. Aineellisten hyödykkeiden arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat seuraavat:

- Rakennukset ja rakennelmat 10–40 vuotta
- Koneet ja kalusto 4–10 vuotta
- Kiviainesalueet poistetaan käytön mukaan (substanssipoisto)
- Muut aineelliset hyödykkeet 10 vuotta

Hyödykkeestä kirjataan poistoja siitä lähtien, kun se on valmis käytettäväksi. Poistoja kirjataan käyttöönottohetkestä alkaen niiden taloudellisen vaikutusajan loppuun asti. Hyödykkeiden jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia. Kun poistosuunnitelman mukaiset poistot on tehty kokonaan, hyödykkeen jäännösarvo on nolla. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden poistot lopetetaan silloin, kun aineellinen käyttöomaisuushyödyke luokitellaan myytävänä olevaksi.

Normaalit kunnossapito- ja korjauskustannukset kirjataan kuluksi niiden syntymishetkellä. Merkittävät parannus- tai lisäinvestoinnit aktivoidaan ja poistetaan päähyödykkeen jäljellä olevana taloudellisena vaikutusaikana, mikäli on todennäköistä, että hyödykkeeseen liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu yhtiön hyväksi. Myyntivoitot esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa ja tappiot liiketoiminnan muissa kuluissa. Konserni kirjaa aineellisten hyödykkeiden hankintojen korkomenot kuluksi, ellei kyseessä ole vieraan pääoman aktivoinnin ehdot täyttävä hanke, jolloin ne aktivoidaan hankintamenoksi.

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomasta hyödykkeestä kirjataan poistoja siitä lähtien, kun se on valmis käytettäväksi ja poistojen kirjaaminen jatkuu hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan loppuun asti. Kun poistosuunnitelman mukaiset poistot on tehty, hyödykkeen jäännösarvo on nolla.

Liikearvo

Liikearvo vastaa sitä osaa hankintamenosta, joka ylittää konsernin osuuden hankitun tytäryhtiön yksilöitävissä olevien varojen, velkojen ja ehdollisten velkojen nettomääräisestä käyvästä arvosta hankinta-ajankohtana. Mahdollinen määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien suhteellista osuutta hankinnan kohteen yksilöitävissä olevasta nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin yrityshankinnalle.

Liikearvosta ei tehdä poistoja, vaan se testataan säännöllisesti arvonalentumisen varalta. Liikearvot on arvonalentumistestauksessa kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille. Liikearvo kirjataan tilinpäätökseen alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä mahdollisella arvonalentumisella, joka merkitään tuloslaskelmaan kuluksi.

Muut aineettomat oikeudet

Muihin aineettomiin hyödykkeisiin kuuluvat ATK-ohjelmien käyttöoikeusmaksut sekä muun muassa patentit ja lisenssit sekä näihin kohdistuvat ennakkomaksut. Muut aineettomat hyödykkeet on kirjattu taseessa alkuperäiseen hankintamenoon ja poistetaan niiden taloudellisena vaikutusaikana. Aineettomien hyödykkeiden poistoajat ovat seuraavat:

- ATK-ohjelmistojen käyttöoikeusmaksut 5 vuotta
- Muut aineettomat oikeudet 5–10 vuotta

Muut jaksotetut menot

Aineettomiin hyödykkeisiin lasketaan jaksotetut menot, jotka eivät kohdistu aineellisiin hyödykkeisiin ja joiden vaikutusaika on pidempi kuin vuosi. Muista jaksotetuista menoista saadaan niiden taloudellisena vaikutusaikana vastaista taloudellista hyötyä, joka voi syntyä tuottojen tai kustannussäästöjen kautta.

Tutkimus- ja kehittämismenot

Tutkimustoiminnasta johtuvat menot kirjataan kuluksi sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät. Kehittämismenot merkitään taseeseen, kun aineettoman hyödykkeen:

- tutkimus- ja kehittämisvaiheet ovat erotettavissa toisistaan;
- valmiiksi saattaminen on teknisesti toteutettavissa niin, että hyödyke on käytettävissä tai myytävissä;
- valmiiksi saattaminen on varmaa ja sitä käytetään tai se myydään;
- vastainen tuotto pystytään osoittamaan ja yhtiöllä on sen hyödyntämiseen tarvittavat voimavarat ja
- kehittämisestä aiheutuneet menot ovat luotettavasti määritettävissä.

Mikäli kehittämismenot eivät täytä kaikkia edellä mainittuja ehtoja, kirjataan ne kuluksi toteumakaudella.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Saadut avustukset

Valtiolta tai muulta julkiselta taholta saadut avustukset tuloutetaan tuloslaskelmaan samaan aikaan kulujen kirjauksen kanssa. Investointiavustukset vähennetään asianomaisen käyttöomaisuushyödykkeen arvosta.

Arvonalentumiset

Omaisuuserien tasearvoja arvioidaan jokaisena tilinpäätöspäivänä mahdollisten arvonalentumisten selvittämiseksi. Jos arvonalentumiseen viittaavia tekijöitä ilmenee, arvioidaan omaisuuserän kerrytettävissä oleva rahamäärä. Omaisuuserän kerrytettävissä oleva rahamäärä on joko käypä arvo, josta on vähennetty luovutuksesta aiheutuvat menot, tai sitä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvoa määritettäessä arvioidut vastaiset rahavirrat diskontataan nykyarvoonsa diskonttokoroilla, jotka kuvastavat sijaintimaan keskimääräisiä pääomakustannuksia ennen veroja. Diskonttaustekijänä käytetään oman ja vieraan pääoman painotettua keskimääräistä kustannusta (WACC, Weighted Average Cost of Capital), jossa huomioidaan riskitön korkotaso, epälikvidisyyspreemio, markkinoiden tuotto-odotus, toimialakohtainen beta-arvo, maariski ja vieraan pääoman korkotaso korkomarginaali huomioiden. Näitä tekijöitä painotetaan diskonttokoron määrittelyssä toimialan keskimääräisen tavoitepääomarakenteen mukaan. Mikäli kerrytettäviä vastaisia rahavirtoja ei kyetä laskemaan yksittäisen omaisuuserän osalta, määritetään kerrytettävissä oleva rahamäärä sille rahavirtaa tuottavalle yksikölle, johon kyseinen omaisuuserä kuuluu. Arvonalennus kirjataan, jos tasearvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Arvonalentuminen kirjataan tuloslaskelmaan.

Liikearvot testataan arvonalentumisten varalta kerran vuodessa ja aina, kun siihen päätellään olevan tarvetta. Liikearvot kohdistetaan johdonmukaisella tavalla rahavirtaa tuottaville yksiköille. Rahavirtaa tuottavan yksikön liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu arvonalennustesteissä käyttöarvolaskelmiin, joissa käytettyjen ennustettujen rahavirtojen perustana ovat yhtiön johdon vahvistamat tietyn aikajakson kattavat tulossuunnitelmat sekä muut perusteltavissa olevat arviot toimialan ja rahavirtaa tuottavan yksikön tulevaisuudennäkymistä.

Muista omaisuuseristä kuin liikearvosta kirjatut arvonalentumistappiot peruutetaan, jos on tapahtunut muutos arvioissa, joita on käytetty määritettäessä omaisuuserästä kerrytettävissä olevaa rahamäärää. Peruutus tapahtuu korkeintaan siihen määrään asti, joka omaisuuserälle olisi määrätty kirjanpitoarvoksi poistoilla vähennettynä, jos siitä ei olisi aikaisempina vuosina kirjattu arvonalentumistappiota.

VUOKRASOPIMUKSET, JOISSA KONSERNI ON VUOKRALLE OTTAJANA

Vuokrasopimukset, jotka koskevat aineellisia hyödykkeitä ja joissa konsernille siirtyy olennainen osa omistukselle ominaisista eduista ja riskeistä, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Rahoitusleasingsopimukset esitetään varoina käyttöomaisuudessa määrässä, joka on yhtä suuri kuin hyödykkeen käypä arvo sopimuksen alkamisajankohtana, tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Vastaava velka esitetään pitkäaikaisissa ja lyhytaikaisissa lainoissa.

Rahoitusleasingsopimuksilla vuokratuista omaisuuseristä tehdään poistot kyseisen hyödykeryhmän taloudellisena vaikutusaikana tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Mahdolliset arvonalentumistappiot kirjataan kyseisen omaisuuserän vähennykseksi. Vuotuiset leasingvuokrat jaetaan rahoitusmenoon ja velan vähennykseen vuokra-aikana siten, että tilikausittain jäljellä olevalle velalle muodostuu samansuuruinen korkoprosentti.

Vuokrasopimukset, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut jäävät vuokranantajalle, käsitellään muina vuokrasopimuksina. Muiden vuokrasopimusten mukaiset maksut käsitellään vuokrakuluina ja ne kirjataan tuloslaskelmaan tasasuuruisina erinä vuokra-ajan kuluessa. Mikäli vuokrasopimuksesta ei odoteta saatavan vastaista hyötyä, kirjataan sopimuksen mukaisten vähimmäisvuokrien määrä välittömästi kuluksi.

VAIHTO-OMAISUUS

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon tai sitä alempaan nettorealisointiarvoon. Vaihto-omaisuuden hankintamenoon sisällytetään kaikki ostomenot, valmistusmenot ja muut menot, jotka ovat aiheutuneet vaihto-omaisuuden saattamisesta tilinpäätöshetken sijaintipaikkaan ja tilaan. Hankintamenoon ei kohdisteta myynnin kustannuksia. Rahoituksen kustannuksia kohdistetaan hankintamenoon vain, jos kyseessä on hanke, joka täyttää vieraan pääoman menojen aktivoinnin ehdot. Aineiden ja tarvikkeiden arvo on määritetty FIFO-menetelmää (first-in, first-out) käyttäen. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty arvioidut tuotteen valmiiksi saattamiseen tarvittavat menot ja myynnistä johtuvat menot. Vaihto-omaisuuserien kirjanpitoarvoa ei alenneta niiden hankintamenoa pienemmäksi, jos valmiit tuotteet joihin ne tulevat sisältymään odotetaan myytävän vaihto-omaisuuserien hankinta-menoja vastaavaan

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

tai sen ylittävään hintaan.

PERUSTAJAURAKOINTIKOHTEIDEN KÄSITTELY

Perustajaurakointikohteisiin sitoutuneet menot aktivoidaan vaihto-omaisuuteen. Rakenteilla oleviin kiinteistöihin liittyvät velat ja ennakkomaksut sisältyvät lyhytaikaisiin velkoihin. Keskeneräisten asuntokohteiden myymätöntä osaa vastaava osa nostetuista lainoista sekä valmiisiin myymättömiin huoneistoihin kohdistuvat lainaosuudet esitetään lyhytaikaisissa korollisissa veloissa.

TYÖSUHDE-ETUUDET

Eläkevelvoitteet

Lemminkäisen konserniyhtiöiden eläkejärjestelyt ovat pääsääntöisesti maksupohjaisia järjestelyjä. Maksupohjaisten eläkejärjestelyiden maksut suoritetaan eläkevakuutusyhtiöille, jonka jälkeen konsernilla ei ole enää muita maksuvelvoitteita. Maksupohjaisista eläkejärjestelyistä suoritettavat maksut kirjataan kuluiksi sen tilikauden tuloslaskelmaan, jolle ne kohdistuvat. Muut kuin maksupohjaiset eläkejärjestelyt ovat etuusperusteisia eläkejärjestelyjä. Yhtiöllä on etuuspohjaisia eläkejärjestelyjä Norjassa ja Suomessa. Siltä osin kuin etuuspohjaisesta eläkejärjestelystä aiheutuu eläkevelvoite, siitä on kirjattu eläkevastuuvelka. Jos etuuspohjaisesta eläkejärjestelystä aiheutuu saaminen, se kirjataan taseen siirtosaamisiin.

Etuuspohjaisissa järjestelyissä eläkekustannukset määritetään käyttäen ennakoituun etuoikeusyksikköön perustuvaa menetelmää. Eläkevelvoitteen määrä on laskettu vähentämällä tulevien eläkevelvoitteiden nykyarvosta eläkejärjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo. Etuuspohjainen eläkekulu koostuu työsuoritukseen perustuvasta menosta ja se kirjataan henkilöstökuluihin henkilöiden työssäoloajalle. Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden nettokorot kirjataan rahoituseriin. Vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot kirjataan laajan tuloslaskelman kautta eläkevelvoitteen tai -saamisen muutokseksi.

Suomalaisten konserniyhtiöiden eläkevelvoite määritetään laskemalla arvioitujen rahavirtojen nykyarvo käyttäen diskonttauskorkona euroalueen yritysten liikkeelle laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen korkoa. Norjassa tällaisille joukkovelkakirjalainoille ei ole syviä markkinoita, joten diskonttauskorkona käytetään Norjan valtion joukkovelkakirjalainojen markkinatuottoja. Määrityksessä käytetyt joukkovelkakirjalainat ovat saman valuutan määräisiä kuin maksettavat etuudet. Valittu diskonttauskorko kuvastaa etuuksien arvioitua keskimääräistä maksuhetkeä.

Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvän arvon määrittämiseen käytetään ensisijaisesti markkinahintaa. Mikäli markkinahintaa ei ole käytettävissä, arvioidaan käypä arvo diskonttaamalla vastaiset odotettavissa olevat rahavirrat käyttäen samaa diskonttauskorkoa kuin eläkevelvoitteen määrittelyssä.

Palkitsemisjärjestelmät

Osakepalkkiot jaksotetaan kuluksi ansainta- ja sitouttamiskausille. Lisäosakkeet jaksotetaan kuluksi niihin liittyvälle sitouttamiskaudelle. Johdon muu palkitseminen kirjataan tuloslaskelmaan henkilöstökuluiksi sinä ajankohtana, jolloin kulut ovat muodostuneet.

VARAUKSET JA EHDOLLISET VELAT

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisempaan tapahtumaan perustuva oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite ja on todennäköistä, että vastuusta vapautuminen edellyttää taloudellista suoritusta tai aiheuttaa taloudellisen menetyksen ja vastuun määrä pystytään arvioimaan luotettavasti. Varauksia ei ole diskontattu niiden diskonttovaikutuksen vähäisen merkityksen vuoksi.

Takuuvaraus käsittää rakennusprojektin valmistumisen jälkeiset takuuvelvoitteen alaiset korjauskulut. Takuuvaraukset lasketaan takuukulujen aikaisempina tilikausina toteutuneen tason perusteella ja kirjataan, kun projekti tuloutetaan tuloslaskelmaan. Mikäli konserni saa hyvityksen kuluista joihin on varauduttu, sopimuksen perusteella aliurakoitsijalta tai materiaalin toimittajalta, kirjataan tulevasta korvauksesta saaminen, kun se on käytännöllisesti katsoen varma.

Tappiollisista sopimuksista kirjataan varaus, kun velvoitteiden täyttämiseksi vaadittavat sopimuksen edellyttämät menot ylittävät sopimuksesta saatavat hyödyt. Tappiollisista sopimuksista tehdyt varaukset eivät sisällä rakennusprojektien tappiovarauksia.

Maisemointivaraus kirjataan maa-ainesten käytön mukaisesti niistä kohteista, joissa sopimuksiin sisältyy maisemointivelvoite.

Asunto- ja liikekohteiden rakentamiseen liittyvä 10-vuotisvastuuvaraus määritetään kokonaisuutena kaikista 10-vuostisvastuita sisältävistä hankkeista. Tällöin yksittäiseen hankkeeseen liittyvä vastaisen taloudellisen menetyksen todennäköisyys voi olla pieni, vaikka kokonaisuuden katsotaan aiheuttavan taloudellisten voimavarojen siirtymistä pois yhtiöstä.

Vuokravastuuvelvoite syntyy, kun yhtiöllä on sopimukseen

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

perustuva velvoite hankkia rakennettavan liikekiinteistökohteen toistaiseksi vuokraamattomiin tiloihin vuokralaisia. Vuokravastuuvelvoitteen määrää ja todennäköisyyttä arvioidaan projektin edetessä. Varaus kirjataan, kun kohteella on ostaja ja johdon arvion mukaan on todennäköistä, että vuokravelvoitteita jää yhtiön täytettäväksi.

Oikeudenkäynneistä yhtiö kirjaa varauksen mikäli se arvio taloudellisten voimavarojen siirtymisen pois yhtiöstä olevan todennäköistä ja velvoitteen määrä on arvioitavissa luotettavasti.

Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen velvoite, jonka olemassaolo varmistuu vasta konsernin määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman realisoituessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva velvoite, joka ei todennäköisesti edellytä maksuvelvoitteen täyttämistä, tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti. Ehdollisesta velasta ei kirjata varausta ja se esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

TULOVEROT

Tuloslaskelman tuloveroihin kirjataan konserniyhtiöiden tilikauden verotettavan tuloksen perusteella lasketut suoriteperusteiset verot, aikaisempien tilikausien verojen oikaisut sekä laskennallisen verovelan ja -saamisen muutos. Suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin liittyvä verovaikutus kirjataan vastaavasti osaksi omaa pääomaa.

Laskennallisen veron muutos lasketaan kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välisistä väliaikaisista eroista käyttäen joko tilinpäätöshetkellä voimassa olevaa verokantaa tai myöhemmin voimaantulevaa, mutta tiedossa olevaa vahvistettua verokantaa. Laskennallista verovelkaa ei kuitenkaan kirjata, kun kyseessä on alun perin kirjanpitoon merkittävä omaisuuserä tai velka, joka ei ole syntynyt liiketoimintojen yhdistämisestä, eikä sen kirjaaminen vaikuta kirjanpidon tulokseen eikä verotettavaan tuloon liiketoimen toteutumisajankohtana. Laskennallinen verosaaminen kirjataan vain siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää. Merkittävimmät jaksotuserot syntyvät verotuksessa nopeutetuista poistoista, rakennusprojektien tuloutuskäytännöstä, käyttöomaisuuden sisäisistä myyntivoitoista, rahoitusleasingjärjestelyistä, varauksista, käyttämättömistä verotuksellisista tappioista, yrityshankintojen yhteydessä tapahtuneista käypiin arvoihin arvostamisesta ja eläkevelvoitteista.

Verotuksessa vähennyskelpoiset tappiot on otettu huomioon verosaamisena siinä määrin kuin yhtiö pystyy niitä todennäköisesti hyödyntämään lähitulevaisuudessa. Verotuksessa vähennyskelvottomasta liikearvosta ei kirjata laskennallista veroa. Tytäryhtiöiden jakamattomista voittovaroista kirjataan laskennallinen verovelka vain silloin, jos veronmaksun voidaan katsoa realisoituvan ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa.

OSINGONJAKO

Hallituksen yhtiökokoukselle ehdottama osingonmaksu kirjataan jakokelpoisen oman pääoman vähennykseksi vasta yhtiökokouksen hyväksynnän jälkeen.

OMAN PÄÄOMAN EHTOINEN LAINA

Omistajille kuuluvan pääoman jälkeen omaan pääomaan kirjataan oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina. Velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia eikä se laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Yhtiöllä ei ole lainan pääomaan tai korkoihin liittyvää takaisinmaksuvelvoitetta. Oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon transaktiokustannuksilla vähennettynä. Myöhemmin laina arvostetaan hankintamenoon. Jos oman pääoman ehtoiselle lainalle maksetaan korkoa, se kirjataan suoraan kertyneistä voittovaroista.

OMAT OSAKKEET

Mikäli konsernin emoyhtiö tai sen tytäryhtiöt hankkivat emoyhtiön omia osakkeita, vähennetään yhtiön omaa pääomaa määrällä, joka muodostuu maksetusta vastikkeesta lisättynä transaktiomenoilla, kunnes omat osakkeet mitätöidään. Jos ostetut omat osakkeet myydään edelleen tai lasketaan uudelleen liikkeelle, saatu vastike merkitään omaan pääomaan. Yhtiön omien oman pääoman ehtoisten instrumenttien ostosta, myynnistä, liikkeeseenlaskusta tai mitätöinnistä ei kirjata voittoa tai tappiota.

OSAKEKOHTAINEN TULOS

Laimentamaton osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden voitto vähennettynä suoriteperusteisesti lasketuilla ja verovaikutuksella oikaistuilla oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan koroilla kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetulla keskiarvolla. Ulkona olevien osakkeiden painotettuun keskiarvoon ei sisällytetä yhtiön hallussaan pitämiä omia osakkeita, eikä sellaisia ulkona olevia kantaosakkeita, jotka tiettyjen ehtojen täyttyessä palautuvat yhtiön haltuun. Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa ulkona olevien osakkeiden lukumäärän

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

painotetussa keskiarvossa otetaan huomioon kaikkien laimentavien potentiaalisten kantaosakkeiden osakkeiksi muuttamisesta johtuva laimentava vaikutus.

JOHDON HARKINTA JA ARVIOT

Harkinnan ja arvioiden käyttö

Tilinpäätöstä laadittaessa johto on joutunut tekemään tulevaisuuteen kohdistuvia kirjanpidollisia arvioita ja oletuksia sekä tekemään harkintaan perustuvia päätöksiä tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Nämä arviot ja päätökset vaikuttavat raportointikaudella kirjattavien varojen, velkojen, tuottojen ja kulujen määriin sekä esitettyihin ehdollisiin eriin. Arviot ja oletukset perustuvat historialliseen kokemukseen ja muihin perusteltavissa oleviin oletuksiin, joiden katsotaan olevan järkeviä tilinpäätöksen laatimishetkellä. On mahdollista, että toteumat poikkeavat tilinpäätöksessä käytetyistä arvioista.

Yhtiön johto on joutunut käyttämään harkintaa määrittäessään aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden taloudellisia vaikutusaikoja ja luokitellessaan vuokrasopimuksia rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin. Tilinpäätöspäivän arviot ja tulevaisuutta koskevat oletukset liittyvät pääosin valmistusasteen mukaiseen osatuloutukseen, varausten kirjaamiseen, hankittujen tytäryhtiöiden omaisuuserien arvostukseen ja niiden realisoitavuuteen, työsuhde-etuuksissa käytettäviin laskentatekijöihin, arvonalentumisten testauksessa käytettäviin ennusteisiin ja oletuksiin sekä laskennallisten verosaamisten hyödyntämiseen tulevaisuudessa syntyvää verotettavaa tuloa vastaan. Alla on esitetty tietoa keskeisistä johdon harkintaa ja arvioita vaativista tilinpäätöksen osa-alueista.

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden taloudelliset vaikutusajat

Johto tekee arvioita määritellessään ja tarkistaessaan tuotantohyödykkeiden taloudellisia vaikutusaikoja ja poistomenetelmiä. Taloudellista vaikutusaikaa määritettäessä huomioidaan tuotannollisen hyödykkeen käyttötarkoitus, hyödykkeen käytöstä johtuva kuluminen, korjaus- ja huoltotöiden vaikutukset, hyödykkeen teknisen käytettävyyden aika, sekä mahdollisista vuokra- ja muista sopimuksista aiheutuvat rajoitteet, velvoitteet ja jäännösarvo.

Vieraan pääoman korkomenojen aktivointi

Johto käyttää harkintaa arvioidessaan täyttääkö hanke vieraan pääoman korkomenojen aktivoinnin kriteerit.

Vuokrasopimukset, joissa konserni on vuokralle ottajana

Johto on joutunut käyttämään harkintaa luokitellessaan vuokrasopimukset rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin. Vuokrasopimusten luokittelu tehdään rahoitusleasingsopimusten määrittelyssä käytettyjen ja yleisesti hyväksyttyjen normien mukaan, ja se perustuu sopimuksen tosiasialliseen sisältöön. Rahoitusleasingsopimuksen määritelmän mukaan sopimuksella siirretään hyödykkeen taloudelliset tuotot ja riskit olennaisilta osin hyödykkeen käyttäjälle. Tarkastelu tehdään aina sopimuksen alkamisajankohtana. Sopimusehtojen muuttamisesta voidaan sopia vuokralle antajan kanssa, jolloin sopimus voidaan joutua luokittelemaan uudelleen. Arvioissa mahdollisesti tapahtunut muutos, esimerkiksi vähimmäisvuokrien nykyarvon suhteellinen muutos käypään arvoon verrattuna, ei johda uudelleenluokitteluun.

Rakennusprojektien osatuloutus

Rakennusprojektit tuloutetaan osatuloutusperiaatteella valmistusasteen mukaisesti, jos hanke täyttää pitkäaikaishankkeen ominaisuudet ja sen lopputulos on luotettavasti arvioitavissa. Hankkeen toteutuneisiin kustannuksiin sisältyvät vain ne menot, jotka vastaavat suoritettua työtä. Hankkeen valmiiksi saattamisesta syntyvien kokonaiskustannusten luotettava määrittäminen edellyttää johdon arviota. Kaikki hankkeen kustannukset ovat yksilöityjä ja mahdollisimman luotettavasti määriteltyjä, jotta niiden vertaaminen aiempiin arvioihin on mahdollista. Mikäli johdon arvion mukaan rakennushanke on tappiollinen eli kokonaismenot ylittävät kokonaistulot, tappio kirjataan kuluksi välittömästi. Mikäli johto ei kykene arvioimaan kokonaistulosta luotettavasti, rakennushankkeesta kirjataan tuottoja vain siihen määrään asti kuin toteutuneita menoja vastaava määrä on todennäköisesti kerrytettävissä ja menot kirjataan kuluksi sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät.

Varausten kirjaaminen tilinpäätökseen

Johto arvioi käytettävissä olevan tiedon perusteella, onko todennäköistä, että olemassa olevan velvoitteen täyttäminen aiheuttaa taloudellista hyötyä ilmentävien voimavarojen siirtymisen pois yhtiöstä. Jos edellä mainittu ehto täyttyy ja jos velvoitteen toteutumisajankohta ja lopullinen määrä on luotettavasti arvioitavissa, velvoite kirjataan tilinpäätökseen varauksena.

Hankintamenon kohdistaminen

Hankitun tytäryhtiön osakkeiden hankintameno kohdistetaan yksilöitävissä oleville varoille ja veloille niiden käyvän arvon perusteella. Käyvän arvon määrityksessä johto

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

käyttää omaan kokemukseensa perustuvien arvioiden lisäksi tarvittaessa apunaan kyseessä olevien tase-erien erityisasiantuntijoita. Johdon käsityksen mukaan tehdyt arviot ja oletukset ovat riittävän tarkkoja tase-eriin liittyvien rahavirtojen oikeellisuuden takaamiseksi.

Työsuhde-etuudet

Työsuhde-etuuksiin liittyvien velvoitteiden laskennassa käytettäviä johdon arvioita edellyttäviä tekijöitä kytkeytyy muun muassa tilikauden eläkekulun ja etuuspohjaisten eläkevelvoitteiden laskennassa käytetyn diskonttauskoron määrittämiseen, palkkatason tulevan kehityksen ennustamiseen, eläkkeiden korotusoletukseen, oletuksiin henkilöstön palvelusaikojen pituuksista ja inflaatiokehitykseen.

Osakepalkkiojärjestelmän tilinpäätöshetken toteumaolettama perustuu johdon arvioon ansaintakriteerien täyttymisestä. Hallituksen HR-valiokunta päättää osakkeiden antamisesta järjestelmän piirissä oleville henkilöille.

Arvonalentumisen testaaminen

Omaisuuserien kirjanpitoarvo tarkistetaan arvonalentumisten varalta testeillä, jotka tehdään aina silloin, kun voidaan päätellä siihen olevan tarvetta. Lisäksi liikearvot testataan arvonalentumisten varalta vuosittain. Liikearvot kohdistetaan johdonmukaisella tavalla rahavirtaa tuottaville yksiköille. Rahavirtaa tuottavan yksikön liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu arvonalennustesteissä käyttöarvolaskelmiin, joissa käytettyjen ennustettujen rahavirtojen perustana ovat yhtiön johdon vahvistamat tietyn aikajakson kattavat tulossuunnitelmat sekä muut perusteltavissa olevat arviot toimialan ja rahavirtaa tuottavan yksikön tulevaisuudennäkymistä. Arvonalentumisen testauksiin liittyen johto joutuu arvioimaan, onko omaisuuserän markkina-arvo pienentynyt tilikauden aikana, onko toimintaympäristössä tapahtunut merkittäviä haitallisia muutoksia, joudutaanko käyttöarvolaskelmissa sovellettavaa diskonttokorkokantaa muuttamaan, tai onko omaisuuserän nettovarallisuuden kirjanpitoarvo korkeampi kuin sen markkina-arvo. Näiden ja muiden mahdollisten yhtiön sisä- ja ulkopuolisten indikaattorien pohjalta johdon tulee jatkuvasti arvioida, onko tarvetta suorittaa omaisuuserille ylimääräisiä arvonalennustestauksia vuotuisten testien välillä. Liikearvon alentumistestaukseen liittyvistä arvioista ja oletuksista kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen liitetietiedoissa.

Verot

Johdon arvio kohdistuu laskennallisten verosaamisten kirjaamisperusteisiin. Yleisin vähennyskelpoinen väliaikainen ero verotuksen ja kirjanpidon välillä on verotuksellinen tappio. Johto joutuu arvioimaan, kertyykö tulevaisuudessa riittävästi verotettavaa tuloa, jota vastaan käyttämättömiä verotustappioita voidaan käyttää. Laskennallinen verosaaminen kirjataan tappioista vain siihen määrään asti kuin tulevina tilikausina odotetaan syntyvän tuloja, joita vastaan yhtiö kykenee vähentämään verotustappionsa.

UUDET STANDARDIT JA TULKINNAT

Vuonna 2013 yhtiön soveltamat uudet standardit ja tulkinnat

IAS 19 Työsuhde-etuudet standardin muutos poisti yhtiön käyttämän putki-menetelmän. Standardin mukaan kaikki aktuaarilliset voitot ja tappiot kirjataan laajan tuloslaskelman kautta muutokseksi eläkevelkoihin ja siirtosaamisiin. Takautuvaan työsuoritukseen perustuva meno kirjataan välittömästi henkilöstökuluihin osana eläkekulua. Odotettavissa olevasta tuoton määrittelystä luovuttiin ja siirryttiin käyttämään diskonttauskorkoa myös omaisuuden tuoton määrittelyssä. Muutokset vaikuttavat yhtiön omaan pääoman ja eläkevelvoitteen määrään, koska kirjaamattomat aktuaarilliset voitot ja tappiot kirjataan eläkevelvoitteisiin ja kirjaamattomat takautuvan työsuoritukseen perustuvat menot kirjataan takautuvasti asianomaiseen oman pääoman erään. Muutoksen vaikutukset vertailukauden lukuihin esitetään konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 1.

Seuraavilla vuonna 2013 voimaantulleilla standardien ja tulkintojen muutoksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen: IAS 1 (uudistettu), IAS 12 (uudistettu), IFRS 7 (uudistettu), IFRS 13 Käyvän arvon määrittäminen ja IFRIC 20 Pintamaan poistamisesta aiheutuvat menot avolouhoksen tuotantovaiheessa.

Myöhemmin voimaan tulevat yhtiön soveltamat uudet standardit ja tulkinnat

Seuraavilla vuonna 2014 voimaantulevilla standardien ja tulkintojen muutoksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen: IAS 27 (uudistettu), IAS 28 (uudistettu), IAS 32 (uudistettu), IAS 36 (uudistettu), IAS 39 (uudistettu, ei vielä EU:n hyväksymä), IFRS 10 Konsernitilinpäätös, IFRS 11 Yhteisjärjestelyt ja IFRS 12 Tilinpäätöksissä esitettävät tiedot osuuksista muissa yhtiöissä, IFRIC 21 ”Levies” (ei vielä EU:n hyväksymä).

Seuraavilla vuonna 2015 tai myöhemmin voimaantulevilla standardien ja tulkintojen muutoksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen: IAS 19 (uudistettu, ei vielä EU:n hyväksymä), IFRS 9 (luokittelu ja arvostaminen, ei vielä EU:n hyväksymä).

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT (IFRS)

1 Aikaisempia tilikausia koskevat muutokset
2 Toimintasegmentit
3 Tietoja markkina-alueittain
4 Hankitut liiketoiminnot
5 Lopetetut liiketoiminnot
6 Tietoja rakennushankkeista
7 Liiketoiminnan muut tuotot
8 Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut ja henkilöstömäärä
9 Poistot ja arvonalentumiset
10 Liiketoiminnan muut kulut
11 Osakkuus- ja yhteisyritykset
12 Rahoitustuotot ja -kulut
13 Verot
14 Osakekohtainen tulos
15 Muut laajan tuloksen erät
16 Maksetut ja ehdotetut osingot
17 Aineelliset hyödykkeet
18 Aineettomat hyödykkeet
19 Pitkäaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat
20 Pitkäaikaiset saamiset
21 Vaihto-omaisuus
22 Lyhytaikaiset saamiset
23 Lyhytaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat
24 Rahavarat
25 Rahoitusinstrumentit arvostusryhmittäin
26 Oma pääoma
27 Korolliset velat
28 Eläkevelvoitteet
29 Osakeperusteiset maksut
30 Varaukset
31 Ostovelat ja muut velat
32 Rahoitusriskien hallinta
33 Johdannaisinstrumentit
34 Liiketoiminnan rahavirtojen oikaisut
35 Muut vuokrasitoumukset
36 Vakuudet ja vastuusitoumukset
37 Ehdolliset velat
38 Lähipiiritapahtuma
39 Osakkeet ja osuudet

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 AIKAISEMPIA TILIKAUSIA KOSKEVAT MUUTOKSET

IAS 19 -standardin muutoksen seurauksena vuoden 2012 avaavan taseen eläkevelvoite kasvoi 4,4 miljoonaa euroa ja oma pääoma pieneni 3,2 miljoonaa euroa.

10-vuotisvastuuvarauksia koskevan laadintaperiaatteen muutoksen seurauksena vuoden 2012 avaavan taseen pitkäaikaiset varaukset kasvoi 7,0 miljoonaa euroa, lyhytaikaiset varaukset kasvoi 1,0 miljoonaa euroa ja oma pääoma pieneni 6,1 miljoonaa euroa.

Oikaisujen vaikutus vertailukauden lukuihin

1.1.–31.12.2012 1 000 euroa	Tuloslaskelma ennen oikaisua	Oikaisut	Oikaistu tuloslaskelma
Liiketulos	50 114	323	50 437
Tulos ennen veroja	29 028	46	29 073
Tilikauden tulos	44 034	38	44 072

31.12.2012 1 000 euroa	Tase ennen oikaisua	Oikaisut	Oikaistu tase
Laskennallinen verosaaminen	20 364	3 111	23 475
Varat yhteensä	1 300 414	3 111	1 303 525
Edellisten tilikausien voitto	229 994	-9 046	220 948
Tilikauden tulos	43 875	38	43 914
Oma pääoma yhteensä	450 772	-9 008	441 764
Eläkevelvoitteet	1 171	4 045	5 216
Pitkäaikaiset varaukset	6 198	7 040	13 238
Pitkäaikaiset velat	179 007	11 085	190 091
Lyhytaikaiset varaukset	8 069	1 035	9 104
Lyhytaikaiset velat	670 634	1 035	671 669
Oma pääoma ja velat yhteensä	1 300 414	3 111	1 303 525

Laadintaperiaatteiden muutosten vaikutukset vertailukausien segmenttiraportoinnin lukuihin

Lemminkäinen on muuttanut raportoitavien segmenttitietojen laadintaperiaatteita vuoden 2013 alusta alkaen. Jatkossa yhtiön segmenttiraportointi noudattaa tuloslaskelmaerien osalta konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteita lukuun ottamatta lopetetuiksi toiminnoiksi luokiteltavien erien vaikutusta. Vertailukausien luvut on oikaistu uuden laadintaperiaatteen mukaisiksi.

1.1.–31.12.2012 1 000 euroa	Kansainväliset toiminnot	Talon-rakentaminen	Infra-rakentaminen	Talotekniikka	Muut toiminnot	Eliminoinnit	Segmentit yhteensä
Liikevaihto ennen oikaisua	934 323	682 397	591 140	230 028	37 834	-122 117	2 353 605
Oikaisu	-31 118						-31 118
Oikaistu liikevaihto	903 205	682 397	591 140	230 028	37 834	-122 117	2 322 487
Poistot ja arvonalentumiset ennen oikaisua	18 737	381	20 994	731	4 361		45 204
Oikaisu	-880	72	-1 700	100	-500		-2 908
Oikaistut poistot ja arvonalentumiset	17 857	453	19 294	831	3 861		42 296
Liikevoitto ennen oikaisua	16 618	19 554	43 515	3 197	-8 289		74 595
Oikaisu	-1 600	-2 661	3 730	150	630		249
Oikaistu liikevoitto	15 018	16 893	47 245	3 347	-7 659		74 844

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

2 TOIMINTASEGMENTIT

Lemminkäinen-konsernin liiketoiminta on organisoitu neljään toimintasegmenttiin: kansainväliset toiminnot, talonrakentaminen, infrarakentaminen ja talotekniikka. Segmenttiraportointi noudattaa tuloslaskelmaerien osalta konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteita lukuun ottamatta lopetetuiksi toiminnoiksi luokiteltavien erien vaikutusta. Segmenttien varoina raportoidaan käyttöomaisuus, vaihto-omaisuus sekä myynti ja muut saamiset.

Kansainväliset toiminnot

Lemminkäisen kaikki Suomen ulkopuoliset toiminnot on organisoitu Kansainväliset toiminnot -toimialaan.

Talonrakentaminen

Toimialaan kuuluvat asuntorakentaminen, toimitilarakentaminen, teollisuusrakentaminen, korjausrakentaminen, kiinteistökehitys ja elinkaarihankkeet.

Infrarakentaminen

Toimialaan kuuluvat päällystys- ja kiviainestoiminta, maa- ja pohjarakentaminen, kalliorakentaminen sekä tie-, katu- ja rataverkoston rakentaminen ja kunnossapito.

Talotekniikka

Toimialaan kuuluvat taloteknisten järjestelmien asennus- ja kunnossapitopalvelut.

Kohdistamattomat erät

Muiden toimintojen tuloslaskelman kohdistamattomat erät sisältävät konsernin jakamattomia kuluja. Muiden toimintojen kohdistamattomat varat sisältävät pääasiassa rahoitusvaroja.

Segmenttiraportointi

1.1.–31.12.2013 1 000 euroa	Kansainväliset toiminnot	Talon-rakentaminen	Infra-rakentaminen	Talo-tekniikka	Muut toiminnot	Elimi-noinnit	Segmentit yhteensä	Lopetetut toiminnot	Konserni yhteensä, IFRS
Liikevaihto	930 946	592 903	533 384	221 910	35 875	-96 856	2 218 162		2 218 162
Poistot ja arvonalentumiset	18 929	348	19 658	743	5 651		45 329		45 329
Liikevoitto	-22 031	5 003	8 532	-1 557	-80 799		-90 852		-90 852

1.1.–31.12.2012 1 000 euroa	Kansainväliset toiminnot	Talon-rakentaminen	Infra-rakentaminen	Talo-tekniikka	Muut toiminnot	Elimi-noinnit	Segmentit yhteensä	Lopetetut toiminnot	Konserni yhteensä, IFRS
Liikevaihto	903 205	682 397	591 140	230 028	37 834	-122 117	2 322 487	-54 842	2 267 645
Poistot ja arvonalentumiset	17 857	453	19 294	831	3 861		42 296	-1 313	40 983
Liikevoitto	15 018	16 893	47 245	3 347	-7 659		74 844	-24 407	50 437

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Varat liiketoimintasegmenteittän		
Kansainväliset toiminnot	494 330	335 927
Talonrakentaminen	454 619	275 771
Infrarakentaminen	191 745	120 536
Talotekniikka	61 766	30 368
Muut toiminnot	47 835	39 878
Segmentit yhteensä	1 250 295	802 480
Segmenteille kohdistamattonat varat ja konsernieliminoinnit yhteensä	92 359	501 045
Konserni yhteensä, IFRS	1 342 654	1 303 525

3 TIETOJA MARKKINA-ALUEITTAIN

1.1.–31.12.2013

1 000 euroa	Suomi	Skandinavia	Venäjä	Baltian maat	Muut maat	Yhteensä
Liikevaihto	1 289 184	603 982	164 399	145 340	15 258	2 218 162
Varat	863 982	261 493	159 617	52 931	4 630	1 342 654
Investoinnit	41 892	22 668	2 374	4 151	158	71 243

1.1.–31.12.2012

1 000 euroa	Suomi	Skandinavia	Venäjä	Baltian maat	Muut maat	Yhteensä
Liikevaihto	1 370 391	570 441	145 759	135 052	46 001	2 267 645
Varat	874 544	237 386	117 007	46 668	27 920	1 303 525
Investoinnit	33 637	25 312	1 703	2 841	981	64 475

Tuotot on esitetty asiakkaiden sijaintipaikan mukaan ja varat niiden maantieteellisen sijaintipaikan mukaan.

4 HANKITUT LIIKETOIMINNOT

2013

2.1.2013 hankittiin Tampereen kaupungin asfalttiliiketoiminta. Hankinnasta kirjattu liikearvo kohdistuu aseman vahvistumiseen Pirkanmaan markkina-alueella.

2.1.2013 hankittiin Biomaa Oy:n koko osakekanta. Biomaa Oy on erikoistunut massastabilointiin ja pilaantuneiden maiden kunnostamiseen. Hankinnasta kirjattu liikearvo kohdistuu yhtiön mukana siirtyvään erikoisosaamiseen pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamisesta. Hankintaan liittyy ehdollinen lisäkauppahinta. Biomaa Oy fuusioitiin Lemminkäinen Infra Oy:öön 1.5.2013.

2.1.2013 hankittiin yhdellä kauppakirjalla Maanrakennus Katupojat Oy:n, Bergqvist Oy:n sekä Kuljetus Oy Wilkmanin koko osakekannat. Hankitut yhtiöt harjoittavat maarakennusurakointia, aluerakentamista, energiaverkkojen rakentamista, kuljetustoimintaa sekä katujen talvi- ja kesäkunnossapitoa Etelä-Suomen alueella. Yhtiöiden hankinnasta tuloutettiin 0,1 milj. euron negatiivinen liikearvo. Yhtiöt fuusioitiin Lemminkäinen Infra Oy:öön 1.5.2013

2.5.2013 hankittiin 80 prosenttia tanskalaisen FD-Entreprise ApS:n osakekannasta. FD-Entreprise ApS on erikoistunut teiden asfaltti- ja betonipintojen jyrsintään ja sen toiminta on keskittynyt Tanskan itäosiin. Hankinnasta kirjattu liikearvo kohdistuu markkina-alueen laajentamiseen. Kauppa kaksinkertaistaa Lemminkäisen teiden jyrsinnän markkinaosuuden Tanskassa ja laajentaa Lemminkäisen markkina-alueen kattamaan koko maan. Hankintaan liittyvä vähemmistölunastusoptio on kirjattu taseeseen velaksi.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

12.7.2013 hankittiin 75 prosenttia ruotsalaisesta Landvetterkrossen AB:n (entinen Vest Kross AB) osakekannasta. Landvetterkrossen AB on maa- ja kiviainestuotteiden toimittaja. Hankintaan liittyy vähemmistölunastusoptio, jota ei ole kirjattu velaksi.

24.7.2013 hankittiin arabiemiirikuntalaisen LEC Consultancy JLT:n koko osakekanta. Hankinnasta kirjattu liikearvo kohdistuu henkilöstön erityisosaamiseen.

Vuonna 2013 hankittujen liiketoimintojen kirjatut käyvät arvot yhdistämisen jälkeen on esitetty seuraavassa taulukossa.

1 000 euroa	Kirjatut käyvät arvot yhdistämisen jälkeen 2013
Varat	
Aineelliset hyödykkeet	9 081
Aineettomat hyödykkeet	2 867
Myytävissä olevat rahoitusvarat	559
Vaihto-omaisuus	885
Lyhytaikaiset saamiset	5 394
Rahavarat	2 252
Varat yhteensä	21 038
Velat	
Laskennalliset verovelat	153
Korolliset velat	5 860
Muut velat	5 304
Velat yhteensä	11 317
Määräysvallattomien omistajien osuus	-16
Nettovarat	9 737
Rahana maksettu hankintameno	10 116
Velaksi kirjattu osuus kauppahinnasta	4 873
Hankintameno yhteensä	14 989
Liikearvo	5 252
Taseeseen kirjattu liikearvo	5 396
Negatiivista liikearvoa tuloutettu tilikaudella	-144
Rahana maksettu kauppahinta	-8 384
Hankittujen tytäryritysten rahavarat	2 247
Rahavirtavaikutus	-6 137
Liiketoiminnan muihin kuluihin kirjatut hankinnasta johtuvat menot	287

Hankittujen liiketoimintojen yhdistelemisestä on kirjattu liikevaihtoon 13,8 miljoonaa euroa ja liiketulokseen 0,2 miljoonaa euroa. Hankittujen liiketoimintojen koko vuoden liikevaihto vuonna 2013 oli noin 15,1 miljoonaa euroa ja liiketulos noin -0,5 miljoonaa euroa. Jos hankitut yhtiöt olisi yhdistelty konserniin vuoden alusta, olisi konsernin liikevaihto ollut 2 219,5 miljoonaa euroa ja liiketulos -91,5 miljoonaa euroa.

2012

5.4.2012 ostettiin Commercial Tower North Inc:n koko osakekanta. Yhtiö harjoittaa erinäisiä langattomaan viestintään liittyviä palveluita. Hankinnasta kirjattu liikearvo muodostuu markkina-alueen laajentamisesta ja kustannussäästöistä tuotantotoiminnoissa.

2.7.2012 ostettiin Kivinikkarit Oy:n koko osakekanta. Yhtiö harjoittaa kunnallisteknistä kokonaisurakointia. Kivinikkarit Oy:n hankinta vahvistaa yhtiön asemaa betoni- ja luonnonkiviurakoinnnissa Etelä-Suomessa. Hankinnasta kirjattu liikearvo muodostuu markkinaosuuden lisäyksestä sekä kustannussäästöistä hankinta-, logistiikka- ja tuotantotoiminnoissa. Kivinikkarit Oy fuusioitiin Lemminkäinen Infra Oy:n 30.11.2012.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

31.7.2012 ostettiin Wisepro Oy:n koko osakekanta. Yhtiö on erikoistunut sääennusteita hyödyntävään teknologiaan talotekniikan toimialalla. Wisepro Oy fuusioitiin Lemminkäinen Talotekniikka Oy:n 31.12.2012.

31.8.2012 ostettiin Maanrakennusliike Helander Oy:n koko osakekanta. Yhtiö on erikoistunut maanrakennustöihin. Hankinnasta kirjattu liikearvo muodostuu kustannussäästöistä hankinta-, logistiikka- ja tuotantotoiminnoissa.

Vuonna 2012 hankittujen liiketoimintojen kirjatut käyvät arvot yhdistämisen jälkeen on esitetty seuraavassa taulukossa.

1 000 euroa	Kirjatut käyvät arvot yhdistämisen jälkeen 2012
Varat	
Aineelliset hyödykkeet	1 102
Aineettomat hyödykkeet	229
Myytävissä olevat rahoitusvarat	58
Vaihto-omaisuus	91
Lyhytaikaiset saamiset	653
Rahavarat	48
Varat yhteensä	2 181
Velat	
Laskennalliset verovelat	276
Korolliset velat	117
Muut velat	1 164
Velat yhteensä	1 557
Nettovarat	624
Rahana maksettu hankintameno	1 575
Velaksi kirjattu osuus kauppahinnasta	347
Hankintameno yhteensä	1 922
Taseeseen kirjattu liikearvo	1 298
Rahana maksettu kauppahinta	-1 575
Hankittujen tytäryritysten rahavarat	48
Rahavirtavaikutus	-1 527
Liiketoiminnan muihin kuluihin kirjatut hankinnasta johtuvat menot	22

Hankittujen liiketoimintojen yhdistelemisestä on kirjattu liikevaihtoon 3,5 miljoonaa euroa ja liiketulokseen 0,2 miljoonaa euroa. Hankittujen liiketoimintojen koko vuoden liikevaihto vuonna 2012 oli noin 5,0 miljoonaa euroa ja liiketulos noin 0,3 miljoonaa euroa. Jos hankitut yhtiöt olisi yhdistelty konserniin vuoden alusta, olisi konsernin liikevaihto ollut 2 269,1 miljoonaa euroa ja liiketulos 50,5 miljoonaa euroa.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

5 LOPETETUT LIIKETOIMINNOT

2013

Vuonna 2013 lopussa yhtiöllä ei ollut lopetettuja toimintoja, eikä myytäväksi luokiteltuja pitkäaikaisia omaisuuseriä.

2012

Lemminkäinen myi 28.9.2012 Lemminkäinen Rakennustuotteet Oy:n koko osakekannan. Lemminkäinen Rakennustuotteet Oy harjoitti betoniliiketoimintaa. Kauppahinta oli 54,3 miljoonaa euroa. Myynnistä yhtiö kirjasi 17,3 miljoonan euron myyntivoiton ennen veroja vuoden 2012 toiselle vuosipuoliskolle. Lisäksi konserni myi huhtikuussa 2012 infra-toimialaan kuuluneen urheilurakentamisliiketoiminnan sekä talotekniikka-toimialan Uudenkaupungin alueen talo- ja kiinteistöteknisen liiketoiminnan.

Lemminkäinen Rakennustuotteet Oy:n kauppaan liittyi omaisuuserää koskeva erillinen takaisinhankintasopimus, jonka seurauksena omaisuuserän omistusoikeus ei siirtynyt eikä myyntivoittoa siltä osin tuloutettu. Kyseinen omaisuuserä kirjattiin hankintamenoa alempaan alkuperäiseen kirjanpitoarvoon. Omaisuuserän kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon erosta yhtiö kirjasi tulosvaikutteisesti laskennallisen verosaamisen.

Vuonna 2012 lopetettujen toimintojen vaikutus esitetään alla olevassa taulukossa.

1 000 euroa	1.1.–31.12.2012
Lopetettujen toimintojen tulos	
Tuotot	55 120
Kulut	47 793
Tulos ennen veroja	7 327
Verot	-1 623
Tulos verojen jälkeen	5 704
Voitto luovutuksesta ennen veroja	17 122
Verot	854
Voitto luovutuksesta verojen jälkeen	17 976
Tilikauden voitto lopetetuista toiminnoista	23 680
Myytyjen liiketoimintojen rahavirrat	
Liiketoiminnan rahavirrat	14 882
Investointien rahavirrat	-1 732
Rahoituksen rahavirrat	-13 179
Rahavirrat yhteensä	-29

1 000 euroa	2012
Myyntien vaikutus konsernin taloudelliseen asemaan myyntihetkellä	
Aineelliset hyödykkeet	13 978
Liikearvo	10 657
Aineettomat hyödykkeet	648
Myytävissä olevat rahoitusvarat	9
Laskennalliset verosaamiset	31
Vaihto-omaisuus	9 179
Saamiset	8 738
Rahavarat	34
Laskennalliset verovelat	-1 141
Ostovelat ja muut velat	-10 086
Varat ja velat yhteensä	32 048
Rahana saatu vastike	55 356
Takaisinhankitun omaisuuserän oikaisu alkuperäiseen kirjanpitoarvoon	4 411
Luovutuksista aiheutuneet kulut	1 775

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

6 TIETOJA RAKENNUSHANKKEISTA

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Osatuloutus		
Valmistusasteen mukaan tilikaudella tuotoiksi kirjatut tulot	1 903 636	1 940 288
Keskeneräisten hankkeiden toteutuneet menot ja kirjatut voitot (vähennettynä kirjatuilla tappioilla)	1 250 393	924 809
Hankkeita koskevat bruttosaamiset asiakkailta	67 165	62 851
Hankkeita koskevat bruttovelat asiakkaille	61 192	46 503

Palvelutoimilupajärjestelyt

Lemminkäisellä on käynnissä kaksi merkittävää elinkaarihanketta, jotka sijaitsevat Kuopiossa ja Oulussa.

Kuopio

Lemminkäinen PPP Oy (palveluntuottaja) allekirjoitti elinkaarihanketta koskevat sopimukset 14.12.2009 Kiinteistö Oy Kuopion koulutilojen (rahoittaja) kanssa. Hankekokonaisuuteen kuuluvat neljän koulun ja yhden päiväkodin uudisrakennus- ja peruskorjaustyöt. Rakennusten hoito ja ylläpito ovat palveluntuottajan vastuulla 25 vuoden palvelujakson ajan. Hankkeen kokonaisarvo on 93,5 miljoonaa euroa.

Rahoittaja omistaa nykyiset rakennukset ja maapohjan. Palveluntuottaja uudisrakentaa ja peruskorjaa kohteet rahoittajan kanssa tekemiensä urakkasopimusten perusteella ja Kuopion kaupunki saa kohteet hallintaansa niiden luovutuksen jälkeen. Lemminkäinen PPP Oy hoitaa ja ylläpitää kohteita palvelusopimukseen perustuen noin 25 vuotta. Kuopion kaupunki toimii rahoittamiensa kohteiden osalta itse urakkasopimusten tilaajana ja rahoittajan edustajana. Urakkasopimukset on sovittu kiinteähintaisina rakennuskustannusindeksiin ja viitekorkoon sidottuina ja rahoittaja maksaa urakkahinnat urakkasopimusten maksupostien mukaisesti. Palveluntuottajalla ei ole oikeutta käyttää mitään kohteita eikä mahdollisuutta järjestää oheiskäyttöä.

Kuopion kaupungilla on oikeus irtisanoa sopimus 6 kuukauden irtisanomisajalla tietyin Palveluntuottajan intressit huomioivin lisäehdoin. Kuopion kaupungilla on oikeus päättää sopimus 10. ja 20. sopimusvuoden jälkeen eli vuosina 2021 ja 2031. Palveluntuottajalla on oikeus irtisanoa sopimus 6 kuukauden irtisanomisajalla, mikäli Rahoittaja tai Kuopion kaupunki jättää maksuvelvoitteensa suorittamatta 90 päivän ajan.

Hankkeeseen kuuluvista rakennuksista kaikki ovat rakennusvaiheen osalta valmiita. Kahdesta ensimmäisestä valmistuneesta kohteesta (Martti Ahtisaaren koulu ja Puijonsarven koulu) investointivaiheen aikaiset takuuajat ovat jo päättyneet ja takuuajan vakuudet palautettu. Rajalan koulun ja Puijonlaakson päiväkodin takuuajat jatkuvat vielä vuodelle 2014 ja Pohjantien koulun osalta vuodelle 2015. Hankkeen investointivaihe on edennyt kokonaisuudessaan aikataulu-, kustannus- ja laatutavoitteiden mukaisesti.

Hankkeen kaikkien kohteiden hoito- ja ylläpitojakso (palvelujakso) on käynnissä ja palvelujen tuottaminen on toteutunut suunnitelmien mukaisesti eikä palvelu- tai käytettävyysvähennyksiä ole kohteissa ollut.

Oulu

Lemminkäinen PPP Oy (palveluntuottaja) allekirjoitti sopimuksen 1.6.2012 Oulun kaupungin, liikelaitos Oulun tilakeskuksen (tilaaja) kanssa. Hankekokonaisuuteen kuuluu Oulun Kastellin monitoimitalon uudisrakennus ja Tenavalinnan päiväkodin purkaminen sekä väliaikaisten tilojen järjestäminen. Rakennusten hoito ja ylläpito ovat palveluntuottajan vastuulla 25 vuoden palvelujakson ajan. Hankkeen kokonaisarvo on 86 miljoonaa euroa.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Oulun kaupunki omistaa nykyiset rakennukset ja maapohjan. Palveluntuottaja uudisrakentaa kohteen Tilaajan kanssa tekemiensä urakkasopimusten perusteella ja Oulun kaupunki saa kohteet hallintaansa niiden luovutuksen jälkeen. Lemminkäinen PPP Oy hoitaa ja ylläpitää kohdetta palvelusopimukseen perustuen noin 25 vuotta. Oulun kaupunki toimii rahoittamiensa kohteiden osalta itse urakkasopimusten tilaajana. Urakkasopimus on sovittu kiinteähintaisena rakennuskustannusindeksiin ja viitekorkoon sidottuina ja Tilaaja maksaa urakkahinnan urakkasopimuksen maksupostien mukaisesti. Palveluntuottajalla on oikeus järjestää kohteiden oheiskäyttöä ennalta sovittujen ehtojen mukaisesti sekä oikeus periä maksuja kohteiden oheiskäytöstä. Yhtiö ei ole kirjannut oheiskäyttöoikeudesta aineetonta hyödykettä sen hyödyntämiseen liittyvän epävarmuuden vuoksi.

Oulun kaupungilla on oikeus irtisanoa Palvelusopimus 6 kuukauden irtisanomisajalla tietyin Palveluntuottajan intressit huomioivin lisäehdoin. Palveluntuottajalla on oikeus irtisanoa sopimus 6 kuukauden irtisanomisajalla, mikäli Oulun kaupunki jättää maksuvelvoitteensa suorittamatta 90 päivän ajan.

Kastellin monitoimitalon rakennusvaihe on alkanut vuoden 2012 loppukeväällä. Kaikkien rakennustöiden tulee olla valmiina vuoden 2014 syksyyn mennessä, jolloin palvelujakso alkaa. Hanke on edennyt pääsääntöisesti aikataulu- ja laatutavoitteiden mukaisesti mutta kohteen rakennustöiden kustannuskertymä on ollut suunniteltua suurempi ja hankkeen investointivaiheen laskennallisesta katteesta on jouduttu tinkimään.

7 LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Aineellisten hyödykkeiden myyntivoitot	5 278	4 494
Vuokratuotot	1 363	1 012
Myyntien ja ostojen suojaustuotot *	1 552	803
Saadut avustukset ja vahingonkorvaukset	235	5 230
Negatiivisen liikearvon tuloutus	144	
Myyntivoitot myytävissä olevista rahoitusvaroista	1 356	2 179
Tuotot etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden supistumisesta	1 933	
Muut	4 514	4 506
	16 374	18 225

* Myyntien ja ostojen suojaustuotot koostuvat bitumiostoja suojaavien hyödykejohdannaisten sekä myyntejä ja ostoja suojaavien valuuttajohdannaisten realisoituneista voitoista sekä käyvän arvon muutoksista.

8 TYÖSUHDE-ETUUKSISTA AIHEUTUVAT KULUT JA HENKILÖSTÖMÄÄRÄ

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	371 877	373 063
Osakeperusteiset maksut	950	517
Maksupohjaiset eläkekulut	48 376	47 214
Etuuspohjaiset eläkekulut	1 383	819
Muut henkilösivukulut	26 399	28 373
	448 985	449 986
Konserniyhtiöiden toimitusjohtajien ja hallitusten jäsenten palkat ja palkkiot	3 626	3 683

Etuuspohjaisia eläkekuluja selvitetään tarkemmin liitetiedossa 28, osakeperusteisia maksuja liitetiedossa 29 ja lähipiiriä liitetiedossa 38.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Henkilöstö keskimäärin		
Toimihenkilöt	2 953	3 007
Työntekijät	4 870	5 173
	7 823	8 180
Henkilöstö liiketoimintasegmenteittäin		
Kansainväliset toiminnot	2 953	3 057
Talonrakentaminen	1 391	1 425
Infrarakentaminen	1 518	1 751
Talotekniikka	1 658	1 631
Emoyhtiö	303	316
	7 823	8 180

Henkilöstömäärät sisältävät lopetettujen toimintojen henkilöstön niiden konsernissaoloajalta.

9 POISTOT JA ARVONALENTUMISET

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Poistot aineellisista hyödykkeistä		
Rakennukset ja rakennelmat	1 011	948
Koneet ja kalusto	22 051	21 303
Leasingkoneet ja -kalusto	12 738	12 071
Muut aineelliset hyödykkeet	2 000	1 286
	37 800	35 609
Poistot aineettomista hyödykkeistä		
Aineettomat oikeudet	3 986	1 828
Muut jaksotetut menot	3 543	3 546
	7 529	5 375
Poistot yhteensä	45 329	40 983

10 LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntitappiot	341	94
Vapaaehtoiset henkilösivukulut	13 431	12 411
Vuokrakulut	35 514	41 299
Yrityshankinnoista välittömästi aiheutuneet menot	287	22
Myyntien ja ostojen suojaustappiot *	2 520	1 731
Vahingonkorvausoikeudenkäynnit **	65 587	
Muut kulut	132 020	225 388
	249 700	280 946

* Myyntien ja ostojen suojaustappiot koostuvat bitumiostoja suojaavien hyödykejohdannaisten sekä myyntejä ja ostoja suojaavien valuuttajohdannaisten realisoituneista tappioista sekä käyvän arvon muutoksista.

** Vahingonkorvausoikeudenkäynnit sisältää käräjäoikeuden 28. marraskuuta Lemminkäiselle langettaman osuuden vahingonkorvauksista 49,3 miljoonaa euroa, mikä koostuu Lemminkäiselle yksin määrätyistä vahingonkorvauksista sekä Lemminkäisen osuudesta yhteisvastuullisesti määrätyistä korvauksista ja niihin liittyvistä kuluista. Koska osa muista yhteisvastuullisesti maksamaan määrätyistä vastaajista ei yhtiön arvion mukaan kykene suorittamaan käräjäoikeuden niille määräämää osuutta, Lemminkäinen maksaa niille määrättyjä osuuksia vahingonkorvauksista ja niihin liittyvistä kuluista yhteensä noin 10,4 miljoonaa euroa, joka myös sisältyy vahingonkorvausoikeudenkäynnit-erään. Lisäksi erään sisältyy 5,9 miljoonan euron varaus käräjäoikeudessa vireillä olevista vahingonkorvausoikeudenkäynneistä, joissa kantajina on 14 kuntaa.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Yhtiökokouksen valitsemalle tilintarkastusyhteisölle maksetut palkkiot Suomessa		
Tilintarkastus	206	260
Veroneuvonta	14	13
Muu konsultointi	171	311
	390	584

11 OSAKKUUS- JA YHTEISYRITYKSET

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista		
Osuus voitoista	839	1 170
Osuus tappioista	-277	-106
	562	1 064

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä 1.1.	9 706	9 291
Muuntoero	-1 100	426
Lisäykset	524	1 081
Vähennykset	-299	-1 092
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä 31.12.	8 831	9 706

Merkittävimmät osakkuus- ja yhteisyritykset (tiedot esitetty täysimääräisinä)

1 000 euroa	Konsernin omistusosuus, %	Varat	Velat	Liikevaihto	Tilikauden tulos
2013					
Osakkuusyritykset					
Finavo Oy, Suomi	47,5	842	823	4 981	-2
Yhteisyritykset					
Genvej A/S, Tanska	50,0	626	73	428	15
Martin Haraldstad AS, Norja	50,0	8 067	1 584	7 153	648
Nordasfalt AS, Norja	50,0	18 694	11 595	36 920	842
Ullensaker Asfalt ANS, Norja	50,0	2 593	524	7 957	-439
2012					
Osakkuusyritykset					
Finavo Oy, Suomi	47,5	521	520	5 339	1
Yhteisyritykset					
Genvej A/S, Tanska	50,0	719	118	722	140
Martin Haraldstad AS, Norja	50,0	9 674	2 499	7 811	1 063
Nordasfalt AS, Norja	50,0	20 123	12 317	45 022	1 284
Ullensaker Asfalt ANS, Norja	50,0	3 289	466	8 682	-288

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

12 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Rahoitustuotot		
Korkotuotot lainoista ja saamisista	1 177	1 275
Korkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista	147	60
Osinkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista	62	245
Valuuttakurssivoitot	16 285	9 658
Korkojohdannaisten käyvän arvon muutosvoitot	575	
Muut rahoitustuotot	101	17
Rahoitustuotot yhteensä	18 346	11 256
Rahoituskulut		
Korkokulut jaksotettuun hankintamenoon kirjatuista rahoitusveloista	18 024	18 404
Valuuttakurssitappiot	21 654	11 585
Korkojohdannaisten käyvän arvon muutostappiot	63	196
Muut rahoituskulut	5 275	2 434
Rahoituskulut yhteensä	45 015	32 619
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-26 669	-21 363

Tuloslaskelmaan kirjatut valuuttakurssierot

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Myyntien kurssierot	1 271	726
Ostojen kurssierot	-3 306	-741
Kurssierot myyntien ja ostojen suojauksista	-273	
Kurssierot rahoitustuotoissa ja -kuluissa	-5 369	-1 927
Valuuttakurssierot yhteensä	-7 677	-1 943

13 VEROT

Tuloverot

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta	-2 826	-3 914
Tuloverot aikaisemmilta vuosilta	-1 338	98
Laskennalliset verot	28 187	-4 866
	24 023	-8 682
Tuloslaskelman verojen ja kotimaan verokannalla laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma		
Tulos ennen veroja	-117 521	29 073
Verot laskettuna Suomen verokannalla edellisestä	28 793	-7 123
Ulkomaisten tytäryritysten poikkeavat verokannat	1 631	504
Verovapaat tulot tuloslaskelmassa	1 275	1 031
Vähennyskelvottomat kulut tuloslaskelmassa	-2 570	-3 177
Vähennyskelpoiset erät tuloslaskelman ulkopuolelta	200	976
Veronalaiset erät tuloslaskelman ulkopuolelta	-2	-386
Aiemmin kirjaamattomien verotuksellisten tappioiden käyttö	77	123
Tilikauden tappiollisten tulosten verovaikutus	-7	-723
Yhtiöverokannan muutoksen vaikutus	-4 460	
Muut erät	423	-4
Edellisen tilikauden verot	-1 338	98
Verot tuloslaskelmassa yhteensä	24 023	-8 682

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Laskennalliset verot

1 000 euroa	1.1.2013	Muuntoero	Kirjattu tuloslaskelmaan	Kirjattu laajan tuloslaskelman eriin	Toimet emoyhtiön omistajien kanssa	Yritysostot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2013
Laskennallinen verosaaminen							
Verotukselliset tappiot	19 350	-1 914	20 280			0	37 715
Eläke-etuudet	1 447	-164	-22	-913			348
Varaukset	3 350	-275	3 192				6 267
Rahoitusinstrumentit	142		-1 715	-127	1 715		15
Aineelliset hyödykkeet	1 776	0	27				1 803
Aineettomat hyödykkeet	22						22
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	1 755	-496	4 615				5 874
Muut väliaikaiset erot	734	13	842			-653	936
Verosaamiset yhteensä, brutto	28 576	-2 836	27 219	-1 040	1 715	-653	52 981
Netottaminen	-5 100	950	-10 417	127			-14 440
Laskennallinen verosaaminen	23 475	-1 886	16 802	-913	1 715	-653	38 540

1 000 euroa	1.1.2013	Muuntoero	Kirjattu tuloslaskelmaan	Kirjattu laajan tuloslaskelman eriin	Toimet emoyhtiön omistajien kanssa	Yritysostot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2013
Laskennallinen verovelka							
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	4 288	-258	-647			642	4 025
Myytävissä olevat rahoitusvarat	5			-5			
Rahoitusinstrumentit	441						441
Poistoerot ja vapaaehtoiset varaukset	13 560	-207	-2 397				10 956
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	8 806	-1 003	1 923				9 727
Muut väliaikaiset erot	3 172	-312	154			-552	2 461
Verovelat yhteensä, brutto	30 271	-1 780	-967	-5		90	27 609
Netottaminen	-5 100	950	-10 417	127			-14 440
Laskennallinen verovelka	25 171	-830	-11 384	122		90	13 168

1 000 euroa	1.1.2012	Muuntoero	Kirjattu tuloslaskelmaan *	Kirjattu laajan tuloslaskelman eriin	Toimet emoyhtiön omistajien kanssa	Yritysostot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2012
Laskennallinen verosaaminen							
Verotukselliset tappiot	17 698	448	1 209			-5	19 350
Eläke-etuudet	2 133	37	-723				1 447
Varaukset	3 928	133	-711				3 350
Rahoitusinstrumentit	305			-163			142
Aineelliset hyödykkeet	805	0	971				1 776
Aineettomat hyödykkeet	7		16				22
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	888	10	856				1 755
Muut väliaikaiset erot	1 254	-70	-423			-26	734
Verosaamiset yhteensä, brutto	27 017	558	1 195	-163		-31	28 576
Netottaminen	-4 422	-112	-566				-5 100
Laskennallinen verosaaminen	22 595	446	629	-163		-31	23 475

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 000 euroa	1.1.2012	Muuntoero	Kirjattu tuloslaskelmaan *	Kirjattu laajan tuloslaskelman eriin	Toimet emoyhtiön omistajien kanssa	Yritysostot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2012
Laskennallinen verovelka							
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	4 210	364	-529			243	4 288
Myytävissä olevat rahoitusvarat				5			5
Rahoitusinstrumentit			1 298		-858		441
Poistoerot ja vapaaehtoiset varaukset	12 488	177	1 618			-724	13 560
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	8 363	194	249				8 806
Muut väliaikaiset erot	1 088	-176	2 451			-191	3 172
Verovelat yhteensä, brutto	26 149	560	5 087	5	-858	-672	30 271
Netottaminen	-4 422	-112	-566				-5 100
Laskennallinen verovelka	21 727	448	4 521	5	-858	-672	25 171

* Sisältää lopetettujen toimintojen tuloveroihin kirjatut laskennallisten verojen muutokset.

Yhtiö on kirjannut laskennalliset verosaamiset verotuksellisista tappioista määrään, jonka se katsoo pystyvänsä hyödyntämään tulevaisuudessa tulosennusteisiinsa perustuen. Verotuksellisten tappioiden määrä on kasvattanut erityisesti kertaluonteiset erät, joiden ei odoteta toistuvan tulevaisuudessa. Vuonna 2013 Suomen verotuksellisten tappioiden määrää kasvatti käräjäoikeuden asfalttikartellista Lemminkäiselle langettama vahingonkorvausmaksu. Verotuksellisia tappioita oli konsernin suomalaisissa yhtiöissä vuoden 2013 lopussa yhteensä 19,5 miljoonaa euroa (5,5 milj. euroa), ja niitä voidaan käyttää 10 vuoden kuluessa. Norjan yhtiöissä kirjattuja verotuksellisia tappioita, joiden käyttöaika on rajoittamaton, oli vuoden 2013 lopussa yhteensä 14,6 miljoonaa euroa (9,3 milj. euroa).

Ulkomaisten tytäryhtiöiden jakamattomista voittovaroista ei ole kirjattu laskennallista verovelkaa, koska varat on sijoitettu pysyvästi kohdemaiden toimintoihin.

14 OSAKEKOHTAINEN TULOS

	1.1–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo tilikaudella, kpl	19 650 176	19 649 386
Ehdolliset osakkeet, kpl	-35 869	-83 436
Omat osakkeet, kpl	-34 915	-509
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo tilikaudella, kpl	19 579 392	19 565 441
Järjestelyn ehdot täyttävät laimentavat ehdolliset osakkeet, kpl		49 030
Osakepalkkiojärjestelmän ehdollisten osakkeiden laimentava vaikutus, kpl		46 505
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo tilikaudella, kpl	19 579 392	19 660 976
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos, 1 000 euroa	-93 723	43 914
Suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisen lainan korot vähennettynä verovaikutuksella, 1 000 euroa	-5 285	-4 000
Osakekohtaisen tuloksen laskennassa käytetty tilikauden tulos, 1 000 euroa	-99 008	39 913
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	-5,06	2,04
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, euroa	-5,06	2,03

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

15 MUUT LAAJAN TULOKSEN ERÄT

1 000 euroa	Ennen veroja	Verot	Verojen jälkeen
2013			
Muuntoerot	-7 675		-7 675
Rahavirran suojaukset	504	-127	378
Myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos	-20	5	-15
Etuuspohjaiset eläkevelvoitteet	3 318	-913	2 404
	-3 874	-1 035	-4 909
2012			
Muuntoerot	3 148		3 148
Rahavirran suojaukset	666	-163	503
Myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutos	20	-5	15
Etuuspohjaiset eläkevelvoitteet	256	-2	254
	4 091	-170	3 921

16 MAKSETUT JA EHDOTETUT OSINGOT

	1.1–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Maksettu osinko tilikauden aikana		
Edelliseltä vuodelta /osake, euroa	0,60	0,50
Edelliseltä vuodelta yhteensä, 1 000 euroa	11 762	9 825
Esitetty varsinaisen yhtiökokouksen hyväksyttäväksi		
Tilikaudelta/osake, euroa	0,00	0,60
Tilikaudelta yhteensä, 1 000 euroa	0	11 790

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

17 AINEELLISET HYÖDYKKEET

1 000 euroa	Maa-alueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2013	12 908	37 254	339 822	42 671	4 542	437 197
Muuntoero	-156	-428	-10 813	-1 486	1	-12 883
Lisäykset	1 099	782	35 185	2 909	6 256	46 231
Lisäykset hankituista liiketoiminnoista	1	20	9 212	3		9 236
Vähennykset	-82	-247	-24 620	-2 448		-27 397
Siirrot erien välillä	-71	1 803	3 953	366	-6 051	
Hankintameno 31.12.2013	13 698	39 182	352 739	42 016	4 748	452 383
Kertyneet poistot 1.1.2013		-26 180	-190 743	-19 807		-236 730
Muuntoero		233	5 978	685		6 896
Lisäysten kertyneet poistot			-177			-177
Vähennysten kertyneet poistot		245	15 045	1 248		16 539
Siirrot erien välillä		-1 554	1 922	-368		
Tilikauden poistot		-1 011	-34 789	-2 000		-37 800
Kertyneet poistot 31.12.2013		-28 266	-202 764	-20 242		-251 272
Kirjanpitoarvo 31.12.2013	13 698	10 916	149 975	21 773	4 748	201 111
Kirjanpitoarvo 1.1.2013	12 908	11 074	149 079	22 864	4 542	200 466

1 000 euroa	Maa-alueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2012	13 604	49 631	350 912	44 051	5 817	464 014
Muuntoero	57	241	3 572	704	-7	4 567
Lisäykset	278	2 307	40 836	2 177	2 387	47 984
Lisäykset hankituista liiketoiminnoista			974	124		1 098
Vähennykset	-472	-2 405	-29 564	-4 218	-837	-37 496
Lopetetut toiminnot	-553	-10 928	-30 666	-690	-122	-42 959
Siirrot erien välillä	-4	-1 593	3 759	523	-2 696	-12
Hankintameno 31.12.2012	12 908	37 254	339 822	42 671	4 542	437 197
Kertyneet poistot 1.1.2012		-33 532	-202 555	-20 745		-256 832
Muuntoero		-85	-1 753	-263		-2 101
Vähennysten kertyneet poistot		660	26 923	2 460		30 043
Lopetettujen toimintojen kertyneet poistot		6 535	21 982	463		28 980
Siirrot erien välillä		1 538	-1 119	-419		
Jatkuvien toimintojen tilikauden poistot		-948	-33 374	-1 286		-35 609
Lopetettujen toimintojen tilikauden poistot		-348	-848	-17		-1 213
Kertyneet poistot 31.12.2012		-26 180	-190 743	-19 807		-236 730
Kirjanpitoarvo 31.12.2012	12 908	11 074	149 079	22 864	4 542	200 466
Kirjanpitoarvo 1.1.2012	13 604	16 099	148 357	23 305	5 817	207 182

Konsernilla ei ole käyttöomaisuuteen aktivoituja korkomenoja.

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Rahoitusleasingsopimuksin hankittua omaisuutta sisältyy koneisiin ja kalustoon seuraavasti:		
Hankintameno 1.1.	106 685	100 725
Muuntoero	-3 387	909
Lisäykset	16 492	11 718
Vähennykset	-10 031	-6 666
Hankintameno 31.12.	109 759	106 685
Kertyneet poistot 31.12.	-52 320	-49 997
Kirjanpitoarvo 31.12.	57 439	56 689

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

18 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

1 000 euroa	Liikearvot	Aineettomat oikeudet	Muut jaksotetut menot	Ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2013	77 116	11 653	18 053	10 934	117 757
Muuntoero	-2 006	-18	-795		-2 819
Lisäykset		660	425	7 810	8 895
Lisäykset hankituista liiketoiminnoista	5 396	2 173	678		8 247
Vähennykset	-526	-378		-1 144	-2 048
Siirrot erien välillä		9 689		-9 689	
Hankintameno 31.12.2013	79 980	23 779	18 362	7 911	130 033
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2013	-73	-5 536	-8 433		-14 043
Muuntoero	193	6	399		598
Lisäysten kertyneet poistot			-50		-50
Vähennysten kertyneet poistot		324			324
Jatkuvien toimintojen tilikauden poistot		-3 986	-3 543		-7 529
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2013	120	-9 192	-11 627		-20 699
Kirjanpitoarvo 31.12.2013	80 100	14 588	6 735	7 911	109 334
Kirjanpitoarvo 1.1.2013	77 043	6 117	9 620	10 934	103 714

1 000 euroa	Liikearvot	Aineettomat oikeudet	Muut jaksotetut menot	Ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2012	85 766	10 099	18 041	3 202	117 108
Muuntoero	704	1	343		1 047
Lisäykset		3 352	831	11 532	15 715
Lisäykset hankituista liiketoiminnoista	1 304	229			1 532
Vähennykset		-2 949	-408	-1 974	-5 331
Lopetetut toiminnot	-10 657	-865	-805		-12 327
Siirrot erien välillä		1 786	51	-1 826	12
Hankintameno 31.12.2012	77 116	11 653	18 053	10 934	117 757
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2012	-73	-7 114	-5 516		-12 703
Muuntoero		13	-121		-108
Lisäysten kertyneet poistot		-12			-12
Vähennysten kertyneet poistot		2 825	408		3 233
Lopetettujen toimintojen kertyneet poistot		626	396		1 022
Jatkuvien toimintojen tilikauden poistot		-1 828	-3 546		-5 375
Lopetettujen toimintojen tilikauden poistot		-46	-54		-100
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2012	-73	-5 536	-8 433		-14 043
Kirjanpitoarvo 31.12.2012	77 043	6 117	9 620	10 934	103 714
Kirjanpitoarvo 1.1.2012	85 693	2 985	12 526	3 202	104 405

Vuoden 2013 lopussa, aktivoituja tietokoneohjelmistojen kehittämismenoja sisältyi muihin jaksotettuihin menoihin 9,2 miljoonaa euroa (0,0 milj. euroa) ja ennakkomaksuihin 5,5 miljoonaa euroa (7,5 milj. euroa).

Liikearvot

Liikearvot kohdistetaan hankinta-ajankohdasta lähtien niille rahavirtaa tuottaville yksiköille, tai yksiköiden ryhmille, joiden odotetaan hyötyvän liiketoimintojen yhdistämisestä johtuvasta synergiaedusta.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Liikearvot segmenteittäin

1 000 euroa	Suomi	Muut Pohjoismaat	Itä-Eurooppa ja Baltian maat	Muut maat	Markkina-alueet yhteensä	Segmentin yhteinen *	Yhteensä
31.12.2013							
Kansainväliset toiminnot		17 066	1 909	139	19 114	23 469	42 583
Talonrakentaminen	6 196				6 196		6 196
Infrarakentaminen	6 158				6 158		6 158
Talotekniikka	25 164				25 164		25 164
	37 518	17 066	1 909	139	56 632	23 469	80 100

1 000 euroa	Suomi	Muut Pohjoismaat	Itä-Eurooppa ja Baltian maat	Muut maat	Markkina-alueet yhteensä	Segmentin yhteinen *	Yhteensä
31.12.2012							
Kansainväliset toiminnot		16 349	2 309	501	19 159	24 270	43 429
Talonrakentaminen	6 084				6 084		6 084
Infrarakentaminen	2 366				2 366		2 366
Talotekniikka	25 164				25 164		25 164
	33 614	16 349	2 309	501	52 773	24 270	77 043

* Segmentin yhteinen -sarakkeessa ilmoitettu liikearvo on syntynyt Tanskan ja Norjan asfalttiliiketoimintojen hankinnasta. Se on kohdistettu kansainvälisten toimintojen Itämeren alueen päällystys- ja kiviainestoiminnan rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmälle. Tämä liikearvo on testattu koko kansainvälisten toimintojen Itämeren alueen päällystys- ja kiviainestoiminnan tasolla, minkä lisäksi kullekin liiketoiminta-alueelle kohdistettu liikearvo on testattu erikseen maakohtaisesti.

Liikearvojen arvonalennustestaus

Liikearvon arvonalentumistestit laaditaan vuosittain ja aina, kun ilmaantuu viitteitä liikearvon mahdollisesta arvonalennustarpeesta. Testit laaditaan käyttöarvolaskelmina liiketoimintakohtaisesti noudattaen pienimmän rahavirtaa tuottavan yksikön periaatetta. Arvonalentumistestauksissa verrataan kunkin rahavirtaa tuottavan yksikön kerrytettävissä olevien rahavirtojen diskontattua nykyarvoa kyseisen yksikön kirjanpitoarvoon. Mikäli nykyarvo on alhaisempi kuin kirjanpitoarvo, kirjataan erotus tulosvaikutteisesti meneillään olevan vuoden kuluksi.

Kolmannen vuosineljänneksen aikana tehdyt liikearvojen arvonalennustestaukset osoittivat, että rahavirtojen nykyarvot ylittävät kaikissa liiketoimintayksiköissä kirjanpitoarvon. Liikearvon arvonalentumiskirjauksille ei siten vuonna 2013 ollut tarvetta.

Liikearvojen arvonalennustestauksessa käytetyt ennusteet ja keskeiset oletukset

Rahavirtaa tuottavien yksiköiden rahavirtaennusteet laaditaan viidelle suunnitelmavuodelle johdon laatimien, toteutuneeseen kehitykseen perustuvien arvioiden perusteella. Yhtiö on käyttänyt viiden suunnitelmavuoden jälkeisten rahavirtojen kasvutekijänä varovaista yhden prosentin kasvuolettamaa, joka alitti testaushetkellä voimassaolleen EKP:n keskipitkän aikavälin inflaatiotavoitteen.

Diskonttaustekijänä käytetään oman ja vieraan pääoman painotettua keskimääräistä kustannusta (WACC, Weighted Average Cost of Capital), jossa huomioidaan riskitön korkotaso, epälikvidisyyspreemio, markkinoiden tuotto-odotus, toimialakohtainen beta-arvo, maariski ja vieraan pääoman korkotaso korkomarginaali huomioiden. Näitä tekijöitä painotetaan toimialan keskimääräisen tavoitepääomarakenteen mukaan. Oman ja vieraan pääoman kustannus ennen veroja (Pre-tax WACC) määritellään testauksissa yksikkökohtaisesti.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Alla olevassa taulukossa esitetään käyttöarvon laskennassa käytettyjen keskeisten oletusten painotetut keskiarvot toimialoittain. *

	Kansainväliset toiminnot	Talonrakentaminen	Infrarakentaminen	Talotekniikka
2013				
Diskonttauskorko, % (ennen veroja)	8,3	6,7	7,1	7,1
Liikevaihdon keskimääräinen kasvu ennustekausina, % **	13,4	5,1	2,2	3,5
Pitkän aikavälin vuotuinen kasvu, %	1,0	1,0	1,0	1,0
2012				
Diskonttauskorko, % (ennen veroja)	7,1	6,9	7,4	6,7
Liikevaihdon keskimääräinen kasvu ennustekausina, %	4,1	0,4	1,9	3,0
Pitkän aikavälin vuotuinen kasvu, %	1,0	1,0	1,0	1,0

* Lukuja ei tule pitää koko toimialojen ennusteina, koska keskiarvot on laskettu vain niistä rahavirtaa tuottavista yksiköistä joille on kohdistettu testattavaa liikearvoa.

** Kansainvälisten toimintojen liikevaihdon keskimääräisen kasvun muutos vertailukaudesta johtui pääosin Venäjän talonrakentamisliiketoiminnasta.

Herkkyysanalyysi

Arvonalennustestauksien yhteydessä laaditaan herkkyysanalyysit, joissa selvitetään yksiköittäin arvonalennustestauksien tärkeimpien oletusten mahdollisten muutosten vaikutusta testien tuloksiin. Keskeisimmät rahavirtojen nykyarvoon vaikuttavat oletukset ovat markkina- ja kilpailutilanteen kehitys, testattavan liiketoiminnan laajuus ja kannattavuus sekä diskonttaustekijä. Herkkyysanalyyseissä näihin oletuksiin vaikuttavia laskennan muuttujia vaihdellaan ja tutkitaan muutosten vaikutuksia rahavirtojen nykyarvon ja kirjanpitoarvon väliseen marginaaliin.

Herkkyysanalyysit osoittivat, että Lemminkäisen liiketoiminta-alueisiin yleisesti kuuluvat, kohtuulliset ja tavanomaiset vaihtelut keskeisissä laskentaoletuksissa eivät aiheuttaisi merkittävää arvonalennustarvetta. Suurin osa Lemminkäinen-konsernin liikearvoista on kohdistettu Kansainvälisille toiminnoille liittyen sen pohjoismaisten päällystystoimintojen hankintaan sekä Talotekniikka-toimialalle. Itämeren alueen päällystys- ja kiviainestoimintojen sekä Talotekniikka-toimialan marginaalit rahavirtojen nykyarvon ja kirjanpitoarvon välillä ovat suuret. Testatuista rahavirtaa tuottavista yksiköistä eniten herkkyyttä on Infrarakentamisen kiviainestoiminnassa, jossa alaskirjausriskiä kohdistuu alle 0,9 miljoonan euron osuudelle liikearvosta. Yksiköille suoritetaan tarvittaessa lisätestauksia, jos herkkyysanalyysitulokset ja mahdolliset näkymien muutokset antavat tälle aihetta. Lemminkäisen liiketoiminta-alueiden ennustettavuus on pitkällä aikavälillä kohtuullisen hyvä ja liikearvon alaskirjausriski pieni.

Alla on testattavien yksiköiden liikearvon alaskirjausriskiä kuvaavat luvut toimialoittain.

	Kansainväliset toiminnot	Talonrakentaminen	Infrarakentaminen	Talotekniikka
2013				
Toimialalle kohdistetut liikearvot yhteensä	42 583	6 196	6 158	25 164
Nykyarvon suhde kirjanpitoarvoon *	3,79	1,50	3,81	1,96
Liikearvon alennus, jos pitkän aikavälin vuotuinen				
kasvu olisi yhden prosenttiyksikön matalampi	0	0	879	0
kasvu olisi kaksi prosenttiyksikköä matalampi	0	0	879	0
Liikearvon alennus, jos diskonttauskorko				
olisi puoli prosenttiyksikköä korkeampi	0	0	879	0
olisi yhden prosenttiyksikön korkeampi	0	0	879	0

	Kansainväliset toiminnot	Talonrakentaminen	Infrarakentaminen	Talotekniikka
2012				
Toimialalle kohdistetut liikearvot yhteensä	43 429	6 084	2 366	25 164
Nykyarvon suhde kirjanpitoarvoon *	3,40	1,90	1,60	4,30
Liikearvon alennus, jos pitkän aikavälin vuotuinen				
kasvu olisi yhden prosenttiyksikön matalampi	0	0	879	0
kasvu olisi kaksi prosenttiyksikköä matalampi	0	0	879	0
Liikearvon alennus, jos diskonttauskorko				
olisi puoli prosenttiyksikköä korkeampi	0	0	879	0
olisi yhden prosenttiyksikön korkeampi	0	0	879	0

* Toimialoille kuuluvien testattavien, rahavirtaa tuottavien yksiköiden liikevaihdon mukaan painotettu keskiarvo. Alle yhden suhdeluku johtaisi arvonalennukseen.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

19 PITKÄAIKAISET MYYTÄVISSÄ OLEVAT RAHOITUSVARAT

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Tasearvo 1.1.	5 971	5 992
Muuntoero	0	0
Lisäykset	4	131
Vähennykset	-2 211	-152
Tasearvo 31.12	3 764	5 971

Myytävissä olevat rahoitusvarat sisältävät useita erilaisia noteeraamattomia osakkeita. Yhden yksittäisen sijoituksen arvo ei ole kokonaisuuteen nähden merkittävä. Noteeraamattomien osakkeiden käypää arvoa ei ole voitu luotettavasti määrittää, minkä vuoksi ne esitetään hankintahintaisina mahdollisilla arvonalentumisilla vähennettyinä.

20 PITKÄAIKAISET SAAMISET

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Pitkäaikaiset saamiset		
Korolliset		
Lainasaamiset	19	19
Korottomat		
Myyntisaamiset	259	436
Muut saamiset	625	
	884	436
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	904	456

21 VAIHTO-OMAISUUS

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Aineet ja tarvikkeet	38 304	46 099
Tontit ja kiinteistöt	126 362	159 949
Keskeneräiset huoneistot	171 350	90 645
Keskeneräiset liikekiinteistöt	11 072	46 780
Keskeneräiset muut työt	33 496	21 387
Ennakkomaksut	13 985	5 170
Valmiit huoneistot	55 393	81 276
Valmiit liikekiinteistöt	21 588	6 075
Valmisteet ja tavarat	32 834	37 005
	504 385	494 388

Keskeneräisten vaihto-omaisuuskiinteistöjen panttivelkakirjoja on vaihto-omaisuusyhtiöiden velkojen vakuutena 119,3 miljoonaa euroa (73,1 milj. euroa).

Yhtiö kirjasi vuonna 2013 vaihto-omaisuuden arvonalentumistappioita 19,3 miljoonaa euroa, joista 14,7 miljoonaa euroa liittyi yhtiön talonrakentamistoimialan liikekiinteistöihin. Vaihto-omaisuuteen kuuluvien liikekiinteistöjen arvonalentumiset ovat seurausta toimitilamarkkinoiden hiljentymisestä pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

22 LYHYTAIKAISET SAAMISET

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Korolliset		
Lainasaamiset	1 279	22
Korottomat		
Myyntisaamiset	214 893	193 708
Projektitulosaamiset	98 611	90 725
Korkosaamiset	99	60
Henkilöstökulujen jaksotukset	2 947	3 881
Muut siirtosaamiset ja menoennakot	35 597	20 127
Johdannaissaamiset	1 881	499
Saamiset rakenteilla olevilta kiinteistöyhtiöiltä	7 506	11 449
Muut saamiset	28 361	42 657
	389 894	363 107
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	391 174	363 129

Myyntisaamisista kirjattiin tilikauden aikana tuloslaskelmaan luottotappioiksi 5,3 miljoonaa euroa (2,8 milj. euroa).

23 LYHYTAIKAISET MYYTÄVISSÄ OLEVAT RAHOITUSVARAT

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Tasearvo 1.1.	59 020	
Lisäykset		59 020
Vähennykset	-29 011	
Tasearvo 31.12	30 010	59 020

Myytävissä olevat rahoitusvarat sisältävät lyhytaikaisia sijoituksia pankkitalletuksiin.

24 RAHAVARAT

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Käteinen raha ja pankkitalletukset	51 072	34 926

Rahavarat koostuvat käteisestä rahasta ja vakavaraisiin yhteistyöpankkeihin tehdyistä pankkitalletuksista, joiden maturiteetti on enintään kolme kuukautta.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

25 RAHOITUSINSTRUMENTIT ARVOSTUSRYHMITTÄIN

1 000 euroa	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat/ -velat	Lainat ja saamiset	Myytävissä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavat rahoitusvelat	Suojaus-laskennan alaiset johdannaiset	Tasearvo	Käypä arvo
31.12.2013							
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Myytävissä olevat rahoitusvarat			3 764			3 764	3 764
Muut pitkäaikaiset saamiset		904				904	857
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset		389 293				389 293	389 293
Johdannaissopimukset	1 881					1 881	1 881
Myytävissä olevat rahoitusvarat			30 010			30 010	30 010
Rahavarat		51 072				51 072	51 072
Rahoitusvarat yhteensä	1 881	441 268	33 774			476 923	476 876
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Korolliset velat				61 348		61 348	61 305
Muut pitkäaikaiset velat				3 033		3 033	3 033
Lyhytaikaiset rahoitusvelat							
Korolliset velat				346 277		346 277	347 115
Ostovelat ja muut rahoitusvelat *				386 608		386 608	386 608
Johdannaissopimukset	2 006				74	2 079	2 079
Rahoitusvelat yhteensä	2 006			797 267	74	799 346	800 140

1 000 euroa	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat/-velat	Lainat ja saamiset	Myytävissä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavat rahoitusvelat	Suojaus-laskennan alaiset johdannaiset	Tasearvo	Käypä arvo
31.12.2012							
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Myytävissä olevat rahoitusvarat			5 971			5 971	5 971
Muut pitkäaikaiset saamiset		456				456	456
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset		362 630				362 630	362 630
Johdannaissopimukset	499					499	499
Myytävissä olevat rahoitusvarat			59 020			59 020	59 020
Rahavarat		34 926				34 926	34 926
Rahoitusvarat yhteensä	499	398 011	64 991			463 501	463 501
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Korolliset velat				138 842		138 842	138 545
Muut pitkäaikaiset velat				7 625		7 625	7 625
Lyhytaikaiset rahoitusvelat							
Korolliset velat				232 361		232 361	232 361
Ostovelat ja muut rahoitusvelat *				295 917		295 917	295 917
Johdannaissopimukset	1 804				578	2 382	2 382
Rahoitusvelat yhteensä	1 804			674 745	578	677 127	676 830

* Ostovelat ja muut rahoitusvelat eivät sisällä lakisääteisiä velvoitteita eivätkä saatuja ennakkomaksuja, koska näitä ei luokitella IFRS:n mukaisiksi rahoitusveloiksi.

Käypien arvojen määrittäminen

Muut pitkäaikaiset saamiset sisältää pitkäaikaisia myyntisaamisia ja muita korottomia saamisia joiden käyvät arvot on laskettu diskonttaamalla niistä tulevaisuudessa aiheutuvat kassavirrat nykyarvoon. Diskonttauksessa on käytetty riskittömiä markkinakorkoja ja niihin lisättyä riskipreemiota. Käytetyt diskonttokorot vaihtelevat välillä 0,6–4,8 prosenttia. Lyhytaikaisten myyntisaamisten ja muiden saamisten kirjanpitoarvo vastaa niiden käypää arvoa saamisten lyhyen maturiteetin vuoksi.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Pitkäaikaisten korollisten velkojen käyvät arvot on laskettu diskonttaamalla niistä tulevaisuudessa aiheutuvat kassavirrat nykyarvoon. Diskonttauksessa on käytetty korkoa, jolla konserni saisi vastaavaa lainaa tilinpäätöshetkellä, ja se muodostuu riskittömästä korosta ja siihen lisätystä riskipreemiosta. Käytetyt diskonttokorot vaihtelevat välillä 2,3–3,2 prosenttia (2,1–2,5 %). Lyhytaikaisiin velkoihin sisältyvän joukkovelkakirjalainan käypä arvo perustuu sen markkinanoteeraukseen ja muiden lyhytaikaisten rahoitusvelkojen kirjanpitoarvon oletetaan olevan lähellä niiden käypää arvoa velkojen lyhyen maturiteetin vuoksi.

Käyvän arvon hierarkia käypään arvoon arvostettavista rahoitusvaroista ja -veloista

Konserni on luokitellut käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat ja -velat käyttäen käypien arvojen kolmitasoista hierarkiaa. Tason 1 rahoitusinstrumentit ovat markkinoilla aktiivisen kaupankäynnin kohteena, joten niiden käyvät arvot ovat saatavilla tehokkailta markkinoilta. Tason 2 instrumenttien käyvät arvot perustuvat markkinoilta saataviin tietoihin ja yleisesti hyväksyttyihin arvostusmenetelmiin. Tason 3 käyvät arvot eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon, vaan välittäjien antamiin noteerauksiin ja markkina-arvostusraportteihin.

1 000 euroa	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
31.12.2013			
Myytävissä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		3 764	3 764
Rahamarkkinasijoitukset	30 010		30 010
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat johdannaiset			
Johdannaissaamiset	1 858	23	1 881
Johdannaisvelat	862	1 217	2 079

1 000 euroa	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
31.12.2012			
Myytävissä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		5 971	5 971
Rahamarkkinasijoitukset	59 020		59 020
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat johdannaiset			
Johdannaissaamiset	230	270	499
Johdannaisvelat	1 550	832	2 382

Tason 3 täsmäytyslaskelma

Seuraavassa taulukossa esitetään tason 3 rahoitusinstrumenttien muutokset tilikaudella.

1 000 euroa	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja velat	Muiden laajan tuloksen erien kautta käypään arvoon kirjattavat rahoitusvarat ja -velat
Alkusaldo 1.1.2013	-563	5 971
Lisäykset		4
Vähennykset		-2 211
Voitot tai tappiot tuloslaskelmassa yhteensä	-631	
Käyvät arvot 31.12.2013	-1 194	3 764
Voitot ja tappiot kauden lopussa hallussa olevista tason 3 rahoitusinstrumenteista		
Liiketoiminnan muissa tuotoissa ja kuluissa	-1 194	

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 000 euroa	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja velat	Muiden laajan tuloksen erien kautta käypään arvoon kirjattavat rahoitusvarat ja -velat
Alkusaldo 1.1.2012	159	5 992
Lisäykset		131
Vähennykset		-152
Voitot tai tappiot tuloslaskelmassa yhteensä	-722	
Käyvät arvot 31.12.2012	-563	5 971

26 OMA PÄÄOMA

Osakkeet ja osakepääoma

Lemminkäinen Oyj:llä on yksi osakelaji. Yhtiön osakkeiden lukumäärä 31.12.2013 oli 19 650 176 kappaletta. Kaikki liikkeelle lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti. Yhtiön hallussa oli omia osakkeita yhteensä 34 915 kappaletta.

Ylikurssirahasto

Ylikurssirahastoon on kirjattu emissiovoitot.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto sisältää osakkeiden merkintähinnan siltä osin, kun sitä ei nimenomaisen päätöksen mukaan merkitä osakepääomaan.

Oman pääoman ehtoinen laina

Omaan pääomaan sisältyy Lemminkäisen vuonna 2012 liikkeeseenlaskema 70 miljoonan euron oman pääoman ehtoinen laina. Lainalla ei ole eräpäivää, mutta yhtiöllä on oikeus lunastaa se takaisin neljän vuoden kuluttua liikkeeseenlaskusta. Laina on vakuudeton ja muita velkasitoumuksia heikommassa etuoikeusasemassa. Velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Lainan kuponkikorko on 10 %.

Muuntoerot

Muuntoerot sisältävät konsernin ulkomaalaisten yksiköiden ei-euromääräisten tilinpäätösten euromääräiseksi muuntamisesta syntyneet muuntoerot. Muuntoeroihin on kirjattu myös aikaisempina vuosina sovelletun nettoinvestoinnin suojauslaskennan suojausinstrumenttien voitot ja tappiot niiltä osin kun suojauslaskennan edellytykset ovat täyttyneet. Konserni ei ole soveltanut nettoinvestoinnin suojauslaskentaa raportointikaudella.

Arvonmuutosrahasto

Arvonmuutosrahasto sisältää myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutoksen.

Suojausrahasto

Suojausrahastoon kirjataan suojauslaskennan piirissä olevien korkojohdannaisten tehokas osuus. Rahavirran suojausta sovelletaan korkoriskin suojaamisessa. Rahavirran suojaukseen kuuluvista korkojohdannaisista on tilikauden aikana kirjattu suojausrahastoon käyvän arvon muutosta 0,5 miljoonaa euroa (0,7 milj. euroa) ennen laskennallisten verojen huomioimista. Tuloslaskelman korkokuluihin on kauden aikana kirjattu -0,5 miljoonaa euroa (-0,9 milj. euroa) rahavirran suojaustulosta.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

27 KOROLLISET VELAT

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Pitkäaikaiset		
Lainat rahoituslaitoksilta	15 136	13 620
Eläkelainat	1 956	21 503
Rahoitusleasingvelat	43 542	43 809
Joukkovelkakirjalainat		59 836
Muut pitkäaikaiset velat	715	73
	61 348	138 842
Lyhytaikaiset		
Lainat rahoituslaitoksilta	9 016	35 726
Eläkelainat	19 555	22 759
Rahoitusleasingvelat	14 254	13 940
Joukkovelkakirjalainat	59 931	
Shekkitililimiitit	17 261	5 663
Yritystodistukset	150 205	86 847
Rakenteilla olevien yhtiöiden velat	73 115	67 310
Muut lyhytaikaiset velat	2 939	117
	346 277	232 361

Velat ovat pääsääntöisesti velallisen toimintavaluutassa. Vuoden 2012 lainoihin rahoituslaitoksilta sisältyy emoyhtiön 20,4 miljoonan euron vasta-arvosta otettuja Norjan kruunun määräisiä lainoja.

Rahoitusleasingvelat

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Rahoitusleasingvelat ja niiden korkojen erääntyminen		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	15 958	15 673
Yli vuoden, mutta enintään viiden vuoden kuluttua	39 028	39 613
Yli viiden vuoden kuluttua	7 462	7 801
	62 448	63 087
Vähimmäisvuokrien nykyarvon erääntyminen		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	14 254	13 940
Yli vuoden, mutta enintään viiden vuoden kuluttua	36 283	36 402
Yli viiden vuoden kuluttua	7 259	7 408
	57 796	57 749
Rahoitusleasingveloista tulevaisuudessa kertyvät rahoituskulut	4 652	5 338

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

28 ELÄKEVELVOITTEET

Yhtiöllä on sen toimintamaissa useita maksupohjaisia eläkejärjestelyjä, joiden osalta noudatetaan kyseisten maiden paikallisia säännöstöjä ja käytäntöjä. Yhtiön merkittävin eläkejärjestelmä on Suomen TyEL, jossa etuudet määräytyvät suoraan etuudensaajan ansioiden mukaan. TyEL-eläkevakuutus on pääosin järjestetty eläkevakuutusyhtiöiden kautta ja niitä käsitellään maksupohjaisina eläkejärjestelyinä.

Yhtiöllä oli vuoden 2013 lopussa etuuspohjaisia eläkejärjestelyjä Suomessa ja Norjassa, ja ne ovat loppupalkkaan perustuvia, lakisääteistä eläkettä täydentäviä tai ennen lakisääteistä eläkeikää eläkkeelle siirtymisen mahdollistavia järjestelyitä. Norjassa yhtiön etuuspohjaisia järjestelyitä muutettiin maksupohjaisiksi vuoden 2013 aikana. Kyseisten järjestelyiden velvoitteet, yhteensä 12,4 miljoonaa euroa, täytettiin kokonaisuudessaan. Lisäksi yhtiö kirjasi supistumisesta voittoa 1,9 miljoonaa euroa, joka kirjattiin liiketoiminnan muihin tuottoihin. Suomen järjestelyn piiristä jäi vuonna 2013 pois kolme henkilöä, mikä on käsitelty järjestelyn velvoitteen osittaisena täyttämisenä eikä siitä syntynyt yhtiölle tulosvaikutusta.

1 000 euroa	31.12.2014 (ennuste)	31.12.2013	31.12.2012
Taseeseen kirjattu			
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	595	969	19 032
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-109	-102	-13 816
Eläkejärjestelyvelvoitteet taseessa	486	867	5 216
josta Suomessa	429	490	384
josta Norjassa	57	376	4 832

Arvio Lemminkäinen-konsernissa vuoden 2014 aikana etuuspohjaisiin eläkejärjestelyihin suoritettavista maksuista on 0,1 miljoonaa euroa. Arvioidut ja ennustetut luvut voivat poiketa toteutuvista luvuista.

1 000 euroa	Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	Yhteensä
1.1.2013	19 032	-13 816	5 216
Kauden työsuoritukseen perustuvat menot	1 383		1 383
Nettokorkokulut	393	-226	167
Velvoitteen täyttäminen	-12 434	12 434	
Järjestelyn supistumiset	-1 933		-1 933
	-12 591	12 208	-383
Uudelleenarvostukset			
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto		27	27
Väestötilastollisten olettamien muutos	1 101		1 101
Taloudellisten olettamien muutos	-4 479	586	-3 892
Kokemusperäisten olettamien muutos	-554		-554
	-3 931	614	-3 318
Valuuttakurssierot	-1 158	824	-334
Työnantajan suorittamat maksut		-314	-314
Maksetut etuudet	-382	382	
31.12.2013	969	-102	867

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 000 euroa	Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	Yhteensä
1.1.2012	19 694	-13 528	6 165
Kauden työsuoritukseen perustuvat menot	1 337		1 337
Nettokorkokulut	618		618
Velvoitteen täyttäminen	-951	951	
Järjestelyn supistumiset	-240		-240
	764	951	1 715
Uudelleenarvostukset			
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto		-473	-473
Taloudellisten olettamien muutos	-77	293	216
	-77	-179	-256
Valuuttakurssierot	1 029	-704	325
Työnantajan suorittamat maksut		-1 804	-1 804
Maksetut etuudet	-541	541	
Yritysten yhteenliittymät ja lopetetut toiminnot	-1 836	906	-929
31.12.2012	19 032	-13 816	5 216

Yhtiön etuuspohjaisiin eläkevelvoitteisiin ei liity vähimmäisrahastointivelvoitteita.

	31.12.2013 Suomi	31.12.2013 Norja	31.12.2012 Suomi	31.12.2012 Norja
Vakuutusmatemaattiset oletukset				
Diskonttauskorko, %	3,3	4,1	3,5	3,3
Inflaatioaste, %	2,0	1,8	2,0	1,8
Tulevaisuuden palkankorotusolettama, %	1,0	3,3	3,5	3,8
Eläkkeidenkorotusolettama, %	2,1	0,6	2,1	0,5

	Suomi	Norja
Vuonna 2013 järjestelyn piirissä olevien		
65-vuotiaiden miesten elinajanodote, vuotta	19,0	20,6
65-vuotiaiden naisten elinajanodote, vuotta	24,7	23,5
45-vuotiaiden miesten elinajanodote 65-vuotiaina, vuotta	20,6	22,8
45-vuotiaiden naisten elinajanodote 65-vuotiaina, vuotta	26,4	26,0

Lemminkäisen etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden varat koostuvat kokonaisuudessaan hyväksytyistä vakuutussopimuksista. Kyseiset eläkejärjestelyt eivät sisällä sijoituksia Lemminkäiseen tai yhtiön käyttämiin kiinteistöihin tai muihin varoihin. Varojen odotettu tuotto on arvio henkivakuutusyhtiön pitkän aikavälin kokonaishyvityksestä.

Järjestelyiden piiriin kuuluvat henkilöt kauden lopussa	31.12.2013	31.12.2012
Aktiiviset	12	583
Ei-aktiiviset, muut työvelvoitteettomat	9	15
Ei-aktiiviset, eläkeläiset	95	178
Yhteensä	116	776

Alla olevissa taulukossa esitetään olennaisten vakuutusmatemaattisten oletusten 0,5 prosenttiyksikön muutoksen vaikutus etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden velvoitteen määrään.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

	31.12.2013 Suomi	31.12.2013 Norja
Olettaman 0,5 prosettiyksikön kasvun vaikutus velvoitteeseen		
Diskonttauskorko	-4,49 %	-3,32 %
Inflaatioaste	4,98 %	-
Tulevaisuuden palkankorotusolettama	0,17 %	0,01 %
Olettaman 0,5 prosettiyksikön pienenemisen vaikutus velvoitteeseen		
Diskonttauskorko	4,30 %	3,32 %
Inflaatioaste	-4,74 %	-
Tulevaisuuden palkankorotusolettama	-0,17 %	-0,01 %

Yllä oleva herkkyysanalyysi on laadittu muuttamalla vakuutusmatemaattista olettamaa 0,5 prosenttiyksikköä muiden olettamien pysyessä muuttumattomina. Herkkyysanalyysin laskennassa on noudatettu samaa menetelmää kuin taseen eläkevelvoitetta laskettaessa.

	2013	2012	2011	2010	2009
Järjestelyihin liittyvät varat ja velat viideltä vuodelta					
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	969	19 032	21 674	21 776	15 941
Varojen käypä arvo	-102	-13 816	-13 376	-15 961	-12 553
	867	5 216	8 298	5 815	3 388

29 OSAKEPERUSTEISET MAKSUT

Suoritusperusteinen palkkio

Vuodet 2010–2012

Lemminkäisellä oli käytössä osakepohjainen kannustinjärjestelmä, jossa oli kolme ansaintajaksoa: kalenterivuodet 2010, 2011 ja 2012. Hallitus päätti ansaintajakson ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Vuonna 2012 pitkän aikavälin palkitsemisen ansaintakriteerit olivat konsernin sijoitetun pääoman tuotolle ja konsernin omavaraisuusasteelle asetetut tavoitteet. Palkkio maksettiin osittain yhtiön osakkeina ja osittain rahana. Rahana maksettu osuus kattoi palkkiosta aiheutuvat verot ja veronluonteiset maksut. Järjestelmästä saatuja osakkeita ei saa luovuttaa sitouttamisjakson aikana, joka päättyy kahden vuoden kuluttua ansaintajakson päättymisestä.

Vuodet 2013–2015

Vuoden 2012 lopussa Lemminkäinen Oyj:n hallitus päätti uudesta konsernin avainhenkilöiden osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä. Järjestelmässä on kolme ansaintajaksoa, jotka ovat kalenterivuodet 2013, 2014 ja 2015. Yhtiön hallitus päättää järjestelmän ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Mahdollinen suoritusperusteinen palkkio ansaintajaksolta maksetaan yhtiön osakkeina ja rahana. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veroluonteiset maksut. Osakkeita ei saa luovuttaa noin kahden vuoden mittaisen sitouttamisjakson aikana. Mikäli avainhenkilön työ- tai toimisuhde päättyy sitouttamisjakson aikana, on hänen pääsääntöisesti palautettava palkkiona annetut osakkeet yhtiölle vastikkeetta.

Ehdollinen palkkio

Osakepalkkiojärjestelmän piirissä olevilla avainhenkilöillä on osakeomistuksen ja työ- tai toimisuhteen jatkumisen perusteella mahdollisuus saada järjestelmässä ehdollista palkkiota, eli niin sanottuja lisäosakkeita. Ehdollisen palkkion saaminen edellyttää, että avainhenkilö ennestään omistaa tai hallituksen päättämään päivään 30.6.2013 mennessä hankkii yhtiön osakkeita hallituksen ennalta päättämän määrän tai osan siitä. Tällöin avainhenkilö saa ehdollisena palkkiona yhden lisäosakkeen jokaista hankkimaansa osaketta kohden, mikäli hänen työ- tai toimisuhteensa on edelleen voimassa ja hän edelleen omistaa osakeostomahdollisuuden alaiset osakkeet ehdollisen palkkion maksuhetkellä. Ehdollisen palkkion ansaintajakso on kalenterivuodet 2013–2015.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Osakepalkkiojärjestelmien kirjauksissa käytetyt tiedot esitetään seuraavassa taulukossa:

		Suoriteperusteinen palkkio		
	Ehdollinen palkkio	Ansaintajakso 2013	Ansaintajakso 2012	Ansaintajakso 2011
Myöntämispäivä	6.2.2013	**7.2.2013**	9.2.2012	10.1.2011
Ansaintajakson alkamispäivä	1.1.2013	**1.1.2013**	1.1.2012	1.1.2011
Ansaintajakson päättymispäivä	31.12.2015	**31.12.2013**	31.12.2012	31.12.2011
Sitouttamisjakson päättymispäivä	30.4.2016	**31.12.2015**	31.12.2014	31.12.2013
Juoksuaikaa jäljellä, vuotta	2,3	**2,0**	1,0	0,0
Oikeuden syntymisehdot	osakeomistus-velvollisuus	**EBIT, sijoitetun pääoman tuotto**	omavaraisuusaste, sijoitetun pääoman tuotto	omavaraisuusaste, sijoitetun pääoman tuotto
Toteutustapa	käteinen ja osake	**käteinen ja osake**	käteinen ja osake	käteinen ja osake
Osakekurssi myöntämishetkellä, euroa	15,80	**15,85**	20,20	25,35
Osakkeen käypä arvo myöntämishetkellä, euroa *	15,03	**15,26**	19,70	24,65
Järjestelmästä annettavien osakkeiden enimmäislukumäärä myöntämishetkellä		**205 591**	75 076	53 176
Muutokset enimmäislukumäärään ansaintakaudella		**-3 449**	2 433	6 244
Järjestelmästä annettavien osakkeiden enimmäislukumäärä ansaintakauden lopussa		**202 142**	77 509	59 420
Järjestelmästä ansaittujen osakkeiden lukumäärä ansaintakauden lopussa **	16 036	**0**	42 630	15 709
Järjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden lukumäärä tilikauden lopussa	15	**43**	40	29
Ansaintakriteerien toteumaolettama, %		**0,0**	60,0	15,0
Arvio palautuvien osakepalkkioiden määrästä ennen sitouttamisjakson päättymistä, %	10,0	**10,0**	10,0	10,0

* Osakkeen käypä arvo järjestelmän myöntämishetkellä on osakkeen sen hetkinen arvo vähennettynä arvioiduilla ansaintajakson aikana maksettavilla osingoilla.

** Vuoden 2013 lukumäärä on arvio ansaituista osakkeista.

Ansaintajaksolla 2013 ei johdon arvion mukaan ansaittu osakkeita, eikä siten kirjattu kulua tuloslaskelmaan. Vuonna 2013 kirjattiin osakepalkkiojärjestelmistä jaksotettua kulua tuloslaskelmaan yhteensä 1,0 miljoonaa euroa (0,5 milj. euroa). Osakepalkkiojärjestelmistä taseeseen kirjattu velka oli vuoden 2013 lopussa 0,9 miljoonaa euroa (0,8 milj. euroa). Yhtiö arvioi ennen vuotta 2014 toteutuneista osakepalkkiojärjestelmistä vuonna 2014 realisoituvan kulun määrän olevan noin 0,5 miljoonaa euroa. Todellisten kustannusten määrä voi poiketa arvioidusta.

30 VARAUKSET

1 000 euroa	Takuu-varaukset	10-vuotisvastuu-varaukset	Maisemointi-varaukset	Vuokravelvoite-varaukset	Oikeuden-käynti-varaukset	Muut varaukset	Yhteensä 31.12.2013	Yhteensä 31.12.2012
Varaukset 1.1.	9 312	8 075	2 852	1 953		150	**22 341**	21 794
Muuntoerot	-228		-263			-1	**-492**	454
Varausten lisäykset	4 069	1 782	710	1 917	5 900	705	**15 083**	10 272
Käytetyt varaukset	-6 067	-1 200	-104	-2 394			**-9 764**	-10 179
Tytäryritysten ostot ja myynnit	3					-6	**-4**	
Varaukset 31.12.2013	7 089	8 657	3 196	1 476	5 900	847	**27 164**	
Varaukset 31.12.2012	9 312	8 075	2 852	1 953		150		22 341

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 000 euroa	Takuu-varaukset	10-vuotisvastuu-varaukset	Maisemointi-varaukset	Vuokravelvoite-varaukset	Oikeuden-käynti-varaukset	Muut varaukset	Yhteensä 31.12.2013	Yhteensä 31.12.2012
Varaukset jakautuvat								
Pitkäaikaisiin	1 547	7 316	3 196	1 476	5 900	500	**19 935**	13 238
Lyhytaikaisiin	5 541	1 341				347	**7 229**	9 104
	7 089	8 657	3 196	1 476	5 900	847	**27 164**	22 341

Takuuvaraus käsittää rakennusprojektin valmistumisen jälkeiset takuuvelvoitteen alaiset korjauskulut. Asuntokohteisiin liittyviä varauksia odotetaan käytettävän vuoden kuluessa varauksen tekemisestä. Muissa töissä takuuvarausten käyttöaika on pääsääntöisesti 1–2 vuotta.

Asunto- ja liikekohteiden rakentamiseen liittyvä 10-vuotisvastuuvaraus määritetään kokonaisuutena kaikista kyseisiä vastuita sisältävistä hankkeista.

Maisemointivaraukset liittyvät maanottopaikkojen maisemointivelvoitteisiin. Niiden odotettu käyttöaika riippuu maanottopaikan käytöstä, koska maisemointityöt aloitetaan pääsääntöisesti maanottopaikan hyödyntämisen loputtua.

Vuokravastuuvelvoite syntyy, kun yhtiöllä on sopimukseen perustuva velvoite hankkia rakennettavan liikekiinteistökohteen toistaiseksi vuokraamattomiin tiloihin vuokralaisia. Vuokravastuuvelvoitteista tehtyjen varausten odotettu käyttöaika on 1–3 vuotta.

Oikeudenkäyntivaraus on kirjattu Helsingin käräjäoikeudessa vireillä olevista asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvausoikeudenkäynneistä, joissa kantajina on 14 kuntaa. Näiden kanteiden osalta käsittelyjen odotetaan alkavan käräjäoikeudessa aikaisintaan vuoden 2014 aikana, ja niiden odotetaan kestävän 1–3 vuotta. Varauksen määrä on arvioitu Helsingin käräjäoikeuden 28.11.2013 antamien päätösten perusteella.

31 OSTOVELAT JA MUUT VELAT

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Pitkäaikaiset		
Muut pitkäaikaiset velat	**3 033**	7 625
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat		
Saadut ennakkomaksut	**140 989**	102 782
Velat rakenteilla oleville yhtiöille	**13 427**	12 947
Ostovelat	**139 780**	110 931
Projektikuluvelat	**42 659**	32 963
Arvonlisäverovelat	**35 175**	26 765
Korkovelat	**1 180**	1 334
Henkilöstökulujen jaksotukset	**83 121**	88 314
Muut siirtovelat	**16 927**	18 282
Johdannaisvelat	**2 079**	2 382
Muut lyhytaikaiset velat *	**89 515**	31 147
	564 851	427 847
Pitkä- ja lyhytaikaiset osto- ja muut velat yhteensä	**567 884**	435 472

* Muut lyhytaikaiset velat 31.12.2013 sisältää 59,7 miljoonaa euroa asfalttikartellioikeudenkäynteihin liittyvää velkaa.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

32 RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

Lemminkäinen-konserni altistuu liiketoiminnassaan rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat korko-, valuuttakurssi-, rahoituksen saamis-, likviditeetti- ja luottoriskit. Konsernin rahoitusriskien hallinnan tavoitteena on pienentää epävarmuutta, jota rahoitusmarkkinoilla tapahtuvat arvonmuutokset mahdollisesti aiheuttaisivat konsernin tulokseen, kassavirtaan ja arvoon. Rahoitusriskien hallinta perustuu hallituksen hyväksymiin periaatteisiin. Rahoituspolitiikka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot. Politiikkaa arvioidaan ja tarvittaessa päivitetään vähintään vuosittain.

Rahoituspolitiikan toteutuksesta vastaa Konsernirahoitus-yksikkö, joka pääasiallisesti vastaa rahoitusriskien hallinnasta, ja johon konsernin rahoitustoimet on keskitetty. Konsernin rahoituspolitiikka määrittää Konsernirahoituksen ja liiketoimintayksiköiden välisen vastuunjaon osa-alueittain. Konserniyhtiöiden vastuulla on toimittaa ajantasaista ja täsmällistä tietoa Konsernirahoitukselle liiketoimintansa rahoitukseen liittyvistä asioista. Konsernirahoitus toimii konsernin sisäisenä pankkina sekä hallinnoi, ohjeistaa ja tukee konserniyhtiöitä rahoitusasioissa siten, että konsernin rahoitustarpeet tulee tyydytettyä ja rahoitusriskejä hallinnoidaan rahoituspolitiikan mukaisesti tehokkaalla tavalla.

Korkoriski

Lemminkäinen-konsernin korkoriskin hallinnan tavoitteena on minimoida korkojen vaihtelun aiheuttamat konsernin tulokseen, kassavirtoihin ja arvoon kohdistuvat muutokset. Konsernirahoitus hallinnoi ja valvoo korkoriskipositiota. Konsernin korkoriski muodostuu pääasiassa liiketoiminnan rahoittamiseen liittyvistä kiinteä- ja vaihtuvakorkoisista laina- ja leasingsopimuksista, korollisista rahoitussaamisista sekä korkojohdannaisista. Korkotason muutokset vaikuttavat tuloslaskelma- ja tase-eriin.

Konsernin korkoriski saadaan pienimmäksi asettamalla konsernin velkojen keskimääräinen korkosidonnaisuusaika samaksi kuin liiketoiminnan korkoherkkyys. Konsernin liiketoiminnan korkoherkkyyden on arvioitu olevan noin 15 kuukautta. Rahoituspolitiikka määrittää tämän pohjalta konsernin velkojen keskimääräiseksi korkosidonnaisuusajaksi 12–18 kuukautta. Konsernin tavoitteena on myös pitää koron vaihtelulta suojattuna 40–65 prosenttia valuuttakohtaisesta velkamäärästä.

Konserni voi ottaa pitkäaikaista velkaa sekä vaihtuva- että kiinteäkorkoisena. Vaihtuva- ja kiinteäkorkoisten velkojen suhdetta voidaan muuttaa korkojohdannaisilla. Vuonna 2013 konserni on käyttänyt koronvaihtosopimuksia korkoriskinsä hallinnassa. Osa koronvaihtosopimuksista on suojauslaskennan piirissä ja niistä syntyvä suojaustulos tulee vaikuttamaan konsernin korkokuluihin vuoteen 2014 asti. Suojauslaskennasta ei ole kirjattu tehottomuutta tilikauden aikana.

Korkotason muutoksilla ei ole vuonna 2013 ollut tavallisuudesta poikkeavaa vaikutusta konsernin liiketoimintaan. Korkotason merkittävällä nousulla saattaa kuitenkin olla haitallista vaikutusta asuntojen kysyntään.

Korkoriskin herkkyysanalyysi

Korkotason muutoksesta aiheutuvaa herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:
- korkotason muutokseksi oletetaan yksi prosenttiyksikkö
- positio sisältää vaihtuvakorkoiset rahoitusvelat, vaihtuvakorkoiset rahoitussaamiset sekä korkojohdannaiset
- kaikki muut tekijät, korkotason muutosta lukuun ottamatta, pysyvät vakioina
- herkkyyden laskemisessa ei ole otettu huomioon veroja

1 000 euroa	Korkopositio	Vaikutus tuloslakelmaan (+1 %)	Vaikutus tuloslaskelmaan (-1 %)	Vaikutus muihin laajan tuloksen eriin (+1 %)	Vaikutus muihin laajan tuloksen eriin (-1 %)
31.12.2013					
Vaihtuvakorkoiset velat	-172 028	-1 720	1 720		
Vaihtuvakorkoiset saamiset	81 845	818	-818		
Korkojohdannaiset	47 180	1 606	-1 699	9	-9
	-43 003	704	-798	9	-9

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 000 euroa	Korkopositio	Vaikutus tuloslakelmaan (+1 %)	Vaikutus tuloslaskelmaan (-1 %)	Vaikutus muihin laajan tuloksen eriin (+1 %)	Vaikutus muihin laajan tuloksen eriin (-1 %)
31.12.2012					
Vaihtuvakorkoiset velat	-180 210	-1 802	1 802		
Vaihtuvakorkoiset saamiset	34 926	349	-349		
Korkojohdannaiset	61 460	2 051	-2 189	116	-119
	-83 825	598	-736	116	-119

Valuuttakurssiriski

Valuuttakurssiriskien hallinnan tavoitteena on vähentää epävarmuutta, jota valuuttakurssimuutokset aiheuttavat kassavirtojen, liiketoiminnallisten saamisten ja velkojen sekä muiden tase-erien tuleviin arvoihin. Valuuttakurssiriski koostuu pääasiassa transaktioriskistä ja translaatioriskistä.

Translaatioriski käsittää ulkomaisten konserniyhtiöiden tuloslaskelmien ja taseiden muunnosta konsernin kotivaluuttaan aiheutuvat valuuttakurssierot. Käytännössä konsernissa raportoitavaa translaatioriskiä aiheuttavat ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehdyt oman pääoman sijoitukset ja kertyneet voittovarat, joiden laskennalliset vaikutukset näkyvät oman pääoman muuntoeroissa. Lemminkäinen-konsernilla on ulkomaisia nettosijoituksia useissa eri valuutoissa. Rahoituspolitiikan mukaisesti Lemminkäinen-konserni suojautuu translaatioriskeiltä ensisijaisesti pitämällä oman pääoman sijoitukset ulkomaisissa yhtiöissään optimaalisen pieninä eikä siten käytä rahoitusinstrumentteja translaatioriskeiltä suojautumiseen.

Transaktioriski muodostuu liiketoiminnan ja rahoituksen valuuttamääräisistä transaktioista. Liiketoiminnan valuuttakurssiriskejä pyritään suojaamaan ensisijaisesti operatiivisin keinoin. Jäljelle jäävä osa transaktioriskistä suojataan käyttämällä muun muassa valuuttalainoja tai valuuttajohdannaisia. Konserniyhtiöt vastaavat transaktioriskiasemansa tunnistamisesta, raportoinnista, ennustamisesta sekä nettoposition suojaamisesta sisäisillä transaktioilla konsernirahoituksen kanssa. Konsernirahoitus on vastuussa konsernin riskipositioiden suojaamisesta ulkoisina transaktioina rahoituspolitiikan mukaisesti. Pääsääntö on, että merkittävät tarkasteluhetkeä seuraavalle 12 kuukaudelle ennustetut nettopositiot suojataan suojausasteiden vaihdellessa välillä 25–100 prosenttia painottaen ensimmäistä 6 kuukautta.

Merkittävimmät valuutat, joista konsernin transaktioriskit muodostuivat vuonna 2013, olivat Venäjän rupla ja Ruotsin kruunu (vuonna 2012 Venäjän rupla ja Yhdysvaltain dollari). Nämä transaktioriskiasemat aiheutuivat pääasiassa myynti- ja ostotoimista sekä saamisista ja veloista. Konserni ei ole vuonna 2013 soveltanut suojauslaskentaa transaktioriskien suojaukseen.

Transaktioriskin herkkyysanalyysi

Valuuttakurssien muutoksista aiheutuvaa herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:
- valuuttakurssimuutoksen oletetaan olevan +/–10 %
- positio sisältää kruunu- ja ruplamääräiset rahoitusvarat ja -velat (2012 dollari- ja ruplamääräiset)
- positio ei sisällä ennustettuja tulevia kassavirtoja
- herkkyyden laskemisessa ei ole otettu huomioon veroja

1 000 euroa	Transaktiopositio	+/- 10 % vaikutus tuloslaskelmaan
31.12.2013		
EUR/SEK	-2 432	+221 / -270
EUR/RUB	-6 432	+585 / -715

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 000 euroa	Transaktiopositio	+/- 10 % vaikutus tuloslaskelmaan
31.12.2012		
EUR/USD	6 160	-560 / +684
EUR/RUB	22 813	-2 074 / +2 535

Rahoituksen hankinta- ja likviditeettiriski

Konsernin pyrkimyksenä on optimoida likvidien varojen käyttö liiketoimintojen rahoittamisessa sekä minimoida korkokulut ja muut rahoituskustannukset. Konsernirahoitus vastaa konsernin kokonaislikviditeetin hallinnasta sekä huolehtii, että käytettävissä on riittävät rahoituslimiitit ja riittävä määrä eri rahoituslähteitä. Lisäksi se varmistaa, että konsernin velkojen ja luottolimiittien erääntymisprofiili jakautuu riittävän tasaisesti useille eri vuosille rahoituspolitiikan mukaisesti. Katsauskauden lopussa konsernin korollisten velkojen erääntymisjakauma oli etupainotteinen. Syynä on pääasiassa lokakuussa 2014 erääntyvä 60 miljoonan euron joukkovelkakirjalaina sekä päättyvät lyhennysohjelmalliset eläkelainat. Lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin sisältyy myös 73,1 miljoonaa euroa rakenteilla olevien yhtiöiden velkoja, jotka siirtyvät asunto-osakkeen ostajien vastattaviksi kohteiden luovutusten yhteydessä. Myymättömien asuntojen osalta konserni vastaa velasta maksamalla asunnoista rahoitusvastiketta. Konsernin käytettävissä olevat rahoituslähteet ja likvidit varat riittävät kattamaan lyhytaikaisten korollisten velkojen velvoitteet.

Rahoituspolitiikan mukaisesti konsernin likviditeettireservin tulee kaikkina aikoina vastata konsernin kokonaislikviditeettitarvetta, ja sen tulee olla nostettavissa viiden pankkipäivän sisällä ilman lisämaksuja. Konsernin kokonaislikviditeettitarve koostuu päivittäisen operatiivisen liiketoiminnan likviditeettitarpeesta, riskilisätarpeesta ja strategisesta likviditeettitarpeesta. Konsernin likviditeetinhallinta perustuu kuukausittain tehtävään rahoitusennusteeseen sekä päivittäiseen kassasuunnitteluun. Likviditeettiylijäämän kokoaminen toteutetaan sisäisillä transaktioilla ja konsernitilien avulla.

Liiketoiminnan kausiluontoisuuden vuoksi kausiluototuksen merkitys on suuri. Kausivaihtelun vaikutusta lyhytaikaiseen likviditeettiin hallitaan käyttämällä yritystodistusohjelmaa ja sitovia rahoituslimiittejä sekä luotollisia tilejä. Konsernin yritystodistusohjelman koko on 300 miljoonaa euroa (300 milj. euroa), josta käytössä 31.12.2013 oli 150,2 miljoonaa euroa (86,8 milj. euroa). Lemminkäinen sopi maaliskuussa 2013 yhteensä 255 miljoonan euron rahoitusjärjestelystä. Järjestely koostui 185 miljoonan euron suuruisesta syndikoidusta kolmivuotisesta valmiusluottolimiitistä ja 70 miljoonan euron syndikoidusta kaksivuotisesta kertaluottolimiitistä. Luottolimiitit ovat sitovia ja vakuudettomia. Järjestely korvasi alunperin joulukuussa 2013 erääntyviksi sovitut yhteensä 160 miljoonan euron kahdenväliset luottolimiitit. Joulukuussa 2013 Lemminkäinen irtisanoi edellä mainitun 70 miljoonan euron kertaluottolimiitin. Konsernilla oli käyttämättä vuoden lopussa yhteismäärältään 175,0 miljoonaa euroa (139,6 milj. euroa) sitovia luottolimiittejä, sekä 44,0 miljoonaa euroa (54,1 milj. euroa) tililimiittejä. Likvidien varojen määrä 31.12.2013 oli 81,1 miljoonaa euroa (93,9 milj. euroa).

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Rahoitusvelkojen ja johdannaisten sopimuksiin perustuvat kassavirrat

1 000 euroa	2014	2015	2016	2017	2018	2019–	Yhteensä
31.12.2013							
Korolliset velat	352 436	18 912	23 433	8 972	5 656	7 535	416 945
Korkojohdannaiset	346	247	248	247	118		1 206
Valuuttajohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	106 015						106 015
Saatavat rahavirrat	-106 552						-106 552
Hyödykejohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	593	97	321				1 011
Saatavat rahavirrat	-14	-9					-23
Muut rahoitusvelat	245 861	2 279	535				248 675
Ostovelat	139 568						139 568
Annetut takaukset	17 413		1 519			254	19 186
	755 664	21 526	26 056	9 219	5 774	7 790	826 029

1 000 euroa	2013	2014	2015	2016	2017	2018–	Yhteensä
31.12.2012							
Korolliset velat	239 393	107 025	13 160	11 027	6 673	8 022	385 300
Korkojohdannaiset	915	374	274	275	274	141	2 252
Valuuttajohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	93 428						93 428
Saatavat rahavirrat	-92 930						-92 930
Hyödykejohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	421	161	162	134			878
Saatavat rahavirrat	-272						-272
Muut rahoitusvelat	183 653	6 245	1 380				191 278
Ostovelat	110 931						110 931
Annetut takaukset	11 190					254	11 444
	546 729	113 805	14 975	11 437	6 948	8 416	702 309

Luottoriski

Luottoriski syntyy tilanteessa, jossa vastapuoli ei täytä sopimuksen mukaisia velvoitteitaan aiheuttaen toiselle osapuolelle taloudellisen tappion. Lemminkäinen on määritellyt asiakassaamisten luottopolitiikan, jonka päämääränä on lisätä kannattavaa myyntiä luottoriskit ennakolta tunnistaen ja halliten. Pääosa liiketoiminnasta perustuu vakiintuneisiin, luotettaviin asiakassuhteisiin sekä alalla yleisesti noudatettaviin sopimusehtoihin. Luottopolitiikka määrittelee Lemminkäinen-konsernille luottokauppaa ja perintää koskevat vähimmäisvaatimukset. Luottoriskien määrittelijänä toimii konsernin luotonvalvonta, ja luottoriskien hallinnasta vastaavat liiketoimintayksiköt.

Konserni altistuu luottoriskille konsernin myyntisaatavien, talletusten ja johdannaisiin liittyvien saamisten kautta. Luottoriskin enimmäismäärä on edellä mainittujen erien yhteenlaskettu tasearvo. Myyntisaamisten määrä ja erääntyminen on esitetty seuraavassa taulukossa. Konsernilla ei ole merkittäviä luottoriskikeskittymiä, myyntisaatavat jakautuvat usean eri asiakkaan kesken usealle markkina-alueelle. Sopimuksen tehnyt liiketoimintayksikkö seuraa saatavatilannetta aktiivisesti. Mikäli liiketoimintayksiköt neuvottelevat saatavien ehdoista uudelleen, se tapahtuu konsernin luottopolitiikan vaatimusten mukaisesti. Luottotappioriskiä voidaan pienentää vakuuksilla, pääsääntöisesti pankkitakauksilla ja pankkitalletuksilla. Lemminkäisen luottotappiot ovat olleet toiminnan laajuuteen nähden vähäiset. Merkittävimmät riskit liittyvät toimintaan Venäjällä, ja pääsääntönä Venäjän projekteissa on rakentaminen ainoastaan ennakkomaksuja vastaan. Mikäli luottotappioriskiä poikkeuksellisesti otetaan, se on aina ennakolta suhteutettu kyseisen hankkeen kateodotuksiin. Luottotappioiksi kirjataan oikeudelliseen perintään siirretyt saamiset.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Konsernirahoitus vastaa konsernin kassavaroihin, rahoitussijoituksiin ja muihin rahoitustransaktioihin liittyvästä vastapuoli- ja luottoriskien hallinnasta. Konserni altistuu vastapuoliriskille sijoittaessaan likvidejä varojaan ja käyttäessään johdannaisinstrumentteja. Likvidit varat sijoitetaan lyhytaikaisiin pankkitalletuksiin ja vakavaraisten yhteistyöpankkien liikkeeseenlaskemiin sijoitustodistuksiin sekä hyvän luottoluokituksen omaavien yritysten yritystodistuksiin. Rahoituspolitiikka määrittää hyväksytyt vastapuolet ja niiden kriteerit. Vuoden 2013 lopussa vastapuoliriskiä pidettiin pienenä.

Myyntisaamisten ikäjakauma

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Erääntymättömät	171 464	155 374
1–30 päivää erääntyneet	19 698	25 260
31–60 päivää erääntyneet	8 023	4 203
61–90 päivää erääntyneet	7 070	2 071
yli 90 päivää erääntyneet	10 516	7 236
	216 771	194 144

Hyödykehintariski

Konsernin päällystystoimintaan liittyy bitumin hintariski. Bitumin hinta määräytyy öljyn maailmanmarkkinahinnan mukaisesti. Bitumin hintariskiltä on suojauduttu kiintein ostohinnoin, myyntisopimusten hintaklausuulein ja johdannaisin, joihin ei ole sovellettu suojauslaskentaa. Konserniyrityksissä oli tilinpäätöspäivänä bitumijohdannaisilla suojattuna yhteensä 58 933 mt (40 000 mt) bitumiostoja.

Pääoman ja pääomarakenteen hallinta

Pääomalla tarkoitetaan Lemminkäinen-konsernin taseen osoittamaa omaa pääomaa ja korollista vierasta pääomaa. Lemminkäinen-konsernin pääoman hallinnalla pyritään varmistamaan kustannustehokkaasti konsernin liiketoiminta-alueiden toimintaedellytysten säilyminen kilpailukykyisellä tasolla kaikissa suhdannetilanteissa, riittävä riskinkantokyky muun muassa rakennusurakoinnissa sekä hyvä osingonmaksu- ja velkojenhoitokyky.

Konsernin korollisen vieraan pääoman määrään vaikuttavat muun muassa liiketoiminnan laajuus, tuotannon kausivaihtelut, yritysostot, investoinnit tuotantokalustoon, -rakennuksiin ja rakennusmaahan tai näiden myynnit. Yhtiö seuraa jatkuvasti erityisesti velan määrää, korollisen nettovelan suhdetta käyttökatteeseen sekä omavaraisuusastetta.

Joihinkin konsernin rahoitussopimuksiin liittyy kaksi neljännesvuosittain tarkasteltavaa ja neljän edeltävän vuosineljänneksen keskiarvona laskettavaa taloudellista tunnuslukukovenanttia: nettovelan ja käyttökatteen suhdeluku sekä omavaraisuusaste. Lemminkäinen ja muut sopimusosapuolet sopivat maaliskuussa 2013, että mahdolliset väitettyyn asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvaukset jätetään huomiotta tunnuslukulaskennassa. Lisäksi ennen tilikauden päättymistä yhtiö sopi muiden osapuolten kanssa nettovelan ja käyttökatteen suhdelukuehdon muutoksista vuoden 2013 viimeiselle ja vuoden 2014 ensimmäiselle neljännekselle.

Konsernin omaan pääomaan sisältyy vuonna 2012 liikkeeseen laskettu 70 miljoonan euron oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina. Tämä niin sanottu hybridilaina luokitellaan yhtiön omaan pääomaan kuuluvaksi, mutta velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Laina on vakuudeton ja muita velkasitoumuksia heikommassa etuoikeusasemassa. Lainalla ei ole eräpäivää, mutta yhtiöllä on oikeus lunastaa se takaisin oman harkinnan mukaan aikaisintaan neljän vuoden kuluttua liikkeeseenlaskusta.

Yhtiö seuraa pääoman kehitystä myös sijoitetun pääoman tuottoasteella. Hyvänä tuottona pidetään keskimäärin 18 prosenttia ylittävää tasoa pitkällä aikavälillä. Sijoitetun pääoman tuottoaste vuonna 2013 oli -9,4 prosenttia (10,8 %).

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Korolliset velat	407 626	371 203
Likvidit varat	81 081	93 946
Korollinen nettovelka	326 544	277 257
Oma pääoma yhteensä	324 038	441 764
Omavaraisuusaste, %	27,3	37,2
Nettovelkaantumisaste, %	100,8	62,8
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-9,4	10,8

33 JOHDANNAISINSTRUMENTIT

1 000 euroa	Nimellisarvo	Käypä arvo positiivinen	Käypä arvo negatiivinen	Käypä arvo netto
31.12.2013				
Valuuttajohdannaiset	106 009	1 640	-726	914
Korkojohdannaiset	47 180	216	-180	36
Hyödykejohdannaiset	24 407	23	-1 217	-1 194
	177 597	1 879	-2 123	-244

1 000 euroa	Nimellisarvo	Käypä arvo positiivinen	Käypä arvo negatiivinen	Käypä arvo netto
31.12.2012				
Valuuttajohdannaiset	93 698	105	-387	-282
Korkojohdannaiset	61 460		-1 126	-1 126
Hyödykejohdannaiset	17 230	270	-832	-563
	172 388	375	-2 346	-1 971

Johdannaisinstrumentin käypä arvo on tilinpäätöspäivän markkinahinnan perusteella laskettu voitto tai tappio sopimuksen sulkemisesta.

Kaikkiin johdannaisiin ei ole sovellettu suojauslaskentaa. Siitä huolimatta nämä johdannaissopimukset on solmittu suojaamistarkoituksessa. Johdannaiset on solmittu vähentämään liiketoiminnan riskejä sekä suojaamaan valuuttamääräisiä tase-eriä. Suojauslaskennan ulkopuolella olevien johdannaisten käyvän arvon muutokset on kirjattu tulosvaikutteisesti niiden luonteen mukaisesti joko rahoituseriin tai liiketoiminnan muihin tuottoihin ja -kuluihin.

Yllä esitettyihin johdannaisinstrumentteihin liittyy joissain tilanteissa toimeenpantavissa oleva nettoutus- tai muu vastaava järjestely, jonka mukaan kyseiset johdannaisvarat ja -velat voidaan selvittää nettomääräisenä. Nettoutusjärjestelyt ovat toimeenpantavissa tavallisiin johdannaisyleissopimuksiin sisältyvien tyypillisten velvoitteiden laiminlyönti- ja muiden erityisten eräännyttämisperusteiden mukaan. Nämä erät on esitetty taseessa bruttona, ja netottaminen olisi pienentänyt yllä esitettyjä lukuja yhteensä 0,8 miljoonaa euroa (0,2 milj. euroa).

34 LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTOJEN OIKAISUT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Poistot ja arvonalentumiset	45 329	40 983
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	-562	-1 064
Suoriteperusteisesti kirjatut rahoitustuotot ja -kulut	26 669	21 363
Varausten muutos	5 315	93
Eläkevelvoitteiden muutos	-3 763	-3 218
Luottotappiot myyntisaamisista	5 331	2 752
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot sekä muut tuotot ja kulut joihin ei liity maksua	-17 724	-4 606
Muuntoerot	800	671
	61 394	56 974

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

35 MUUT VUOKRASITOUMUKSET

Yhtiö korjaa vertailukauden vuokravastuiden määrää aiemmin esitetystä. Korjauksen seurauksena vuoden 2012 peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrien määrä sekä leasingvastuiden määrä pienenivät 13,2 miljoonaa euroa.

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	12 337	11 884
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	26 116	27 228
Yli viiden vuoden kuluttua	6 005	10 027
	44 458	49 139
Peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat sisältävät leasingvastuita seuraavasti		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	5 144	5 655
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	5 978	8 160
Yli viiden vuoden kuluttua	562	748
	11 684	14 564

Peruuttamattomat vuokrasitoumukset ovat pääosin kiinteistöjen ja leasingkoneiden vuokrasopimuksia.

36 VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Pantatut talletukset		
Omasta puolesta	17	19
Takaukset		
Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta	17 356	17 887
Työyhteenliittymien ja kiinteistöyhtiöiden puolesta	1 831	13 331
	19 186	31 217
Investointien ostositoumukset	7 738	5 346

37 EHDOLLISET VELAT

Helsingin käräjäoikeus määräsi 28.11.2013 antamillaan päätöksillä Lemminkäisen ja muita asfalttialan yrityksiä maksamaan 35 kantajalle asfalttikartellista johtuneita vahingonkorvauksia. Lemminkäisen osuus vahingonkorvauksista on 49,3 miljoonaa euroa, mikä koostuu Lemminkäiselle yksin määrätyistä vahingonkorvauksista sekä Lemminkäisen osuudesta yhteisvastuullisesti määrätyistä korvauksista ja niihin liittyvistä kuluista. Koska osa muista yhteisvastuullisesti maksamaan määrätyistä vastaajista ei Lemminkäisen arvion mukaan kykene suorittamaan käräjäoikeuden niille määräämää osuutta, Lemminkäinen maksaa niille määrättyjä osuuksia vahingonkorvauksista ja niihin liittyvistä kuluista yhteensä noin 10,4 miljoonaa euroa. Yhtiö kirjasi vuoden 2013 tilinpäätökseen tuomioista tulokseensa kulua yhteensä 59,7 miljoonaa euroa. Pääosa osapuolista on hakenut valitusajan pidennystä, jonka jälkeen valitus on tehtävä 31.3.2014 mennessä.

Yhtiöllä on lisäksi useita muita yksittäisiä liiketoimintaan liittyviä oikeudenkäyntejä, joiden lopputulos on epävarma. Yhtiö arvioi, ettei näillä oikeudenkäynneillä ei ole olennaista vaikutusta yhtiön taloudelliseen asemaan.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

38 LÄHIPIIRITAPAHTUMAT

Lemminkäinen-konsernin lähipiiriin kuuluvat osakkuus- ja yhteisyritykset sekä johtoon kuuluvat avainhenkilöt mukaan lukien heidän läheiset perheenjäsenensä. Johdon avainhenkilöihin kuuluvat yhtiön hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, johtoryhmän jäsenet ja sisäisen tarkastuksen päällikkö.

Liiketoimet lähipiirin kanssa

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Tavaroiden ja palveluiden myynti		
Osakkuus- ja yhteisyrityksille	2 948	3 903
Johdon avainhenkilön perheenjäsenen määräysvallassa olevalle yritykselle	125	200
	3 074	4 103
Tavaroiden ja palveluiden osto		
Osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	11 275	14 429

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Tavaroiden/palveluiden ostoista/myynneistä aiheutuvat loppusaldot		
Myyntisaamiset		
Osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	28	2 200
Johdon avainhenkilön perheenjäsenen määräysvallassa olevalta yritykseltä	125	200
	153	2 400
Ostovelat		
Osakkuus- ja yhteisyrityksille	212	218

Lähipiiritoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa ovat pääosin asfalttiurakoita ja kiviainestoimituksia. Lähipiiritoimi johtoon kuuluvan avainhenkilön perheenjäsenen määräysvallassa olevan yrityksen kanssa on markkinaehtoinen rakennuspalvelun myynti. Lisätietoja osakkuus- ja yhteisyrityksistä on liitetiedossa 11 ja luettelo sijoituksista tytär- sekä osakkuus- ja yhteisyrityksiin on liitetiedossa 39.

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitseminen

Yhtiön hallitus päättää toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän peruspalkasta ja luontoiseduista sekä lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisesta palkitsemisvaliokunnan esityksen pohjalta. Lisäksi hallitus päättää vuosittain johdon lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisen mittarit ja niiden tavoitearvot, joilla pyritään tukemaan strategisten tavoitteiden saavuttamista. Hallitus päättää toimitusjohtajan esityksen pohjalta mittareiden mukaisten tavoitteiden saavuttamisesta sekä palkkioiden määrän.

Hallituksen hyväksymän johdon palkka- ja palkitsemispolitiikan mukaisesti toimitusjohtajan, konsernin johtoryhmän ja muun johdon palkat koostuvat kiinteästä peruspalkasta, luontoiseduista, muista eduista, vuosittaisista lyhyen aikavälin kannustimista (tulospalkkio) sekä pitkän aikavälin osakepalkkiojärjestelmistä ja eläkejärjestelyistä.

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkkioista, palkoista ja muista lyhytaikaisista työsuhde-etuuksista yhtiö kirjasi vuonna 2013 sosiaaliturvakulua 0,8 miljoonaa euroa (0,7 milj. euroa). Sosiaaliturvakulut eivät sisälly alla olevassa taulukossa esitettyihin kuluihin. Taulukossa esitetyt summat ovat suoriteperusteisia ja siihen sisältyvät tulos- ja osakepalkkiot perustuvat vuoden lopussa tehtyyn arvioon niiden määrästä.

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	2 622	2 793
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	835	752
Osakeperusteiset maksut	428	250
Muut pitkäaikaiset etuudet	6	
	3 891	3 794

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Lyhytaikaiset työsuhde-etuudet

Kiinteällä peruspalkalla tarkoitetaan henkilön kuukausittaista rahapalkkaa, joka määräytyy tehtävän vaativuuden sekä tehtävää hoitavan henkilön kokemuksen ja suoriutumisen mukaan. Autoedun, matkapuhelinedun ja ravintoedun lisäksi johdolla on laajennetut vakuutukset vapaa-ajan tapaturmille sekä matkustamiseen. Kokonaispalkan käsite kattaa kiinteän peruspalkan ja luontoisedut.

Johdon ansaitseman tulospalkkion suuruus riippuu vuoden alussa määriteltyjen taloudellisten ja toiminnallisten tulospalkkiotavoitteiden toteutumisesta. Lemminkäisen johto on jaettu neljään tulospalkkioryhmään, jotka määrittelevät kunkin henkilön maksimitulospalkkioprosentin. Henkilön tulospalkkioryhmän määräytyminen perustuu organisaatiotasoon sekä tehtävän vaativuuteen ja liiketoiminnalliseen vaikuttavuuteen. Vuonna 2013 johdon tulospalkkion suuruus perustui konsernin tulokseen ennen veroja sekä muiden kasvu- ja kehittämistavoitteiden, kuten käyttöpääoman tehostamiseen liittyvien tavoitteiden toteutumiseen. Johtoryhmän toimialajohtajien tulospalkkiot perustuivat lisäksi kunkin toimialan liikevoittoon. Tulospalkkiotavoitteiden toteutumista seurattiin puolivuosittain. Toimitusjohtajan maksimitulospalkkio oli 80 % ja johtoryhmän muiden jäsenten 60 % vuotuisesta rahapalkasta.

Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokous valitsee vuosittain hallituksen jäsenet ja päättää heidän palkkionsa. Palkkiot maksetaan kokonaan rahana. Jäsenten toimikausi kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti. Lemminkäisen hallituksen jäsenet eivät kuulu osakepohjaiseen palkkiojärjestelmään, eivätkä hallituksen jäsenet ole työsuhteessa Lemminkäiseen. Vuoden 2013 varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen puheenjohtajan palkkioksi 10 000 euroa kuukaudessa (10 000 euroa) ja hallituksen jäsenten palkkioksi 3 000 euroa kuukaudessa (3 000 euroa). Lisäksi hallituksen jäsenille maksetaan 500 euron kokouspalkkio (500 euroa). Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalle maksetaan 1 000 euron (1 000 euroa) ja jäsenille 500 euron (500 euroa) kokouskohtainen palkkio valiokunnan kokouksista. Suomen ulkopuolella asuville jäsenille kokouskohtaiset palkkiot maksetaan 1 000 eurolla korotettuna.

Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet

Vuoden 2010 alusta alkaen toimitusjohtajan ja Lemminkäisen johtoryhmän jäsenten lisäeläkejärjestelyt pohjautuvat maksuperusteiseen käytäntöön sekä vapaakirjan ansaitsemiseen. Maksun suuruus määräytyy prosentteina vuosipalkasta. Toimitusjohtajalla on oikeus siirtyä eläkkeelle 60 vuotta täytettyään. Konsernin muilla johtoryhmän jäsenillä on oikeus siirtyä eläkkeelle vanhan järjestelyn mukaisesti 60 vuotta täytettyään tai 15.9.2011 voimaantulleen järjestelyn mukaan 63 vuotta täytettyään.

Toimitusjohtaja Timo Kohtamäen lakisääteisistä eläkkeistä yhtiölle vuonna 2013 aiheutuneiden suoriteperusteisten kulujen määrä oli 88 (99) tuhatta euroa ja vapaaehtoisista eläkkeistä yhtiölle aiheutuneiden suoriteperusteisten kulujen määrä 249 (196) tuhatta euroa. Toimitusjohtajan maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn suuruus on 40 prosenttia kiinteästä vuosipalkasta. Hallituksen jäsenistä ei aiheutunut yhtiölle lakisääteisiä tai vapaaehtoisia eläkekuluja katsaus- eikä vertailukaudella.

Muut pitkäaikaiset etuudet

Vuonna 2013 kirjattiin 6 tuhatta euroa kuluja muihin pitkäaikaisiin etuihin. Nämä kulut syntyivät lähipiirin konsernin henkilöstökäytäntöjen mukaisista palvelusvuosipalkkioista ja merkkipäivämuistamisista. Vuodelta 2012 ei ole kirjattu kuluja muihin pitkäaikaisiin etuihin.

Irtisanomisen yhteydessä suoritettavat etuudet

Lemminkäisen toimitusjohtajasopimuksen irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Mikäli yhtiö irtisanoo sopimuksen, on toimitusjohtajalla sopimuksen päättyessä oikeus kertakaikkiseen erokorvaukseen, joka vastaa 18 kuukauden rahapalkkaa sopimuksen päättymishetkellä. Vuosina 2013 ja 2012 ei kirjattu irtisanomisista syntyneitä etuuksia.

Osakeperusteiset maksut

Konsernin avainhenkilöiden osakepohjainen kannustinjärjestelmä koostuu suoritusperusteisesta ja ehdollisesta palkkiosta.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Suoritusperusteinen palkkio koostuu kolmesta ansaintajaksosta, jotka ovat kalenterivuodet 2013, 2014 ja 2015. Yhtiön hallitus päättää järjestelmän ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Suoritusperusteisen palkkion tavoitteet vuodelle 2013 eivät toteutuneet, eikä palkkiota näin ollen makseta.

Suoritusperusteisen palkkion lisäksi avainhenkilöillä on osakeomistuksen ja työ- ja toimisuhteen jatkumisen perusteella mahdollisuus saada järjestelmässä ehdollista palkkiota. Ehdollisen palkkion tavoitteena on kannustaa konsernin avainhenkilöitä omistamaan yhtiön osakkeita laajemmin. Ehdollisen palkkion ansaintajakso on kalenterivuodet 2013–2015.

Osakeperusteisista maksuista kerrotaan tarkemmin liitetiedossa 29.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

39 OSAKKEET JA OSUUDET

Yhtiö	Konsernin omistusosuus, %	Emoyhtiön omistusosuus %	Emoyhtiön omistusosuus, kpl	Emoyhtiön omistusosuus, kirjanpitoarvo FAS, 1 000 euroa	Muiden konserniyritysten omistusosuus, kirjanpitoarvo FAS, 1 000 euroa
31.12.2013					
Konserniyritysosakkeet					
Lemminkäinen Talo Oy, Helsinki	100,0	100,0	2 183 663	73 922	
Lemminkäinen Infra Oy, Helsinki	100,0	100,0	1 338	36 711	
Lemminkäinen Talotekniikka Oy, Espoo	100,0	100,0	2 138 147	43 018	
Lemcon Networks Oy, Helsinki	100,0	100,0	392 000	2 383	
UAB Lemcon Vilnius, Liettua	100,0	100,0		0	
UAB Lemminkainen Lietuva, Liettua	99,9	99,9	3 747 989	3 529	
ZAO Lemruf, Venäjä	100,0	100,0	12	3	
Asfalt Remix AS, Norja	75,0				4 932
FD-Entreprise ApS, Tanska	80,0				1 523
ICM International Construction Management, Unkari	100,0				684
Landvetterkrossen AB, Ruotsi	75,0				1 693
LEC Consultancy JLT, Yhdistyneet arabiemiirikunnat	100,0				62
Lemcon Argentina S.R.L, Argentiina	100,0				5
LEMCON Baumanagement GmbH, Saksa	100,0				26
Lemcon HR Oy, Helsinki	100,0				60
Lemcon Network Services Ltd, Iso-Britannia	100,0				19
Lemcon Norge As, Norja	100,0				12
Lemcon Venezuela C.A., Venezuela	100,0				8
Lemminkäinen Co., Ltd, Kiina	100,0				72
Lemminkäinen A/S, Tanska	100,0				18 972
Lemminkäinen Anlegg AS, Norja	90,1				3 663
Lemminkäinen Construction (India) Private Limited, Intia	100,0				853
Lemminkäinen Eesti AS, Viro	91,7				5 391
Lemminkäinen Ehitus As, Viro	100,0				3
Lemminkäinen Industri AS, Norja	100,0				236
Lemminkäinen International Oy, Helsinki	100,0				5
Lemminkäinen Norge AS, Norja	100,0				11 799
Lemminkäinen Polska Sp.Z O.O, Puola	100,0				1 576
Lemminkäinen PPP Oy, Kuopio	100,0				3
Lemminkäinen Russia Oy, Helsinki	100,0				163
Lemminkäinen Sverige Ab, Ruotsi	100,0				12
OOO Lemminkäinen Invest, Venäjä	100,0				2 284
OOO Lemminkäinen Service, Venäjä	100,0				13
OOO Lemminkäinen Stroy, Venäjä	100,0				864
Oü Järva Paas, Viro	47,7				3
Pasila Telecom Oy, Helsinki	100,0				8
Rekab Entreprenad Ab, Ruotsi	100,0				4 343
SIA Lemminkainen Latvija, Latvia	100,0				1 835
Tekmen SPB, Venäjä	100,0				287
Tolarock Oy, Kajaani	100,0				3 048
ZAO Lemminkäinen Dor Stroi, Venäjä	100,0				544
ZAO Lemminkäinen Rus, Venäjä	100,0				29 923
Yhteensä				159 565	94 925

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Yhteisyritysosakkeet			
Genvej A/S, Tanska	50,0		201
Martin Haraldstad AS, Norja	50,0		735
Nordasfalt AS, Norja	50,0		568
Ullensaker Asfalt ANS, Norja	50,0		538
Yhteensä			2 042
Osakkuusyhtiöosakkeet			
Finavo Oy, Helsinki	47,5		1
NHK Rakennus Oy, Helsinki	35,0		622
Vuokatin Betoni Oy,Sotkamo	33,1		13
Yhteensä			637
Muut osakkeet ja osuudet			
Asunto-osakkeet		327	
Kiinteistöosakkeet		793	1 065
Muut osakkeet ja osuudet		556	1 022
Yhteensä		1 676	2 087

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

EMOYHTIÖN TULOSLASKELMA (FAS)

1 000 euroa	Liite	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Liikevaihto	1	42 487	38 337
Valmistus omaan käyttöön		904	1 757
Liiketoiminnan muut tuotot	2	67	38 179
Materiaalit ja palvelut	3	234	-76
Henkilöstökulut	4	21 721	21 981
Poistot	5	6 845	4 421
Liiketoiminnan muut kulut		27 611	24 184
Liikevoitto/-tappio		-12 953	27 764
Rahoitustuotot ja -kulut	6	-8 516	-3 727
Tulos ennen satunnaisia eriä		-21 468	24 036
Satunnaiset erät	7	-64 381	19 400
Tulos ennen veroja		-85 849	43 436
Välittömät verot	8	17 461	-1 455
Tilikauden tulos		-68 389	41 981

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

EMOYHTIÖN TASE (FAS)

1 000 euroa	Liite	31.12.2013	31.12.2012
VASTAAVAA			
Pysyvät vastaavat	9		
Aineettomat hyödykkeet		19 312	16 953
Aineelliset hyödykkeet		15 337	15 920
Osuudet saman konsernin yrityksissä		159 565	159 565
Muut sijoitukset		1 676	1 676
		195 891	194 115
Vaihtuvat vastaavat	10		
Muut pitkäaikaiset saamiset		1 700	1 700
Laskennallinen verosaaminen		16 125	
Lyhytaikaiset saamiset		327 405	320 951
Rahoitusarvopaperit		30 010	59 020
Rahat ja pankkisaamiset		28 358	8 299
		403 598	389 971
		599 489	584 086
VASTATTAVAA			
Oma pääoma	11		
Osakepääoma		34 043	34 043
Ylikurssirahasto		5 675	5 675
Käyvän arvon rahasto		-59	-421
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		61 309	61 309
Edellisten tilikausien voitto		116 340	86 121
Tilikauden tulos		-68 389	41 981
		148 919	228 707
Pakolliset varaukset	12		
Muut pakolliset varaukset		5 900	
Vieras pääoma	13		
Laskennallinen verovelka	10		1 215
Pitkäaikainen vieras pääoma		81 050	176 598
Lyhytaikainen vieras pääoma		363 620	177 566
		444 670	355 379
		599 489	584 086

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

EMOYHTIÖN RAHAVIRTALASKELMA (FAS)

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Liiketoiminnan rahavirta		
Tulos ennen satunnaisia eriä	-21 468	24 036
Oikaisut		
Suunnitelman mukaiset poistot	6 845	4 421
Rahoitustuotot ja -kulut	8 516	3 727
Muut oikaisut	-39	-38 921
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	-6 146	-6 737
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys(–)/vähennys(+)	-22 818	8 233
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys(+)/vähennys(–)	-2 148	626
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	-31 112	2 123
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-31 648	-24 562
Saadut osingot	55	241
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	26 345	19 610
Maksetut välittömät verot	-8	70
Liiketoiminnan rahavirta	-36 367	-2 518
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-8 672	-16 829
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	77	1 244
Ostetut tytäryhtiöosakkeet		-5
Myydyt tytäryhtiöosakkeet		42 633
Investointien rahavirta	-8 594	27 042
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten saamisten lisäys(–)/vähennys(+)		235
Saadut konserniavustukset	19 400	22 900
Konsernisaamisten/-velkojen muutos	-5 281	22 712
Lyhytaikaisten lainojen nostot	270 621	215 744
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-246 975	-246 249
Pitkäaikaisten lainojen nostot	300 000	300 916
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-290 000	-264 715
Maksetut osingot	-11 755	-9 820
Rahoituksen rahavirta	36 010	41 723
Rahavarojen lisäys (+)/vähennys (–)	-8 951	66 247
Rahavarat tilikauden alussa	67 320	1 073
Rahavarat tilikauden lopussa	58 368	67 320

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET 31.12.2013

Lemminkäinen Oyj:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain mukaisesti (FAS).

ULKOMAANRAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Ulkomaanrahan määräiset tapahtumat on muutettu toimintavaluutaksi tapahtumapäivän kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat saamiset ja velat on muunnettu tilinpäätöspäivän kurssiin.

RAHOITUSARVOPAPERIT

Rahoitusarvopaperit arvostetaan käypään arvoon ja niiden käyvän arvon muutos kirjataan oman pääoman käyvän arvon rahastoon. Rahoitusarvopapereiden käyvät arvot lasketaan diskonttaamalla niistä tulevaisuudessa kertyvät kassavirrat nykyarvoon. Kun rahoitusarvopaperit myydään, niistä kirjatut käyvän arvon muutokset siirretään tuloslaskelman rahoituseriin.

JOHDANNAISINSTRUMENTIT JA SUOJAUSLASKENTA

Johdannaissopimukset on solmittu vähentämään liiketoiminnan riskejä sekä suojaamaan valuuttamääräisiä tase-eriä. Johdannaisinstrumentit arvostetaan käypään arvoon.

Valuuttajohdannaisilla suojaudutaan ennakoitujen valuuttamääräisten rahavirtojen muutokselta sekä valuuttamääräisten saamisten ja velkojen arvonmuutoksilta. Yhtiö on käyttänyt valuuttatermiinisopimuksia jotka arvostetaan tilinpäätöspäivänä käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttatermiinikursseja.

Korkojohdannaisilla suojaudutaan korkotason vaihtelun aiheuttamilta muutoksilta yhtiön tulokseen, taseeseen ja rahavirtaan. Yhtiön on käyttänyt koronvaihtosopimuksia joiden käyvät arvot lasketaan diskonttaamalla sopimusten tulevat kassavirrat nykyarvoon.

Yhtiö on soveltanut rahavirran suojauslaskentaa joihinkin vaihtuvakorkoisiin velkoihin. Suojaavien koronvaihtosopimusten käyvän arvon muutokset kirjataan oman pääoman käyvän arvon rahastoon siltä osin kuin suojaus on tehokas. Tehoton osuus kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään tuloslaskelman rahoituseriin sillä kaudella kun suojauskohde vaikuttaa tulokseen.

Käyvän arvon muutokset johdannaisista jotka eivät ole suojauslaskennassa kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin. Käyvän arvon muutokset on esitetty liitetietojen kohdassa 6.

KÄYTTÖOMAISUUDEN ARVOSTUS JA JAKSOTUS

Käyttöomaisuus on esitetty taseessa alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä taloudellisen pitoajan mukaan lasketuilla suunnitelmapoistoilla. Lisäksi joidenkin maa-alueiden, rakennusten ja osakkeiden arvoon sisältyy arvonkorotuksia, joista ei ole tehty poistoja. Poistoajat ovat seuraavat:

- Rakennukset ja rakennelmat 10–40 vuotta
- Koneet ja kalusto 4–10 vuotta
- Muu käyttöomaisuus 4–10 vuotta

ELÄKEJÄRJESTELYT

Henkilöstön eläketurva lisäetuineen on vakuutettu eläkevakuutusyhtiössä.

TUTKIMUS- JA KEHITYSMENOT

Tutkimus- ja kehitysmenot on kirjattu kuluksi niiden syntymisvuonna.

VÄLITTÖMÄT VEROT

Tuloslaskelman veroihin on kirjattu tilikauden tuloksen perusteella lasketut verot, aikaisempien tilikausien verojen oikaisut sekä laskennallisen verovelan ja -saamisen muutos.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

EMOYHTIÖN LIITETIEDOT

1 Liikevaihto markkina-alueittain
2 Liiketoiminnan muut tiedot
3 Materiaalit ja palvelut
4 Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot
5 Poistot
6 Rahoitustuotot ja -kulut
7 Satunnaiset erät
8 Välittömät verot
9 Pysyvät vastaavat
10 Vaihtuvat vastaavat
11 Oma pääoma
12 Pakolliset varaukset
13 Vieras pääoma
14 Vakuudet ja vastuusitoumukset

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

1 LIIKEVAIHTO MARKKINA-ALUEITTAIN

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Kotimaa	42 419	38 337
Pohjoismaat	68	
	42 487	38 337

2 LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	55	38 158
Muut	12	21
	67	38 179

3 MATERIAALIT JA PALVELUT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Aineet ja tarvikkeet	196	
Ulkopuolisilta ostetut palvelut	38	-76
	234	-76

4 HENKILÖSTÖÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENIÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	16 956	17 383
Eläkekulut	3 920	3 941
Muut henkilösivukulut	845	656
	21 721	21 981
Johdon palkat ja palkkiot		
Hallitusten jäsenet ja toimitusjohtaja	844	926
Henkilöstö keskimäärin		
Toimihenkilöitä	303	316

Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan eläkesitoumukset

Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtajan eläkeikä on 60 vuotta.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

5 POISTOT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Aineettomat oikeudet	3 502	1 409
Muut pitkävaikutteiset menot	2 445	2 419
Rakennukset ja rakennelmat	770	436
Koneet ja kalusto	67	95
Muut aineelliset hyödykkeet	62	62
	6 845	4 421

6 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Osinkotuotot		
Muilta	55	242
Korko- ja muut rahoitustuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	15 524	14 441
Muilta	16 952	6 823
	32 477	21 264
Korko- ja muut rahoituskulut		
Saman konsernin yrityksille	-1 378	-1 452
Muille	-39 669	-23 781
	-41 047	-25 233
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-8 516	-3 727
Rahoitustuottoihin ja -kuluihin sisältyy seuraavia eriä		
Valuuttakurssivoitot ja -tappiot (netto)	-6 105	-2 145
Valuuttajohdannaisten käyvän arvon muutos (netto)	1 197	452
Korkojohdannaisten käyvän arvon muutos (netto)	517	-357
Suojauslaskennan voitot ja tappiot (netto)	-503	-858

7 SATUNNAISET ERÄT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Satunnaiset tuotot, konserniavustukset	1 206	19 400
Satunnaiset kulut, vahingonkorvaukset	-65 587	
	-64 381	19 400

8 VÄLITTÖMÄT VEROT

1 000 euroa	1.1.–31.12.2013	1.1.–31.12.2012
Tuloverot aikaisemmilta vuosilta	-1	-97
Laskennallisen verovelan muutos	17 461	-1 358
	17 461	-1 455

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

9 PYSYVÄT VASTAAVAT

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	11 400	4 718
Muut pitkävaikutteiset menot	532	2 978
Ennakkomaksut	7 380	9 258
	19 312	16 953
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	6 034	6 034
Rakennukset ja rakennelmat	8 539	9 354
Koneet ja kalusto	130	197
Muut aineelliset hyödykkeet	273	335
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	361	
	15 337	15 920
Sijoitukset		
Osuudet saman konsernin yrityksissä	159 565	159 565
Muut osakkeet ja osuudet	1 676	1 676
	161 241	161 241

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet		
Hankintameno 1.1.	7 912	3 663
Lisäykset	10 189	4 444
Vähennykset	-81	-195
Hankintameno 31.12.	18 019	7 912
Kertyneet poistot 31.12.	-6 619	-3 194
Kirjanpitoarvo 31.12.	11 400	4 718
Muut pitkävaikutteiset menot		
Hankintameno 1.1.	7 713	7 212
Lisäykset		549
Vähennykset		-49
Hankintameno 31.12.	7 713	7 713
Kertyneet poistot 31.12.	-7 180	-4 735
Kirjanpitoarvo 31.12.	532	2 978
Ennakkomaksut		
Hankintameno 1.1.	9 258	2 526
Lisäykset	7 810	8 903
Vähennykset	-9 689	-2 171
Hankintameno 31.12.	7 380	9 258

Aineelliset hyödykkeet

Maa-alueet		
Hankintameno 1.1.	2 947	3 173
Vähennykset		-227
Hankintameno 31.12.	2 947	2 947
Arvonkorotukset	3 087	3 087
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 034	6 034

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Rakennukset		
Hankintameno 1.1.	18 608	14 351
Lisäykset		4 461
Vähennykset	-42	-204
Hankintameno 31.12.	18 566	18 608
Kertyneet poistot 31.12.	-12 360	-11 632
Arvonkorotukset	2 333	2 378
Kirjanpitoarvo 31.12.	8 539	9 354
Koneet ja kalusto		
Hankintameno 1.1.	957	1 008
Vähennykset	-9	-51
Hankintameno 31.12.	947	957
Kertyneet poistot 31.12.	-817	-760
Kirjanpitoarvo 31.12.	130	197
Muut aineelliset hyödykkeet		
Hankintameno 1.1.	1 323	1 358
Vähennykset		-35
Hankintameno 31.12.	1 323	1 323
Kertyneet poistot 31.12.	-1 050	-989
Kirjanpitoarvo 31.12.	273	335
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
Hankintameno 1.1.		5
Lisäykset	361	298
Vähennykset		-303
Hankintameno 31.12.	361	
Sijoitukset		
Osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	159 565	165 999
Lisäykset		6
Vähennykset		-6 439
Hankintameno 31.12.	159 565	159 565
Muut osakkeet		
Hankintameno 1.1.	1 600	1 690
Vähennykset		-90
Hankintameno 31.12.	1 600	1 600
Arvonkorotukset	76	76
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 676	1 676
Arvonkorotukset		
Maa-alueet		
Arvo 1.1.	3 087	3 087
Arvo 31.12.	3 087	3 087
Rakennukset		
Arvo 1.1.	2 378	2 378
Vähennykset	-45	
Arvo 31.12.	2 333	2 378

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Osakkeet		
Arvo 1.1.	76	76
Arvo 31.12.	76	76

10 VAIHTUVAT VASTAAVAT

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	1 700	1 700
Laskennallinen verosaaminen		
Jaksotuseroista ja väliaikaisista eroista	21 099	
Verokannan muutoksen vaikutus	-3 875	
	17 224	
Laskennallinen verovelka		
Arvonkorotuksista	1 347	1 358
Muut väliaikaiset erot		-143
Verokannan muutos	-247	
	1 099	1 215
Laskennallinen verosaaminen (+) ja -velka (-) yhteensä	16 125	-1 215
Lyhytaikaiset saamiset		
Saamiset konsernin ulkopuolisilta		
Myyntisaamiset	258	357
Lainasaamiset	413	
Muut saamiset	3 444	7 944
Siirtosaamiset	1 577	1 396
	5 692	9 697
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	4 350	6
Muut saamiset	302 932	309 007
Siirtosaamiset	14 431	2 242
	321 713	311 255
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	327 405	320 951
Siirtosaamisten erittely		
Korkosiirtosaamiset	11	60
Verosaaminen	5	3
Henkilöstökulujen jaksotus	344	375
Muut siirtosaamiset	1 218	958
	1 577	1 396

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

11 OMA PÄÄOMA

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Osakepääoma 1.1.	34 043	34 043
Osakepääoma 31.12.	34 043	34 043
Ylikurssirahasto 1.1	5 675	5 675
Ylikurssirahasto 31.12.	5 675	5 675
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.1.	61 309	60 997
Lisäys		312
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12.	61 309	61 309
Käyvän arvon rahasto 1.1.	-421	-940
Suojausinstrumenttien arvonmuutos	504	666
Rahoitusarvopapereiden arvonmuutos	-20	20
Siirto laskennalliseen verovelkaan	-122	-168
Käyvän arvon rahasto 31.12.	-59	-421
Voitto edellisiltä tilikausilta 1.1.	128 102	96 154
Osingonjako	-11 762	-9 825
Tytäryhtiöiden hankinta		-209
Voitto edellisiltä tilikausilta 31.12.	116 340	86 121
Tilikauden tulos	-68 389	41 981
Oma pääoma yhteensä	148 919	228 707
Jakokelpoiset varat 31.12.	109 260	189 411

12 PAKOLLISET VARAUKSET

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Oikeudenkäyntivaraus	5 900	

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

13 VIERAS PÄÄOMA

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	10 000	26 164
Eläkelainat	1 956	21 503
Joukkovelkakirjalainat		59 836
Oman pääoman ehtoinen laina	69 095	69 095
	81 050	176 598
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	5 751	15 267
Eläkelainat	19 555	22 759
Joukkovelkakirjalainat	59 931	
Yritystodistukset	150 205	86 847
Ostovelat	1 530	1 448
Ostovelat konserniyrityksille	184	
Siirtovelat konserniyrityksille	165	307
Muut velat konserniyrityksille	52 980	38 543
Muut velat	66 755	3 051
Siirtovelat	6 563	9 343
	363 620	177 566
Siirtovelkojen erittely		
Korkosiirtovelat	2 925	3 100
Henkilöstökulujen jaksotus	3 013	5 111
Muut siirtovelat	625	1 132
	6 563	9 343

14 VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET

1 000 euroa	31.12.2013	31.12.2012
Takaukset		
Konserniyritysten puolesta	438 185	371 118
Konsernin osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta	17 356	17 887
Työyhteenliittymien ja kiinteistöyhtiöiden puolesta	1 831	13 331
	457 371	402 335
Lisäksi Lemminkäinen Oyj on antanut tytäryhtiönsä puolesta yhden takauksen ilman enimmäismäärä.		
Vuokravastuut		
Seuraavana vuonna maksettavat	7 906	7 181
Myöhemmin maksettavat	19 127	21 820
	27 034	29 001
Johdannaissopimukset		
Valuuttatermiinit		
Nimellisarvo	113 435	110 470
Käypä arvo	852	-372
Koronvaihtosopimukset		
Nimellisarvo	45 751	57 174
Käypä arvo	41	-1 023

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

TALOUDELLISTA KEHITYSTÄ KUVAAVAT TUNNUSLUVUT (IFRS)

Milj. euroa	2013	2012	2011	2010 *	2009
Liikevaihto	2 218,2	2 267,6	2 183,9	1 829,6	1 965,5
Kansainvälinen liiketoiminta	929,0	897,3	780,3	543,5	527,6
% liikevaihdosta	41,9	39,6	35,7	29,7	26,8
Liikevoitto	-90,9	50,4	44,0	29,6	23,2
% liikevaihdosta	-4,1	2,2	2,0	1,6	1,2
Tulos ennen veroja	-117,5	29,1	25,0	7,6	-10,2
% liikevaihdosta	-5,3	1,3	1,1	0,4	-0,5
Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus tilikauden tuloksesta	-93,7	43,9	34,7	0,3	-26,2
% liikevaihdosta	-4,2	1,9	1,6	0,0	-1,3
Pitkäaikaiset varat	362,5	343,8	351,0	315,1	301,6
Vaihto-omaisuus	504,4	494,4	448,5	376,0	374,7
Rahoitusomaisuus	475,8	465,3	443,3	370,9	375,2
Oma pääoma	324,0	441,8	348,7	325,2	267,4
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,6	0,4	1,7	5,1	23,2
Korollinen vieras pääoma	407,6	371,2	431,6	375,5	399,1
Koroton vieras pääoma	611,0	490,6	460,7	356,2	361,7
Taseen loppusumma	1 342,7	1 303,5	1 242,8	1 062,0	1 051,5
Oman pääoman tuotto, %	-24,4	11,1	10,5	0,4	-7,6
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-9,4	10,8	10,8	7,0	5,5
Omavaraisuusaste, %	27,3	37,2	30,8	35,0	30,7
Gearing, %	100,8	62,8	114,5	105,7	111,7
Korollinen nettovelka	326,5	277,3	401,2	349,2	324,7
Bruttoinvestoinnit	71,2	64,5	84,0	59,6	41,5
% liikevaihdosta	3,2	2,8	3,8	3,3	2,1
Tilauskanta 31.12.	1 821,3	1 443,9	1 400,4	1 226,4	1 064,5
Henkilöstö keskimäärin	7 823	8 180	8 421	8 314	8 626

Laadintaperiaatteiden muutosten vaikutukset tunnuslukuihin on oikaistu uuden laadintaperiaatteen ensimmäiseltä soveltamiskaudelta sekä sitä edeltävältä tilikaudelta. Vastaavasti lopetetut toiminnot on oikaistu tuloslaskelman eristä siltä tilikaudelta, jona ne on luokiteltu lopetettuihin toimintoihin sekä sitä edeltävältä tilikaudelta.

* Luvut sisältävät myytäviksi luokitellut omaisuuserät ja niihin liittyvät velat.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

OSAKEKOHTAISET TUNNUSLUVUT (IFRS)

	2013	2012	2011	2010	2009
Laimentamaton tulos/osake (EPS), euroa	**-5,06**	2,04	1,77	0,02	-1,54
Laimennettu tulos/osake (EPS), euroa	**-5,06**	2,03	1,77	0,02	-1,54
Oma pääoma/osake, euroa	**16,52**	22,56	17,75	16,55	15,71
Osinko/osake, euroa	**0,00 ***	0,60	0,50	0,50	0,00
Osinko/tulos, %	**0,0**	26,9	28,3	yli sata	0,0
Efektiivinen osinkotuotto, %	**0,0**	4,2	2,7	1,9	0,0
Hinta/voitto-suhde (P/E)	**-3,0**	7,0	10,6	1 664,4	-15,7
Osakkeen kurssikehitys, euroa					
keskikurssi	**15,57**	16,48	22,86	24,73	21,38
alin kurssi	**13,74**	13,95	17,08	21,21	13,30
ylin kurssi	**16,97**	20,50	27,37	30,00	30,30
kurssi kauden lopussa	**15,20**	14,28	18,72	26,00	24,20
Osakekannan markkina-arvo, milj. euroa	**298,2**	280,6	367,8	510,8	411,9
Osakkeiden vaihto (NASDAQ OMX Helsinki), 1000 kpl	**1 758**	992	3 367	4 172	1 918
% kokonaismäärästä	**9,0**	5,1	17,1	21,8	11,3
Osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo, 1000 kpl	**19 579**	19 565	19 645	19 124	17 021
Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa, 1000 kpl	**19 650**	19 650	19 645	19 645	17 021
Omat osakkeet, kpl	**34 915**	509			

Laadintaperiaatteiden muutosten vaikutukset tunnuslukuihin on oikaistu uuden laadintaperiaatteen ensimmäiseltä soveltamiskaudelta sekä sitä edeltävältä tilikaudelta. Vastaavasti lopetetut toiminnot on oikaistu tuloslaskelman eristä siltä tilikaudelta, jona ne on luokiteltu lopetettuihin toimintoihin sekä sitä edeltävältä tilikaudelta.

* Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

SIJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO-%
Tulos ennen veroja + rahoituskulut / Oma pääoma yhteensä (keskimäärin) + korolliset velat (keskimäärin) x 100

OMAN PÄÄOMAN TUOTTO-%
Tilikauden tulos / Oma pääoma yhteensä (keskimäärin) x 100

OMAVARAISUUSASTE, %
Oma pääoma yhteensä / Taseen loppusumma – saadut ennakot x 100

GEARING, %
Korolliset velat – likvidit varat / Oma pääoma yhteensä x 100

KOROLLINEN NETTOVELKA
Korolliset velat – likvidit varat

HENKILÖSTÖ KESKIMÄÄRIN
Tilikauden kuukausittaiset henkilöstömäärät yhteensä / Tilikauden kuukausien lukumäärä

LAIMENTAMATON OSAKEKOHTAINEN TULOS
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos – suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisen lainan korot verovaikutuksella oikaistuna / Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo

LAIMENNETTU OSAKEKOHTAINEN TULOS
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos – suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisen lainan korot verovaikutuksella oikaistuna / Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo + laimentavat potentiaaliset kantaosakkeet

OMA PÄÄOMA/OSAKE
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma / Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo

OSINKO/OSAKE
Tilikauden osingonjako / Kokonaisosakemäärä – omat osakkeet

OSINKO/TULOS, %
Tilikauden osingonjako / Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos x 100

EFEKTIIVINEN OSINKOTUOTTO, %
Osinko/osake / Tilikauden päätöskurssi x 100

HINTA/VOITTOSUHDE (P/E)
Tilikauden päätöskurssi / Laimentamaton osakekohtainen tulos

OSAKEANTIOIKAISTU KESKIKURSSI
Osakkeen euromääräinen kokonaisvaihto / Tilikauden vaihdettujen osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä

OSAKEKANNAN MARKKINA-ARVO
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä x tilikauden päätöskurssi

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

HALLITUKSEN EHDOTUS EMOYHTIÖN VOITTOVAROJEN KÄYTÖSTÄ

Emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n jakokelpoinen oma pääoma on 109 260 176,77 euroa, josta voittovarat edellisiltä tilikausilta ovat 116 339 972,89 euroa ja tilikauden voitto -68 388 713,00 euroa.

Lemminkäinen Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö ei jakaisi 31.12.2013 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa, jolloin voittovaroihin jää 47 951 259,89 euroa.

Helsingissä 6. päivänä helmikuuta 2014

Berndt Brunow

Juhani Mäkinen

Noora Forstén

Finn Johnsson

Kristina Pentti-von Walzel

Heikki Räty

Timo Kohtamäki
toimitusjohtaja

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

TILINTARKASTUSKERTOMUS

LEMMINKÄINEN OYJ:N YHTIÖKOKOUKSELLE

Olemme tilintarkastaneet Lemminkäinen Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2013. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

HALLITUKSEN JA TOIMITUSJOHTAJAN VASTUU

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksyttyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

TILINTARKASTAJAN VELVOLLISUUDET

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konsernitilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkiaksemme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syyllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riskien arvioiminen. Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arvioiminen.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

LAUSUNTO KONSERNITILINPÄÄTÖKSESTÄ

Lausuntonamme esitämme, että konsernitilinpäätös antaa EU:ssa käyttöön hyväksyttyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

LAUSUNTO TILINPÄÄTÖKSESTÄ JA TOIMINTAKERTOMUKSESTA

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Helsingissä 21. helmikuuta 2014

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Kim Karhu
KHT

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Lemminkäisen osake ja osakepääoma

Lemminkäinen Oyj:n osake (LEM1S) noteerataan NASDAQ OMX Helsingissä. Yhtiöllä on käytössä yksi osakesarja. Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon. Vuoden 2013 lopussa osakkeiden lukumäärä oli 19 650 176 kappaletta. Yhtiön osakepääoma on 34 042 500 euroa.

Osakkeen kurssikehitys ja vaihto

Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi vuoden alussa NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä oli 14,28 euroa (18,72) ja lopussa 15,20 euroa (14,28). Osakkeen ylin noteeraus oli helmikuussa 16,97 euroa ja alin elokuussa 13,74 euroa. Vuoden 2013 keskikurssi oli 15,57 euroa (16,48). Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo tilikauden lopussa oli 298,2 milj. euroa (280,6).

NASDAQ OMX Helsinki Oy:n lisäksi Lemminkäisen osakkeella käydään kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeiden kokonaisvaihto tilikauden aikana oli yhteensä 2 076 080 kappaletta (1 056 039) Tilikaudella Lemminkäisen osakkeen kokonaisvaihdosta 15 % (6) tuli vaihtoehtoisilta markkinapaikoilta. (lähde: Fidessa Fragmentation Index, http://fragmentation.fidessa.com).

Vuonna 2013 Lemminkäisellä oli Liquidity Providing (LP) markkinatakaussopimus Nordea Pankki Suomi Oyj:n kanssa. Sopimuksen mukaan Nordea Pankki Suomi Oyj sitoutui antamaan Lemminkäisen osakkeelle osto- ja myyntitarjouksen siten, että suurin sallittu osto- ja myyntitarjouksen välinen erotus oli 4 % laskettuna ostotarjouksesta. Sopimus irtisanottiin vuoden lopussa.

Osakkeenomistajat

Yhtiöllä oli tilivuoden päättyessä 4 705 osakkeenomistajaa (4 781). Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 13 prosenttia (14).

Liputukset

Lemminkäinen ei vastaanottanut omistusmuutoksiin liittyviä liputusilmoituksia vuonna 2013.

Omat osakkeet

Lemminkäisellä oli tilivuoden päättyessä hallussaan 34 915 omaa osaketta, jotka ovat palautuneet yhtiölle vähemmistöosuuksien purkuun sekä osakepalkkiojärjestelmään liittyen.

Johdon ja hallituksen osakkeenomistus

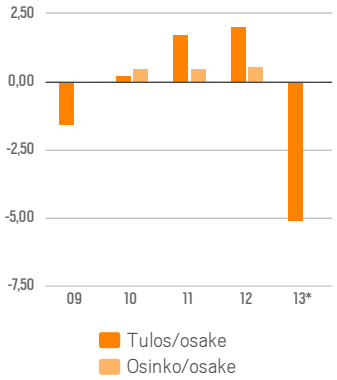
	Osakkeet 31.12.2013	Osakkeet 31.12.2012
Hallitus	2 616 333	2 616 533
Toimitusjohtaja	17 475	8 754
Johtoryhmä ilman toimitusjohtajaa	22 653	98 438
Johdon ja hallituksen omistus yhteensä	2 656 461	2 723 725
%:a osakekannasta	14	14

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

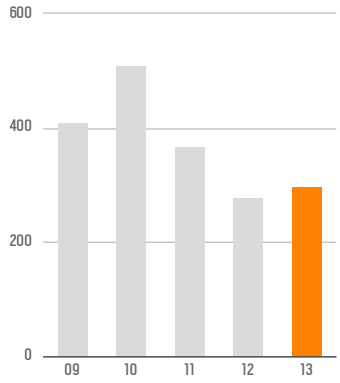
Lemminkäisen osake (LEM1S)

Listaus:	NASDAQ OMX Helsinki
Listautumispäivämäärä:	1.6.1995
Kaupankäyntivaluutta:	euro
Markkina-arvoryhmä:	Keskisuuret yhtiöt
Toimialaluokka:	Teollisuustuotteet ja -palvelut
Kaupankäyntitunnus:	LEM1S
ISIN-koodi:	FI0009900336
Reuters-tunnus:	LEM1S.HE
Bloomberg-tunnus:	LEM1S FH

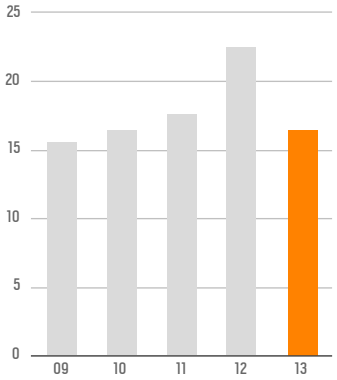
TULOS/OSAKE, OSINKO/OSAKE, euroa

OSAKEKANNAN MARKKINA-ARVO, milj. euroa

OMA PÄÄOMA/OSAKE, euroa

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Tietoa osakkeenomistajille ja sijoittajille

Yhtiökokous 2014

Lemminkäinen Oyj:n vuoden 2014 varsinainen yhtiökokous pidetään keskiviikkona 9.4.2014 klo 15.00 Finlandia-talossa, Helsinki-salissa, osoitteessa Mannerheimintie 13, Helsinki.

Oikeus osallistua yhtiökokoukseen on osakkeenomistajalla, joka on 26.3.2014 rekisteröity Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon. Osakkeenomistaja, jonka osakkeet on merkitty hänen henkilökohtaiselle suomalaiselle arvo-osuustililleen, on rekisteröity yhtiön osakasluetteloon.

Ilmoittautuminen

Yhtiökokoukseen tulee ilmoittautua 4.4.2014 klo 16.00 mennessä joko:

- internetissä osoitteessa www.lemminkainen.fi
- sähköpostitse pirjo.favorin@lemminkainen.com
- puhelimitse numeroon 02071 53378
- kirjeitse osoitteeseen Lemminkäinen Oyj, Pirjo Favorin, PL 169, 00181 Helsinki

Ilmoittautumisen yhteydessä tulee ilmoittaa osakkeenomistajan nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero sekä mahdollisen avustajan nimi ja henkilötunnus. Ilmoittautumisen on oltava perillä ennen ilmoittautumisajan päättymistä. Valtakirjat tulee toimittaa ilmoittautumisen yhteydessä. Yhtiökokouskutsu on nähtävillä kokonaisuudessaan yhtiön verkkosivuilla osoitteessa www.lemminkainen.fi.

Osingonjakopolitiikka

Lemminkäinen on määritellyt osingonjakopolitiikan, jonka mukaan yhtiön tavoitteena on jakaa osakkeenomistajille osinkoina vähintään 40 prosenttia tilikauden tuloksesta.

Tilikauden 2013 osinko

Lemminkäinen Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että tilikaudelta 2013 ei jaeta osinkoa.

Taloudelliset tiedotteet vuonna 2014

7.2.2014	Tilinpäätöstiedote 2013
viikko 11	Vuosikertomus 2013
30.4.2014	Osavuosikatsaus 1.1.–31.3.2014
30.7.2014	Osavuosikatsaus 1.1.–30.6.2014
29.10.2014	Osavuosikatsaus 1.1.–30.9.2014

Julkaisujen tilaukset

Taloudelliset raportit sekä pörssi- ja lehdistötiedotteet julkaistaan suomeksi ja englanniksi. Tiedotteet voi tilata suoraan sähköpostiin Lemminkäisen verkkosivuilta osoitteesta http://www.lemminkainen.fi/Lemminkainen/Sijoittajat/Tiedotteet-ja-julkaisut.

Jäljennökset vuosikertomuksesta saatavilla yhtiön verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi tai tilattavissa sähköpostiosoitteesta info@lemminkainen.com.

Sijoittajasuhteet

Lemminkäisen sijoittajasuhdetoiminnan tehtävänä on tukea yhtiön osakkeen oikeaa arvonmuodostusta tarjoamalla pääomamarkkinoille ajankohtaista tietoa yhtiön liiketoiminnasta, strategiasta ja taloudellisesta asemasta. Jaettavan tiedon tulee olla tasapuolista ja samanaikaista kaikille markkinaosapuolille. Sijoittajien ja analyytikoiden kysymyksiin vastataan puhelimitse, sähköpostitse sekä järjestämällä sijoittajatapaamisia. Lemminkäinen ei tapaa pääomamarkkinoiden tai talousmedian edustajia kolmeen viikkoon ennen tilinpäätöksen tai osavuosikatsausten julkaisua.

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013

Sijoitustutkimus

Yhtiön tietojen mukaan ainakin seuraavien pankkien ja pankkiiriliikkeiden palveluksessa olevat analyytikot tekivät sijoitusanalyysejä Lemminkäisestä vuonna 2013: Carnegie Securities, Evli Pankki, Inderes, Pareto Securities ja Pohjola Pankki. Analyytikoiden yhteystiedot löytyvät Lemminkäisen verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Yhteystiedot

Lemminkäinen Oyj
Sijoittajasuhteet
PL 169, 00180 Helsinki
investor@lemminkainen.com

Katri Sundström
Sijoittajasuhdejohtaja
puh. 02071 54813 / 0400 976 333
katri.sundstrom@lemminkainen.com

Suurimmat osakkeenomistajat 31.12.2013

		Osakemäärä, kpl	%:a osakekannasta
1.	Pnt Group Oy	3 673 956	18,7
2.	Noora Forstén	1 966 073	10,0
3.	Heikki Pentin kuolinpesä	1 906 976	9,7
4.	Olavi Pentti	1 709 473	8,7
5.	Varma	823 727	4,2
6.	Kristina Pentti-von Walzel	635 660	3,2
7.	Eva Pentti-Kortman	635 660	3,2
8.	Timo Pentti	635 660	3,2
9.	Mandatum Life	423 036	2,1
10.	Wipunen varainhallinta Oy	280 000	1,4
11.	Mariatorp Oy (controlled by Niklas Herlin)	275 000	1,4
12.	Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	270 369	1,4
13.	Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera	213 217	1,1
14.	Vakuutusosakeyhtiö Henki-Fennia	187 180	1,0
15.	Laakkonen Mikko Kalervo	160 601	0,9
	15 suurinta yhteensä	**13 796 588**	**70,2**
	Muut	3 415 707	17,4
	Hallintarekisteröidyt	2 437 881	12,4
	Yhteensä	**19 650 176**	**100,0**

Tämä on automaattisesti koostettu PDF Lemminkäisen verkkovuosikertomuksesta. Sisältö ei välttämättä vastaa koko vuosikertomusta, joka on luettavissa sivustolta www.lemminkainen.fi/vuosikertomus2013